

COVID-19 vaccinen i et komplekst perspektiv

Træffer du dit eget vaccinevalg?

Synopsisskema /projektbeskrivelse
Kandidatuddannelsen i Kommunikation
Specialeafhandling - Forår 2021

Vejleder: Mette Marie Roslyng	
Gruppenr.: 4	Semester: 4. semester
Retning: Kommunikation	
Fuld for –og efternavn for alle gruppens medlemmer samt underskrift:	
Caroline Margrethe Pedersen	
Cecilie Line Mikkelsen	
Ditte Marie Bro Pedersen	
Isabella Braagaard	
Klara Rytter Nissen	
Projekttitel: COVID-19 vaccinen i et komplekst perspektiv - Træffer du dit eget vaccinevalg?	
Anslag og sideantal: 586.822 anslag / 244,5 ns	
Dato for aflevering:	01.06.2021

Forord

Specialet er udarbejdet i perioden den 15. januar 2021 til den 1. juni 2021 af følgende kandidatstuderende i Kommunikation på Aalborg Universitet, København: Caroline Margrethe Pedersen, Cecilie Line Mikkelsen, Ditte Bro Pedersen, Isabella Braagaard & Klara Rytter Nissen.

Specialets empiri udspringer af perioden den 26. november til og med den 29. marts 2021, hvor COVID-19 vaccinen udrulles i Danmark. Specialet afspejler derfor de første måneder af vaccineimplementeringen i Danmark med afsæt i både myndighedernes, mediernes og befolkningens håndtering og kommunikation af denne.

Vi ønsker at benytte forordet til at sende en stor tak til vores altid optimistiske vejleder, Mette Marie Roslyng, for det særdeles motiverende og konstruktive samarbejde gennem specialeperioden.

Derudover ønsker vi at takke vores fokusgruppedeltagere for at give os et spændende og divergerende indblik i, hvorledes COVID-19 vaccinen forekommer i et komplekst perspektiv, hvoraf alle aspekter har bidraget til en spændende debat vedrørende COVID-19 vaccinen.

Abstract

Purpose: The purpose of this thesis is to examine how the COVID-19 vaccine is discursively constructed by the Danish authorities, media and population. A theoretical foundation based on risk and crisis communication as well as different societal typologies and a detailed analysis of language and discourse will form the basis for the examination of risk and crisis discourses in relation to the COVID-19 vaccine.

Design/methodology/approach: This thesis examines the construction of risk and crisis discourses by authorities, media and population as a social phenomenon by examining the discursive construction of the COVID-19 vaccine as a case study. The case study involves three types of data gathered from the social actors relevant to the COVID-19 vaccine. The data comprises four press conferences held by the Danish authorities, 107 media articles from the Danish media and six focus group interviews with a selection of people from the Danish population. The data is examined through a critical discourse analysis that works as the methodology in this thesis, along with the scientific theory, social constructivism, with features from critical realism. Together these form the frame for our choice of methods.

Findings: The main contributions of this thesis are the findings of discourses of risk and crisis which are expressed by a hegemonic discourse of trust and a competitive discourse of scepticism. The competitive discourses are based on a national versus global community, evidence versus politics, trust versus mistrust, fear versus hope and free choice versus coercion. The discourse of trust is constructed across the risk and crisis communication by the authorities, media and population in relation to the COVID-19 vaccine as a solution to the COVID-19 crisis. On the other hand, the scepticism discourse is found in the linguistic and discursive construction of the vaccine by the media and partly by the population. The competing risk and crisis discourses regarding the COVID-19 vaccine are thereby constructive for the formation of subgroups in the Danish society.

Research limitations: The thesis contains a large amount of data which serves as both a strength and weakness for the discourse analysis. The large amount of data and theoretical foundation provides several sources of different understandings of risk and crisis to the analysis which uncovers interesting tensions and agreements. On the other hand, it makes it difficult to apply all the data within

the comprehensive critical discourse analysis. Furthermore, the examined case is an ongoing risk and crisis within society. Therefore, our results are limited to the examined timeframe as new factors can constantly arise which have implications for the case.

Research implications: The findings contribute to the field of risk and crisis communication which can be implied to other risk and crisis events. The findings also provide knowledge concerning vaccines in general and the different discourses in relation to this.

Originality/value: The value of this thesis is that it is developed during the ongoing COVID-19 crisis and implementation of the COVID-19 vaccine and that it examines three social actors' different understandings of risk and crisis in relation to a vaccine. The qualitative empirical approach has led to the opportunity to work in depth with the data.

Keywords: *critical discourse analysis, COVID-19 vaccine, Denmark, risk, crisis, trust, scepticism*

Indholdsfortegnelse

1.0 Indledning.....	1
2.0 Problemfelt	2
2.1 Problemformulering	3
2.1.1 Struktur	3
.....	4
3.0 Casebeskrivelse.....	5
4.0 Læsevejledning.....	7
4.1 Generelle formalia	7
4.2 Begrebsafklaring.....	8
.....	9
5.0 Litteraturreview	9
5.1 Risikoforståelser.....	10
5.1.1 Adfærd.....	11
5.2 Tillidsvækkende kommunikation	13
5.2.1 Borgerinddragelse.....	14
5.3 Medier og misinformation.....	15
5.3.1 Vaccinetøven som et resultat af misinformation	19
5.4 Kommunikationsinterventioner i praksis.....	20
5.4.1 Sundhedsprofessionelles kommunikationsstrategier	24
5.5 Opsamling og positionering	26
6.0 Videnskabsteoretisk afsæt.....	27
6.1 Socialkonstruktivisme.....	28
6.2 Kritisk realisme	32
6.3 Kritisk diskursanalyse i et socialkonstruktivistisk perspektiv	34
6.3.1 Faircloughs videnskabsteoretiske afsæt.....	34
6.4 Forholdet mellem kritisk realisme, socialkonstruktivisme og kritisk diskursanalyse	36
7.0 Metodologisk og teoretisk analyseapparat	38
7.1 Den kritiske diskursanalyse	39
7.1.1 Faircloughs analytiske tredeling.....	42
7.2 Opsamling.....	85

8.0 Metodiske overvejelser	87
8.1 Et casestudie	87
8.2 Kvalitativ dataindsamling	89
8.2.1 Udvælgelsesstrategi	90
8.2.2 Online fokusgrupper	97
8.3 Kvalitativ dataanalyse	100
8.3.1 Transskribering af pressemøder og fokusgruppeinterview	100
8.3.2 Tematisk kodning	101
8.4 Kvalitetskriterier i kvalitative undersøgelser	103
8.4.1 Validitet	103
8.4.2 Reliabilitet og transparens	104
8.4.3 Kvalitetskriterier i konstruktivistiske undersøgelser	105
8.4.4 Metodiske implikationer	106
9.0 Kritisk diskursanalyse	106
9.1 Produktions-, distributions- og fortolkningsforhold	107
9.1.1 Pressemøder	107
9.1.2 Medietekster	109
9.1.3 Fokusgrupper	110
9.2 Tekstanalyse	111
9.2.1 National versus global	111
9.2.2 Evidens versus politik	117
9.2.3 Tillid versus mistillid	127
9.2.4 Frygt versus håb	134
9.2.5 Frit valg versus tvang	142
9.2.6 Delkonklusion	149
9.3 Diskursiv praksis	151
9.3.1 Subjektpositioner og produktionsforhold	152
9.3.2 Risiko- og kriseopfattelser af COVID-19 vaccinen	164
9.3.3 De konkurrerende diskursers betydning	171
9.3.4 Delkonklusion	193
9.4 Risiko og krise i den sociale praksis	194
9.4.1 Hegemoniske kampe	195
9.4.2 Velfærdsværdier under forandring	201
9.4.3 Samfundsstrukturelle konsekvenser	206
9.4.4 Hegemoniske fællesskaber	211

9.4.5 Delkonklusion.....	220
10.0 Konklusion.....	223
10.1 COVID-19 vaccinen som både en risiko og krise.....	224
10.2 Medkonstruerende samfundstypologier	226
10.3 Specialets bidrag	228
11.0 Litteraturliste	230
12.0 Bilagsoversigt.....	238

1.0 Indledning

COVID-19 vaccinationsprogrammet blev første gang præsenteret i Danmark på et pressemøde den 26. november 2020. Her stod sundhedsminister Magnus Heunicke i spidsen for et panel af sundhedsfaglige repræsentanter, der skulle oplyse befolkningen om COVID-19 vaccinen som løsningen på den nærværende COVID-19 krise. Kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen fremstår derved som afgørende i forbindelse med at løse COVID-19 krisen ved at sikre befolkningens tilslutning til vaccinen.

Udbruddet af COVID-19 virussen synes efterhånden at være et uundgåeligt emne i hele verden, måske blot overgået af COVID-19 vaccinen. Dette skyldes, at vaccinen bliver en del af en hastet verdensomspændende vaccineindsats, der bliver fremlagt som en mulig løsning på pandemien. Til trods for dette synes vaccinen at udløse en lang række problematikker, der påvirker det enkelte individs valg om at modtage vaccinen eller ej og dermed påvirker hele samfundet. Med COVID-19 vaccinen er det en verdensomspændende flokimmunitet, der skal få hele verden tilbage til en normal hverdag. Den enkelte borger bliver derfor konfronteret med et dilemma om at modtage vaccinen, og dermed udvise samfundssind, eller frabede sig den grundet risici som følge af en hastet vaccineindsats. Det findes derfor interessant at undersøge, hvorvidt der kan spores en kløft i det danske samfund i befolkningen, og ligeledes om der opstår en kløft i forståelsen af COVID-19 vaccinen blandt myndighedernes, mediernes og befolkningens konstruktion af denne. Dette findes relevant, da det kan have følgevirkninger for vaccinationsprogrammets succes. I den forbindelse synes omtalen og indføringen af et coronapas i Danmark at afføde en debat om frihed og tvang, hvilket afledes af, at borgere, der ikke ønsker at få vaccinen, oplever at blive udelukket fra dele af samfundet. Således har COVID-19 vaccinen blandt andet udløst debatter om sundhed, frihed, håb, skepsis, tvang og samfundsværdier, hvilket synes at have medført splittelse i det danske samfund mellem pro-, tøvende og antivaccinegrupper. Dette speciale vil søge at belyse kommunikationen og de dertilhørende konstruktionsmuligheder vedrørende COVID-19 vaccinen, da det er en nærværende, spændende og relevant samfunds- og kommunikationskonflikt.

2.0 Problemfelt

Implementeringen af COVID-19-vaccinationsprogrammet i Danmark har afledt både håb og optimisme over fremtidsudsigterne til at vende tilbage til en normal hverdag, men har samtidig skabt grobund for skepsis og frygt for, hvilke mulige bivirkninger, COVID-19 vaccinen kan have. Myndighederne har i den forbindelse til opgave at kommunikere og oplyse den danske befolkning om vaccinen, men tillige et mål om at sikre flokimmunitet i samfundet ved at sikre en høj nok vaccinationsprocent i landet. Det synes hertil særligt essentielt for myndighederne at opnå befolkningens tillid og dermed tilslutning til vaccinen. Medierne ses at have en central rolle i formidlingen af vaccinen, hvor de både tilslutter sig myndighedernes diskurser ved at videreformidle deres budskab eller fremmer en konkurrerende diskurs om COVID-19 vaccinen ved at forholde sig kritisk til myndighedernes håndtering af vaccineudrulningen. Dette skaber grobund for indbyrdes definitionskampe blandt myndighederne, medierne og befolkningen, da de divergerende forståelser af COVID-19 vaccinen afføder forskellige opfattelser af vaccinen som en potentiel risiko, en potentiel krise eller en potentiel løsning på COVID-19 krisen.

Det synes dermed interessant at undersøge, hvorledes de diskursive praksisser, der udspiller sig i myndighedernes, mediernes og befolkningens opfattelser af COVID-19 vaccinen, kan have betydning for og påvirke hvorledes risiko- og kriseforståelser både trækker på tidligere erfaringer, men ligeledes muligt kan skabe grobund for forandring i disse forståelser. Hertil er det ligeledes interessant at undersøge, hvorledes disse diskursive praksisser kan reproducere eller ændre de sociale praksisser, der er et udtryk for den sociale virkelighed, hvori krisen eksisterer. Yderligere er det relevant at undersøge konstruktionen af COVID-19 vaccinen, da denne kan ses som medskabende for, om individet vælger at modtage vaccinen eller ej, og dertil om det er muligt at opnå flokimmunitet i samfundet.

Dette speciale vil på baggrund af ovenstående undersøge, hvorledes fremkomsten af risiko- og krisediskurser i forbindelse med myndighedernes, mediernes og befolkningens konstruktion af COVID-19 vaccinen producerer eller reproducerer allerede eksisterende forståelser af risiko og krise, og ligeledes om disse kan anses som forandrende for den sociale praksis. Det findes hertil relevant at afdække hvilke samfundsforståelser, der bidrager til og har indflydelse på konstruktionen af risiko- og krisediskurser i forbindelse med COVID-19 vaccinen. Ligeledes undersøges myndighedernes

konstruktion af risiko- og krisediskurser gennem inddragelse af pressemøder afholdt af myndighederne. Desuden undersøges det danske mediebillede gennem dataindsamling af artikler fra nyhedsmedier. Endvidere søger specialet at få indblik i befolkningens diskursive konstruktioner ved afholdelse af fokusgruppeundersøgelser. Dette bidrager til at opnå indsigt i personlige og sociale meningsdannelsesprocesser samt konstruktionen af diskurser omhandlende COVID-19 vaccinen i den sociale praksis. Disse refleksioner har ført til følgende problemformulering og undersøgelsesspørgsmål.

2.1 Problemformulering

Hvordan kommer risiko- og krisediskurser til udtryk i myndighedernes, mediernes og befolkningens kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen i Danmark, og hvorledes er disse diskurser konstruerende for og konstrueret af verdensrisikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet?

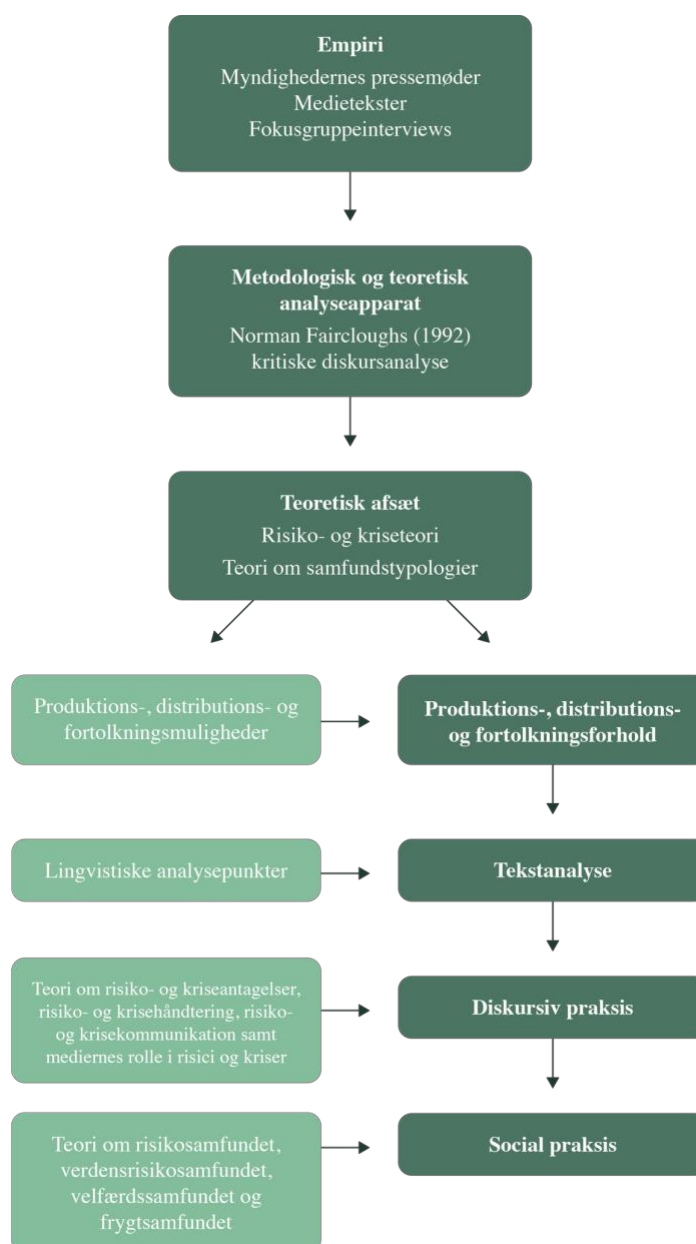
For at kunne besvare ovenstående problemformulering, er der opstillet følgende undersøgelsesspørgsmål:

- Hvordan konstruerer myndighederne COVID-19 vaccinen?
- Hvordan konstrueres COVID-19 vaccinen i medierne?
- Hvordan konstrueres befolkningens forståelser af COVID-19 vaccinen?
- Hvilke træk fra verdensrisikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet kommer til udtryk i myndighedernes, mediernes og befolkningens konstruktion af COVID-19 vaccinen?

2.1.1 Struktur

Specialets struktur er illustreret i nedenstående figur, og har afsæt i ovenstående undersøgelsesspørgsmål, som vil blive besvaret med udgangspunkt i indsamlet empiri fra henholdsvis myndighederne, medierne og befolkningen (Figur 1). Myndighedernes konstruktion tager udgangspunkt i en række pressemøder, der er afholdt den 26. november 2020, 23. december 2020, 28. januar 2021 og 24. februar 2021, hvilke vil blive sammenholdt med forskellige risiko- og kriseteorier undervejs. Mediernes konstruktion af COVID-19 vaccinen vil blive belyst gennem inddragelse af en række udvalgte medietekster, som er udgivet af landsdækkende medier fra perioden den 3. marts 2021 til og med den 29. marts 2021. Hertil inddrages relevante teorier, der berører medielogikker og mediernes magt i samfundet. Endvidere vil befolkningens konstruktion af COVID-

19 vaccinen blive undersøgt gennem en række afholdte fokusgruppeundersøgelser, der forløber i samme periode, som medieteksterne er udtaget fra. Således er fokusgrupperne afholdt den 3. marts 2021, 17. marts 2021, 23. marts 2021, 24. marts 2021, 25. marts 2021 og 29. marts 2021. Specialets empiri bliver analyseret gennem Norman Faircloughs (1992, 2005, 2013) kritiske diskursanalyse, hvortil der inddrages relevant supplerende risiko- og kriseteori samt samfundsteori med henblik på at kunne belyse hvilke sociale praksisser, specialets undersøgelse udspiller sig i. Strukturen følger dermed Faircloughs (1992, 2005, 2013) tredimensionelle analyse, hvilket gør sig gældende både i præsentationen af teori og ligeledes i analysen.

Figur 1. Specialets struktur (Egen illustration).

3.0 Casebeskrivelse

I dette projekt vil COVID-19 vaccinen som case blive undersøgt med henblik på at afdække myndighedernes, mediernes og befolkningens risiko- og krisekommunikation som et socialt fænomen. Hertil findes det relevant at klargøre både COVID-19 krisen og vaccinenes forløb. I den forbindelse vil afsnittet bestå af en række nedslagspunkter, der kan bidrage til at give læseren en baggrundsforståelse af COVID-19 krisens og vaccinenes forløb, der kan identificeres i specialets empiri.

I januar 2020 blev COVID-19 virussen en del af danskernes bevidsthed, da WHO [World Health Organization] rapporterede om et ukendt virusudbrud fra byen Wuhan i Kina (Statens Serum Institut, 2020a). Herefter udviklede virussen sig hurtigt til en pandemi, da den spredte sig til hele verden. Siden udbruddet har hele verden været i et kapløb om at producere en vaccine til at bekæmpe COVID-19 virussen. I slutningen af december måned 2020 ankom de første doser af COVID-19 vaccinen til Danmark. Myndighederne påbegyndte hermed en vaccinationsindsats, der oprindeligt indebar et seks måneders vaccinationsforløb for den danske befolkning. I den forbindelse er vaccinerne iværksat ved nødprocedurer og er dermed udrullet med en betinget godkendelse i EU, herunder Danmark (Lægemiddelstyrelsen, u.d.). De vacciner, der er eller har været godkendt i det danske vaccinationsprogram, er Pfizer/BioNTech, Moderna, AstraZeneca og Johnson & Johnson (Sundhedsstyrelsen, 2021a). Siden vaccinerne godkendes har der dog været rapporteret om bivirkninger, særligt i form af blodpropper i relation til AstraZeneca-vaccinen. Dette har resulteret i, at AstraZeneca-vaccinen er blevet taget ud af brug i det danske vaccinationsprogram. Hvad yderligere har intensiveret pandemiens omfang er det faktum, at der løbende er opstået en række virusmutationer (Illustreret Videnskab, 2021). Dette har medført et spørgsmål om, hvorvidt de producerede vacciner har den ønskede effekt og dermed kan beskytte mod alle former for COVID-19 virussen.

Følgende tidslinje er udformet med afsæt i specialets case og dertilhørende kontekst. Tidslinjen er derfor struktureret således, at COVID-19 krisens forløb er beskrevet i den venstre side af figuren, mens COVID-19 vaccinenes forløb fremgår af tidslinjens højre side. Tidslinjen har til formål at skabe et overblik over nogle centrale nedslagspunkter i COVID-19 vaccinenes tidslige forløb og samfundets krisesituation i relation til dette. Tidslinjen strækker sig over en tidsperiode fra den 26. november

2020 til og med den 29. marts 2021. Denne periode afspejler den tidsperiode, hvori specialets empiri er indsamlet.

29. december 2020 Statsministeren afholder pressemøde og forlænger restriktionerne og nedlukningen af samfundet til den 17. januar. 8. januar 2021 Udenrigsministeriets nye skærpede rejsevejledninger træder i kraft. Hele verden farves 'rød', og alle udrejser frarådes. 16. januar 2021 Statens Serum Institut oplyser, at den nye sydafrikanske variant af coronavirus er fundet for første gang i Danmark. 23. januar 2021 En demonstration arrangeret af gruppen Men in Black udvikler sig voldeligt og får voldsom kritik af flere danske politikere. 3. februar 2021 Regeringen annoncerer, at første version af et dansk digitalt coronapas forventes at være klar ultimo februar 2021. 17. februar 2021 Regeringen præsenterer plan om flere kvikteststeder, øget brug af test samt erhvervelse af nye testkit til næsepodning. 1. marts 2021 Danmark genåbner delvist. 3. marts 2021 Sundhedsministeren bekræfter, at man har opdaget tilfælde af den brasilianske coronavirus variant i Danmark.	26. november 2020 Sundhedsministeriet afholder pressemøde med præsentation af en plan for vaccinationsindsatsen mod COVID-19. 27. december 2020 De første danske borgere bliver vaccineret (med Pfizer/BioNTech). Vaccinen tages også i brug i resten af EU. 12. januar 2021 Danmark modtager de første doser af vaccinen fra Moderna. 6. februar 2021 Vaccinen fra AstraZeneca ankommer til Danmark. 11. marts 2021 EU-Kommissionen melder, at COVID-19 vaccinen fra virksomheden Johnson & Johnson godkendes i hele EU inkl. Danmark. 11. marts 2021 Vaccinen fra AstraZeneca sættes på pause og undersøges. 25. marts 2021 Danmark forlænger pausen af vaccinen fra AstraZeneca med tre uger.
---	--

Figur 2. Tidslinje over COVID-19 krisen og vaccinen (Egen illustration).

4.0 Læsevejledning

I følgende afsnit vil generelle formalia for specialet gennemgås og en afklaring af væsentlige begreber vil blive præsenteret med henblik på at lette læsningen og skabe en rød tråd i specialet.

4.1 Generelle formalia

Referencesystemet APA6 er anvendt i specialet til referencer i teksten. Ved alle citater benyttes “dobbelt citationstegn”, medmindre disse er over 40 ord. Her er citaterne i stedet markeret med indryk, dobbelt linjeafstand og uden anførselstegn. Ved referencer ved citater fra de transskriberede pressemøder og fokusgrupper anvendes forkortelsen ‘1.’ for linjenummer. Når enkelte ord eller fraser fra empirien nævnes i analysen, angives de med enkelt ‘citationstegn’. Ved brug af citater gengives det pågældende citat med oprindelig *kursivering* og brug af “dobbelt citationstegn”. Dette angives derfor ikke i referencen ved citatet.

Væsentlige teoretiske begreber markeres med *kursiv* første gang, de præsenteres. Ved engelske begreber, der oversættes til dansk, skrives det danske begreb i *kursiv*, og herefter står det engelske, originale begreb markeret med [hårde klammer]. Nogle begreber står kun på engelsk for at bibeholde begrebets oprindelige betydning, da nogle begreber ellers mister sin oprindelige betydning ved at blive oversat til dansk. Disse begreber er også markeret med *kursiv* første gang, de præsenteres.

Når en teoretiker, politiker eller embedsmand præsenteres første gang, nævnes personen med hele sit navn. Efterfølgende refereres der til vedkommende med efternavn. Når der refereres til en organisation første gang, nævnes organisationen med sin forkortelse og derefter står organisationens fulde navn i [hårde klammer]. Efterfølgende nævnes organisationen kun ved sin forkortelse.

Specialets bilag er inddelt i to kategorier: Generelt og Empirisk analysemateriale (se bilagsoversigt). Opdelingen i disse to kategorier forekommer for at tydeliggøre brugen af de forskellige empiriske teksttyper under analysen. De generelle bilag indebærer de bilag i specialet, der ikke omhandler specialets empiri. I kategorien empirisk analysemateriale indgår de bilag, der knytter sig til specialets indsamlede empiri, herunder pressemøder, medietekster og fokusgrupper. Når der henvises til pressemøder anvendes betegnelsen ‘P’ efterfulgt af datoen for afholdelsen af det pågældende

pressemøde. Når der henvises til konkrete medietekster, vil det ske ved ‘M-[artikelnummer]’. Nummereringen forekommer efter listen over artikler, der findes i bilag M-1-107. Ved henvisning til fokusgrupper anvendes betegnelsen ‘F-0’ til og med ‘F-5’ for at indikere rækkefølgen på de forskellige fokusgrupper.

4.2 Begrebsafklaring

Nedenstående figur illustrerer, hvorledes forskellige begreber og definitioner forstås og anvendes i specialet (Figur 3).

Begreb	Forklaring
COVID-19 vaccinen	Anvendes som en samlet betegnelse for de forskellige COVID-19 vacciner, herunder vacciner fra henholdsvis Pfizer/BioNTech, Moderna, AstraZeneca og Johnson & Johnson, der er eller har været godkendt i det danske vaccinationsprogram.
COVID-19 krisen	Refererer til COVID-19 pandemien og alle dertilhørende samfundsmæssige, sociale og økonomiske konsekvenser.
Sociale aktører	Afdækker specialets centrale aktører, herunder myndighederne, medierne og befolkningen.
Myndighederne	Anvendes som en samlet betegnelse for regeringen og sundhedsmyndighederne.
Regeringen	Anvendes til at referere til den danske regering, herunder statsministeriet, sundhedsministeriet og justitsministeriet.
Sundhedsmyndighederne	Refererer til Lægemiddelstyrelsen, Sundhedsstyrelsen og Statens Serum Institut.
Sundhedsprofessionelle	Refererer til fagfolk ansat i det danske sundhedsvæsen, det refererer til blandt andet læger, sygeplejersker og plejepersonale.
Medierne	Anvendes til at betegne landsdækkende dagblade og webkilder. Dog er det væsentligt, at medierne i dette speciale er repræsenteret ved DR [Danmarks Radio], TV2, Politiken, Berlingske, B.T. [Berlingske Tidende], Jyllands-Posten, Ekstra Bladet og Kristeligt Dagblad.
Traditionelle medier	Afdækker medier, der følger klassiske medielogikker.
Pressen	Refererer til journalisterne, der deltager på myndighedernes pressemøder.
Befolkning	Refererer til den danske befolkning. Desuden anvender vi vores fokusgrupper som udsnit af befolkningen. Vi anvender flere betegnelser for fokusgrupperne afhængigt af deres umiddelbare holdning til COVID-19 vaccinen.

Informanter	Anvendes om deltagerne i fokusgrupperne.
Pro-fokusgruppe	Anvendes som betegnelse for fokusgrupperne med informanter, der ønsker at få COVID-19 vaccinen eller allerede har fået den.
Provaccine	Bruges om de informanter, der ønsker vaccinen.
Tøvende	Refererer til informanter, der er i tvivl om, om de ønsker at modtage vaccinen. De tøvende informanter indgår på tværs af de forskellige pro- og anti-fokusgrupper.
Anti-fokusgruppe	Refererer til fokusgrupper, hvor informanterne ikke ønsker at få vaccinen.
Antivaccine	Anvendes som betegnelse for de informanter, der ikke ønsker at modtage vaccinen.

Figur 3. Begrebsafklaring (Egen illustration).

5.0 Litteraturreview

Dette litteraturreview søger at afdække studier omhandlende kommunikation om vacciner i relation til tidligere immuniserings- samt vaccinationsprogrammer med henblik på at placere specialet inden for dette felt. Specialet benytter sig af en narrativ tilgang til litteraturreviewet, der indebærer at undersøge interessefeltet, for at få et indblik i foregående studier og forskning (Bryman, 2016, s. 91). Ved det *narrative litteraturreview* optræder litteraturen altså både som grundlag for undersøgelsen og tilvejebringer en mulighed for etablere, hvordan undersøgelsen bidrager til feltets eksisterende litteratur (Bryman, 2016, s. 91). De udvalgte undersøgelser er fundet ved hjælp af en række søgestrengene i databasen Research Library (Bilag 1). Litteraturreviewet er struktureret efter en række temaer, der findes centrale inden for det pågældende felt. Disse temaer er yderligere et udtryk for en række af de undersøgelsesområder, som specialet søger at afdække. Indledningsvist vil temaet 'Risikoforståelser' blive præsenteret, hvor adfærd anses som et centralt fokus. Herefter følger temaet 'Tillidsvækkende kommunikation' med fokus på borgerinddragelse. Dernæst vil temaet 'Medier og misinformation' blive undersøgt med henblik på fremkomsten af vaccinetøven. Slutteligt præsenteres temaet 'Kommunikationsinterventioner', hvor tidligere strategiske tiltag redegøres for i relation til sundhedsmyndigheder samt sundhedsprofessionelle. Temaerne følger overordnet en udvikling fra teoretiske forståelser til en mere praksisorienteret tilgang. Til trods for denne progression forekommer der en række fælles undersøgelsesgenstande, hvorfor blandt andet medier, misinformation og

risikoforståelser vil optræde på tværs af den tematiske opdeling. Der redegøres afslutningsvist for, hvordan dette speciale kan positioneres i forhold til tidligere forskning og dertilhørende resultater.

5.1 Risikoforståelser

Det følgende afsnit søger at afdække tidligere studier foretaget om risiko- og krisekommunikation omhandlende vacciner, og hvordan risici påvirker den enkelte borgers meningsdannelse vedrørende vacciner.

Forskning inden for risikokommunikation har fokuseret på forskellige discipliner som kognitiv og social psykologi, adfærdsteori samt risikovurdering og -håndtering (Ball, Evans & Bostrom, 1998, s. 455). Flere studier inden for risiko- og krisekommunikation fremhæver desuden, at frygt og risiko påvirker befolkningens beslutning om at modtage vacciner (Larson, Paterson & Erondus, 2012; Ball et al., 1998; May, 2005). Kommunikation om vaccinerisici kan således påvirke offentlighedens holdning og dermed have indflydelse på, hvorvidt immunisering kan og vil lykkes (Ball et al., 1998, s. 455).

I 2002 definerede WHO *risiko* som: "[...] a probability of an adverse outcome, or a factor that raises this probability" (Larson et al., 2012, s. 1054). I Heidi Larson, Pauline Brocard Paterson og Ngozi Erondus studie (2012) inddrages Paul Slovic's (1987) tre typer af risiko; 1) *risk as feeling*, som er vores instinktive reaktion på fare, 2) *risk as analysis*, der fokuserer på risikohåndtering samt 3) *risk as politics*, der fokuserer på risici forbundet med politiske tiltag (Larson et al., 2012, s. 1054). Anti-vaccinationsbevægelsen er, ifølge Larson et al. (2012), blevet drevet af *risks as feeling* eller *risk as politics*, hvilket leder til irrationel adfærd, der kan resultere i, at befolkningen afviser vacciner eller som minimum forsinker vaccinationsprogrammer (Larson et al., 2012, s. 1054). Derved understreger studiet af Larson et al. (2012), hvordan beslutningen om og holdningen til vacciner drives af frygt og risiko, hvilket kommer af religiøse, filosofiske årsager, men ligeledes på baggrund af en øget global spredning af bekymringer vedrørende sikkerhed ved vacciner (Larson et al., 2012, s. 1054). Risiko- og krisekommunikation om vacciner er særligt kompleks, da der opstår et behov for både at adressere risici og fordele ved vacciner på et individuelt niveau, men samtidig også på et højere, socialt niveau (Larson et al., 2012, s. 1057). Dette gælder også kommunikationen vedrørende de risici, der er, hvis den enkelte ikke vælger at få vaccinen (Larson et al., 2012, s. 1057).

5.1.1 Adfærd

Ifølge Thomas May (2005) afhænger et vaccinationsprograms succes af flokimmunitet; at skabe beskyttelse ved at opnå tilstrækkelig høj grad af immunitet i et samfund (May, 2005, s. 412). Det findes derfor relevant at undersøge, hvordan studier skildrer ændring i adfærd som et resultat af risiko, hvilket kan forhindre at opnå en sådan flokimmunitet. May (2005) finder, at irrationel adfærd er truende for effektiviteten af vaccinationsprogrammer, hvilket bør forstås i forhold til offentlighedens modtagelse af risiko og sundhed skabt af medierne, både når det gælder krisesituationer og ikke-krisesituationer (May, 2005, s. 407). Mays (2005) studie beskæftiger sig med: “[...] childhood vaccination as an exemplar of ‘non-crisis’ preventive vaccination, and on the recent flu vaccine shortage as a ‘crisis’ situation” (May, 2005, s. 407). Ifølge May (2005) skabes misforståelser omkring modtagelsen af vaccinen grundet mangel på effektiv, offentlig kommunikation. May (2005) fastslår, at frygten, som står bag den irrationelle adfærd, er et resultat af medierne, der er med til at bringe risici i fokus: “[i]n this context, fear motivates refusal of vaccination rather than demand, but the basic problem remains the same: irrational behavior (in non-compliance with vaccination policy) motivated by misperception of risks” (May, 2005, s. 411). May (2005) argumenterer for, at det er vigtigt at få skabt kommunikation til offentligheden om, at der er behov for at få vaccineret befolkningen, da manglen på kommunikation bidrager til vaccinetøven, hvilket begrundes med frygt (May, 2005, s. 408). May (2005) pointerer desuden: “No policy for vaccine distribution is likely to succeed until public fears that motivate counter-productive behaviors are addressed” (May, 2005, s. 408). De mest betydningsfulde fordele ved vaccination for de fleste individer, som ikke indgår i risikogrupperne, er relateret til beskyttelse af andre (May, 2005, s. 408). Således peger Mays (2005) studie på, at beslutningen om vacciner for individer, der ikke er i risikogrupper, ikke forbindes med en egeninteresse, men i et forsøg på at opnå immunitet og beskytte risikogrupperne.

Et studie af Samit Bhattacharyyaa og Chris T. Bauch (2011) viser, at dele af befolkningen har en wait and see vaccinating behaviour i forbindelse med at få en vaccine under en pandemi. Det er ikke atypisk, at borgere vælger at udsætte deres vaccination til, at vaccineprocessen er velimplementeret, da ny information om eksempelvis uventede bivirkninger hermed bliver tilgængelige. I den forbindelse tilføjer Bhattacharyyaa og Bauch (2011): “[t]his suggests that any effect of risk communication at the start of a pandemic outbreak will be amplified compared to the same amount of risk communication effort distributed throughout the outbreak” (Bhattacharyyaa & Bauch, 2011, s. 5519). May (2005) samt Bhattacharyyaa og Bauchas (2011) risikoforståelser er mindre komplekse

end for eksempel Larson et al.'s (2012) studie, der fremhæver, at risikokommunikation kræver mere end blot effektiv kommunikation, og at der i forbindelse med implementeringen af et vaccinationsprogram løbende skal være opmærksomhed på risikoopfattelser og potentielle risici (Larson et al., 2012, s. 1057).

Et andet studie af Valerie F. Reyna (2011) undersøger, hvordan individet i en beslutningsproces forholder sig til beslutninger om vacciner i forbindelse med Web 2.0 (Reyna, 2011, s. 3790). *Decision making* danner her grobund for, hvordan individet forholder sig til beslutninger (Reyna, 2011, s. 3790). Beslutningen om at få en vaccine handler dermed om, hvorledes den enkelte skaber mening med beslutningen. Muligheden for, at den enkelte ønsker en vaccine, vil være større, hvis den pågældende person er syg eller anser samfundet som værende udsat, som for eksempel ved en pandemi (Reyna, 2011, s. 3793-3794). Hvis den enkelte derimod ikke direkte anser en pandemi som en trussel i forhold til egen sundhed og for samfundet generelt, kan en anden frygt vægte højere end frygten for potentielle risici ved ikke at få vaccinen, hvilket vil have en negativ effekt på beslutningen om at blive vaccineret (Reyna, 2011, s. 3793-3794).

Leslie K. Ball, Geoffrey Evans og Ann Bostrom (1998) pointerer, at til trods for brugen af statistikker om vacciners effektivitet og de velkendte risici hertil, vil eksempelvis forældre ofte foretage deres beslutninger om vacciner på baggrund af perciperede risikoforståelser fra en bredere religiøs, kulturel og individuel kontekst, mens: "[...] the acceptability of a risk is determined by whether it induces *fear* or *dread* and whether it is *memorable*" (Ball et al., 1998, s. 454). Når en borgers opfattelse af en trussel er lav, vil borgeren være utilbøjelig til at acceptere indgreb inden for sundhed, uanset effektiviteten (Ball et al., 1998, s. 455). Opfattes vaccinen derimod som en ressource til at kontrollere den risiko, der er ved en sygdom, så vil den enkelte være mere tilbøjelig til at få vaccinen (Ball et al., 1998, s. 455).

I et studie af Xiaoli Nan og Kelly Madden (2012) undersøges blandt andet effekten af eksponering for online blogs om HPV-vaccinen [Humant Papillomavirus] i relation til vaccinerelaterede risikoopfattelser, holdninger og adfærdsmæssige hensigter (Nan & Madden, 2012, s. 829). Nan og Madden (2012) peger på, at interpersonel kommunikation kan påvirke adfærdsmæssige udfald, hvor online blogs for eksempel forstærker sociale normer og subgruppers perspektiv på vaccinationer: "[...] if a vaccine is not mandated by the government, whether or not to receive the vaccine becomes

a decision for the individual, which makes it more likely for online misleading information to influence vaccine uptake” (Nan & Madden, 2012, s. 830). Når borgere bliver eksponeret for blogs, der indeholder negative narrativer vedrørende vacciner, vil de være mindre tilbøjelige til at få vaccinen (Nan & Madden, 2012, s. 835).

I ovenstående studier om risiko og risikokommunikation angående vacciner fremgår det, at befolkningens perception af risiko kan resultere i en ændret adfærd hos den enkelte borger. Studierne påpeger ligeledes, at borgernes adfærd i form af vaccinevillighed eller -tøven kan påvirke, hvorvidt der kan opnås flokimmunitet i samfundet.

5.2 Tillidsvækkende kommunikation

Følgende afsnit vil afdække studier, der omhandler, hvorvidt tillid som kommunikationsstrategi kan påvirke vaccinevillighed i samfundet. Denne kommunikation beror sig særligt på myndigheders samt sundhedsprofessionelles kommunikation til befolkningen.

I januar 2009 var Danmark et af de første lande, som implementerede et børnevaccinationsprogram, der tillod piger i alderen 12-17 år at få HPV-vaccinen gratis (Statens Serum Institut, 2020b). Peter R. Hansen, Matthias Schmidtblaicher og Noel T. Brewer (2020) har undersøgt mediedækningen af HPV-vaccinen, samt hvilken betydning formidlingen af denne havde på befolkningens holdning til vaccinen. Hansen et al. (2020) kategoriserer fire faser, der beskriver HPV-vaccinens forløb i de danske medier og hvilke konsekvenser, det havde for vaccinens fremgang (Hansen et al., 2020, s. 1843). Den første fase er med til at beskrive fremstillingen af vaccinen, hvor mediedækningen var positiv, og antallet af vaccinerede piger var højt. Det ændrede sig i fase to, hvor der blev rapporteret bivirkninger som et resultat af HPV-vaccinen, hvilket påvirkede medieomtalen negativt. Den tredje fase, ekstrem negativ mediedækning, begyndte, da dokumentaren ”De vaccinerede piger – Syge og Svigtede” blev udgivet, hvor unge piger fortalte om deres bivirkninger, som de mente stammede fra HPV-vaccinen (Hansen et al., 2020, s. 1843). Sundhedsmyndighederne blev anklaget for ikke at have været transparente omkring de mulige bivirkninger af vaccinen, hvilket havde store konsekvenser for antallet af vaccinerede borgere de efterfølgende år (Hansen et al., 2020, s. 1843). Studiet synes således at pege på, at den manglende kommunikation fra sundhedsmyndighederne skabte et tillidsbrud mellem dem og borgerne, hvorfor tillid og transparens kan betragtes som centrale kommunikationsredskaber.

En række studier fremhæver, at det har en gavnlig effekt på borgernes vaccinevillighed, hvis sundhedsprofessionelle formår at formidle fordelene ved vaccination samt hvilke risici, vaccinen beskytter imod (Cates, Crandell, Diehl & Coyne-Beasley, 2018, s. 123; Hofstetter & Rosenthal, 2014, s. 1617-1618). Julie Leask, Simon Chapman, Penelope Hawe og Margaret Burgess (2006) fremhæver, at for at skabe en modstrømning til antivaccinediskurser må fokus være på at opretholde offentlighedens tillid til sundhedsprofessionelle (Leask et al., 2006, s. 7243). Jævnfør Leask et al. (2006) må den offentlige diskurs ændres, og der må igen indtræde fortællinger om borgere, der er ramt af vaccineforebyggede sygdomme for at sætte fokus på vaccinebehov (Leask et al., 2006, s. 7243).

Marloes Bults, Desirée J.M.A. Beaujean, Jan Hendrik Richardus, Jim E. van Steenberg og Hélène A.C.M. Voeten (2011) påpeger i deres undersøgelse af influenzavaccination, at både regeringer og sundhedsprofessionelle bør være transparente og eksplicit dele de usikkerheder og potentielle risici, der kan være ved en vaccine, for at sikre sig, at vaccinemodtagere kan træffe et velinformeret valg (Bults, Beaujean, Richardus, Steenberg & Voeten, 2011, s. 6233). En åben og transparent tilgang til vaccinekommunikation vil ydermere kunne bidrage til at forhindre modstridende skildringer af en specifik vaccine i medierne (Bults et al., 2011, s. 6233). I relation til modstridende skildringer og misinformation fremhæves det, at overvågning af opfattelser og adfærdsmæssige reaktioner under sygdomsudbrud er nyttigt til at opbygge tillid til et lands sundhedsmyndigheder. Derudover kan sådanne observationer bidrage til landets sundhedsrisikokommunikation samt strategier for at instruere og motivere offentligheden til at følge forebyggende foranstaltninger (Bults et al., 2011, s. 6227).

I ovenstående studier er der varierende forståelser af risici og hvilke risici, der skal kommunikeres til befolkningen. Studiet af Hansen et al. (2020) omhandler de risici, som vaccinen beskytter imod, hvorimod studiet af Bults et al. (2011) påpeger vigtigheden i at være transparent omkring de risici, der er ved vaccinen.

5.2.1 Borgerinddragelse

Ifølge Vanina Laurent-Ledru, Angus Thomson og Joseph Monsonego (2011) er der sket et skift fra en *disease-centred* tilgang til en *patient-centred* tilgang (Laurent-Ledru et al., 2011, s. 625). Den

disease-centred tilgang indebærer, at: "[...] doctors make most treatment decisions based on clinical experience and the evidence-base, in a process in which the patient remains passive" (Laurent-Ledru et al., 2011, s. 625). I den patient-centred tilgang har patienten i højere grad en aktiv rolle, der forudsætter et større vidensgrundlag, som er blevet tilgængeligt gennem forskellige aktører, såsom medierne (Laurent-Ledru et al., 2011, s. 625). I undersøgelsen fremhæves det, at den online tilgængelighed for medicinal viden har medført en *reformation*, der indebærer et magtskifte fra fagfolk til lægfolk, eftersom at lægfolk nu kan indsamle viden fra flere forskellige aktører, hvilket gør dem konkurrencedygtige med fagfolkene (Laurent-Ledru et al., 2011, s. 625). Laurent-Ledru et al. (2011) er af den opfattelse, at befolkningen vil fortsætte med at være en central aktør i formidlingen af nye vacciner, og at civilsamfundsorganisationer, som varetager befolkningens sundhedsinteresser, vil agere mægler mellem borgere og myndigheder, hvis formål er: "[...] to gain and maintain public confidence, and to engage authorities and remind them of the public interest in vaccination programs" (Laurent-Ledru et al., 2011, s. 624; s. 627). Dette magtskifte kan dog anses i flere perspektiver, hvor magtskiftet i et mere praksisorienteret perspektiv kan forekomme problematisk. Eksempelvis peger Amanda F. Dempsey, Jennifer Pyrzanowski, Elizabeth J. Campagna, Steven Lockhart og Sean T. O'Leary (2019) på, at en partcipatorisk orienteret vaccinekommunikation, hvor borgerne indgår aktivt i at tage stilling til den pågældende vaccine, vil være mindre effektiv end kommunikation, hvor borgerne bliver pålagt at få vaccinen (Dempsey et al., 2019, s. 1312).

Tillid er et centralt aspekt i kommunikationen vedrørende vaccinationer, da en svækket tillid kan resultere i modproduktivitet, hvilket kan forhindre flokimmunitet. Dertil kan tydelig samt evidensbaseret kommunikation antageligt bidrage til skabelsen af et stærkere tillidsforhold mellem borgere og myndigheder.

5.3 Medier og misinformation

Følgende afsnit vil give indblik i flere undersøgelser, der belyser hvorledes medierne og udviklingen af Web 2.0 har betydning for kommunikationen vedrørende vacciner. Her synes særligt misinformation at spille en væsentlig rolle i forhold til befolkningens holdning til vacciner.

Ball et al. (1998) hævder, at sundhedsprofessionelle ikke længere er den eneste kilde til information om vacciner, da internettet som medie skaber et ukontrolleret, stort potentiale for informationsformidling (Ball et al., 1998, s. 454). En række studier inden for risikofeltet undersøger

netop, hvordan kommunikation og miskommunikation vedrørende vacciner hurtigt kan opstå, særligt på grund af Web 2.0 (Henrich & Holmes, 2011; Reyna, 2011). Natalie Henrich og Bev Holmes (2011) beskriver, ligesom Reyna (2011), Web 2.0 som problematisk, da det fremmer muligheden for at ytre og forstærke personlige holdninger, hvilket kan føre til misinformation. De fremhæver ligeledes, at en del af befolkningen kan finde den tilgængelige information overvældende, hvorfor de søger en mere personlig kilde (Henrich & Holmes, 2011, s. 611). Det påpeges i studiet, at det, som befolkningen ønsker at vide omkring pandemier, medicin og vacciner, er følgende:

Who has been infected (sociodemographics, etc.) and where? How is it spread? How can I avoid infection? If I get infected, how sick will I get and for how long? Can I die from this? How effective and safe are the drugs and vaccines? What are the side effects? How has safety been tested and how can you reassure me that safety hasn't been compromised due to the pressures of the crisis? How do the risks of side effects and the unknown long-term effects compare to the risks from the disease? (Hendrich & Holmes, 2011, s. 617)

Reyna (2011) påpeger, at det, der fører til misinformation om vacciner, er, at individer søger klarhed, hvilket de kan finde på internettet, hvor Web 2.0 ligeledes giver brugere mulighed for at kommunikere med hinanden i online fora (Reyna, 2011, s. 3794). Det medvirker til, at de konklusioner, der virker irrationelle, opnår større plads i mediebilledet, grundet subgruppers tro på og søgen efter at sprede et budskab: "Web 2.0 favors emotionally charged personal narratives and allows anti-vaccination messages to spread rapidly, in particular, as they provide more coherent accounts of the gist of vaccination, relative to official government sites" (Reyna, 2011, s. 3794). Richard A. Stein (2017) mener ligeledes, at sociale medier kan udgøre en stor risiko, når det handler om formidlingen af vaccinationer (Stein, 2017, s. 168). Han fremhæver i sin undersøgelse, at sociale medier, såsom Twitter og Youtube, fungerer som platforme, hvor misinformation om HPV-vaccinen formidles. Dette kan bidrage til at øge mistilliden mellem befolkningen og sundhedsmyndighederne (Stein, 2017, s. 168). Stein (2017) mener derfor, at det er nødvendigt, at sundhedsfaglige aktører inddrager sig selv i de online fora, så den korrekte information bliver tilgængelig på alle platforme (Stein, 2017, s. 168).

Nicolai Bodemer, Stephanie M. Müller, Yasmina Okan, Rocio Garcia-Retamero og Angela Neumeyer-Gromen (2012) undersøger mediernes betydning for befolkningens holdning til vacciner med HPV-vaccinen som case. De fremhæver de problematikker, der kan forekomme ved, at borgere er misinformeret på grund af mediernes indflydelse. Misinformeret borgere kan have øgede eller falske forventninger, eller være påvirket af en grundlæggende mangel på den baggrundsviden, der er nødvendig for at kunne forstå den sundhedsrelevante information:

The lack of background knowledge or an inability to deal with numbers can be addressed by framing the risks in the health environment in a certain way. For instance, the presentation of absolute risk reduction instead of relative risk reduction, the use of natural frequencies instead of conditional probabilities, and the use of visual aids to communicate numerical information improve risk understanding substantially. (Bodemer et al., 2012, s. 3748)

Bodemer et al. (2012) mener dermed, at misinformation opstår, når myndigheders kommunikation om vacciner bliver formidlet på en uhensigtsmæssig måde, så den almene borger ikke kan forholde sig til den givne information.

Maya J. Goldenberg (2019) pointerer, at det er en misforståelse, at såkaldte *antivax* borgere, der er en generel betegnelse brugt til at beskrive modstandere af vacciner, ikke forstår de videnskabelige udtalelser angående vacciner og derfor modsætter sig vaccinationer (Goldenberg, 2019, s. 398). Goldenberg (2019) mener, at det i højere grad er højtuddannede personer, der: "[...] are putting their critical thinking skills to use; some are reading the scientific papers, and many more are allegedly "reading between the lines" to see what the establishment does not want them to see" (Goldenberg, 2019, s. 397). Hun mener derfor ikke, at det er kommunikationen, der skal forbedres, men tilliden til myndighederne. For at det kan lykkes, pointerer hun, at tilliden skal opbygges gennem respektfuld, åben og ærlig kommunikation (Goldenberg, 2019, s. 398).

Fremkomsten af sociale medier som informations- og nyhedsdelingsfora har således skabt en større mængde af misinformation angående vacciner. Disse misinformationer har blandt andet ledt til en større forekomst af vaccinemodstandere og kritikere (Kata, 2010; Martin, Kilich, Dada, Kummervold & Chermain, 2020). Blandt andet undersøger Anna Kata (2010) formidlingen af anti-

vaccineinformationer på internettet ved at analysere argumentationen på anti-vaccinesider. Her søger hun at afdække omfanget af misinformation og tillige hvilke diskurser, der benyttes i anti-vaccinesammenhænge (Kata, 2010, s. 1709). Undersøgelsen viser, at temaer såsom sikkerhed og effektivitet, alternativ medicin, borgerlige frihedsrettigheder, konspirationsteori og moral flourer på størstedelen af de undersøgte websider (Kata, 2010, s. 1709). Kata (2010) pointerer i sin analyse, at der forekommer store mængder af misinformation disse steder. Undersøgelsen udfordrer betragtningen af oplysning og uddannelse som den eneste løsning på problemet med de store mængder af misinformation. Kata (2010) mener ligeledes, at de fleste ekstreme aktivister ikke blot kan overtales gennem informationer (Kata, 2010, s. 1715). Kata (2010) påpeger dertil, at man i højere grad bør undersøge de sociale diskurser, som ligger til grund for anti-vaccinebølgen. Diskurserne kan være afgørende for, hvordan sundhed og tillid til myndigheder opfattes og dermed have indflydelse på, om borgere ønsker at blive vaccinerede eller ej: “[t]hese discourses exemplify postmodern tensions in society, making the anti-vaccination issue one of significant complexity” (Kata, 2010, s. 1715). Kata (2010) finder, at der flourer en grundlæggende opfattelse i anti-vaccinefora om, at det, som størstedelen kalder misinformation, er, hvad medlemmer af disse anti-vaccinefora opfatter som værende korrekt information. Kata (2010) udleder således:

[...] "mis"information is simply their version of information. The Internet acts as a postmodern Pandora's box, releasing arguments that are not easily dismissible. Misinformation and falsehoods should not be condoned, yet each side of the debate labelling the other as "wrong" - as has been the status quo - is ineffectual. (Kata, 2010, s. 1715)

Kata (2010) afviser ikke, at oplysning og uddannelse kan være en del af løsningen. Dog pointerer hun, at det ikke er tilstrækkeligt alene. Løsningen omfatter således en større forståelse af de diskurser, som har indflydelse på, hvordan vaccinemodstandere skaber mening i relation til emner, der omkranser vaccination. Kata (2010) argumenterer dermed for, at det er gennem viden om disse diskurser og ideologier, at forskning skal bidrage til at skabe en bedre og mindre beskyldende dialog om vacciner (Kata, 2010, s. 1715).

Manglen på tillid til vacciner kan således anses som et resultat af misinformation spredt via nettet og medierne. Kata (2010) og Goldenberg (2019) distancerer sig særligt fra de resterende undersøgelser

i ovenstående afsnit, da de begge argumenterer for, at uddannelse og information ikke alene er løsningen på at mindske misinformation. Hertil fremhæver Goldenberg (2019), at misinformation kan være baseret på borgernes mistillid til regeringen og myndighederne (Goldenberg, 2019, s. 397-398). Tillige pointerer både Kata (2010) og Goldenberg (2019), at misinformation ikke blot kan bekæmpes gennem øget information, men også gennem respektfuld og ærlig dialog mellem myndigheder og borgere (Goldenberg, 2019, s. 398; Kata, 2010, s. 1715).

5.3.1 Vaccinetøven som et resultat af misinformation

Sam Martin, Eliz Kilich, Sara Dada, Per Egil Kummervold og Denny Chermains (2020) finder, ligesom Kata (2010), at vacciners sikkerhed er et centralt emne, når det kommer til online samtaler om vaccination. Som Kata (2010) ligeledes peger på, skaber internettet en ny platform for information, hvilket skaber flere informationsstrømninger, som offentligheden skal navigere i (Martin et al., 2020, s. 6634). Jævnfør Martin et al. (2020) afhænger offentlighedens tillid af gennemsigtighed og tilgængelighed af offentlige online informationer. Martin et al. (2020) mener, at det er videnskabelig oplysning og forklaring angående vacciner, der skal søge at nedslå de stigende mængder af anti-vaccineinformationer, som flourer online, og som bidrager til at skabe vaccinetøven (Martin et al., 2020, s. 6634).

Både Martin et al. (2020) og David A. Broniatowski, Sandra Quinn, Mark Dredze og Amelia Jamisons (2020) undersøgelser udspringer af WHO's erklæring af vaccinetøven som en global sundhedstrussel. Broniatowski et al. (2020) argumenterer for, at der er et behov for, at der investeres i folkesundhedskommunikation, da der mangler forskning i, hvorledes man kan forhindre store mængder af misinformation på sociale medier (Broniatowski et al., 2020, s. 617). Ligesom Kata (2010) og Martin et al. (2020) fremhæver Broniatowski et al. (2020), at vaccinemodstandere netop søger at fremme uenighed og derved benytter sig af modstridende fortællinger for at opnå dette mål. Hertil fremhæver Broniatowski et al. (2020) vigtigheden af, at folkesundhedskommunikation er evidensbaseret. Broniatowski et al. (2020) argumenterer ligeledes for, at denne type kommunikation og konstruktion af budskaber gør krav på meningsfulde og overbevisende meddelelser, der beror sig på videnskabelig vejledning og sociokulturel ekspertise (Broniatowski et al. 2020, s. 618). Overordnet pointerer Broniatowski et al. (2020), at disse vaccineudfordringer, fremmet af sociale medier og online platforme, må håndteres af sundhedsudbydere, samfundsorganisationer, trossamfund med flere gennem pålidelig og overbevisende kommunikation for at styrke vaccineaccept.

Lauren Vogel (2017) peger ligeledes på sociale medier som potentiel kilde til farlige og misvisende informationer om vacciner. Med Web 2.0's fremkomst bliver det endnu mere relevant at formidle sundhedsfaglig, evidensbaseret viden på sociale medier (Vogel, 2017, s. 567). Vogel (2017) argumenterer derfor for, at folkesundhedsorganisationer og lignende bør formidle, ikke kun eksisterende informationer, men tillige nye informationer vedrørende vacciner og ikke blot påpege, at vaccinemodstandere mistolker informationerne. Denne forståelse kan relateres til Katas (2010) pointe om, at en mindre beskyldende dialog om vaccination mellem vaccinemodstandere og vaccine fortalere kan bidrage til at mindske misinformation (Kata, 2010, s. 1715). Vogel (2017) pointerer desuden, at misinformation på internettet kan betragtes som en faktor, der ikke forsvinder. Det skal derimod bekæmpes ved at give borgere bedre adgang til viden og information om sundhed gennem sociale medier (Vogel, 2017, s. 567). Vogel (2017) fremhæver desuden, at en strategi også kan være at opfordre befolkningen til at være kildekritisk, og at man derigennem kan eliminere dele af de misinformationer, der florerer på blandt andet sociale medier. Således placerer Vogel (2017) sig på samme vis som Kata (2010), Martin et al. (2020) og Broniatowski et al. (2020) med henblik på, hvordan vaccinetøven og misinformation kan bekæmpes.

Det kan ud fra ovenstående antages, at vaccinetøven ofte opstår grundet manglende information fra myndigheder og sundhedsprofessionelle. Forskning må derfor give indblik i og viden om hvilke forståelser og diskurser, som ligger til grund for de misinformationer, der leder til vaccinetøven. Endvidere synes vaccinesikkerhed at optræde som en fremtrædende faktor i meningsdannelsen og diskurserne om vaccination. Feltet om vaccination, kommunikation og misinformation synes således uløseligt at indeholde undersøgelser af samfundsdiskurser og vaccinesikkerhed i form af blandt andet tillid til offentlige kommunikationskanaler.

5.4 Kommunikationsinterventioner i praksis

Dette afsnit vil søge at afdække, hvorledes de betragtninger, der omkranser vaccinekommunikation, udover de mere teoretisk orienterede retninger, tilbyder indblik i en række mere strategiske tilgange til at håndtere vaccinekommunikation.

Eve Dubé og Noni E. MacDonald (2017) har i deres studie vedrørende vaccinemodstand udarbejdet en strategi bestående af fire led, hvis hensigt er at forebygge vaccinetøven og dermed øge

befolkningens *vaccinationsresiliens* [vaccination resilience] (Dubé & MacDonald, 2017, s. 3907). At være resiliert i denne kontekst forudsætter, at det enkelte individ bliver beskyttet mod virussen og dermed beskyttes resten af samfundet ligeledes. Dubé og MacDonald (2017) omtaler det første led i strategien som værende *knowledge-deficit approach*, hvilket indebærer en evidensbaseret kommunikation til befolkningen angående vacciner (Dubé & MacDonald, 2017, s. 3908). De forholder sig dog kritisk til denne fase, da de beskriver: "[p]eople's attitudes are moved much more by emotions than by facts or statistics" (Dubé & MacDonald, 2017, s. 3908). Andet led i strategien handler om at skabe effektiv kommunikation, som henvender sig specifikt til forskellige grupperinger på den mest hensigtsmæssige platform (Dubé & MacDonald, 2017, s. 3908). Den tredje del af strategien beskriver, hvordan tillid spiller en essentiel rolle i opbygningen af vaccinationsresiliente borgere (Dubé & MacDonald, 2017, s. 3908). For at tilliden højnes, skal der forekomme: "[...] transparency around how vaccines are manufactured, homologated for use, included in publicly-funded programs and monitored for safety and effectiveness, so that people in the community can trust that these mechanisms are unbiased and effective" (Dubé & MacDonald, 2017, s. 3908). Det fjerde led i strategien har til formål at anerkende de vaccinerede borgere og bekræfte dem i, at valget ikke kun er til hjælp for dem, men for hele samfundet (Dubé & MacDonald, 2017, s. 3908). Dette studie er således med til at underbygge pointen om, at evidensbaseret massekommunikation alene ikke er nok, og at man ikke bør undervurdere det emotionelle aspekt. Tillid ses dermed som et centralt aspekt, når regering og myndigheder skal kommunikere strategisk om vacciner. Dog optræder fremstillingen af tillid varierende, hvor Dubé og MacDonald (2017) fokuserer på, hvordan man skaber tillid til vaccinen, mens Goldenberg (2019) for eksempel i stedet fremhæver, at tilliden til myndigheder er essentiel (Goldenberg, 2019, s. 398). På baggrund af de divergerende forståelser af, hvor tilliden skal placeres, ses der derfor forskellige bud på, hvordan man potentielt kan øge befolkningens tillid.

Et studie af Sela Sar og George Anghelcev (2013) undersøger, hvordan i forvejen eksisterende følelser, for eksempel frygten for at få en sygdom, påvirker borgeres modtagelse af sundhedskampagner. De konkluderer, at desto dårligere humør, individer er i, når de bliver eksponeret for en sundhedskampagne i medierne, desto større er chancen for, at de føler sig i risiko for at blive smittet med sygdommen, som bliver beskrevet i kampagnen (Sar & Anghelcev, 2013, s. 90). Som et resultat af denne effekt vil borgere i et negativt humør være mere tilbøjelige til at følge sundhedsmyndighedernes anbefalede forholdsregler, frem for borgere, der er i et godt humør, når de

bliver præsenteret for sundhedskampagner (Sar & Anghelcev, 2013, s. 90). Studiet fremhæver desuden, at afsenderen af sundhedskampagner bør overveje, hvordan budskabet fremstilles, da dette ligeledes har en indvirkning på borgerens risikopfattelse. Sar og Anghelcev (2013) peger i den forbindelse på, at hvis et sundhedsbudskab formuleres inden for en *forebyggende frame* [prevention-frame], så øger det borgeres risikopfattelse i højere grad, end hvis budskabet formidles som en *påvisende frame* [detection frame] (Sar & Anghelcev, 2013, s. 86). I den forebyggende frame vil fokus være på hvilke foranstaltninger, borgeren bør tage for at undgå at blive smittet med en virus, hvorimod den påvisende frame i højere grad oplyser om, hvordan borgeren kan opdage tilstedeværelsen af en virusinfektion (Sar & Anghelcev, 2013, s. 87). I praksis kan undersøgelsens resultater være vejledende for hvordan samt i hvilken kontekst, sundhedskampagner bliver kommunikeret til befolkningen:

The impact will be likely increased if messages are placed in editorial contexts which induce negative mood. Such contexts include news reports of dramatic events, popular crime dramas like CSI or criminal minds, crime investigation reports, etc. By contrast, environments which induce positive mood (such as popular sitcoms) may decrease the impact of health PSAs. (Sar & Anghelcev, 2013, s. 90)

Nan og Madden (2012) foreslår, at sundhedsforskere og -professionelle: "[...] need to move beyond simply monitoring information about vaccination and proceed to measure the consequences of this information" (Nan & Madden, 2012, s. 836). Det er ifølge Nan og Madden (2012) nødvendigt at finde og udvikle effektive strategier til at kommunikere videnskabelig information om vacciner og derved undgå misvisende brugerskabt information. Det skyldes ifølge Nan og Madden (2012), at Web 2.0 påvirker risikopfattelser, holdninger og adfærdsmæssige intentioner i forbindelse med vacciner (Nan & Madden, 2012, s. 836).

I forbindelse med sundhedskriser vil der ofte opstå flere subgrupper i befolkningen, der typisk vil have nogle specifikke bekymringer og spørgsmål, som sundhedskommunikation må søge at besvare for på den måde at undgå ændringer i befolkningens adfærd (Henrich & Holmes, 2011, s. 610). Da det i en igangværende krise kan være umuligt tidsmæssigt at imødekomme denne form for kommunikationsbehov, er det en væsentlig del af planlægningen, forinden en krise, at få afstemt med

befolkningen, hvilken form for information, de kræver, for at kunne træffe beslutninger i krisen (Henrich & Holmes, 2011, s. 610). Desuden er det væsentligt at afklare, hvem der skal give den ønskede information, hvilket afhænger af, hvem befolkningen stoler på, og hvordan informationen bedst muligt bliver leveret (Henrich & Holmes, 2011, s. 610).

I et studie af Camilla Hiul Suppli, Niels Dalum Hansen, Mette Rasmussen, Palle Valentiner-Branth, Tyra Grove Krause og Kåre Mølbak (2018) undersøges mediedækningen af HPV-vaccinen i Danmark, hvortil det pointeres at: "[m]edia is part of shaping parents impressions of the safety of a vaccine [...]" (Suppli et al., 2018, s. 6). Undersøgelsen konkluderer, at medierne kan have en stor effekt på borgernes opfattelse af vacciner, hvorfor det er vigtigt at højne borgerinddragelsen, når en ny vaccine skal introduceres, så borgerne ikke føler sig nødsaget til at træffe deres beslutning ud fra andenhåndsviden (Suppli et al., 2018, s. 6).

I 2017 etablerede sundhedsmyndighederne et samarbejde med Kræftens Bekæmpelse for at udarbejde en HPV-kampagne på Facebook samt promoverende hashtags såsom #stophpv, der florerede på samtlige sociale medier (Hansen et al., 2020, s. 1843). Formålet med kampagnen var: "[...] to prevent cases of cervical cancer in Denmark by increasing the uptake of HPV vaccination" (Hansen et al., 2020, s. 1843). Rebecca Coombes (2017) undersøgelse viser, at forældre i højere grad henvender sig til andre forældre på Facebook frem for at benytte informationshjemmesider om HPV-vaccinen (Coombes, 2017, s. 1). For at imødekomme behovet for en direkte dialog blev det gjort muligt for forældre at kommunikere med fagkyndige over Facebook, så de kunne blive informeret hensigtsmæssigt. Hansens et al. (2020) studie peger på, at kampagner bør målrettes til den del af befolkningen, som forholder sig tøvende, frem for at henvende sig til den del af befolkningen, der er imod vacciner. Studiet konkluderer hertil, at dette segment sandsynligvis ikke er villig til at ændre holdning (Hansen et al., 2020, s. 1843). Denne borgerinddragende tilgang er i overensstemmelse med Steins (2017) pointe om, at hvis sundhedsfaglige aktører inddrager sig selv i de online fora, så mindsker det misinformation (Stein, 2017, s. 168).

Britta Lundgren (2015) påpeger i sin undersøgelse, at det kan være effektivt at benytte et emotionelt aspekt, såsom solidaritet, til at influere befolkningen til at blive vaccineret (Lundgren, 2015, s. 4). Lundgren (2015) har undersøgt Sveriges kommunikation vedrørende svineinfluenzaen i 2009-2010, hvor befolkningen blev opfordret til at blive vaccineret gennem kommunikation vedrørende

solidaritet. Til trods for at studiet viser, at det er utraditionelt at benytte emotionelle argumenter som strategi, mener Lundgren (2015), at Sveriges nordiske velfærdsmodel i højere grad gør det muligt for aktører at benytte denne form for argumentation, da velfærdsmodellen bygger på solidaritet, tillid, lighed og fællesskab (Lundgren, 2015, s. 2).

5.4.1 Sundhedsprofessionelles kommunikationsstrategier

En række studier inden for vaccinekommunikationsfeltet relaterer sig til HPV-vaccinen og de mange udfordringer, som de forskellige lande oplevede i forbindelse med implementeringen af denne i deres nationale immuniseringsprogram (Cates et al., 2018; Dempsey, Lockhart, Campagna, Pyrzanowski, Barnard, & O'Leary, 2016; Dempsey et al., 2019; Hofstetter & Rosenthal, 2014; Opel et al., 2015). En af de primære problemstillinger i forbindelse med HPV-vaccinen var, at markant færre end ønsket lod sig vaccinere, hvilket svækkede den overordnede vaccinationsdækning (Cates et al., 2018, s. 122; Hofstetter & Rosenthal, 2014, s. 1616).

En række studier peger på, at et af de mest centrale elementer i, hvorvidt borgere vælger at blive vaccineret eller ej, er sundhedsprofessionelles kommunikation angående den pågældende vaccine (Dempsey et al., 2019, s. 1307; Hofstetter & Rosenthal, 2014, s. 1617; Opel et al., 2015, s. 1998). I den forbindelse henviser disse undersøgelser til, at netop sundhedsprofessionelles vaccinekommunikation bør være et undersøgelsesfokus, da de mener, at forbedrede kommunikationsinterventioner kan påvirke befolkningens holdninger til en specifik vaccine og dermed potentielt øge antallet af vaccinerede borgere (Cates et al., 2018, s. 122; Dempsey et al., 2019, s. 1307-1308; Hofstetter & Rosenthal, 2014, s. 1617). I den forbindelse påpeger flere undersøgelser, at et af de vigtigste led i at sikre en høj vaccinationsdækning er at uddanne landets sundhedsprofessionelle inden for vaccinekommunikation (Cates et al., 2018, s. 126; Hofstetter & Rosenthal, 2014, s. 1620). Annika M. Hofstetter og Susan L. Rosenthal (2014) fremhæver i deres undersøgelse af sundhedsprofessionelles kommunikation om vacciner mod seksuelt overførte sygdomme, at undervisning med fokus på sundhedsprofessionelles kommunikationsevner er særligt relevant, når et land vælger at indføre en ny vaccine til deres nationale immuniseringprogram (Hofstetter & Rosenthal, 2014, s. 1620).

Både Dempsey et al. (2019) og Douglas J. Opel, Rita Mangione-Smith, Jeffrey D. Robinson, John Heritage, Victoria DeVere, Halle S. Salas, Chuan Zhou og James A. Taylor (2015) argumenterer for,

at sundhedsprofessionelles vaccinekommunikation, i relation til HPV-vaccinen, er mest effektiv, når der gøres brug af et klart og stærkt sprog, og den sundhedsprofessionelle kommunikerer ud fra en *formodet stil* [presumptive style] (Dempsey et al., 2019, s. 1312; Opel et al., 2015, s. 2001). Med formodet stil henvises der til, når den sundhedsprofessionelle tager kontrol over samtalen ved at antage, at borgeren skal have vaccinen frem for at opstille det som et spørgsmål (Dempsey et al., 2019, s. 1307). I modsætning til dette er *participatorisk stil* [participatory style], når borgeren aktivt bliver inddraget i samtalen om at tage stilling til den pågældende vaccine (Dempsey et al., 2019, s. 1307). Denne tilgang til borgerinddragelse står i klar kontrast til tidligere præsenterede pointe om den patient-centred tilgang, hvori det fremhæves, at lægfolk har en aktiv rolle i beslutningen om, hvorvidt de ønsker vaccinen (Laurent-Ledru et al., 2011, s. 625). I forlængelse af dette peger en række undersøgelser dog på, at hvis sundhedsprofessionelle tydeligt anbefaler vaccination, har det som udgangspunkt en signifikant effekt på, at borgeren ønsker vaccinen (Dempsey et al., 2019, s. 1308; Hofstetter & Rosenthal, 2014, s. 1618). I den forbindelse er det særligt relevant, at alle sundhedsprofessionelle, der er et led i et lands immuniseringsprogram, har adgang til aktuel information vedrørende den pågældende vaccine, så de kan udøve evidensbaseret kommunikation (Hofstetter & Rosenthal, 2014, s. 1620).

Amanda F. Dempsey, Steven Lockhart, Elizabeth J. Campagna, Jennifer Pyrzanowski, Juliana Barnard og Sean T. O'Leary (2016) fremhæver i deres undersøgelse af sundhedsprofessionelles kommunikation angående HPV-vaccinen, at det udover den specifikke kommunikationstilgang ligeledes er relevant at undersøge hvilke og hvor mange kommunikationsværktøjer, hver sundhedsprofessionel gør brug af, særligt før og mellem lægebesøg, for at promovere en vaccine (Dempsey et al., 2016, s. 6220). Deres undersøgelse viser blandt andet, at inddragelsen af kommunikationsværktøjer, som for eksempel informerende brochurer og påmindelser om næste vaccinetid, kan være en hensigtsmæssig måde at sprede information om vacciner og dermed påvirke borgeres holdning til en specifik vaccination. Information om vaccinen vil desuden kunne forebygge eventuelle spørgsmål under lægebesøget og dermed effektivisere vaccinationsprocessen (Dempsey et al., 2016, s. 6219-6220).

Som tidligere nævnt baserer ovenstående studier i dette afsnit sig på undersøgelser angående HPV-vaccinen. I relation til vores undersøgelse af COVID-19 vaccinen er det således relevant at bemærke, at COVID-19 vaccinen henvender sig til alle borgere, der er over 16 år (Sundhedsstyrelsen, 2021b).

De ovennævnte kommunikationsinterventioner, hvor fokus er på sundhedsprofessionelles kommunikation, vil dermed ikke nødvendigvis have samme effekt i forbindelse med COVID-19 vaccinationsprogrammet. Her er netop ikke tale om, at beslutningen om vaccination skal træffes af forældre på vegne af deres børn. Det vil i stedet være den enkelte, der skal skabe mening med vaccinen (Reyna, 2011, s. 3790). I ovenstående afsnit om kommunikationsinterventioner i praksis fremstilles to tilgange til borgerinddragelse i forbindelse med vacciner. En række studier fremhæver, at dialogbaseret kommunikation kan have en positiv effekt på borgernes vaccinevillighed. Flere studier vedrørende sundhedsprofessionelles kommunikationsstrategier angående HPV-vaccinen pointerer derimod, at det har en større positiv effekt på vaccinevillighed, når evidensbaseret formidling prioriteres frem for dialogbaseret kommunikation.

5.5 Opsamling og positionering

I litteraturreviewet fremgår det, at både myndigheder, sundhedsprofessionelle og medier er centrale aktører i påvirkningen af befolkningens holdninger og adfærd i forbindelse med vacciner. De ovenstående aktører anses hermed som afgørende for, hvorledes en vaccine bliver betragtet ud fra en risiko og/eller kriseforståelse. Vaccinekommunikation synes med udgangspunkt i dette litteraturreview primært at være funderet i risikofeltet, da vacciner først ses at indgå i krisefeltet, når de mulige risici i form af bivirkninger ses at blive en realitet. Ligeledes kan der forekomme træk fra en krisesituation, hvis vaccinationsprogrammet er en del af en løsning på en sundhedskrise. Tillige fremgår det, af flere af ovenstående studier, at måden hvorpå myndighederne gør brug af risiko- og krisekommunikation, er afgørende for, hvordan befolkningen opfatter selve vaccinationsprogrammet samt hvilken grad af tillid, de har til myndighederne. Dermed optræder tillid til både vaccinen og ligeledes myndighederne som et centralt element i risiko- og krisehåndteringen. Når tillid har en central rolle i risiko- og krisehåndtering, påpeges fremkomsten af vaccinetøven og -skepsis som en central konsekvens og udfordring ved udrulningen af et vaccinationsprogram. Tøven og skepsis hos befolkningen kan modarbejde vaccinationsindsatsens primære formål, hvorfor dette kan lede til en kriselignende situation. Endvidere er tillid, frygt og vaccinetøven i høj grad med til at påvirke, hvorledes risikodiskurserne konstrueres på tværs af de forskellige samfundsaktører. Ligeledes fremstår det afgørende for myndighederne, grundet risikoen for misinformation, at informere borgerne om de mulige risici, der knytter sig til både vaccinen samt den virus, som vaccinen beskytter mod, så den enkelte borger kan træffe et velinformeret valg. Det kommer ligeledes til udtryk, at solidaritet kan anvendes strategisk til at influere befolkningen til at blive vaccineret. Dette findes

særligt interessant, eftersom at specialet undersøger COVID-19 vaccinen i en dansk kontekst, hvor velfærdssamfundets værdier blandt andet har afsæt i solidaritet.

I forbindelse med COVID-19 vaccinationsprogrammet er det relevant at påpege, at dette program særligt adskiller sig fra tidligere vaccinationsprogrammer, da det er udviklet til at være løsningen på en igangværende sundhedskrise. Dermed er COVID-19 vaccinen ikke blevet testet og monitoreret på lignende vis, over samme årrække som tidligere vacciner. Tillid til både vaccinationsprogrammet og myndighederne synes derfor særligt essentielt i dette tilfælde. Tillid kan derfor være et væsentligt element for at forebygge vaccineskepsis og heraf vaccinetøven i forbindelse med COVID-19 vaccinen. Dette speciale vil undersøge hvilke diskurser, der optræder på tværs af myndighedernes, mediernes og befolkningens konstruktion af COVID-19 vaccinen. Disse aktører fremgår netop som centrale inden for risiko- og krisekommunikation, risiko- og krisehåndtering og ligeledes i forbindelse med udrulningen af vaccinationsprogrammer. Ligeledes er tillid og skepsis centrale temaer for den videre undersøgelse af myndighedernes, mediernes og befolkningens konstruktion af COVID-19 vaccinen. Heraf findes det relevant at undersøge hvilke risiko- og krisediskurser, der konstrueres og er konstituerende for det danske samfund i forbindelse med COVID-19 vaccinen. Dermed afgrænser dette speciale sig fra at undersøge, hvorledes der opstår misinformation om COVID-19 vaccinen. Dette gøres, da fokus netop er på, hvordan de forskellige konstruktioner af vaccinen kan aflede tillid eller skepsis. Specialet har i højere grad fokus på de sociale aktørers samkonstruktion af COVID-19 vaccinen og hvilken betydning, det har, i forbindelse med den overordnede risiko- og krisediskursorden i samfundet.

6.0 Videnskabsteoretisk afsæt

I litteraturreviewet forekommer det, at der, i forbindelse med risiko- og krisesituationer, ofte er flere aktører om at konstruere risikoen eller krisen. Vi anlægger heraf, at risiko og krise kan forstås i en socialkonstruktivistisk kontekst med henblik på at forstå, hvordan forskellige aktørers interaktioner er med til at skabe de diskurser, der eksisterer i det danske samfund vedrørende COVID-19 vaccinen. Da formålet med dette speciale er at afdække de semiotiske processer vedrørende COVID-19 vaccinen og de samfundsstrukturer, der ligger til grund for de diskursive konstruktioner af COVID-19 vaccinen, med afsæt i Faircloughs (1992) kritiske diskursanalyse, findes det nødvendigt at

inddrage videnskabsteoretiske perspektiver, der indebærer en virkeligheds- og vidensforståelse, hvori virkelighedens underliggende strukturer og mekanismer anerkendes at eksistere uafhængigt af sociale hændelser. Derfor vil både socialkonstruktivisme og kritisk realisme blive præsenteret i følgende afsnit, da begge disse videnskabsteoretiske afsæt kan indebære et ontologisk og epistemologisk ståsted, som muliggør en sådan kritisk analyse.

Specialet tager primært afsæt i socialkonstruktivisme, hvilket findes relevant i undersøgelsen om, hvorledes COVID-19 vaccinen gennem kommunikation er blevet konstrueret som en risiko og/eller krise i samfundet af sociale aktører som myndighederne, medierne og befolkningen samt af de hegemoniske forhold i denne konstruktion. Derudover vil specialets analysetilgang bære præg af den mere samfundsstrukturelle analyse fra kritisk realisme, jævnfør Faircloughs (1992, 2013) læsning af, at den kritiske diskursanalyse kan placeres inden for kritisk realisme, da det analytiske fokus i kritisk diskursanalyse er forholdet mellem diskursive og sociale elementer (Fairclough, 2013, s. 177). Det findes hertil relevant at afdække, hvorledes denne tilgang til diskursanalyse kan anskues i et socialkonstruktivistisk perspektiv. Vi vil derfor illustrere lighederne mellem de to videnskabsteoretiske tilgange med afsæt i Faircloughs (1992, 2005, 2013) læsning af henholdsvis socialkonstruktivisme og kritisk realisme. Både i specialets analyseapparat og analyse vil vi arbejde ud fra et socialkonstruktivistisk afsæt på det tekstuelle og diskursive plan. I social praksis vil vi dog i højere grad anvende kritisk realisme, da der inddrages udvalgte samfundsteorier med henblik på at afdække mere underliggende strukturelle forståelser.

6.1 Socialkonstruktivisme

Klaus Rasborg (2014) bidrager med en eksemplificering af risiko som et fænomen, hvilket ved social konstruktion kan forstås forskelligt afhængigt af den tilgang, der tillægges forståelsen. Rasborg (2014) inddrager Ulrich Becks (1997) teori om risikosamfundet og forklarer, hvordan denne forståelse videnskabsteoretisk kan læses på to måder:

[...] (1) som en realistisk tese om, at der i det senmoderne samfund sker en objektiv forøgelse af risici, eller (2) som en socialkonstruktivistisk tese om, at risici ikke nødvendigvis øges objektivt, men at vi som følge af det senmoderne samfunds øgede refleksivitet, mediernes øgede indflydelse osv., er blevet mere opmærksomme på risici. (Rasborg et al., 2014, s. 426)

Rasborg (2014) hævder dog, at brugen af enten en realistisk eller konstruktivistisk tilgang for Becks (1997) antagende er et pragmatisk spørgsmål, der afhænger af undersøgelsens formål, og at man således ikke nødvendigvis må differentiere mellem disse i forståelsen af risiko (Rasborg et al., 2014, s. 429). Den socialkonstruktivistiske tilgang vil dog gennemgående komme til syne i specialets teori- og analysefelt, hvor risiko og frygt vil anses som værende sociale fænomener skabt af konstruktionen mellem sociale aktører i samfundet. Ifølge Rasborg (2014) er det desuden misvisende at tale om socialkonstruktivisme i ental, da der ikke er tale om en enkelt videnskabsteoretisk forståelse, men snarere mange forskellige varianter (Rasborg et al., 2014, s. 404). Heraf findes det relevant at inddrage forskellige forståelser af socialkonstruktivisme for dernæst at kunne placere specialet i en forståelse, der vil danne ramme for specialets afsæt.

Vivien Burr (1995) bidrager med inspiration fra Kenneth Gergen (1985) med fire præmisser, der dog kan karakterisere en primær forståelse af socialkonstruktivisme: 1) At vi må forholde os kritisk til viden, vi ellers tager for givet, når det kommer til at forstå verden og os selv, 2) at undersøgelsen af et fænomen, afhængigt af hvornår det undersøges, vil resultere i forskellige forståelser, da samfundet er historisk og kulturelt bestemt, 3) at menneskets forståelser af samfundet og dets normer er konstrueret i sociale processer og sidst, 4) at der er en sammenhæng mellem viden og social handling, hvortil den herskende diskurs i samfundet blandt andet er afgørende for den adfærd, mennesket udøver (Burr, 1995, s. 3-5). Al viden er således med afsæt i socialkonstruktivisme altid diskursiv eller fortolket viden (Rasborg et al., 2014, s. 434; Burr, 1995, s. 3). Desuden er en af de mest centrale pointer ved socialkonstruktivisme, at samfundsmæssige fænomener ikke er evige og uforanderlige, men i stedet er blevet og bliver til via sociale og historiske processer, hvorfor socialkonstruktivisme indebærer et forandringsperspektiv (Rasborg et al., 2014, s. 403). Specialet vil ved brug af Faircloughs (1992) kritiske diskursanalyse som analyseapparat have en gennemgående kritisk tilgang til den viden, empirien fremlægger og desuden antage kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen i et kritisk aspekt, for dertil at finde de herskende diskurser i samfundet, der blandt samfundets sociale aktører konstrueres gennem interaktioner.

Socialkonstruktivisme fremstiller en forståelse af, at selv fysiske fænomener har en socialt konstrueret betydning, hvilket dog ikke benægter fysiske tings eksistens. I stedet påpeges, at selve dens betydning er tildelt gennem en konstruktion af menneskets interaktioner og erkendelser i den sociale verden (Collin, 2003, s. 29; Rasborg et al., 2014, s. 406). Viden og erfaringer om tidligere

vacciner kan således danne grundlag for, hvordan en ny vaccine som COVID-19 vaccinen får betydning og modtages i og af et samfund. Hertil må det påpeges, at denne betydning ikke kan skabes foruden de interaktioner, der forekommer i samfundet. Med dette afsæt findes det særligt relevant at anvende fokusgruppeundersøgelser som empiri i specialet, hvor netop sociale konstruktioner skabes og får betydning for den meningsdannelse, der eksisterer og forekommer om vaccinen i fokusgrupperne som repræsenterende for et udsnit af samfundet. Desuden afspejler den offentlige kommunikation via pressemøder og medier, hvordan udlægningen af kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen får konstituerende betydning.

Den virkelighed, der eksisterer i samfundet, forekommer gennem institutionalisering, hvoraf begrebet *reificering* spiller en væsentlig rolle (Rasborg et al., 2014, s. 408). Det betyder, at så snart sociale og fysiske fænomener forekommer naturlige, sker det på baggrund af en reificering, hvor en objektiv realitet vinder indpas. Denne objektive realitet skabes af de aktører, der besidder magt i samfundet, hvorfor nogle aktører får mulighed for at danne rammer for rigtig og forkert ageren i et samfund (Rasborg et al., 2014, s. 423-424). Dette kan for eksempel anskues i samspil med myndighedernes kommunikation, der ved hjælp af pressemøder og medier får mulighed for at skabe retningslinjerne for, hvordan vi skal håndtere og forholde os til COVID-19 krisen og ikke mindst COVID-19 vaccinen.

Inden for socialkonstruktivisme anses sproget som værende det centrale element i konstruktioner. For at afdække den virkelige verdens strukturerer samt den menneskelige tænkning, er det derfor nødvendigt at foretage en analyse af sprogets konstituerende effekt (Collin, 2003, s. 16-18). Heraf kommer det største skel inden for socialkonstruktivisme, netop om sproglige repræsentationer afspejler, hvordan verden og viden er, eller hvordan verden opfattes, og det, der i et givet fællesskab betragtes som viden (Collin, 2003, s. 19-20). På baggrund af dette skel differentierer Finn Collin (2003) mellem *den erkendelsesteoretiske tilgang* og *den ontologiske tilgang* (Collin, 2003, s. 24; Rasborg et al., 2014, s. 406). Dette forekommer relevant, da det, i erkendelsesteoretisk konstruktivisme, er vores viden om virkeligheden, der er en social konstruktion (Collin, 2003, s. 24). Hertil udvikler samfundet og samfundsindividerne sig i en historisk proces, hvorved der intet slutpunkt eksisterer. Således kan vi ikke tale om et endegyldigt billede af mennesket eller samfundet i sig selv, da nye erfaringer løbende skaber en ny virkelighed med nye begreber og forståelser (Collin, 2003, s. 25). Aktører og genstande i denne forståelse udvikler og tilpasser sig det samfund, hvori det

eksisterer, hvor viden om samfundet er med til at konstituere den samfundsmæssige virkelighed (Collin, 2003, s. 24-25). Dette gør sig også gældende i vores undersøgelse af kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen, hvor resultaterne vil begrænse sig til det pågældende paradigme, hvori de bliver undersøgt og dermed være underlagt mulig forandring.

En anden forståelse er den ontologiske forståelse, hvilken Collin (2003) stiller sig kritisk overfor. Han påpeger blandt andet, at det er en særdeles radikal tese, hvis man søger at forklare den fysiske virkelighed med en sådan tilgang. For at forstå den ontologiske tilgang er det væsentligt at skelne mellem de to virkeligheder; den sociale og den fysiske virkelighed. Ontologisk konstruktivisme hævder nemlig, at selve virkeligheden er en konstruktion (Collin, 2003, s. 24; Rasborg et al., 2014, s. 406). Ved den sociale virkelighed kan man således ikke beskrive hændelser foruden menneskets erkendelse af dem. Det har i denne forståelse betydning, at man følger det normsæt, der eksisterer for hændelsen, da hændelsen foruden denne ikke vil eksistere (Collin, 2003, s. 28-29; Rasborg et al., 2014, s. 407). Collin (2003) stiller sig kritisk over for den ontologiske konstruktivisme, da han mener, at den truer med at opløse sig i ingenting (Collin, 2003, s. 32). Vi tager i dette speciale afsæt i, at COVID-19 vaccinen ved menneskelig interaktion konstruerer nogle betydninger, men nægter ikke vaccins fysiske eksistens. Således tager vi afsæt i en erkendelsesteoretisk konstruktivisme, hvor viden om vaccinen og den sociale virkelighed er den sociale konstruktion, vi ønsker at undersøge. Dette skel mellem den ontologiske konstruktivisme og den erkendelsesteoretiske konstruktivisme forekommer særlig relevant i læsningen af Faircloughs (1992, 2005, 2013) kritiske diskursanalyse. Fairclough (2005) beskriver netop selv hans afsæt i kritisk realisme som værende i overensstemmelse med, hvad han beskriver som en “moderat version” af socialkonstruktivisme (Fairclough, 2005, s. 916). Denne moderate version af socialkonstruktivisme lægger sig tæt op af Collins (2003) forståelse af den erkendelsesteoretiske tilgang.

Collin (2003) opstiller ligeledes, hvordan konstruktivistiske perspektiver kan klassificeres i tre dimensioner. Den første dimension vedrører ovenstående skel mellem den erkendelsesteoretiske tilgang, hvor viden om virkeligheden anses som en konstruktion, og den ontologiske tilgang, hvor virkeligheden selv er en konstruktion. Således er det afgørende for specialets analyse, at den erkendelsesteoretiske tilgang rent ontologisk tillader, at der er en verden, som er uafhængig af vores sproglige konstruktion af den. Netop derfor kan vi gennem en undersøgelse af de konstruerende aktører af COVID-19 vaccins diskursive konstruktioner søge at beskrive kommunikationen

vedrørende vaccinen og de samfundsforhold, der knytter sig til den, med afsæt i COVID-19 vaccinen fysiske eksistens. Hertil følger anden dimension; at der inden for begge disse former for konstruktivisme må skelnes mellem naturvidenskaben samt den fysiske verden og samfunds- og humanvidenskaberne samt deres genstand. I relation til specialets case er det særligt interessant, at vi beskæftiger os med et naturvidenskabeligt fænomen i form af COVID-19 vaccinen, men undersøger denne gennem en socialvidenskabelig analyse. Vores interessefelt findes netop i, at vi anser måden, hvorpå myndighederne, medierne og befolkningen kommunikerer om vaccinen, som værende afgørende for vaccinationsprogrammets succes gennem opnåelsen af flokimmunitet på baggrund af risiko- og krisehåndtering. Derudover indebærer vores kritisk diskursive og samfundsorienterede afsæt, at vi anskuer vaccinen, der er fremstillet som løsningsmodel for en sundhedskrise, som en risiko, der potentielt kan lede til en samfundskrise. Den tredje dimension indebærer spørgsmålet om, hvem der egentlig konstruerer. Også denne tilgang findes i forskellige varianter, hvor nogle konstruktivister mener, at det er videnskabelige forskere, der leverer konstruktionen, mens andre vil hævde, at det er de enkelte samfundsindivider (Collin, 2003, s. 23). Vi ser konstruktionen af COVID-19 vaccinen udspille sig på tværs af samfundet. Vi, som forskere, og de sociale aktører i form af myndighederne, medierne og befolkningen, er alle konstruerende for forståelsen og undersøgelsen af COVID-19 vaccinen i det danske samfund. Samtidig tager vi gennem inddragelsen af Faircloughs (1992) kritiske diskursanalyse højde for, at samfundsstrukturer og mekanismer er med til at konstruere COVID-19 vaccinen. Således er formålet med dette speciale ikke at opnå objektiv viden, men at undersøge, hvordan viden om virkeligheden bliver socialt konstrueret samt hvilke underliggende mekanismer og strukturer i samfundet, der bidrager til at producere virkelige begivenheder. I den forbindelse vil vores rolle være at forholde os kritisk til empiri og følgende resultater og desuden understrege, at den konstruerede viden vil være afhængig af den kontekst, hvori vi placerer specialets undersøgelse.

6.2 Kritisk realisme

Nedenstående afsnit vil præsentere de centrale ontologiske og epistemologiske forståelser inden for kritisk realisme med afsæt i Berth Danermark, Mats Ekström & Jan Ch. Karlssons (2019) fremstilling. I den forbindelse vil der gives et indblik i kritisk realisme, der på lige vis som specialets afsæt i en erkendelsesteoretisk tilgang til socialkonstruktivisme påpeger, at viden om virkeligheden afhænger af konteksten (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 26).

Kritisk realisme har afsat i antagelsen af, at objekter besidder kausale kræfter (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 216). Det betyder, at den fysiske verden består af kausale kræfter, en række iboende mekanismer, der er i stand til at generere og producere forandring, som eksisterer uafhængigt af, om de er bevidstgjort eller ej (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 216). Det centrale formål bag samfundsvidenskabelig praksis bør derfor være at afdække de kausale kræfter bag den sociale verdens objekter (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 216). Denne anskuelse af den fysiske verden og dens komponenter leder til en række ontologiske spørgsmål om den kritiske realismes verdenssyn samt forståelse af virkeligheden. Kritisk realisme tager udgangspunkt i, at der eksisterer en virkelighed, som er uafhængig af den viden og de begreber, mennesket har om den. Denne virkelighed, og måden den virker på, er ikke transparent, hvilket medfører, at virkeligheden ikke er åben for øjeblikkelig og direkte observation. Der er dermed tale om en objektiv social verden (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 24).

Inden for kritisk realisme antages virkeligheden desuden at være differentieret. Virkeligheden opdeles derfor i tre forskellige domæner: 1) Det empiriske domæne, som består af det, vi oplever enten direkte eller indirekte, 2) det faktiske domæne, hvor begivenheder forekommer uafhængigt af, om vi oplever dem eller ej, og 3) det reale domæne, hvor de underliggende strukturer og mekanismer bag et samfund, som bidrager til produktionen af begivenheder i verden, eksisterer uafhængigt af om de skaber en hændelse eller ej (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 25). I relation til dette speciale ønsker vi at forstå de underliggende mekanismer, der ligger bag myndighedernes, mediernes og befolkningens diskurser om COVID-19 vaccinen. Vi vil derfor være orienteret mod disse mekanismer og samfundsstrukturer udover at beskæftige os med den empirisk observerbare begivenhed. Med henblik på dette vil Faircloughs (1992) kritiske diskursanalyse blive anvendt som metodologi og analyseapparat og særligt hans fokus på den sociale praksis vil være relevant for at afdække, hvilke hegemoniske og ideologiske mekanismer, der præger de fremstillede diskurser om vaccinen.

Kritisk realisme får sit realistiske element ved at formode, at der eksisterer en virkelighed, som er uafhængig af vores viden og begreber om den. Dermed også antaget, at der eksisterer en virkelighed, som kan gøres til genstand for analyse (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 217). Til at beskrive den kritiske realismes opfattelse af viden introduceres begreberne om *det transitive* og *intransitive objekt* (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 218). Det intransitive objekt udgøres af selve virkeligheden, som man, som forsker, søger at afdække så præcist som muligt. Det transitive objekt

udgøres derimod af menneskets forestillinger og teorier om den virkelige verden. Da det transitive består af menneskeproduceret teori og viden, vil det altid være foranderligt og socialt influeret (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 218). I relation til dette speciales undersøgelse af de diskursive konstruktioner af COVID-19 vaccinen, vil inddragelsen af Faircloughs (1992) kritiske diskursanalyse, relevante risiko- og kriseteorier samt Becks (1997, 2009), Greves (2015, 2019) og Furedis (2002, 2007) samfundsstrukturelle teorier udgøre det transitive objekt, mens selve det intransitive objekt er COVID-19 vaccinen. Hvad særligt kendetegner samfundsvidenskabelig forskning er, at der søges indblik i en, ikke blot socialt defineret, men også socialt produceret virkelighed. Kritisk realisme hævder derfor, på lige fod med en mindre radikal tilgang til socialkonstruktivisme, at viden er influeret af det sociale, men ikke determineret af det. En mere radikal tilgang til socialkonstruktivisme ville derimod medføre opfattelsen af, at det er betydningsløst at fremstille en forståelse af verden som mere troværdig end andre, da al viden er socialt defineret og determineret (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 218).

6.3 Kritisk diskursanalyse i et socialkonstruktivistisk perspektiv

Følgende afsnit vil belyse, hvordan Faircloughs (1992, 2013) diskursforståelse baseres på en række epistemologiske og ontologiske grundforståelser, som kan relateres til det socialkonstruktivistiske felt. Formålet med nærværende afsnit er således ikke at diskutere hele det socialkonstruktivistiske felt i forhold til kritisk realisme, men derimod at undersøge, hvilke elementer af Faircloughs (1992, 2005, 2013) kritiske diskursanalyse, der relaterer sig til den kritiske realismes verdens- og videnssyn, og hvilke elementer, der kan relateres til socialkonstruktivisme.

6.3.1 Faircloughs videnskabsteoretiske afsæt

I kritisk diskursanalyse anskues diskurs som et element eller udsnit af den sociale verden, som indgår i et dialektisk forhold med andre elementer og øjeblikke (Fairclough, 2013, s. 178). Fairclough (2013) placerer den kritiske diskursanalyse inden for kritisk realisme, da det analytiske fokus i kritisk diskursanalyse er forholdet mellem diskursive og sociale elementer (Fairclough, 2013, s. 177). Det kritisk realistiske afsæt i kritisk diskursanalyse kommer ligeledes til udtryk i de ontologiske og epistemologiske overvejelser, som ligger til grund for teorien og metodologien. Fairclough (2005)

mener, at indenfor kritisk realisme, adskiller den naturlige og sociale verden sig ved, at den sociale verden er socialt konstrueret, hvilket den fysiske ikke er (Fairclough, 2005, s. 922). På trods af at den sociale verden er konstrueret, vil der stadig være aspekter af den, som mennesker ikke har nogen viden om, og desuden kan viden om den sociale verden være begrænset eller fejlagtig. Kritiske realister argumenterer for en klar skelnen mellem ontologi og epistemologi med henblik på at undgå at forveksle virkelighedens natur med vores viden om virkeligheden (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 19-20; Fairclough, 2005, s. 922). Fairclough (2005) mener således, i overensstemmelse med kritisk realisme, at pålidelig viden om virkeligheden ikke nødvendigvis er let at fremskaffe, og afviser i den forbindelse, at alle repræsentationer af verden er lige gode og repræsentative (Fairclough, 2005, s. 922).

Fairclough (2013) understreger, at sociale, politiske og naturlige fænomener og deres dertilhørende mening er konstant foranderlige, hvorfor det er essentielt at kunne analysere de evigt skiftende relationer mellem semiotiske og materielle elementer (Fairclough, 2013, s. 181). I kritisk diskursanalyse gøres dette ved at analysere forholdet mellem forskellige diskurser og diskursive genrer for at sammenholde dem med mere praksisorienterede elementer fra den sociale verden (Fairclough, 2013, s. 181). Fairclough (2013) fremhæver, at kritisk diskursanalyse adskiller sig fra andre diskursanalyser, som har en tendens til kun at fokusere på *semiotiske processer*, hvor kritisk diskursanalyse lægger op til inddragelse af alternative teorier og metoder, for at muliggøre en undersøgelse af *ekstrasemiotiske processer* i den sociale praksis (Fairclough, 2013, s. 184). I dette speciale inddrages derfor relevant risiko- og kriseteori samt teori om verdensrisikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet med henblik på at afdække de generative mekanismer og strukturer i samfundet, og undersøge hvorledes disse bidrager til konstruktionen af COVID-19 vaccinen. For at genere brugbar viden er det netop essentielt at forstå de mekanismer, som producerer empiriske begivenheder, da disse sjældent er direkte observerbare (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 26). Det kritiske aspekt fra kritisk realisme kommer dermed til udtryk i den kritiske diskursanalyse gennem analysens normative samt forklarende kritiske tilgang (Fairclough, 2013, s. 178). Kritisk diskursanalyse søger ikke blot at afdække eksisterende virkeligheder og hegemoniske diskurser, men at forklare og tillige udfordre dem med henblik på forandring (Fairclough, 2013, s. 178). I specialets analyse kommer dette fokus til udtryk gennem en undersøgelse af de skiftende relationer mellem diskurser og ekstrasemiotiske processer med henblik på at belyse hvilke diskurser, der bliver relativt permanente, og dermed fremstår naturlige (Fairclough, 2013, s. 178-180).

Til trods for inddragelsen af eksterne ressourcer, påpeger Fairclough (2013), at kritisk diskursanalyse har en tendens til at fokusere på specifikke tekster i særlige kontekster, herunder for eksempel organisationer, institutioner og felter (Fairclough, 2013, s. 184). Dette kan blive problematisk, da det kan diskuteres, hvorvidt det er muligt at ekstrapolere viden om produktion, reproduktion og transformation af hegemonier på baggrund af en analyse af bestemte tekster, interaktioner og begivenheder (Fairclough, 2013, s. 184). Fairclough (1992, 2013) påpeger derfor, at det er essentielt at integrere analyse af konkrete interaktionelle virkeligheder med en analyse af underliggende tendenser og strukturer (Fairclough, 2013, s. 184). I relation til dette speciale er vi opmærksomme på, at resultaterne af vores analyse ikke kan generaliseres til en grad, hvor de vil være foreskrivende for andre risiko- og krisesituationer, da enhver risiko- og krisesituation er betinget af menneskets viden om den, som er konceptuelt medieret. Forståelsen af situationen er således teoriafhængig, men ikke teoridetermineret, hvorfor viden om situationen er åben for forandring. Specialets resultater repræsenterer derfor et specifikt udsnit af den sociale verden.

6.4 Forholdet mellem kritisk realisme, socialkonstruktivisme og kritisk diskursanalyse

På baggrund af ovenstående forekommer det, at både den erkendelsesteoretiske tilgang til socialkonstruktivisme samt kritisk realisme deler samme epistemologiske grundlag. Det skyldes, at begge retninger deler den overbevisning, at objektiv viden ikke kan opnås, men at viden derimod afhænger af perspektivet. Inden for både socialkonstruktivisme, kritisk realisme og Faircloughs (1992, 2005, 2013) udlægning af den kritiske diskursanalyse hersker der en antagelse om, at viden konstrueres socialt (Burr, 1995, s. 3; Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 218; Fairclough, 2005, s. 915-916; Rasborg et al., 2014, s. 37). Hvad der primært synes at adskille socialkonstruktivisme fra kritisk realisme er således det ontologiske spørgsmål om, om der findes en virkelighed, hvis eksistens kan opretholdes uden for sproget (Collin, 2003, s. 24-25; Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 21; Fairclough, 2005, s. 922). Som tidligere nævnt placeres dette speciale inden for den erkendelsesteoretiske socialkonstruktivisme, hvilket medfører, at det i specialet antages, at både COVID-19 virussen samt vaccinen eksisterer, uafhængigt af sansning og fortolkning. Hvad der adskiller Faircloughs (2005) fremstilling af kritisk realisme fra den erkendelsesteoretiske tilgang til socialkonstruktivisme, som vi arbejder ud fra i dette speciale, er betydningen af hvilken

rolle, de underliggende mekanismer og strukturer i samfundet spiller i forhold til at præge sociale individers forståelseshorisont. Faircloughs (1992) inddragelse af den sociale praksis medfører netop, at fokus i undersøgelsen af en social begivenhed rækker ud over det diskursivt konstruerende element. Hermed inddrages en mere strukturel analysetilgang med fokus på de ekstrasemiotiske processer, hvilket fordrer at for at forstå diskurser, er det nødvendigt at forstå de sociale praksisser, som går ud over den diskursive begivenhed.

Fairclough (2005, 2013) anskuer den sociale virkelighed som værende konceptuelt medieret (Fairclough, 2013, s. 178). Med dette menes, at der ikke eksisterer sociale begivenheder eller praksisser uden fortolkninger, konceptualiseringer eller teorier om dem. Dermed forstået, at den sociale virkelighed har en refleksiv karakter, hvor menneskets forståelser og fortolkninger af virkeligheden er en del af den (Fairclough, 2013, s. 178). Denne forståelse af den sociale virkelighed kan relateres til socialkonstruktivisme, hvor den sociale virkelighed anses som værende diskursivt medieret, hvilket medfører, at måden, vi italesætter den sociale virkelighed, er med til at konstruere den (Burr, 1995, s. 3-5; Collin, 2003, s. 29; Rasborg et al., 2014, s. 406). For at afdække menneskets forståelser og konceptualiseringer af virkeligheden er det derfor nødvendigt at undersøge sproget med henblik på at afdække, hvilke magt- og dominansforhold, der påvirker den sociale virkelighed (Fairclough, 2013, s. 178-181). Det er netop denne forståelse, der danner grundlag for specialets empiri, som består af tekster produceret af både myndighederne, medierne og befolkningen.

Fairclough (2005) italesætter de socialkonstruktivistiske aspekter af den kritiske diskursanalyse (Fairclough, 2005, s. 916). Her tager han tydeligt afstand til den mere radikale version af socialkonstruktivisme, hvad Collin (2003) henviser til som ontologisk socialkonstruktivisme, hvor det hævdes, at selve virkeligheden er en konstruktion (Collin, 2003, s. 24; Fairclough, 2005, s. 916). Inden for kritisk realisme er opfattelsen, at virkeligheden har en objektiv eksistens, men at menneskets viden om den er konceptuelt medieret. Hertil følger, at fakta er teoriafhængigt, men ikke teoridetermineret. Dermed forstås, at al viden er fejlbar og åben for forandring. Dette er dog ikke ensbetydende med, at al viden er lige fejlbar (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 11, 19-20). Dette er en central pointe i forståelsen af, hvordan kritisk realisme afgrænser sig fra den socialkonstruktivistiske opfattelse af virkelighed og viden. Kritisk realisme kritiserer netop de mere radikale former for socialkonstruktivisme for at antyde, at det ikke er muligt at opretholde eksistensen af nogen virkelighed uden for sproget. Al viden anses dermed som værende relativ, og det synes

derfor meningsløst at søge efter generel gyldig og sand viden. Dette indebærer også en forståelse af, at vi strengt taget ikke kan sammenligne og vurdere gyldigheden af viden andet end i meget begrænsede sammenhænge (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 21). Den kritiske realisme anser dette standpunkt som værende en selvmodsigelse, hvilket er i overensstemmelse med Collins (2003) kritik af den radikale ontologiske tilgang til socialkonstruktivisme (Danermark, Ekström & Karlsson, 2019, s. 21; Collin, 2003, s. 32). Fairclough (2005) mener ikke, at et sådant radikalt videnskabsteoretisk ståsted giver plads til, hvad den kritiske diskursanalyse byder på af analytiske muligheder (Fairclough, 2005, s. 916). Ved at bekende sig til kritisk realisme og inkorporere den sociale praksis i sin kritiske diskursanalyse muliggør Fairclough (1992, 2005, 2013) inddragelsen af den kritiske realismes forståelse af det reale domæne af virkeligheden. Dermed bliver det muligt at analysere forholdet mellem de generative mekanismer i samfundet og diskursers semiotiske elementer.

Fairclough (2005) forholder sig dermed kritisk til tendensen af udelukkende at fokusere på diskurs i en analyse. Han mener i stedet, at en diskursiv analyse bør tage udgangspunkt i en analytisk dualistisk epistemologi, hvor forholdet mellem processer og begivenheder undersøges i forhold til præstrukturerede objekter af både diskursiv såvel som non-diskursiv karakter (Fairclough, 2005, s. 916-918). Netop ved at undersøge dette forhold mellem semiotiske og materielle elementer, kan det kritiske aspekt af kritisk diskursanalyse komme til rette.

7.0 Metodologisk og teoretisk analyseapparat

I følgende afsnit vil Faircloughs (1992) kritiske diskursanalyse blive præsenteret som metodologi for dermed at undersøge, hvilke bagvedliggende strukturer og praksisser, der præger vores undersøgelsesfelt. Faircloughs (1992) analyseapparat muliggør en undersøgelse bestående af både sproganalyse og social teori ved at kombinere socialteoretiske tilgange til diskurs med lingvistisk orienteret diskursanalyse, der har fokus på tekst og interaktion (Fairclough, 1992, s. 4). Fairclough (1992) inddeler derfor den kritiske diskursanalyse i tre dimensioner, der bevæger sig fra mikro- til makroniveau: 1) *tekst*, 2) *diskursiv praksis* og 3) *social praksis* (Fairclough, 1992, s. 4). Den diskursive praksis kan netop formidle forholdet mellem dimensionerne af social praksis og tekst grundet Faircloughs (1992) betragtning om mikro- og makroanalysens indbyrdes forhold. Det er således den sociale praksis, der determinerer makroprocesserne for diskursiv praksis, og det er

mikroprocesserne, der former teksten (Fairclough, 1992, s. 85-86). Den analytiske tredeling vil være rammesættende for strukturen i specialets analyseapparat samt analyse.

Med afsæt i Fairclough (1992) anskues risiko og krise i dette speciale som ideologisk diskursivt betinget, hvortil udviklingen fra en lingvistisk mikroorienteret analyse til en socialt funderet analyse vil give indblik i, hvordan risiko- og krisediskurser produceres tekstuel og diskursivt. Dertil bliver det muligt at undersøge, hvorledes diskurser har indflydelse på samfundsstrukturer, samt hvordan disse samfundsstrukturer er medskabende for de pågældende diskurser. Dermed tilgås risiko og krise ud fra en diskursiv tilgang for at undersøge hvilke forståelser, myndighederne, medierne og befolkningen konstruerer om COVID-19 vaccinen. For at få indblik i hvordan COVID-19 vaccinen påvirker risiko- og kriseforståelser, er det relevant at undersøge risiko og krise i samfundet, herunder hvordan sproget har en konstruerende og konstituerende effekt. Teorierne, der præsenteres i specialets analyseapparat, vil have indvirkning på de diskurser, der senere vil fremtræde i analysen og vil samtidig være med til at definere forståelsen af disse diskurser. Risiko- og krisekommunikationsteorier tilvejebringer et strategisk perspektiv på de pågældende risiko- og krisediskurser. Teorier om samfundsforståelser vil adskille sig fra disse teorier ved at tilbyde en mere historisk og kulturel forståelse af, hvordan risiko- og krisefeltet præges af risiko, frygt og angst. Diskurserne om risiko og krise betragtes som konstruerende for, hvorledes kommunikationen og håndteringen af COVID-19 vaccinen både er og opleves hos myndighederne, medierne og befolkningen.

7.1 Den kritiske diskursanalyse

I følgende afsnit vil Faircloughs (1992) tre analysedimensioner blive præsenteret i forhold til, hvordan de i en senere analyse vil blive anvendt til at undersøge de diskursive konstruktioner af COVID-19 vaccinen. Da Faircloughs (1992) model er rammesættende for hele specialet, vil det tekstuelle niveau udelukkende bestå af Faircloughs (1992) lingvistiske begreber. Til at undersøge diskurserne om risiko og krise findes det relevant at inddrage teorier og begreber i den diskursive og sociale praksis, der giver indblik i risiko- og kriseantagelser, risiko- og krisehåndtering og forskellige samfundsforståelser i relation til risiko og krise. Dette gøres med henblik på at få adgang til de eksisterende diskurser om risiko og krise og hvilke samfundsforståelser, disse er en del af. I relation til specialets afsæt i den kritiske diskursanalyse er vi bevidste om, at de inddragede teorier om risiko

og krise samt dertilhørende samfundstypologier som udgangspunkt ikke er produceret i et diskursivt perspektiv.

Faircloughs (1992) tilgang til kritisk diskursanalyse er udviklet som en metode og teori til at analysere sprogets konstruerende effekt for dermed at kunne undersøge social og kulturel forandring (Fairclough, 1992, s. 1). I den forbindelse argumenterer Fairclough (1992) for, at sproget har en central rolle i skabelsen af sociale fænomener (Fairclough, 1992, s. 2). Derved er den kritiske diskursanalyse relevant i forhold til at undersøge myndighedernes, mediernes og befolkningens sproglige og diskursive konstruktion af COVID-19 vaccinen for at forstå, hvordan denne har betydning for den sociale og kulturelle forandring. I relation til dette undersøger vi det dualistiske forhold mellem sproget og den sociale verden i forbindelse med COVID-19 vaccinen.

Faircloughs (1992) dualistiske forståelse af sproget adskiller hans kritiske tilgang til diskursanalyse fra andre lingvistisk orienterede tilgange til diskursanalyse, der primært undersøger sproget uden at inddrage sociale aspekter (Fairclough, 1992, s. 35). Han argumenterer for, at disse andre tilgange ikke er tilstrækkeligt udviklede, da de ikke fokuserer på sproget og diskurser i relation til sociologiske teorier. Ved Faircloughs (1992) dualistiske tilgang anses sproget som tosidet grundet dets reproducerende og forandrende evne (Fairclough, 1992, s. 26). Tillige forekommer der en gensidig påvirkning mellem sproget og de diskursive og sociale praksisser. Fairclough (1992) fremhæver, at sproget er kendetegnet ved dets funktion i den sociale struktur, og at organiseringen af adfærdsmæssige betydninger giver indsigt i sprogets sociale fundament (Halliday, 1973, s. 65, i Fairclough, 1992, s. 26). Hertil tilføjer han, at individets position i det sociale system har betydning for det sprog, som er tilgængeligt for den enkelte. Fairclough (1992) beskriver i den forbindelse, at individets sprogbrug altid vil være signifikant, da de sproglige valg, der er truffet, afspejler individets sociale omstændigheder (Fairclough, 1992, s. 26-27).

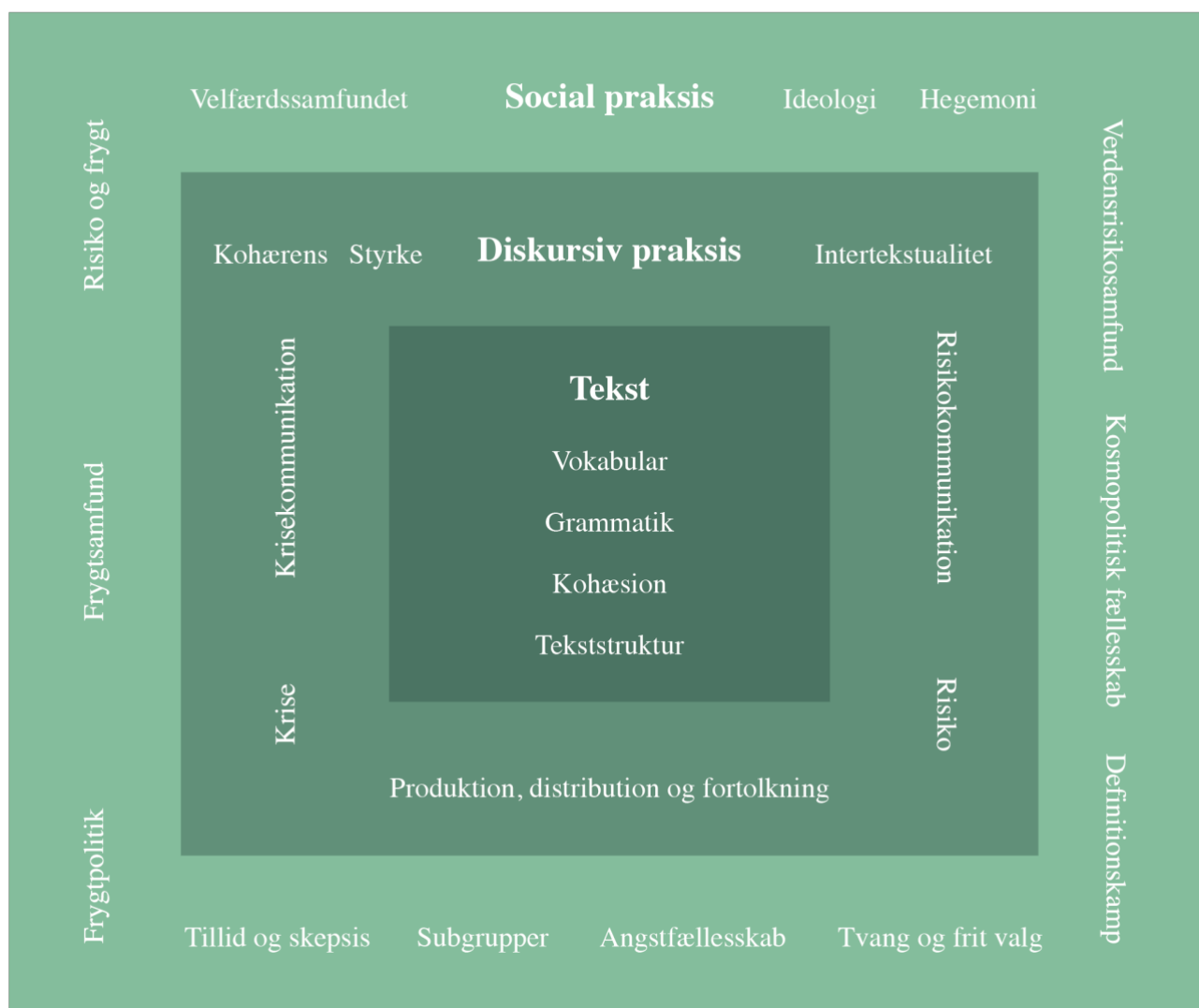
Fairclough (1992) anskuer diskurser som konstruerende og konstituerende for sociale enheder samt relationer og ikke kun repræsenterende for disse: “[...] different discourses constitute key entities [...] in different ways, and position people in different ways as social subjects [...], and it is these social effects of discourse that are focused upon in discourse analysis” (Fairclough, 1992, s. 3-4). Diskurser bør således anses som den praksis, der konstruerer sociale enheder. Dermed er det gennem menneskers sprog og relationer, at verden konstant konstrueres (Fairclough, 1992, s. 3-4). På

baggrund af denne forståelse af diskursers konstruerende effekt kan der argumenteres for, at det ikke ville være muligt at forstå de samfundsændringer, som myndighederne, medierne og befolkningen tager del i grundet COVID-19 vaccinerne, uden at undersøge de risiko- og krisediskurser, der er med til at konstruere den sociale verden. For at undersøge dette findes Faircloughs (1992) tre aspekter af diskursers konstruerende effekt relevant. De tre aspekter anses som sprogets tre funktioner, der sameksisterer i alle diskurser (Fairclough, 1992, s. 64).

Den første sproglige funktion kaldes *identitetsfunktionen*, og indebærer, at diskurser er med til at forme individers sociale identiteter og subjektpositioner (Fairclough, 1992, s. 64). Inden for risiko- og krisekommunikation optræder blandt andet myndighederne, medierne og befolkningen som subjektpositioner. Disse positioner medfører nogle bestemte funktioner og roller i håndteringen af COVID-19 vaccinen. De formidlende myndigheder kan inddeles i eksempelvis analytikere, sundhedsfaglige og politikere. Som det kommer til udtryk i litteraturreviewet, kan befolkningens subjektpositioner inddeles i en række subgrupper af for eksempel vaccinemodstandere, vaccine fortalere og vaccineskeptikere. Den anden sproglige funktion kaldes *den relationelle funktion* og beskriver, hvordan sociale relationer mellem individer forhandles (Fairclough, 1992, s. 64). Det findes særligt relevant at undersøge forholdet mellem myndigheder, medier og befolkning i risiko- og krisesituationer for at forstå, hvordan disse aktører sprogligt konstruerer COVID-19 vaccinen. Subjektpositionerne, de ideologiske effekter og det magtforhold, som er til stede i relationen mellem myndighederne, medierne og befolkningen, antages at have en væsentlig indvirkning på den relationelle funktion, og dermed de forhandlingsmuligheder, individerne har. Slutteligt er *den ideationelle funktion*, der indebærer konstruktionen af videnssystemer og overbevisninger i den sociale verden (Fairclough, 1992, s. 64). På baggrund af de forskellige subjektpositioner og relationelle funktioner, vedrørende risiko og krise samt COVID-19 vaccinen, skabes bestemte samfundsforståelser, hvori ideologiske og institutionelt funderede strukturer indgår. De videnssystemer og sociale overbevisninger, der kan anses som et udtryk for diskurserne om risiko og krise, kan tillige have indflydelse på vaccinekommunikationen. Dette kan eksempelvis ses i formidlingen af COVID-19 vaccinen, da kommunikationen drager paralleller til velfærdssamfundets idealer som samfundssind og solidaritet. Således illustrerer de tre funktioner tilsammen, hvordan diskurser kan bidrage til samfundsmæssig forandring (Fairclough, 1992, s. 64-65).

7.1.1 Faircloughs analytiske tredeling

Faircloughs (1992) analytiske tredeling illustrerer, at en social begivenhed ikke kan forstås uden at undersøge dens diskursive omstændighed og omvendt (Fairclough, 1992, s. 4). Med afsæt i Faircloughs (1992) model af denne analytiske tilgang er nedenstående model udarbejdet for at belyse dette speciales metodologiske og teoretiske analyseapparat.

Figur 4. Specialets tredimensionelle opfattelse af diskurs i relation til risiko- og krisefeltet og forskellige samfundsforståelser (Egen illustration).

I ovenstående figur fremgår det, at en diskursanalyse indledningsvist undersøger det diskursive niveau med den lingvistiske tekstuelle dimension, for derefter at bevæge sig over i det non-diskursive, hvor den sociale praksis undersøges (Fairclough, 1992, s. 63-64). Figuren illustrerer, hvorledes

Faircloughs (1992) tredeling kan ses i samspil med dette speciales udvalgte risiko- og kriseteorier samt samfundsteorier. Figurens tredeling giver anledning til at betragte, hvordan risiko- og krisediskurser udvikler sig fra den tekstuelle dimension, hvori de udspringer af en række tekster, til de sociale strukturer, som de er konstrueret af og konstruerende for. Progressionen kommer til udtryk ved, at vi indledningsvist udarbejder en lingvistisk analyse af den indsamlede empiri. De fremtrædende diskursers diskursive fremkomst undersøges og sættes efterfølgende i relation til de samfundsstrukturer, som skabes af og er medskabende for den sociale praksis. Dette gøres for at belyse, hvorledes de pågældende diskurser muligt kan anses som forandrende for den sociale praksis.

7.1.1.1 Den tekstuelle dimension

I den tekstuelle dimension udarbejdes en lingvistisk analyse af en given tekst. Her bør der tages højde for, at Fairclough (1992) forstår tekstbegrebet særdeles bredt, da han definerer en tekst som et sprogligt produkt, hvad end det udformer sig på skrift eller i tale (Fairclough, 1992, s. 4). Faircloughs (1992) sprogligt orienterede tekstbegreb gør det muligt at analysere specialets empiri med udgangspunkt i den tredimensionelle model. Empirien består af udvalgte pressemøder afholdt af myndighederne vedrørende COVID-19 vaccinen, udvalgte medietekster og en række fokusgruppeundersøgelser. Disse teksttyper anses som relevante i undersøgelsen af konstruktionen af en risiko og krise, hvor myndighederne, medierne og befolkningen er medkonstruerende i formidlingen af COVID-19 vaccinen. Fairclough (1992) peger på, at sprogbrug er et centralt element i at forstå kulturel og social forandring (Fairclough, 1992, s. 5). Dette giver anledning til at undersøge sproget, hvori risiko- og krisediskurser kommer til udtryk. At sproget konstitueres af og er konstituerende for diskurser har betydning for de mulige sproglige konstruktioner af risiko og krise, der kan forekomme i myndighedernes, mediernes og befolkningens formidling af COVID-19 vaccinen. Det er således i sproget, at der opstår mulig forandring eller reproduktion af diskurser om risiko og krise.

I den tekstuelle dimension fremlægger Fairclough (1992) fire analysepunkter til at rammesætte den lingvistiske analyse. Disse analysepunkter er: 1) *vokabular*, 2) *grammatik*, 3) *kohæsion* og 4) *tekststruktur* (Fairclough, 1992, s. 75). Analysepunktet vokabular beskæftiger sig med individuelle ord, herunder hvordan nogle ord anvendes frem for andre, samt hvilken politisk og ideologisk betydning, dette har (Fairclough, 1992, s. 75-77). Yderligere undersøges tekstens brug af *metaforer*, da der ligeledes kan være en underliggende politisk og ideologisk betydning i inddragelsen af

specifikke metaforer (Fairclough, 1992, s. 77). I forlængelse af dette inddrager Fairclough (1992) *ords betydning* til nærmere at undersøge forskellige fortolkningsmuligheder af en tekst. Her undersøges meningspotentialer af det enkelte ord samt hvilken mening, ordet bliver tillagt i teksten (Fairclough, 1992, s. 185-190). Grammatik omhandler kombinationen af ord til ledsætninger og helsætninger (Fairclough, 1992, s. 75). Undersøgelsen af grammatik kan ligeledes angive, hvordan forskellige grammatiske former kan op- og nedtone enkelte tekstdele og begivenheder frem for andre og dermed, hvordan forskellige virkelighedsopfattelser konstrueres grammatisk (Fairclough, 1992, s. 75-76). Inden for dette analysepunkt fremhæver Fairclough (1992) *transitivitet*, der indebærer en undersøgelse af de relationelle mønstre, der bliver konstrueret mellem subjekter og objekter på baggrund af tekstens grammatiske sammenkædning. Disse mønstre afslører hvilke aktører, der bliver sat i relation til tekstens aktiviteter (Fairclough, 1992, s. 177- 179). I relation til risiko- og krisefeltet vil det ofte være myndighederne, medierne og borgernes relationer, som er relevante for de overordnede virkelighedsopfattelser, der præger diskurserne. Ved kohæsion er fokus på, hvordan forskellige sætningsdele kædes sammen til mere overordnede tekststrukturer, og hvordan dette skaber sammenhæng i teksten (Fairclough, 1992, s. 75). Til at undersøge dette er det relevant at kigge på *gentagne ord*, *næsten-synonymer* samt brugen af ord fra samme *semantiske felt* (Fairclough, 1992, s. 77). I forbindelse med risiko og krise synes det særligt relevant at undersøge, hvordan sproget i teksterne både kan være styrende, men også inkluderende. Slutteligt omhandler tekststruktur tekstens form og hvilke konventioner, der kan være for udformningen af den enkelte tekst. Her undersøges tekstens arkitektur ved at kortlægge hvilke tekstelementer, der sammensættes, og hvordan (Fairclough, 1992, s. 77-78). I relation til dette speciales empiri er hver teksttype kendetegnet ved en række genretræk. For eksempel er der en række konventioner for et pressemøde i form af institutionelle og organisatoriske strukturer, herunder at det er autoritære formidlere, at der eksisterer en på forhånd aftalt struktur og indhold for den diskursive begivenhed, og at det er en afsenderorienteret kommunikation til pressen og befolkningen.

Ud over de fire ovenstående hovedpunkter til tekstanalyse fremlægger Fairclough (1992) en række underpunkter til den tekstuelle dimension, der er med til at klarlægge hvilken type *interaktionskontrol*, der forekommer i teksten (Fairclough, 1992, s. 152-167). Fairclough (1992) introducerer blandt andet analysepunktet *modalitet*, som kan anvendes til at undersøge afsenderens *affinitet*, altså tilknytning, til tekstens udsagn (Fairclough, 1992, s. 158). I relation til dette præsenterer Fairclough (1992) fire grammatiske begreber i forhold til at undersøge affinitet: 1)

modalhjælpeverber, 2) *tidsangivelse i verbet*, 3) *modaladverbier* samt 4) *forbehold* (Fairclough, 1992, s. 158-162). *Kategorisk modalitet* betegner den højeste grad af tilslutning til eget udsagn, hvor sandheden tages for givet, og kommer til udtryk som en objektiv sandhed (Fairclough, 1992, s. 159). Dermed kan det undersøges, hvorvidt én aktør udtrykker mere magt end de resterende aktører, eller om der forekommer en mere ligelig fordeling af magten.

Ydermere introduceres analysepunktet *høflighed*, der indebærer en analyse af, hvordan høflighed anvendes strategisk i sociale relationer (Fairclough, 1992, s. 162). Der skelnes her mellem positiv og negativ høflighed, der er med til at konstituere dominansrelationer mellem deltagerne i diskursen (Fairclough, 1992, s. 162-163). I den forbindelse anvendes *positive face* og *negative face* til at skabe konnotationer, der påvirker modtagerens opfattelse af personen (Fairclough, 1992, s. 162). Som ved de konventioner, der knytter sig til eksempelvis pressemøder som genre, knytter der sig tillige en række forventninger til, hvorledes autoritetspersoner formidler med hensyn til brugen af positiv og negativ høflighed. Brugen af negativ eller positiv høflighed kan have indflydelse på tilslutningen til forskellige udsagn og kan anses som at kunne påvirke tilliden til den formidlende person. I forbindelse med analysen af myndighedernes pressemøder vil deres brug af høflighed antageligt fremstå som en naturlig del af en strategisk og velovervejet kommunikation om COVID-19 vaccinen. Vi er således opmærksomme på, at teksttypen pressemøde er et udtryk for strategisk planlagt kommunikation. Sproglige styrkemarkører som positiv og negativ høflighed vil derfor anses som et redskab til at formidle det ønskede budskab. I forbindelse med fokusgruppeundersøgelserne synes positiv og negativ høflighed ligeledes at indgå. Det antages dog at være mindre velovervejet og strategisk end ved pressemøderne. I fokusgrupperne bør der tages højde for, at den diskursive begivenhed markerer et førstegangsmøde mellem de deltagende, hvorfor det vil være naturligt, at informanterne ønsker at fremme en positiv opfattelse af sig selv.

Fairclough (1992) introducerer analysepunktet *etos*, hvor tekstaktørernes tale undersøges med henblik på at afdække, hvordan subjekspositioner konstrueres gennem diskursive træk, herunder hvor tillidsvækkende, diskursdeltagerne fremstår (Fairclough, 1992, s. 166-167). Etos giver dermed anledning til at undersøge både de diskursive og adfærdsmæssige træk med henblik på at undersøge, hvilke versioner af selvet, som diskursdeltagerne konstruerer (Fairclough, 1992, s. 167). I analysen vil etos blive undersøgt ved at belyse, hvilke sociale identiteter, der fremtræder. Dette synes særligt

relevant med henblik på aktørenes formidling, hvor troværdighed, autoritet, evidens og handlekraft optræder i forbindelse med etos.

7.1.1.2 Den diskursive praksis dimension

I den diskursive praksis inddrages resultaterne fra den tekstuelle dimension for at kunne belyse, hvorledes disse kan anses som diskursivt funderet, og hvordan de tilstedeværende diskurser kan sættes i relation til hinanden. Samtidig inddrages forskellige forståelser af risiko og krise, risiko- og krisekommunikation, risiko- og krisehåndtering og ligeledes samspillet mellem disse. Derudover præsenteres relevant medieteor i relation til risiko og krise for at give et indblik i mediernes indflydelse i konstruktionen af COVID-19 virussen. Formålet med den diskursive praksis er at undersøge de udvalgte teksters produktions-, distributions- samt fortolkningsmuligheder, eksempelvis hvilke diskurser teksterne trækker på, og hvordan de kombineres (Fairclough, 1992, s. 4, 78).

[...] texts may be open to different interpretations depending on context and interpreter, which means that the social meanings (including ideologies) of discourse cannot simply be read off from the text without considering patterns and variations in the social distribution, consumption and interpretation of the text. (Fairclough, 1992, s. 28)

En analyse af disse diskursive forhold er i specialet med til at afdække, hvilken social kontekst, som teksterne og deres afsendere har været påvirket af. Ifølge Fairclough (1992) kan punktet *produktion* opdeles i flere positioner, da hver position kan bestå af én eller flere personer. I den forbindelse inddrager han Erving Goffmans (1981) tre positioner. Den første position er *animator*, som betegner den eller de personer, der formidler teksten (Fairclough, 1992, s. 78). Den anden position, *forfatter*, er den eller de personer, som er ansvarlige for at sammenfatte tekstens komponenter (Fairclough, 1992, s. 78). Den tredje position kaldes *principal*, og refererer til den eller de personer, hvis position og holdninger repræsenteres (Fairclough, 1992, s. 78). I forhold til tekstens *distribution* påpeger Fairclough (1992), at en tekst både kan gennemgå en *simpel distribution* eller *kompleks distribution* (Fairclough, 1992, s. 79). Ved simpel distribution knytter teksten sig til den umiddelbare kontekst såsom ved en uformel samtale. Tekster med kompleks distribution bliver derimod distribueret på tværs af en række institutionelle domæner med hver deres fortolkningsmønstre og rutiner for

reproduktionen (Fairclough, 1992, s. 79). I forhold til tekstens *fortolkning* anvendes tekster ofte forskelligt afhængigt af den sociale kontekst (Fairclough, 1992, s. 79). I risiko- og krisesituationer vil der ofte knytte sig en række forudbestemte produktion-, distribution- og fortolkningsforhold. I sådanne situationer er det ofte myndigheder, der fremstiller den hegemoniske diskurs gennem deres position som henholdsvis animator og principal. Det vil således være en række institutionelle og organisatoriske omstændigheder, der påvirker produktionsforholdene af teksten. I den forbindelse distribueres de producerede tekster typisk gennem offentlige kanaler såsom pressemøder for at nå ud til hele befolkningen, hvilket også gør sig gældende for kommunikationen om COVID-19 vaccinen. I forbindelse med risiko- og krisekommunikationen om COVID-19 vaccinen kan det antageligt påvirke fortolkningsforholdene, om man eksempelvis er for eller imod vaccinen, er i risikogruppen eller kender nogen i risikogruppen. De forskellige forhold kan dermed have indvirkning på konstruktionen af risiko- og krisediskurser.

I den diskursive praksis undersøges tekstens *styrke*, *kohærens* og *intertekstualitet* (Fairclough, 1992, s. 82-85). Begrebet styrke indebærer en undersøgelse af, hvordan et subjekt kan blive interPELLERET til at få en særlig holdning eller til at udføre en bestemt handling på baggrund af en teksts styrke (Fairclough, 1992, s. 82). I relation til dette skelnes der mellem *direkte styrke* og *indirekte styrke*, hvilket bidrager til at forstå, i hvilken grad tekstens afsender forsøger at påvirke modtageren (Fairclough, 1992, s. 82). Ved kohærens undersøges sammenhængskraften i en tekst, altså hvorvidt teksten konstruerer nogle subjektpositioner, som fortolkeren af teksten kan relatere til og dermed blive interPELLERET af (Fairclough, 1992, s. 84). Modtageren vil læse teksten ud fra sin personlige kontekst, hvortil Fairclough (1992) påpeger, at teksten netop først får mening, når modtageren skaber denne mening (Fairclough, 1992, s. 84). Dette er centralt for specialet, da kohærens bidrager til at undersøge, om der er en eller flere dominerende diskurser, som indgår i en definitions-kamp i kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen. Kohærens vil blive undersøgt ved at belyse hvilke subjektpositioner, teksttyperne pressemøde og medietekst stiller til rådighed for befolkningens fortolkningsmuligheder, og dermed også, om befolkningen oplever disse positioner som relaterbare og tillidsskabende eller ej. Ved intertekstualitet undersøges de steder i teksten, hvor der refereres til eller anvendes andre tekster (Fairclough, 1992, s. 84). Analysen af intertekstualitet er således med til at afdække, hvordan nye tekster kan indskrive sig i etablerede diskurser og dermed bidrage til produktionen og reproduktionen af disse diskurser (Fairclough, 1992, s. 84). Intertekstualitet optræder gennem *manifest intertekstualitet*, som kommer til udtryk i tekster, der åbenlyst benytter

andre tekster. Intertekstualitet optræder ligeledes gennem *interdiskursivitet*, hvilket forekommer, når tekster henviser til etablerede diskurser (Fairclough, 1992, s. 85).

I specialet er det relevant at undersøge, hvordan der blandt andet optræder intertekstualitet ved, at myndighederne, medierne og befolkningen trækker på deres forforståelser, erfaringer og faglighed. Ved intertekstualitet kan der eksempelvis optræde en videnskabelig diskurs inden for risiko og krise, hvor myndighederne, medierne og befolkningen drager paralleller til tidligere tekster og vaccinediskurser for at skabe mening med COVID-19 vaccinen.

7.1.1.2.1 Risiko- og krisekommunikation

For at undersøge hvordan risiko- og krisediskurser om COVID-19 vaccinen konstrueres, vil teorier, der giver et indblik i risiko- og kriseforståelser og risiko- og krisekommunikation, blive inddraget. Til at præsentere risiko og krise vil forskellige teoretiske perspektiver løbende blive inddraget og diskuteret i relation til hinanden for dermed at skabe et mere nuanceret perspektiv. Vi finder det særligt relevant at få indblik i, hvordan en række eksisterende diskurser om risiko og krise kan anses som rammesættende for myndighedernes, mediernes og befolkningens diskursive konstruktion af COVID-19 vaccinen, hvilket dermed er med til at danne den sociale konstruktion af vaccinen. Den teoretiske gennemgang af risiko- og krisefeltet vil bidrage til en forståelse af diskurserne om risiko og krise, hvorefter vi med afsæt i disse vil undersøge kommunikationen om COVID-19 vaccinen i analysen af den diskursive praksis. Indledningsvist vil teorier om risiko blive præsenteret, hvorefter kriseteorier vil blive introduceret. Begge forståelser vil løbende blive sat i relation til specialets case, og slutteligt vil samspillet mellem risiko og krise blive defineret.

7.1.1.2.1.1 Risiko

Ifølge Marjolein B. A. van Asselt og Ortwin Renn (2011) defineres risiko generelt som muligheden for skade, ofte i forbindelse med sundhedsmæssige, miljømæssige og/eller økonomiske forhold, der har konsekvenser for et eller flere mennesker (van Asselt & Renn, 2011, s. 437). I forlængelse af dette definerer William T. Coombs (2010) risiko som potentialet for at påføre skade eller mere generelt den potentielle eksponering for tab (Coombs, 2010, s. 56). Coombs (2010) tilgår risiko ud fra et organisatorisk perspektiv (Coombs, 2010, s. 57). I dette speciale er fokus på myndigheder, medier og befolkning frem for organisationer, og derudover beskæftiger vi os med et omfattende samfunds- og sundhedsproblem. Van Asselt og Renn (2011) synes i modsætning til Coombs (2010)

at have en mere inddragende tilgang, der i højere grad fokuserer på at forstå modtagerne, hvilket peger på en risikodiskurs, som er funderet i en socialt betinget forståelse af risiko og inddragelse.

Van Asselt og Renn (2011) skelner mellem *simpel risiko* og *systemisk risiko* (van Asselt & Renn, 2011, s. 436). Ved en simpel risiko er både årsagen og de potentielle negative konsekvenser åbenlyse, der er en lav usikkerhed, og der forekommer ingen tvetydighed i forhold til, hvordan risikoen fortolkes. Derudover er simple risici tilbagevendende, hvorfor der typisk findes statistik på denne type risiko. Derfor kan simple risici typisk beregnes som en funktion af sandsynlighed og effekt (van Asselt & Renn, 2011, s. 443). Systemiske risici er derimod indlejret i de større samfundsprocesser og gør krav på en mere holistisk tilgang til at identificere, vurdere og håndtere disse risici (van Asselt & Renn, 2011, s. 436). Det skyldes, at denne type risiko ikke er begrænset til en enkelt sektor eller nationale grænser. Derfor bør en analyse af systemiske risici fokusere på indbyrdes afhængighed, herunder hvordan ikke-relaterede risikoklynger kan blive påvirket af risikoen, frem for udelukkende at anvende den lineære, simple analyse af forholdet mellem agent og konsekvens (Hellstroem, 2001, i van Asselt & Renn, 2011, s. 436). I en sådan forståelse kan COVID-19 vaccinen klassificeres som en systemisk risiko, og er kendetegnet ved at være en kompleks problemstilling, der vedrører mange forskellige aktører både på nationalt og globalt plan. Risici forstås derfor ikke udelukkende som de specifikke bivirkninger ved COVID-19 vaccinen, men ligeledes som risici forbundet med de konsekvenser, vaccinen har for samfundet.

7.1.1.2.1.2 Risiko governance

I følgende afsnit vil van Asselt og Renns (2011) teoretiske tilgang til risikohåndtering, hvilket de betegner som *risiko governance*, blive præsenteret (van Asselt & Renn, 2011, s. 443). Ifølge van Asselt og Renn (2011) kan risiko governance defineres på to måder: 1) som den kritiske undersøgelse af komplekse, interagerende netværk, hvor der træffes valg og beslutninger omkring risici, og 2) som et sæt normative principper, der kan informere alle relevante aktører i samfundet om, hvordan man håndterer risici på en ansvarlig måde (van Asselt & Renn, 2011, s. 443). Risiko governance omhandler således, hvordan offentlige aktører, private aktører og enkeltpersoner på forskellig vis håndterer offentlige risici, der er præget af usikkerhed, kompleksitet og tvetydighed (van Asselt & Renn, 2011, s. 432). I den forbindelse dækker risiko governance over, hvordan relevant information om risici indsamles, analyseres og kommunikeres og ligeledes, hvordan lovgivningsmæssige beslutninger træffes (van Asselt & Renn, 2011, s. 432).

Van Asselt og Renn (2011) præsenterer tre principper for risiko governance, der alle løbende bør overvejes i en risiko governance proces (van Asselt & Renn, 2011, s. 439). Det første princip er *kommunikations- og inklusionsprincippet* (van Asselt & Renn, 2011, s. 439). Her fokuseres der på interaktionen mellem interessenter såsom beslutningstagere, eksperter og offentligheden (van Asselt & Renn, 2011, s. 440). I den forbindelse argumenterer van Asselt og Renn (2011) for, at effektiv, gensidig kommunikation er et af de vigtigste aspekter i forbindelse med risiko governance (van Asselt & Renn, 2011, s. 439). Enhver succesfuld aktivitet i forbindelse med risiko governance bygger på kommunikation, hvorimod mangel på kommunikation kan være med til at forhindre succesfuld risiko governance (van Asselt & Renn, 2011, s. 439). Kommunikation tjener forskellige formål afhængigt af den pågældende risiko, da kommunikation blandt andet kan medvirke til udveksling af information om risici og mulige måder at håndtere dem på (van Asselt & Renn, 2011, s. 440). Kommunikation kan ligeledes bidrage til opbygning og opretholdelse af tillid blandt forskellige aktører samt resultere i involvering af borgere i risikorelaterede beslutninger, hvorved borgerne får del i situationen (van Asselt & Renn, 2011, s. 440). Inklusionsaspektet bygger på en accept af, at risiko governance er en proces, som indebærer flere aktører, der alle spiller en central rolle i vurderingen af den pågældende risiko (van Asselt & Renn, 2011, s. 440). Denne antagelse bygger på, at det er nødvendigt at udforske forskellige informationskilder og identificere forskellige perspektiver, og at de aktører, der påvirkes af risiciene, har ret til at deltage i håndteringen af disse risici (van Asselt & Renn, 2011, s. 441). Det pointeres dog, at graden af inklusion varierer afhængigt af konteksten, hvorfor mere inklusion ikke nødvendigvis medfører succesfuld risiko governance (van Asselt & Renn, 2011, s. 441). Overordnet set omhandler dette princip en udfordring i forhold til at organisere produktiv og meningsfuld kommunikation med fokus på at inkludere en række aktører, der har forskellige roller og interesser (van Asselt & Renn, 2011, s. 441). Kommunikations- og inklusionsprincippet optræder blandt andet ved kommunikationen om COVID-19 vaccinen, når myndighederne afholder pressemøder, hvor borgere og journalister inddrages gennem afrundende spørgerunder.

Det andet princip for risiko governance er *integrationsprincippet*, som dækker over: “[...] the need to collect and synthesize all relevant knowledge and experience from various disciplines and various sources including uncertainty information and articulations of risk perceptions and values” (van Asselt & Renn, 2011, s. 441-442). Videnskabelig ekspertise bør således ikke anses som den eneste kilde til løsninger på systemiske risici (van Asselt & Renn, 2011, s. 442). Integration refererer til

selve risiko governance processen ved, at denne proces ikke bør anses som værende lineær og bestående af tre adskilte faser, men at den derimod bør ses som en dynamisk proces, der sammenkæder alle tre principper for risiko governance (van Asselt & Renn, 2011, s. 442). Integrationsprincippet gør således opmærksom på behovet for at overveje sammenkoblinger, både indholdsmæssigt og procesmæssigt, mellem de forskellige risikorelaterede aktiviteter (van Asselt & Renn, 2011, s. 442). Dette kommer eksempelvis til udtryk ved myndighedernes pressemøder, hvor forskellige sundhedsfaglige og politiske aktører er repræsenteret.

Det tredje princip, der beskrives af van Asselt og Renn (2011), er *refleksionsprincippet*, hvilket bygger på argumentet om, at risiko governance ikke bør anses som en rutine (van Asselt & Renn, 2011, s. 442). Det er essentielt, at de involverede aktører og institutioner reflekterer over, hvad de laver og løbende er opmærksomme på, at risiciene ikke er simple, men derimod er usikre, komplekse eller tvetydige (van Asselt & Renn, 2011, s. 442). Dette hænger sammen med kommunikations- og inklusionsprincippet, der fastslår, at de forskellige aktører deltager i en diskussion om, hvordan beslutninger kan og bør træffes på baggrund af usikkerhed, kompleksitet og tvetydighed (van Asselt & Renn, 2011, s. 442). En sådan proces ses også at kunne gøre sig gældende i håndteringen af COVID-19 vaccinen, hvor det er vigtigt, at myndighederne løbende forholder sig til den udvikling, samfundet gennemgår, i takt med vaccinens udbredelse.

7.1.1.2.1.3 Risikokommunikation

Ifølge Renn (2009) suppleres risikohåndtering af risikokommunikation og omvendt (Renn, 2009, s. 95). Risikokommunikation defineres som kommunikation, der har til formål at forsyne borgere med den information, de har behov for, for at kunne foretage informerede og uafhængige vurderinger af risici i relation til sikkerhed, sundhed og miljø (Fischhoff, 1990; Gibson, 1985; Gow & Otway, 1990, i Morgan, Fischhoff, Bostrom & Atman, 2002, s. 4). I relation til dette definerer Renn (2009) formålet med risikokommunikation som værende at hjælpe alle de involverede parter med den indsigt, de har brug for, for at kunne foretage informerede vurderinger og valg, der afspejler den bedste tilgængelige viden samt deres egne præferencer (Renn, 2009, s. 80). Ifølge Coombs (2010) har risikokommunikation til formål at hjælpe risikobærerne, altså dem, der påvirkes af konsekvenserne af risikoen, med at blive mere komfortable med risikoen (Coombs, 2010, s. 57). En del af risikokommunikationsprocessen er således at forklare risici for risikobærere og forsøge at forstå deres bekymring angående risiciene (Coombs, 2010, s. 57). Coombs (2010) tilgang til risiko er præget af

en opfattelse af, at det er kommunikatoren, der i første omgang definerer risiko og ligeledes skal overbevise risikobærerne om denne forståelse. Derved tager Coombs (2010) i sin risikoforståelse ikke højde for, at risikobæreren kan have mere end én fortolkningsmulighed. Dette strider mod en diskursiv tilgang til forståelsen af risiko, da risiko, ud fra Faircloughs (1992) diskursive tilgang til sociale konstruktioner, kan betragtes som socialt konstrueret og risici dermed skabes i en dynamisk relation mellem myndighederne, medierne, befolkningen og de underliggende strukturer i samfundet.

I praksis indebærer risikokommunikation produktion af offentlige beskeder angående sundhedsmæssige og miljømæssige risici (Reynolds & Seeger, 2005, s. 45). I dette speciale kommer denne del af risikokommunikationen således til udtryk ved en analyse af myndighedernes kommunikation på de pågældende pressemøder om COVID-19 vaccinen og de dertilhørende risici. Ifølge Renn (2009) er et af formålene med risikokommunikation at forene kommunikatorens hensigt om at få et budskab formidlet til modtagerne med de bekymringer og opfattelser, som den enkelte modtager forbinder med risikoen (Renn, 2009, s. 81). Effektiv risikokommunikation bør også fokusere på de problematikker, som modtagerne hovedsageligt skal forstå, grundet deres begrænsede tid (Morgan et al., 2002, s. 4). Uanset kommunikatorens intention er det væsentligt at finde et fælles sprog, hvor kommunikationen kan udvikle sig, hvilket kræver forståelse for modtagernes behov (Renn, 2009, s. 81; Morgan et al., 2002, s. 4). Mislykket risikokommunikation kan nemlig bevirke, at modtageren føler vrede over for kommunikatoren eller tvivler på sig selv, hvis modtageren har en følelse af at være blevet berøvet muligheden for at forstå den pågældende risiko (Morgan et al., 2002, s. 4). I den forbindelse kræver vellykket risikokommunikation autoritative og troværdige kilder (Morgan et al., 2002, s. 4). Hvis kommunikatorerne opfattes som havende egeninteresser, kan det præge modtagernes risikoopfattelse og lede til, at modtagerne ikke ved, hvem eller hvad de skal tro på (Morgan et al., 2002, s. 4-5). Dette findes interessant i forhold til, hvorledes statsminister Mette Frederiksens politiske interesser kan have betydning for, hvordan modtagerne forholder sig til hende og regeringens kommunikation. Ifølge M. Granger Morgan, Baruch Fischhoff, Ann Bostrom og Cynthia J. Atman (2002) vil kommunikationen dermed højst sandsynligt have en uklar indvirkning på modtagerne, da de enten kan acceptere budskabet eller genfortolke det for at undgå opfattet bias (Morgan et al., 2002, s. 4). Dette kan resultere i, at forholdet mellem eksperter og offentligheden nedbrydes, og at der dermed bliver plads til nye, mindre troværdige kilder (Morgan et al., 2002, s. 5). De modstridende holdninger, der optræder i samfundet vedrørende COVID-19 vaccinen, kan i dette perspektiv anses som et udtryk for en usammenhængende eller uklar kommunikation fra

myndighederne. En sådan udvikling giver plads til nye aktører i forbindelse med formidlingen af information om COVID-19 vaccinen.

Tillid og troværdighed til de institutioner, der håndterer risici, og deres repræsentanter, er en af de vigtigste målsætninger i forbindelse med risikokommunikation (Renn, 2009, s. 86-87). Det skyldes primært, at personlige oplevelser af risiko i højere grad bliver erstattet af information om risici fra de institutioner, der håndterer risici. Det skyldes fremkomsten af stadig mere komplekse teknologier og udviklingen af videnskabelige metoder til at opdage selv de mindste mængder af skadelige stoffer. Som en konsekvens af dette stoler borgere i højere grad på dem, fra hvem de modtager information om risiko, frem for deres egen vurdering af den pågældende risiko (Barber 1983, i Renn, 2009, s. 89). I den forbindelse kan tillid opdeles i seks komponenter: 1) opfattet kompetence, 2) objektivitet, 3) retfærdighed, 4) konsistens, 5) oprigtighed samt 6) tro (Renn, 2009, s. 89). På den baggrund anses tillid som værende det usynlige produkt af succesfuld og effektiv risikokommunikation. Desto mindre tillid, der henvises til i en kommunikationsproces, desto mere sandsynligt er det, at tilliden enten er vedvarende eller bliver genereret (Renn, 2009, s. 90). Renn (2009) inddrager Morgan et al. (2002) til at pointere, at der generelt set kun er én regel for opbygning af tillid: “[...] *listening to public concerns and, if demanded, getting involved in responsive communication*. Information alone will never suffice to build or sustain trust. Without systematic feedback and dialogue there will be no atmosphere in which trust can grow” (Morgan et al. 2002, i Renn, 2009, s. 90). Et eksempel på dette er oprettelsen af en COVID-19 hotline. Her inddrages borgerne gennem muligheden for at få hurtig besvarelse på spørgsmål relaterede til COVID-19 virussen samt vaccinen.

7.1.1.2.1.3.1 Risikokommunikationens tre niveauer

Renn (2009) beskriver tre niveauer inden for risikokommunikation, som kan hjælpe til at finde et fælles sprog mellem afsender og modtager. Det første niveau omhandler *faktuelle argumenter og sandsynligheder* (Renn, 2009, s. 81). Her skal afsenderen, gennem sin kommunikation, tilbyde det mest nøjagtige billede af faktisk viden for dermed at opnå en fælles forståelse af problematikken. I den forbindelse er tovejskommunikation væsentligt for at være sikker på, at budskabet forstås efter hensigten (Renn, 2009, s. 82). Her er det desuden en god idé at dokumentere de videnskabelige resultater af risikovurderingerne, gøre dem tilgængelige for offentligheden, demonstrere gennemsigtighed og tilbyde letforståelige fortolkninger af resultaterne (Renn, 2009, s. 83).

Det andet niveau omhandler *institutionel præstation, ekspertise og erfaring*, og her fokuseres der på distributionen af risici og fordele samt pålideligheden af de institutioner, der håndterer den pågældende risiko (Renn, 2009, s. 82). På dette niveau skal der opbygges tillid gennem vedvarende dialog mellem de institutioner, der er ansvarlige for at håndtere den pågældende risiko, interessenterne og offentligheden. Denne tillid kan eksempelvis bygge på, at de ansvarlige institutioner har været og fortsat er kompetente, effektive og åbne over for offentlighedens krav (Renn, 2009, s. 82).

Det tredje niveau omhandler *konflikter i relation til verdenssyn og værdisystemer* (Renn, 2009, s. 81). Her fokuseres på en fair repræsentation af alle de påvirkede parter gennem dialog i form af eksempelvis borgerpaneler eller åbne debatgrupper (Renn, 2009, s. 82-83). Hovedformålet er at reflektere over de relevante værdier, der gælder for den pågældende situation og at søge efter løsninger, som alle deltagerne finder acceptable eller tålelige, men samtidig også at opbygge en gensidig tillid og respekt (Renn, 2009, s. 83). I den forbindelse er det vigtigt at overvåge det politiske og sociale klima med hensyn til den pågældende risiko og igangsætte et dialogprogram, så snart der vises tegn på mistillid eller øget bekymring (Renn, 2009, s. 83).

Et eksempel på risikokommunikationens to første niveauer ses ved myndighedernes pressemøder, hvor de fremstiller faktuel viden og ligeledes indgår i en vedvarende dialog med medierne og befolkningen gennem afholdelse af pressemøder med spørgerunder, når der er ny viden vedrørende COVID-19 vaccinen. Det tredje niveau synes blandt andet at komme til udtryk, når Sundhedsstyrelsen på deres Facebook-side sender live for at besvare borgernes spørgsmål og bekymringer vedrørende COVID-19 vaccinen.

7.1.1.2.1.4 Krise

Da vi undersøger risikokommunikation i en krisesituation er det relevant at supplere med teori om, hvordan netop denne del af feltet tilgås. Selve specialets case giver anledning til et komplekst undersøgelsesområde. Dette vanskeliggør afgrænsningen mellem risiko og krise, da den risiko, der undersøges, er et resultat af en krise. Det må dermed antages, at risikohåndteringen og -kommunikationen bærer præg af den krisehåndtering og -kommunikation, der har været vedrørende COVID-19 forud for vaccinen. Endnu et komplekst element ved casen er, at vaccinen som en

nærværende risiko, og samtidig løsning på den oprindelige krise, potentielt kan udvikle sig til en samfundsmæssig og hertil global krise.

Ifølge Coombs (2010) forekommer der ikke én universel accepteret definition af en krise (Coombs, 2010, s. 19). Coombs (2010) definerer krise som opfattelsen af en uforudsigelig begivenhed, der truer vigtige forventninger fra interessenter, og som kan påvirke en organisations præstationer og generere negative resultater (Coombs 2007, s. 2-3). I den forbindelse er betydningen af kriser socialt konstrueret, hvilket skyldes, at interessenterne spiller en essentiel rolle i at skabe betydningen af en krise, da deres syn på en begivenhed har konsekvenser for, om begivenheden bliver en krise eller ej (Coombs, 2010, s. 19). Dette kan antages at gøre sig gældende i COVID-19 krisen, hvor samfundets konstruktion af krisen får betydning for, om borgerne finder det nødvendigt at modtage vaccinen. Overordnet set afviger kriser fra det normale, da de bryder med interessenternes forventninger om sikkerhed i samfundet. Det er denne afvigende dimension ved kriser, der medfører opmærksomhed fra medierne og andre interessenter (Coombs, 2010, s. 20). I den forbindelse er det væsentligt at tage højde for, at Coombs (2010) også har et organisatorisk perspektiv på kriser. Vi er hertil opmærksomme på, at organisationer og myndigheder må differentieres, da de fordrer forskellige tilgange til kriser og krisehåndtering. Myndighederne har ikke blot et politisk ansvar, men tillige et sundhedsmæssigt ansvar over for befolkningen.

7.1.1.2.1.5 Krisehåndtering og krisekommunikation

Krisehåndtering defineres som forsøget på at forhindre kriser eller mindske de negative resultater af en krise og dermed beskytte alle de påvirkede aktører mod skader (Coombs, 2010, s. 20). Det kan både være som en reaktion, men det kan også være gennem forebyggelse og forberedelse (Coombs, 2010, s. 19). Ifølge Coombs (2010) bør krisehåndtering anses som en proces, der består af flere faktorer såsom forebyggende foranstaltninger, krisestyringsplaner og evalueringer efter krisen. Disse faktorer kan overordnet opdeles i tre kategorier: 1) *før-krise*, der er bestræbelser på at forhindre kriser og forberede sig på krisehåndtering, 2) *krise*, der indebærer responsen på den faktiske begivenhed, og 3) *efter-krise*, der indebærer bestræbelser på at lære af krisen (Coombs, 2010, s. 20).

Krisekommunikation er et centralt element i effektiv krisehåndtering (Coombs, 2010, s. 21). I et diskursivt perspektiv vil det, at trække på krisediskurser i vaccinekommunikationen, have betydning for, om og hvordan krisen opfattes. Måden, hvorpå diskursive og sociale begivenheder sprogligt

manifesterer sig er netop med til at determinere, hvordan disse begivenheder opfattes og omvendt. Krisekommunikation defineres generelt som indsamling, behandling og formidling af nødvendige oplysninger for at håndtere en krisesituation (Coombs, 2010, s. 20). I før-krise fasen omhandler krisekommunikation indsamling af information om risici forbundet med krisen, beslutningstagning i forhold til hvordan man håndterer potentielle kriser og oplæring af de personer, der vil blive involveret i krisehåndteringsprocessen (Coombs, 2010, s. 20). Krisekommunikation i krise fasen bygger på den traditionelle definition af krisekommunikation, der er indsamling og behandling af information til beslutningstagning i kriseteams samt oprettelse og formidling af krisemeddelelser til personer uden for teamet (Coombs, 2010, s. 20). Slutteligt indebærer krisekommunikation i efter-krise fasen en grundig analyse af krisehåndteringsindsatsen, kommunikation af nødvendige ændringer til enkeltpersoner samt formidling af opfølgende krisemeddelelser efter behov (Coombs, 2010, s. 20). Efter-krise fasen bør dog opfattes som en forlængelse af krise fasen, da det er vanskeligt at definere, hvornår en krise er ovre (Coombs, 2010, s. 45). Udbruddet af COVID-19 kan placeres som en igangværende krise. I kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen kan der dog ses træk fra før-krise fasen, da myndighederne løbende formidler forberedende og informerende om vaccinen til befolkningen, da vaccinationsprogrammet potentielt kan udløse en krise. Der kan antageligt også spores træk fra efter-krise fasen ved, at vaccinen formidles som løsningen på COVID-19 krisen.

Udover de tre faser inden for krisehåndtering, pointerer Coombs (2010), at det er nyttigt at differentiere mellem to generelle typer af krisekommunikation, som er *håndtering af viden om kriser* [crisis knowledge management] og *håndtering af interessentreaktioner* [stakeholder reaction management] (Coombs 2009, i Coombs, 2010, s. 25). I håndtering af viden om kriser indgår identificering af kilder, indsamling og analyse af information, deling af viden og beslutningstagning. Det er således det arbejde, som kriseteamet udfører for at komme med offentlige svar på krisen (Coombs, 2010, s. 25). Håndtering af interessentreaktioner indebærer derimod kommunikative bestræbelser på, både i form af ord og handlinger, at påvirke, hvordan interessenterne opfatter selve krisen, organisationen i krise samt organisationens krisereaktion (Coombs, 2010, s. 25). Begge af ovenstående typer findes relevante at inddrage i specialet, da myndighedernes kommunikation om COVID-19 vaccinen undersøges, hvori der henvises til evidensbaseret fakta omkring COVID-19 vaccinen.

I relation til kommunikation under en igangværende krise argumenterer Coombs (2010) for, at det er væsentligt at gøre sig taktiske overvejelser om hvilke talpersoner, der er passende at inddrage i mødet med medierne for at bevare eller opbygge troværdighed (Coombs, 2010, s. 28). I praksis indebærer dette, at talpersonen skal være hurtig, akkurat, konsistent og udelade udtalelser såsom “ingen kommentarer” for ikke at lade andre aktører kommunikere om, hvordan krisen skal opfattes af interessenterne (Coombs, 2010, s. 28). I den forbindelse kan stilhed medvirke til, at andre, herunder eksempelvis medierne, kan kontrollere krisen. Det kan bidrage til misinformation, og at organisationens image skades i højere grad, end hvis organisationen selv kommunikerer om krisen (Brummett, 1980, i Coombs, 2010, s. 28). I forbindelse med COVID-19 vaccinen ses en effektiv krisekommunikation at komme til udtryk, når myndighederne besvarer alle journalisternes spørgsmål i spørgerunderne, frem for at afvige fra kritiske spørgsmål, hvilket kan forhindre misinformation via andre kommunikatører. Ligeledes kan den samling af autoriteter, som deltager på pressemøderne, ses som repræsentanter for strategisk udvalgte talpersoner. Dermed fremmes myndighedernes mulighed for at opbygge og opretholde et tillidsforhold til medierne og befolkningen.

7.1.1.2.1.6 Samspillet mellem risiko- og krisekommunikation

Vi vil i nedenstående afsnit undersøge samspillet mellem risiko- og krisekommunikation og i den forbindelse, hvordan risiko- og krisediskurserne forholder sig til hinanden. Samspillet mellem diskurser har, jævnfør Fairclough (1992), betydning i både den diskursive og sociale praksis (Fairclough, 1992, s. 78). Det er dermed relevant at undersøge, hvordan risiko- og krisediskurser benyttes i myndighedernes, mediernes og befolkningens kommunikation om COVID-19 vaccinen og tillige hvilke teoretiske diskursive praksisser, der kan have indflydelse på disse diskurser.

Ifølge Michael J. Palenchar (2009) har både risiko- og krisekommunikation udviklet sig fra en lineær kommunikationsproces til et mere interaktivt perspektiv, der indtænker de sociale konstruktioner af risiko og krise (Palenchar, 2009, s. 45). Risiko- og krisekommunikation indebærer begge produktionen af offentlige meddelelser med det formål at skabe bestemte reaktioner hos offentligheden, hvilket ofte medieres gennem massekommunikationskanaler (Reynolds & Seeger, 2005, s. 47). I relation til dette har begge tilgange et grundlæggende formål, der bygger på at begrænse, afbøde og mindske skade på offentligheden (Reynolds & Seeger, 2005, s. 48). Risiko- og krisekommunikation stammer således fra det samme felt, hvorfor de ofte anvendes i samspil med hinanden, men de adskiller sig dog også på nogle parametre. Jævnfør Barbara Reynolds og Matthew

W. Seegers (2005) definition, adskiller de sig grundlæggende ved, at risikokommunikation omhandler: “[...] known probabilities of negative consequences and how they may be reduced [by] addressing technical understandings (hazards) and cultural beliefs (outrage)” (Reynolds & Seeger, 2005, s. 48). Risikokommunikation omhandler således sandsynligheden for en skade og de dertilhørende videnskabelige og tekniske metoder til at reducere sandsynligheden for denne skade (Reynolds & Seeger, 2005, s. 48). I relation til dette er risikokommunikation forbundet med identifikation af risici, der kan påvirke folkesundheden, og bestræbelser på at overtale offentligheden til at vedtage en mindre risikabel adfærd (Freimuth et al., 2000, i Reynolds & Seeger, 2005, s. 47). Dette ses blandt andet at optræde gennem de forskellige restriktioner og retningslinjer, som myndighederne formidler til befolkningen, der kan ses at bidrage til at påvirke befolkningen til at modtage vaccinen. I den forbindelse appellerer risikokommunikation ofte til frygt gennem overtalelse (Witte et al., 2000, i Reynolds & Seeger, 2005, s. 47). Derimod omhandler krisekommunikation hvilken viden, der eksisterer og ikke eksisterer om en bestemt begivenhed, hvilket ofte kommer til udtryk gennem udtalelser som: “Hvad vi ved på nuværende tidspunkt” (Reynold & Seeger, 2005, s. 48). I relation til dette omhandler krisekommunikation ligeledes diskussioner af initiativer for at indsamle yderligere informationer om den pågældende begivenhed for at afværge yderligere skade. Krisemeddelelser fokuserer dermed ofte mere på at informere end at overtale (Reynolds & Seeger, 2005, s. 48).

7.1.1.2.2 Mediernes rolle i risici og kriser

Ifølge Vian Bakir (2010) argumenteres der inden for socialkonstruktivismen for, at medierne påvirker hvilke og hvordan risici defineres, hvilket leder til en udviklet risikobevidsthed i samfundet og hertil et samfund af risikobaserede identiteter (Bakir, 2010, s. 5). Denne antagelse deles af Kurt Neuwirth (2009), der også argumenterer for, at risiko er socialt konstrueret ved hjælp af medierne (Neuwirth, 2009, s. 398). I den forbindelse indebærer risikokommunikation både en politisk og en befolkningsmæssig komponent og involverer dermed diskurser, der er en del af den sociale konstruktion af risiko og sociale indsatser som reaktion på en risiko (Neuwirth, 2009, s. 408). Ifølge David L. Altheide (2013) er det netop udbredelsen af internettet og medier som kommunikationskanal, herunder også sociale medier, der har medført overvågning og kontrol, hvilket han ser som en øget medieret social kontrol såvel som en direkte forøgelse af frygt (Altheide, 2013, s. 225). Dette er i overensstemmelse med Furedis (2002) forståelse af, at internettet har skabt et rum til, at frygt kan eksistere og kommunikeres kontinuerligt (Furedi, 2002, s. 33).

7.1.1.2.2.1 Mediernes magt

En af mediernes primære roller er at agere som formidlere af risiko til befolkningen (Bakir, 2010, s. 5). I den forbindelse kritiseres medierne for at være selektive i deres rapportering af risici, da de, ifølge Bakir (2010), ofte ignorerer langsigtede, komplekse eller hypotetiske risici (Bakir, 2010, s. 6). Samtidig har medierne tendens til at acceptere rammesætningen fra dominerende institutioner af en given risiko, da institutionerne ofte opfattes som legitime og aktive i debatten om den pågældende risiko (Bakir, 2010, s. 6). I modsætning til dette offentliggøres manglende eller utilstrækkelig risikostyring af ekspertsystemer ofte af medierne, hvilket forstærker den offentlige bevidsthed om risiko og kontrol i sociale institutioner (Bakir, 2010, s. 7).

Ifølge Altheide (2013) benyttes internettet som et redskab til at være på forkant og ytre politiske overbevisninger (Altheide, 2013, s. 231). Gennem medierne, herunder de sociale medier, er det således muligt konstant at kunne formidle information, hvilken oftest bruges til overvågning og social kontrol (Altheide, 2013, s. 231). Ifølge Neuwirth (2009) udgør medierne en væsentlig forbindelse mellem enkeltpersoner, politiske grupper og organisationer (Neuwirth, 2009, s. 398). I risiko- eller krisesituationer skifter medierne typisk fra deres normale praksisser til en øget dækning af den pågældende begivenhed. I den forbindelse søger befolkningen typisk medierne for bekræftelse og yderligere informationssøgning (Neuwirth, 2009, s. 400). Der forekommer dermed en hurtig informationsstrøm til befolkningen, som medfører en øget offentlig bekymring og følelsesmæssige reaktioner (Neuwirth, 2009, s. 399). På det samfundsmæssige niveau udformer medieinstitutioner således deres indhold til at imødekomme befolkningens behov samtidig med, at de skal opretholde deres konkurrenceevne (Neuwirth, 2009, s. 403).

Ifølge Neuwirth (2009) forekommer der en *medieafhængighed* i samfundet, der blandt andet tager afsæt i skiftende forhold, der er forbundet med strukturelle ændringer i et samfund såsom en krise (Neuwirth, 2009, s. 403). Sådanne omstændigheder betyder typisk, at befolkningen er afhængige af medierne for at få essentiel information og vejledning i forhold til den pågældende risiko eller krise, og deres brug af og afhængighed af medierne vil derfor stige (Neuwirth, 2009, s. 406). Samtidig er medierne vigtige for myndighederne i deres koordineringsindsats, da de mobiliserer samfundets ressourcer til at reagere på en nødsituation (Neuwirth, 2009, s. 406). Både medierne og befolkningen synes at være mere tilbøjelige til at støtte myndighedernes bestræbelser og dæmpe mulig kritik under en krise, da der her er større vægt på at opretholde en social konsensus (Neuwirth, 2009, s. 406).

Implikationen ved dette er, at medieindflydelse sandsynligvis er stærkest i risiko- og krisetider, hvilket giver medierne mere magt i disse situationer (Neuwirth, 2009, s. 403).

Traditionelt medieret indhold i risiko- og krisetider synes at blive udfordret af internettet, da der forekommer en øget tilgængelighed af information (Neuwirth, 2009, s. 407). Samtidig er internettet med til at skabe et mere fragmenteret og komplekst mediebillede (Strömback & Esser, 2014, s. 380). Dette indebærer blandt andet en større fragmentering blandt modtagerne af den medierede kommunikation, hvilket medvirker til, at befolkningen, som modtagere, i mindre grad vil dele information og kulturelle oplevelser med hinanden (Neuwirth, 2009, s. 407). På den anden side ses der en tendens til, at internettet er med til at generere sociale organisationer, der let kan forbinde befolkningen baseret på interesse og erfaring i risiko- og krisesituationer (Neuwirth, 2009, s. 408). Dette ses blandt andet i forbindelse med COVID-19 vaccinen, hvor subgrupper får mulighed for at skabe et fællesskab med udgangspunkt i fælles holdninger til den overordnede risiko- og krisehåndtering. Informationsteknologier og kommunikationsformater har netop bidraget til en udvikling fra informationssøgning, herunder også i forbindelse med nyheder, til social interaktion ved hjælp af sociale medier (Altheide, 2013, s. 227). Disse nye teknologier forfiner og bidrager således til forhandling af social interaktion inden for institutionelt medierede sammenhænge (Altheide, 2013, s. 227). Disse informationsteknologier og kommunikationsformaters gennemgribende rolle har medført en øget overvågning, hvilket på den ene side er frygtkonstruerende, men på den anden side har de muliggjort modstand mod en sådan kontrolindsats (Altheide, 2013, s. 228). Dette kommer særligt til udtryk i fremkomsten af subgrupper i samfundet, der gennem nye informationsteknologier og kommunikationsformater kritiserer og modsætter sig den kontrolindsats, som myndighederne synes at fremsætte i forbindelse med COVID-19 vaccinen.

7.1.1.2.2.1 Medielogik

Ifølge Jesper Strömback og Frank Esser (2014) kan medierne anses som socio-teknologiske institutioner, hvilket indebærer, at de tilbyder organiseret journalistik i henhold til professionelt anerkendte kriterier (Strömback & Esser, 2014, s. 379). Dette medfører, at medierne har en stor betydning for og indflydelse på politiske processer, politiske aktører, organisationer og institutioner (Strömback & Esser, 2014, s. 380). Sociale strukturer er således i stigende grad medierede, hvilket medfører, at social adfærd bliver formet gennem medieteknologi og medielogikker, hvorfor disse er skabende for adfærd og fortolkninger i befolkningen (Altheide, 2013, s. 225).

Medierne følger en række fælles normer og rutiner for, hvad der betragtes som professionelt samtidig med, at de opererer i de samme økonomiske og politiske miljøer. Hertil følger, at medieindhold hovedsageligt er struktureret efter en række fælles kriterier og grundlogikker (Strömback & Esser, 2014, s. 380). For at forstå medierne som en social samfundsaktør, må medierne dermed anses som en kommunikationsform, der har sine egne logikker (Altheide & Snow, 1979, s. 9). Vi finder derfor medielogik relevant, da det anvendes til at beskrive mediernes magt. Medielogik indebærer, at medierne konstituerer et institutionelt system, der tjener forskellige formål og som har sine egne aktører, behov, interesser, regler og procedurer (Strömback & Esser, 2014, s. 381). Dermed kan medielogik defineres som rammesættende for adfærd, der overholder regler og normer i den respektive institutionelle kontekst (Strömback & Esser, 2014, s. 381). Medielogik består overordnet af tre dimensioner, hvor den første dimension omhandler *professionalisme* (Strömback & Esser, 2014, s. 382). Denne komponent indebærer, hvordan journalister arbejder professionelt ud fra et sæt normer og værdier og har en forpligtelse til offentlig service, eksempelvis med afsæt i nyhedskriterierne (Hallin og Mancini 2004; Esser 2013, i Strömback & Esser, 2014, s. 382). Disse nyhedskriterier indebærer kriterierne: sensation, konflikt, identifikation, aktualitet og væsentlighed (Mogensen, 1999, s. 2). *Kommercialisme* er den anden dimension og dækker over, at de fleste medier er kommercielle og opererer på mediemarkeder domineret af kommercielle medier (Hamilton 2004, i Strömback & Esser, 2014, s. 382). Det betyder, at medierne må konkurrere om publikums opmærksomhed såvel som annonceindtægter eller abonnementer samtidig med, at de skal holde omkostningerne ved nyhedsproduktion nede. *Medieteknologi* er den tredje medielogik-dimension og indebærer, hvordan den enkelte teknologis muligheder og begrænsninger, i relation til produktion, behandling og præsentation af nyheder, former indholdet, så det tilpasses de socio-teknologiske formater for det pågældende medie (Strömback & Esser, 2014, s. 382). Implikationen er her, at forskellige medier vil stræbe efter at finde eller omforme nyheder, der passer til deres særlige medieteknologi (Strömback & Esser, 2014, s. 382). Medierne er i forbindelse med deres formidling af COVID-19 vaccinen påvirket af disse medielogikker, hvorfor den diskursive konstruktion af vaccinen bliver influeret af disse forhold i forbindelse med de diskursive produktions-, distributions- og fortolkningsforhold.

Medielogik kan således defineres som en form for proces, gennem hvilken medier kan transmittere og kommunikere information, som befolkningen ofte godtager eller påvirkes af (Altheide, 2013, s. 225). Ifølge Altheide (2013) hjælper de institutionelle medieformer ikke kun med at forme og vejlede

informationsindhold og hverdagsviden, men bidrager også til, at befolkningen normaliserer medieformerne og bruger dem som værktøjer til at få indblik i og kendskab til virkelighed (Altheide, 2013, s. 225). Altheide (2013) pointerer, at magt er afgørende for, hvordan en situation defineres, hvortil interaktion og kommunikation, der er medkonstruerende for den specifikke definition, er afgørende for social orden, virkelighed og forandring i samfundet (Altheide, 2013, s. 224). Medielogik er således med til at forme interaktionsprocesser, rutiner og institutionelle ordre reflektivt, hvorfor medier synes at udøve en social kontrol i samfundet (Altheide, 2013, s. 225).

Informationsteknologier og kommunikationsformater er i den forbindelse reflektivt forbundet til sociale aktiviteter, hvorfor mange sociale aktiviteter og adfærdsmæssige ændringer resonerer disse kommunikations- og informationsteknologier (Altheide, 2013, s. 226). I den forbindelse er det relevant, hvorledes medielogikker inkluderer forskellige kendetegn, der forekommer ved hvert pågældende medie. Medieformater er desuden afgørende for, hvordan kommunikationen er organiseret, udvalgt, repræsenteret og sidst, hvordan den anerkendes og bruges af befolkningen (Altheide, 2013, s. 225). Et medie anses derfor som en social eller teknologisk genstand, hvilken er afgørende for udvælgelsen, transmissionen og fortolkningen af information (Altheide, 2013, s. 226). Altheide (2013) pointerer hertil, at sociale institutioner er forbundet med medieovervejelser, da konstitutionen og brugen af social magt særligt vedtages gennem medieteknologier og medieperspektiver (Altheide, 2013, s. 226). Medielogik har tendens til at være: “[...] evocative, encapsulated, highly thematic, familiar to audiences, and easy to use, especially as audiences spend more time with these formats” (Altheide, 2013, s. 226). Alligevel synes befolkningen ofte at tage logikken vedrørende reklame, underholdning og populærkultur for givet, hvorfor den medierede kommunikation forekommer som den normale form for kommunikation (Altheide, 2013, s. 225).

Medierne bidrager til et frygtsomt perspektiv, hvilket illustrerer, hvordan social magt er konstitueret, legitimeret og kommunikeret gennem medielogik med medierede formater, der styrer brugen af teknologier i samfundet (Altheide, 2013, s. 231). Frygtdiskursen er en del af, hvad Altheide (2013) kalder *the problem frame*, da underholdningsformatet for medierne og især nyhedsbranchen bidrager til fremkomsten af en stærkt rationaliseret generering af frygt: “[t]he discourse of fear is now a feature of news discourse that has been expanded by Internet blogs promoting risk and danger [...]” (Altheide, 2013, s. 233). På trods af at befolkningen er bevidst om dette underholdningsformat i medierne,

synes medierne til stadighed, grundet medielogikker, at være medkonstruerende for virkeligheden (Altheide, 2013, s. 233).

7.1.1.2.3 Teoretisk samspil i diskursiv praksis

På baggrund af ovenstående teoretiske perspektiver på risiko- og krisekommunikation vil risikokommunikation i dette speciale anses som formidlingen af potentielle farer, hvilket gør sig gældende ved COVID-19 vaccinen, mens krisekommunikation optræder som formidling af en igangværende krise; udbruddet af COVID-19 virussen. Coombs' (2010) opdeling af krisefaser er med til at afklare, hvor COVID-19 vaccinen kan placeres i relation til COVID-19 krisen. COVID-19 vaccinen kan sættes i relation til før-krise fasen, da myndighederne forbereder og informerer om denne, mens krisekommunikation anvendes til at formidle den situation, vaccinen placeres i. Med afsæt i ovenstående teori-afsnit anser vi således COVID-19 vaccinen som en case til at undersøge, både hvordan myndighederne gennem risikokommunikation informerer om vaccinen positive og negative konsekvenser, hvordan medierne formidler vaccinen i både et informerende og kritisk perspektiv og sidst, hvordan befolkningen ligeledes konstruerer forståelser af vaccinen. De forskellige teoretiske forståelser af risiko og krise kan bidrage med varierende diskursive læsninger af den sociale begivenhed. Det er dog først i praksis, at vi gennem en analyse af den kommunikative begivenhed kan afdække hvilke diskurser, der er dominerende for, hvordan COVID-19 vaccinen konstrueres. I den forbindelse er medierne og de logikker, der knytter sig hertil, en af de sociale aktører, der har betydning for den diskursive konstruktion af COVID-19 vaccinen. Dermed er mediernes diskursive bidrag i den diskursive praksis en del af konstruktionen af de konkurrerende diskurser om risiko og krise, og er derfor ligeledes medkonstruerende for den sociale praksis.

7.1.1.3 Den sociale praksis dimension

I social praksis undersøges påvirkningsforholdet mellem den kommunikative begivenhed og institutionelle og strukturelle omstændigheder i samfundet (Fairclough, 1992, s. 4). Fairclough (1992) argumenterer for, at det kan være relevant at anskue diskurs i relation til ideologi og hegemoni (Fairclough, 1992, s. 86). For at forstå Faircloughs (1992) begreber om *ideologi* og *hegemoni* i dette speciales undersøgelsesfelt er det væsentligt at inddrage teori om forskellige samfundsforståelser, der kan bidrage til at belyse, hvorledes samfundsstrukturer er præget af risiko og frygt. Ifølge Fairclough (1992) bør der inddrages supplerende sociologiske eller samfundsmæssige teorier for at kunne belyse den sociale praksis (Fairclough, 1992, s. 57-58). Derfor vil teorier af Bent Greve (2015, 2019), Beck

(1997, 2009) og Frank Furedi (2002, 2007) blive inddraget. Dette gøres for at give indblik i netop de strukturelle og institutionelle samfundsmæssige betingelser, der knytter sig til verdensrisikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet, hvilke er konstruerede for og konstruerede af risiko- og krisediskurser.

7.1.1.3.1 Ideologi og hegemoni

Fairclough (1992) baserer sine forståelser af ideologi og hegemoni på baggrund af marxistiske teorier fra henholdsvis Louis Althusser (1971) og Antonio Gramsci (1971) (Fairclough, 1992, s. 86). Fairclough (1992) definerer ideologi som konstruktioner af virkeligheden, herunder den fysiske verden, sociale relationer samt sociale identiteter, der er indbygget i forskellige dimensioner af diskursive praksisser, og som bidrager til produktion, reproduktion eller transformation af dominansforhold (Fairclough, 1992, s. 87). I forlængelse af dette understreger Fairclough (1992), at individet er ideologisk positioneret, men samtidig er i stand til at udforme egne forbindelser mellem de forskellige praksisser og ideologier, som individet udsættes for (Fairclough, 1992, s. 91). Dermed kan individet bryde den ideologiske effekt ved at restrukturere disse praksisser og strukturer. Fairclough (1992) påpeger, at disse ideologier ofte vil fremstå naturlige i diskurser, da individet som udgangspunkt ikke er bevidst om, hvordan ideologier præger egne forståelser (Fairclough, 1992, s. 90).

De ideologiske effekter, der er til stede i diskurserne om risiko og krise kan fremstå som naturlige opfattelser af en risiko eller krise, hvorfor risiko- og krisediskurser kan anses som ideologiske. Dette kan eksempelvis aflede, at der skabes en kløft imellem de hegemoniske risiko- og krisediskurser og de alternative opfattelser af risiko og krise, da de dominerende opfattelser vil være dem, der optræder som de naturlige måder at tale om og håndtere risiko og krise på. Hertil kan risikosproget anses som ideologisk funderet, hvilket eksempelvis kan udfordres af subgrupper såsom aktivistgruppen Men In Black¹, der i dette tilfælde repræsenterer alternative opfattelser til den ideologiske hegemoniske diskurs i samfundet omhandlende COVID-19. Den kritiske diskursanalyse muliggør en undersøgelse af de ideologiske elementer, der er til stede i risiko- og krisekommunikation og dermed har betydning for konstruktionen af diskursen om risiko og krise. De usynlige ideologiske effekter resulterer ofte i, at individet ikke forholder sig kritisk til diskursers bagvedliggende ideologier (Fairclough, 1992, s.

¹ Men In Black er en dansk aktivistgruppe, der er etableret under COVID-19 krisen. Men In Blacks medlemmer betegner dem selv som værende forkæmpere for frihed i Danmark, hvilket blandt andet kommer til udtryk gennem offentlige demonstrationer (Men In Black Denmark, 2021).

90). Fairclough (1992) fremhæver hertil, at diskursive praksisser er ideologiske, hvis de har indflydelse på magtrelationer og dermed bidrager til opretholdelsen eller omstruktureringen af magt (Fairclough, 1992, s. 91). De ideologiske konstruktioner er medskabende for de samfundsforståelser, som kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen udspiller sig i.

Hegemoni defineres af Fairclough (1992) som dominans, der udøves på tværs af politiske, økonomiske og ideologiske domæner i samfundet. I den forbindelse handler hegemoni om konstant at konstruere alliancer og integrere underordnede klasser med formålet om enten at opretholde eller bryde med de dominerende magtforhold i samfundet (Fairclough, 1992, s. 92). Hegemonibegrebet bidrager som en måde at forstå, hvorledes diskursive praksisser kan undersøges som en hegemonisk kamp, der bliver reproducerende, restrukturerende eller udfordrende for de eksisterende diskursordener (Fairclough, 1992, s. 95). Ved at undersøge om diskurserne reproducerer, restrukturerer eller udfordrer i forvejen eksisterende hegemonier, tilbyder begrebet en måde at analysere den sociale praksis (Fairclough, 1992, s. 95). Samspillet mellem ideologi, hegemoni og de sociale strukturer inden for vores undersøgelsesfelt, vil blive belyst i afsnittet 'Teoretisk samspil i social praksis'. Jævnfør Fairclough (1992) skal den sociale praksis ikke anses som et udtryk for bagvedliggende samfundsstrukturer, men i stedet skal den undersøges i praksis ud fra virkelige hændelser, da disse har konsekvenser for skabelsen af sociale strukturer (Fairclough, 1992, s. 57-58). Først gennem specialets analyse vil de reelle forhold for den sociale praksis derfor blive undersøgt, mens de forskellige bagvedliggende strukturer vil blive præsenteret i nedenstående teoriafsnit.

7.1.1.3.2 Samfundsforståelser

Dette afsnit tager udgangspunkt i Becks (1997, 2009), Greves (2015, 2019) og Furedis (2002, 2007) forskellige samfundsstrukturelle forståelser. Disse teorier er relevante, da der i specialet søges at belyse hvilke samfundsforståelser, de diskursive praksisser, i relation til kommunikationen om COVID-19 vaccinen, indskrives sig i. Disse kan anses som et udtryk for, hvorledes de diskursive praksisser producerer, reproducerer eller forandrer allerede eksisterende samfundsstrukturer i den sociale praksis. Følgende afsnit vil redegøre for Becks (1997, 2009) samfundsforståelse, herunder hans teoretiske anskuelse af udviklingen fra et risikosamfund til et verdensrisikosamfund med kosmopolitiske tendenser, som følge af samfundets evolution. Rasborgs (2019) udlægning af Becks værker fra 1993, 1999, 2004 og 2012 inddrages, da disse værker ikke findes oversat fra originalsprog. Greves (2015, 2019) forståelse af velfærdssamfundet vil hertil præsenteres, herunder vil særligt

velfærdstrekanten samt den nordiske velfærdsmodel blive sat i relation til den sociale og strukturelle konstruktion af COVID-19 vaccinen. Slutteligt præsenteres Furedis (2002, 2007) udlægning af frygtsamfundet, der sætter fokus på frygtens indflydelse på samfundets kultur. Både Becks (1997, 2009), Greves (2015, 2019) og Furedis (2002, 2007) udlægninger kan således bidrage til at forstå de institutionelle og kulturelle omstændigheder for risiko- og krisediskurserne i relation til COVID-19 vaccinen.

7.1.1.3.2.1 Risikosamfundet

I 1986 introducerer Beck (1997) risikosamfundet, der opstår som følge af en moderniseringsproces fra industrisamfundets *simple modernisering* til risikosamfundets *refleksive modernisering* (Beck, 1997, s. 16-22). Den simple modernisering betegner den første fase i moderniseringsprocessen og beskriver en periode, hvor troen på videnskabelig udvikling var med til at legitimere risici (Beck, 1997, s. 16-22). Det var ligeledes en periode, som var påvirket af klassekonflikter grundet materiel nød, hvorfor kampen for bedre levevilkår resulterede i et moderne velfærdssamfund (Beck, 1997, s. 16-22). Det moderne velfærdssamfund betegner fase to, den refleksive modernisering, hvor den videnskabelige og teknologiske udvikling forudsætter en række *utilsigtede konsekvenser* (Beck, 1997, s. 255; Beck, Bonss & Lau, 2003, s. 21). Til trods for at privilegerede borgere kan forsøge at risikoreducere de utilsigtede konsekvenser på individuelt plan, mener Beck (1997), at konsekvenserne ikke er klassebestemt, og at de dermed påvirker alle, hvorfor den individuelle indsats kun kan opnå en begrænset forbedring på individuelt plan (Beck, 1997, s. 49-60). COVID-19 virussen betragtes som en utilsigtet konsekvens af globaliseringen, da virussen har spredt sig over landegrænser og hermed har fået en pandemisk karakter. Til trods for at COVID-19 virussen påvirker alle, har vaccinen tydeliggjort en samfundsmæssig ulighed, da privilegerede borgere for eksempel kan rejse til udlandet for at blive vaccineret før myndighedernes anbefaling (Christensen, 2021). Ydermere opleves det, at tilgængeligheden for COVID-19 vaccinen varierer alt efter hvilket land, den enkelte er bosat i, hvilket stemmer overens med Becks (1997) opfattelse af, at: "[r]igdom akkumuleres foroven, risici forneden" (Beck, 1997, s. 48). Lav- og mellemindkomstlande har ikke ressourcerne til at indkøbe en tilstrækkelig mængde vaccinedoser, hvorfor de har behov for finansiel støtte gennem COVAX-programmet, som skal sikre lige fordeling af COVID-19 vaccinen (Udenrigsministeriet, 2020). I relation til Becks (1997) tanker om den refleksive modernisering findes det relevant at undersøge, i hvilken grad de forskellige aktører forholder sig refleksivt til COVID-19 vaccinen, da refleksivitet kan være med til at forklare, hvordan vaccineskepsis opstår. Vaccineskepsis

kan eksempelvis opstå og eksistere i subgrupper grundet kritisk refleksion over de informationer, myndigheder eller medier formidler, hvilket kan aflede alternative opfattelser af vaccinen.

Beck (1997) mener derudover, at risici ofte er usynlige, abstrakte og globale, hvilket gør borgerne afhængige af fagfolks udtalelser for at kunne vurdere alvoren af risikoen (Beck, 1997, s. 37-38). Han pointerer, at risici ikke er objektive, da de tager del i en større *definitions-kamp* mellem berørte aktører, såsom myndigheder og borgere, hvor risikoens omfang, grad og intensitet bliver afgjort med henblik på de samfundsmæssige og politiske strukturer (Beck, 1997, s. 63). Becks (1997) bidrag til forståelsen af risici adskiller sig fra de teoretiske forståelser, som blev præsenteret i afsnittet 'Risiko- og krisekommunikation', ved at inddrage politiske agendaer som medskabende af risici i et samfund. Beck (1997) mener desuden, at risikosamfundet bærer præg af, at det er et *videnskabs-, medie- og informationssamfund*, hvilket: "[...] skaber grobund for en almen vekselvirkning mellem tilsløring og afsløring af risici" (Beck, 1997, s. 63). Risici menes derfor at være fortolkningsafhængige, da risikoen udspiller sig i en: "[...] samfundsmæssig og kulturel kontekst og er tæt forbundet med økonomiske og samfundsmæssige interesser" (Rasborg, 2019, s. 47). Grundet fagfolks forskellige perspektiver på risici bliver borgerne eksponeret for *andenhånds ikke-erfaring*, hvilket indebærer tvetydige opfattelser af samme risici (Beck, 1997, s. 97). Til trods for at risikosamfundet skaber grobund for følelser såsom frygt og angst, så er de samme følelser med til at etablere et nationalt samt et internationalt, da risici truer alle (Beck, 1997, s. 66-67). Beck (1997) kalder dette for *angstens fællesskab* og beskriver, at det er uvist, hvorledes angst som bindeled har en positiv eller negativ effekt på et fællesskab (Beck, 1997, s. 67). Hertil beskriver han, at angsten enten vil være til nytte og overgå menneskets individuelle holdninger og behov, eller vil: "[...] drive menneskene til irrationalisme, ekstremisme, fanatisme [...]" (Beck, 1997, s. 67). Denne pointe er interessant, da der ses at være skabt fællesskaber på kryds og tværs af landene, hvilke antages at være baseret på frygt og angst som følge af bevidstgørelsen af COVID-19 virussen. COVID-19 vaccinen har medført nye angstfællesskaber, hvorfor det findes interessant at få et indblik i de forskellige fællesskaber og deres emotionelle tanker og holdninger til vaccinen.

7.1.1.3.2.1.1 Risici og farer

Gennem Becks (1997) forfatterskab blev hans forståelse af risici og farer videreudviklet. Han påpeger, at risiko tidligere var præget af ukontrollerbare naturprocesser såsom jordskælv, hvis følger virkninger påvirkede vilkårlige områder af verden. I 1986 differentierer Beck (1997) ikke

mellem risici og farer, men påpeger, at risici i højere grad er globale og opstår som resultat af det moderne samfunds industrielle produktion (Beck, 1997, s. 83-86). I 1988 introducerer han en mere nuanceret forståelse af risici ved at skelne mellem risici og farer, nærmere defineret *førmoderne farer*, *vidtrækkende farer* og *moderne risici* (Rasborg, 2019, s. 50-51). De førmoderne farer favner de uforudsigelige naturbegivenheder, hvor vidtrækkende farer, såsom global opvarmning, anses som en konsekvens af det højtudviklede risikosamfund. Vidtrækkende farer beskrives ud fra tre kendetegn: 1) Truslen er altomfattende, 2) der er ingen ansvarshavende, og 3) det er ikke muligt at forsikre sig økonomisk mod truslen (Rasborg, 2019, s. 50-51). Slutteligt beskriver Beck (1997) moderne risici som værende menneskeskabt, da risikoens oprindelse er et produkt af den moderne civilisations beslutningstagning (Rasborg, 2019, s. 50). Beck (1997) mener således, at risici forstås ud fra oprindelsen af truslen, hvor fare forstås ud fra omfanget af truslen. Han tillægger ikke oprindelsen af risici til det enkelte individ, men anskuer oprindelsen som en del af en større beslutningsproces, der har foregået mellem forskellige aktører (Rasborg, 2019, s. 52). Becks (1997) forståelse af risiko og fare giver ligeledes anledning til at foretage en kompleks inddeling af casens risici, da risici må anskues på flere niveauer. COVID-19 virussen placerer sig som en vidtrækkende fare, da ingen kan blive holdt til ansvar for dens oprindelse og dens uforudsigelige og altomfattende karakter. Virussens smittespredning kan dog anses som værende en moderne risiko, da virussen spredte sig over landegrænser som et resultat af udviklingen af globale transportmidler. Vaccinen anskues som en løsning på den utilsigtede konsekvens og er blevet skabt med et formål om at inddæmme smittespredningen, og så vidt muligt gøre mennesket immunt over for virussen. Vaccinen og dens mulige bivirkninger samt samfundsmæssige og globale konsekvenser kan derfor anses som en moderne risiko.

7.1.1.3.2.2 Verdensrisikosamfundet

Becks (1997) udlægning af verdensrisikosamfundet anses i dette speciale som en normativ tilgang til samfundsstrukturer. Dette er med grobund i skillet mellem samfundsantagelser, der eksisterer i nutiden, og samfundsantagelser, der er fremtidsorienterede. Det betyder, at Becks (1997) udlægning af verdensrisikosamfundet betragtes som handlingsforeskrivende og dermed som et udtryk for hvilke mulige samfundsstrukturer, der eksisterer.

I Becks (1997) oprindelige udlægning af risikosamfundet fremgår det, at risici har et globalt omfang, hvilket gav anledning til en ny samfundsforståelse i Becks (2009) senere værker. Her anskues risici

som en del af et verdensrisikosamfund med kosmopolitiske tendenser. Beck (2009) konstaterer, at hans oprindelige fortolkning af risikosamfundet ikke længere er tilstrækkelig, da samfundsudviklingen har medført nye risici, som hans oprindelige begreber ikke favner (Beck, 2009, s. 18). Beck (2009) introducerer hermed *den anticiperede katastrofe*, som beskriver risikoen for en intenderet hændelse, såsom terror (Beck, 2009, s. 18). Becks (2009) forståelse af risici præges af det anticiperede, da han mener, at: ”[r]isk are always *future* events that *may* occur, that *threaten* us”, hvorefter frykten for en mulig katastrofe udgør en lige så stor belastning for individet, som selve katastrofen (Beck, 2009, s. 18-23). Denne frygt kan ifølge Peter Højlund (2010) medføre statslige reguleringer, der kan ende med at true den demokratiske frihed og destabilisere det demokratiske magtforhold (Højlund, 2010, s. 13-18). *Den ikke-intenderede katastrofe* tilgår hermed Becks (1997) oprindelige definition af risici og indebærer således hændelser, som er foruden menneskets kontrol, såsom miljøkatastrofer (Beck, 2009, s. 18-23).

Beck (2009) mener, at *iscenesættelse* af fremtidige hændelser i medierne bidrager til en forøgelse af de anticiperede katastrofer, da mennesket herigennem bliver bevidstgjort om de mulige risici (Beck, 2009, s. 20). Beck (2009) pointerer hertil, at medierne er med til at skabe en fælles bevidsthed gennem kosmopolitiske begivenheder: ”[e]ach nation has become the next-door neighbour of every other, and shocks in one part of the planet are transmitted with extraordinary speed to the whole population of the earth” (Beck, 2009, s. 21). Dette medvirker til skabelsen af verdensborgere i et verdenssamfund med kosmopolitiske tendenser: ”[...] som er baseret på idealer om humanitet, demokrati, menneskerettigheder, anerkendelse af forskellighed m.v., og som lægger op til et øget samarbejde mellem de europæiske lande, omkring løsningen af fælles anliggender” (Rasborg, 2019, s. 71). Grundlaget for disse *kosmopolitiske fællesskaber*, mener Beck (2012), udspringer fra et fælles mål om at overleve de globale risici frem for at indgå i fællesskabet på baggrund af næstekærlighed og solidaritet (Rasborg, 2019, s. 225). Det er hermed centralt, at de kosmopolitiske fællesskaber kan blive etableret på baggrund af politiske strukturer, der forekommer ud over det nationale (Rasborg, 2019, s. 71). Dette findes relevant, da bekæmpelsen af COVID-19 virussen på globalt plan forudsætter, at størstedelen af verdensborgerne modtager COVID-19 vaccinen, hvorfor samarbejdet mellem forskellige lande vedrørende uddelingen af vacciner er essentielt i kampen om overlevelse. I Becks (2004) forståelse af det kosmopolitiske samfund har medierne stor indflydelse på, hvordan borgere, sociale bevægelser og institutioner oplever globale risici (Rasborg, 2019, s. 224). Beck (2004) mener, at medierne har kontrol over hvilke hændelser, der bliver formidlet til borgerne og

dermed også kontrol over hvilke hændelser, som borgerne opfatter som potentielle eller aktuelle risici (Rasborg, 2019, s. 224).

7.1.1.3.2.2.1 Fra teori til praksis

Følgende overvejelser vil bringe et kort overblik over empirisk data fra Eurobarometerundersøgelser (European Commission, 2000; European Commission, 2020) samt Rasborgs (2019) forståelse af Florian Pichlers (2009) studie, som undersøger den kosmopolitiske identitet i Europa. Becks (2007) normative idealer vedrørende verdensrisikosamfundet bliver udfordret af Eurobarometerundersøgelsen (2000), som vidner om: "[...] the public generally does not become more likely to feel more European and less likely to identify with their own nation" (European Commission 2000, s. 10; Rasborg, 2019, s. 253). Pichlers (2009) undersøgelse understøtter denne betragtning, da hendes undersøgelse viser, at omkring 88 procent har forbehold mod indvandring, hvilket tyder på et nationalt fællesskab frem for et kosmopolitisk (Rasborg, 2019, s. 254). Eurobarometerundersøgelsen (2020) vidner dog om en betydelig udvikling: "[a] majority of people in all EU Member States feel that they are citizens of the EU, except Italy" (European Commission, 2020, s. 14). Der er ligeledes sket en generel forøgelse af den europæiske fællesskabsfølelse hos 11 lande fra efteråret 2019 til sommeren 2020, hvilket er bemærkelsesværdigt, eftersom at COVID-19 virussen blev en del af verdens bevidsthed i januar 2020.

7.1.1.3.2.3 Velfærdssamfundet

Følgende afsnit vil søge at belyse, hvorledes velfærdssamfundet har og har haft indflydelse på det danske samfund og dertil den sproglige og diskursive konstruktion af COVID-19 vaccinen. Dette gøres med henblik på at opnå indblik i, hvorledes de strukturer og organiseringsformer, som er centrale i det danske samfund, er præget af velfærdsbegreber som tillid, tryghed, solidaritet og lighed (Greve, 2019, s. 21). I dette speciale findes det relevant at inddrage Greves (2015, 2019) udlægning af velfærdssamfundet, da COVID-19 krisen samt vaccinen undersøges i et dansk perspektiv, hvilket involverer en forståelse af de samfundsstrukturer samt værdier, der optræder i samfundet, som særligt ses at blive højnet i forbindelse med en sundhedskrise. Dermed synes risiko- og krisehåndteringen af COVID-19 vaccinen at være forbundet til de strukturelle omstændigheder ved velfærdssamfundet. Til dette inddrages Greves (2015, 2019) definitionen af velfærdsstaten og hans udlægning af velfærdstrekanten med henblik på at sætte denne i forbindelse med specialets interessefelt.

7.1.1.3.2.3.1 Velfærdssamfundets risici

Greve (2019) henviser til Beck (1997), som fremhæver, at velfærdssamfundet har udviklet sig i takt med, at samfundet bliver udsat for nye former af risici. Endvidere beskriver Greve (2019), at disse risici kan medføre: “[...] omlægning af den måde, som velfærdssamfundet er indrettet og struktureret på for at kunne sikre den enkelte borger i tilfældet af socialbegivenheder som følge af disse risici” (Greve, 2019, s. 36). Dermed synes sammenhængen mellem risici og velfærdssamfundet at fordre kollektiv håndtering af risici, og der optræder således en tæt forbindelse mellem, hvorledes risici håndteres, og velfærdssamfundets sociale og strukturelle omstændigheder. I et kritisk perspektiv kan denne forståelse af sammenhængen mellem risici og velfærdssamfundet betragtes som problematisk, da håndteringen og opfattelsen af risici konstrueres på baggrund af fællesskabets konsensus. Da risici, ifølge Greve (2015, 2019), forstærker velfærdsstatens rolle, kan der således forekomme høj grad af kontrol og topstyring i en krisesituation, hvilket kan modstride befolkningens ret til et demokratisk frit valg. Denne problematik kommer til syne i anti-fokusgruppen, hvor flere informanter oplever et socialt pres og tvang i forbindelse med COVID-19 vaccinen. I forbindelse med COVID-19 vaccinen er der ligeledes opstået en udvikling i det danske velfærdssamfund grundet målet om at kunne beskytte den enkelte borger mod COVID-19 virussen. Gennem Greves (2015, 2019) betragtning om, at velfærdssamfundet er foranderligt, og herunder, at nye risici kan medføre sådanne forandringer, kan COVID-19 krisen og den dertilhørende vaccine, som løsning på krisen, anskues som muligt at medføre forandring i det danske velfærdssamfund. Det er hertil væsentligt, at COVID-19 betegnes som en krise, således denne ansporing af forandring i det danske velfærdssamfund dermed må betragtes som en midlertidig tilstand.

7.1.1.3.2.3.2 Introduktion til velfærdssamfundet

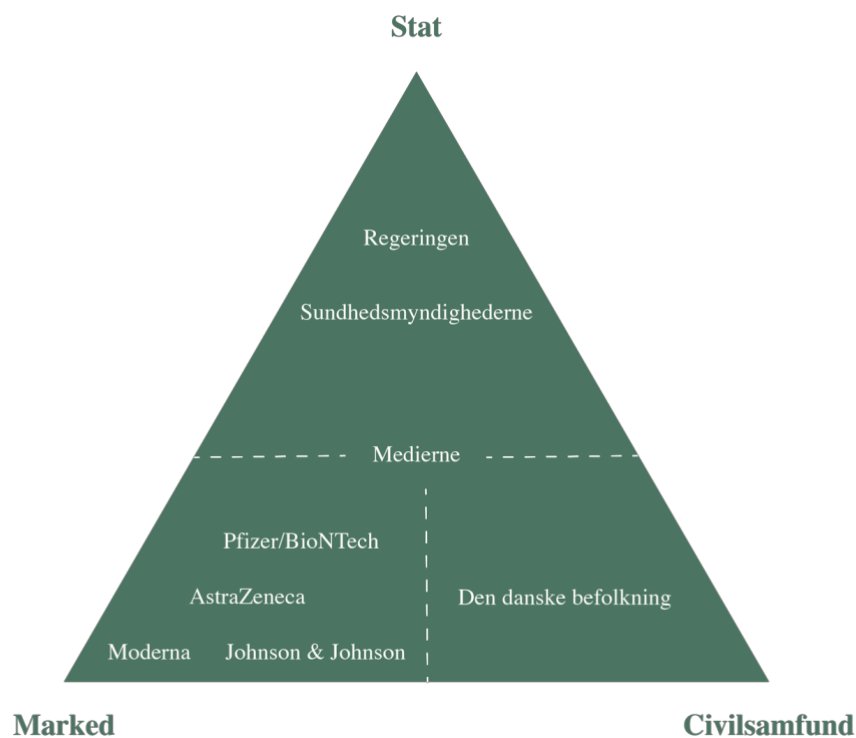
Der findes flere perspektiver på, hvad definitionen af en velfærdsstat er, da forståelsen af velfærd i en velfærdsstat er varierende alt efter hvilket land, man er bosat i. Særligt i de nordiske lande har staten en central rolle (Greve, 2019, s. 39). Med afsæt i Nicholas Timmins (1996) påpeger Greve (2015), at velfærdssamfundet siden 2. Verdenskrig har refereret til statens rolle med henblik på: “[...] education, health, housing, poverty relief, social insurance and other social services” (Greve, 2015, s. 30). I et bredere perspektiv anses velfærdsstaten som en bestemt form for stat med en distinktiv politik eller samfundstype, men også med en bestemt form for kapitalisme, der skal søge at disciplinere og regulere arbejdskraft (Greve, 2015, s. 30). Velfærdsstaten kan dermed anskues som det regulerende element i skabelsen og vedligeholdelsen af et velfærdssamfund.

Greve (2015) mener, at velfærdsstaten har grundlæggende tre opgaver: 1) omfordeling, 2) sociale investeringer og 3) transmission mellem generationer (Greve, 2015, s. 30). Velfærdsstaten varetager således oftest opgaver, der kan betragtes som en form for statslig intervention, der enten har til hensigt at reducere markedssvigt, sikre borgernes levestandard, en grad af lighed i samfundet og distribution mellem generationer (Greve, 2015, s. 31). Greve (2015) påpeger, at velfærdsstater, afhængigt af landet, kan være organiseret og struktureret meget forskelligt og dermed, at fokus må være på hvilke indvirkninger, staten har på de interventioner, der påvirker dens borgere (Greve, 2015, s. 31). Der eksisterer således tre såkaldte idealtyper af velfærdsmodeller, herunder *den nordiske model*, *den liberale model* og *den kontinentale model* (Greve, 2019, s. 39). I følgende afsnit vil den nordiske velfærdsmodel blive præsenteret med henblik på at sætte den i forbindelse med specialets undersøgelse af kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen i Danmark, hvorfor de resterende modeller ikke vil blive redegjort for.

7.1.1.3.2.3.3 Det danske velfærdssamfund

Danmark tilhører den nordiske velfærdsmodel, som indebærer, at borgerne indgår i et *medborgerskab* for at få adgang til universelle ydelser (Greve, 2019, s. 39, 74). Der skelnes herunder mellem forskellige former for rettighedstyper: 1) civile rettigheder, der eksempelvis indeholder ytringsfrihed og personlig frihed, 2) politiske rettigheder, der kendetegnes ved demokratisk deltagelse, og 3) sociale rettigheder, der eksempelvis henviser til økonomisk velfærd (Greve, 2019, s. 74). Endvidere indebærer den nordiske velfærdsmodel, at der er høj lighed blandt befolkningen, og at der er fokus på at få borgerne aktiveret på arbejdsmarkedet.

Greve (2015, 2019) inddrager *velfærdstrekanten* til at illustrere fordelingen af stat, marked og civilsamfund i et velfærdssamfund (Greve, 2015, s. 118; Greve, 2019, s. 49). Nedenstående figur er udformet med inspiration i den oprindelige velfærdstrekant og skal illustrere, hvordan fordelingen af stat, marked og civilsamfund kommer til syne i håndteringen af COVID-19 vaccinen.

Figur 5. Velfærdstrekanten (Egen illustration).

I den nordiske velfærdsmodel har staten en central rolle. I Danmark er det den offentlige sektor, der bliver betegnet som staten. Herunder fremkommer der en opdeling af ansvarsområder hos stat, region og kommune. Staten ansues som den primære aktør, hvor regionerne og kommunerne anses som underliggende for den statslige styring (Greve, 2019, s. 53). Ifølge Greve (2015, 2019) varetager staten en central rolle som facilitator for hvilke love og regler, der er aktuelle i forhold til at modtage bestemte ydelser, hvor regionens ansvar er at opretholde de statslige krav til sundhedspolitikken hos sygehusene og drive den herefter. Arbejdsopgaverne i kommunerne afspejles af, at de er borgernes kontakt til det offentlige velfærdssystem, og dermed har ansvaret for at hjælpe borgerne med diverse serviceydelser (Greve, 2019, s. 49-50). Jævnfør Becks (1997) forståelse af verdensrisikosamfundet, kan denne hierarkiske orden ses at blive forandret under en krise, da ovenstående aktører kan være nødsaget til at samarbejde i højere grad om at få krisen eller de mulige risici afværget. Ud fra ovenstående figur kan den danske stat, herunder regeringen og sundhedsmyndighederne, placeres som de primære statslige aktører i kommunikationen og håndtering af COVID-19 vaccinen. Dette synes at være et udtryk for en fordeling, hvor staten i denne krisesituation indtræder som den dominerende aktør i samfundet. Det synes at kunne spores i blandt andet indføringen af coronapasset, som vidner om en statslig magt, der påvirker civilsamfundet.

Greve (2019) pointerer, at markedet har indtaget en større rolle de seneste år, da virksomheder kan bidrage til leveringen af forskellige velfærdsydelser (Greve, 2019, s. 52). Dette kan anses som en forskydning af de økonomiske interesser inden for velfærdsydelser i sundhedsvæsenet, hvilket blandet andet kan ses ved, at de danske myndigheder har valgt at benytte private virksomheder til at afvikle COVID-19 testcentre. Dette kan ligeledes henledes til Becks (1997) og Greves (2015, 2019) pointe om, at den hierarkiske orden kan forekomme anderledes i krisesituationer, og dermed kan de private virksomheder, der bidrager til opretholdelsen af velfærdsydelser, i højere grad anses som medkonstruerende for håndteringen og opfattelsen af COVID-19 vaccinen og krisen. Ifølge Greve (2015) anses markedet i moderne samfund som en af hovedinstitutionerne. Markedet bidrager til at skabe kontakt mellem købere og sælgere, og er dermed etablerende for udveksling af varer og services (Greve, 2015, s. 119). Greve (2019) pointerer, at samspillet mellem stat, marked og civilsamfund forandres afhængigt af den pågældende samfundstilstand (Greve, 2019, s. 218). Dog er det væsentligt, at det private marked ikke er en del af dette speciales empiriske data, hvorfor dets indflydelse på konstruktionen af COVID-19 vaccinen ikke vil være centralt i specialet. I stedet vil specialets centrale aktører i form af myndighederne, medierne og befolkningen være i fokus. Markedet forstås som leverandører af Pfizer/BioNTech, AstraZeneca, Johnson & Johnson og Moderna-vaccinerne til staten, men eftersom at markedet ikke undersøges i specialet, vil dets indflydelse på konstruktionen og håndteringen af COVID-19 krisen samt vaccinen derfor ikke blive yderligere belyst.

Greve (2015) påpeger, at civilsamfundet “[...] does not just refer to the family, as shown earlier, but also voluntary activities and organisations” (Greve, 2015, s. 120). Civilsamfundet i relation til dette speciale henviser til den danske befolkning, hvoraf specialet gennem fokusgruppeundersøgelser har fået indblik i et udsnit af den danske befolknings holdninger vedrørende kommunikationen om og håndteringen af COVID-19 vaccinen. Vaccinehåndteringen og -kommunikationen har medført en modreaktion i befolkningen, som blandt andet kommer til syne i fremkomsten af subgrupper, hvilke kan anskues som udtryk for utilfredshed over fordelingen af stat, marked og civilsamfund. Medierne er placeret mellem staten, markedet og civilsamfundet i velfærdstrekanten, da specialets undersøgelsesfelt inddrager mediernes indflydelse, fordi deres rolle er central i formidlingen og forståelsen af COVID-19 vaccinen. Dette er i overensstemmelse med Altheides (2013) og Neuwirths (2009) forståelse af medierne som en institution, hvis magt er central i risiko- og krisetider og dermed i konstruktionen af COVID-19 vaccinen (Altheide, 2013, s. 226-231; Neuwirth, 2009, s. 403).

7.1.1.3.2.4 Frygtsamfundet

Furedis (2002, 2007) teori findes relevant i specialet, da hans udlægning af frygtsamfundet bidrager til indblik i, hvorledes frygt og risiko påvirker adfærd og holdninger i relation til formidlingen af COVID-19 vaccinen i Danmark. Da der i litteratureviewet og tidligere præsenteret teori af Beck (1997, 2009) peges på angst og frygt som centrale elementer i relation til risiko- og kriseforståelser, er det ligeledes relevant at inddrage Furedis (2002, 2007) udlægning af frygtsamfundet. Furedi (2002, 2007) inddrages desuden for at give indblik i de mere kulturelt funderede årsager til de strukturelle omstændigheder i forbindelse med risiko, da det er et niveau, Beck (1997, 2004, 2009, 2012) ikke beskæftiger sig med på lige vis, da hans samfundsforståelse udspringer fra en mere global historisk udvikling.

Furedis (2002, 2007) forståelse af frygtsamfundet bidrager til at skabe indblik i, hvilke samfundsstrukturer, der kommer til udtryk i den sociale praksis i specialets analyse. Furedis (2002, 2007) udlægning af frygtsamfundet kan ligeledes bidrage med et indblik i, hvorledes der eksisterer en frygtdiskurs i en sådan samfundsforståelse. Frygt anses derved som et strukturerende element for, hvordan tidligere udlægninger af risiko og krise kan forstås, og hvorledes disse forekommer i en diskursiv forståelse. I frygtsamfundet betragtes frygt som den centrale del af, hvad risiko er, hvor risiko før blev anset som værende af enten positiv eller negativ karakter (Furedi, 2002, s. 18). Risikobegrebet er under konstant forandring, hvorfor det ifølge Furedi (2002) er nødvendigt at forstå begrebet i relation til et specifikt samfund og/eller i den specifikke kontekst, hvori det eksisterer (Furedi, 2002, s. 17). Furedi (2002) tager udgangspunkt i vestlige samfund og forklarer samfundets udvikling i takt med frygtens forandring og indflydelse heri. Han pointerer, at mening må undersøges forbundet med frygt og de regler og skikke, der styrer den måde, hvorpå frygt opleves og udtrykkes, og ikke blot behandle frygt som: "[...] a self-evident emotion, a taken-for-granted concept" (Furedi, 2007, s. 2).

7.1.1.3.2.4.1 Risikoforståelse

For at tilgå risiko må man ifølge Furedi (2002) skelne mellem risiko som en sandsynlighed og risiko som den perception, som mennesker erkender, ved de farer, de oplever: "[o]ften people's perception of what constitutes danger has little to do with the real likelihood that they will suffer a misfortune from that source" (Furedi, 2002, s. 15). Definitionen af risiko bygger på de skiftende relationer og

perceptioner, der eksisterer i et samfund, hvorfor risikobevidsthed både har en historisk og social kontekst (Furedi, 2002, s. 59).

Det er ifølge Furedi (2002) ikke nyttigt at forstå risikoopfattelser som rigtige eller forkerte, og desuden heller ikke som individuelle reaktioner (Furedi, 2002, s. 17). Furedi (2002) tillægger risiko en mere radikal forståelse i kontrast til tidligere nævnte risikoforståelser af van Asselt og Renn (2011) samt Coombs (2010), da Furedi (2002) anser risiko som en frygt, der er indlejret i samfundet. At frygten for risici er eskaleret må i stedet forstås som resultat af at være en integreret del af det sociale og kulturelle i samfundet som helhed:

The constitution of this imagination is subject to a variety of influences, which form an integral part of the prevailing social and cultural climate, and express a mood, a set of attitudes, which cannot be characterized in terms of rational or irrational any more than the individual expression of happiness or sorrow. (Furedi, 2002, s. 17)

Furedi (2002) præsenterer begrebet *at risk*, der betegner en kulturel forståelse om konstant at være udsat for risiko og fare (Furedi, 2002, s. 18). Heraf peger Furedi (2002) på, at der eksisterer et frygtsamfund, da frygt anses på et kulturelt niveau. Farer er i den forbindelse ikke et resultat af individuel handling, men skabt på baggrund af sociale, kulturelle og samfundsmæssige vilkår (Furedi, 2002, s. 19). At være *at risk* findes særligt relevant i studiet af kommunikationen om COVID-19 vaccinen, hvor risikogrupper er blevet defineret helt tilbage fra pandemiens begyndelse, og vaccineplanen afhænger af opdelingen af de enkelte risikogrupper, altså grupper der både reelt og sprogligt er blevet pålagt at være *at risk*. Forståelsen af at være *at risk* er udtryk for en gennemgribende forståelse i samfundet og påvirker menneskelig handling og ændring i adfærd generelt (Furedi, 2002, s. 20). Når man er *at risk* vil beslutningen om at løbe en risiko bero sig på sandsynligheden for at tabe eller vinde, hvor den mest fornuftige fremgangsmåde vil være, såfremt risikoen forbindes med fare, at undgå risikoen helt, da en risiko er minimalt underlagt menneskelig indgriben (Furedi, 2002, s. 19). Denne opvejning af at løbe en risiko synes interessant i forbindelse med COVID-19 vaccinen, hvor befolkningen skal forholde sig til vaccinens risici i kontekst til de sundhedsfaglige og samfundsmæssige fordele og ulemper.

7.1.1.3.2.4.2 Frygtens karakterer

Furedi (2007) skildrer frygtens karakterer, hvor blandt andet den *rå frygt* [raw fear] præsenteres (Furedi, 2007, s. 5). Hvor frygten engang var omfattet af respekt, og var en *institutionelt kontrolleret frygt* [institutionally controlled fear], beskrives den nu som en rå frygt, der har en mere flydende og uforudsigelig karakter (Furedi, 2007, s. 5). Furedi (2007) tilføjer, at den rå frygt i dag er mere privatiseret, hvorfor den fremstår vilkårlig og flydende (Furedi, 2007, s. 5). Frygten er således flygtig og flydende, da den ikke fokuserer på en bestemt fare. Den *flydende frygt* betegner, at der blandt andet konstant opdages nye sundhedsfarer: "[...] plagues are waiting to be discovered by our free-floating anticipation of danger" (Furedi, 2002, s. 22). Furedi (2007) skriver: "[t]oday fear has a free-floating dynamic. It can attach itself to a wide variety of events and phenomena" (Furedi, 2007, s. 6). Den flydende frygt opretholdes desuden af en kultur, der frygter forandring og er præget af usikkerhed, når der konstant forventes det værst tænkelige resultat. Dermed er enhver tænkelig oplevelse blevet en risiko, der skal håndteres (Furedi, 2007, s. 6).

7.1.1.3.2.4.3 Tillid og mistillid

Perceptionen af risiko er ifølge Furedi (2002) stærkt formet af et dominerende fravær af tillid til menneskeheden: "It is the destructive side of the human experience which captures the imagination. The metaphor 'population explosion' symbolizes the consciousness which believes that the less people that inhabit the world, the better" (Furedi, 2002, s. 29). Tilliden forsvinder således, når samfundet i høj grad fokuserer på potentielle risici og føler sig udsat af disse, hvorfor der forekommer mistillid, der derved er et centralt element i, at der eksisterer et frygtsamfund (Furedi, 2002, s. 60). Således kan tillid og mistillid anses som centrale aspekter i forståelsen af frygtsamfundet. Becks (1997) forståelse af andenhånds ikke-erfaring indikerer ligeledes en potentiel skabelse af mistillid, da befolkningen modtager differentierede forståelser af samme risici. Således afspejler disse samfundsforståelser, hvorledes mistillid fremgår som et centralt element i de eksisterende risiko- og krisediskurser.

Furedi (2002) beskriver, at en af de centrale motiver indenfor risikobevidsthed er en eksisterende tro i befolkningen på, at risici er konstant undervurderet, ignoreret og skjult (Furedi, 2002, s. 29). Det styrker overbevisningen om, at der i mange situationer er skjulte risici, der ifølge Furedi (2002) lurar under overfladen (Furedi, 2002, s. 29). En af konsekvenserne hertil er en stigende frygt for bivirkninger af enhver ny teknologisk innovation eller social oplevelse, hvilket Furedi (2002) kalder

the fear of side-effects (Furedi, 2002, s. 29). En af konsekvenserne hertil er mistillid til både relationer og produkter i det vestlige samfund, der betragtes som direkte risikable, hvorfor mennesker i enhver situation forventer det værste udfald (Furedi, 2002, s. 30). Denne pointe kan relateres til kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen, hvor der for eksempel kan opstå frygt i forbindelse med bivirkninger ved vaccinen.

Furedi (2002) præsenterer ligeledes begrebet *risky strangers* (Furedi, 2002, s. 111). Dette betegner, at andre individer anses som fremmede, men også særligt som potentielt truende over for individets egen sikkerhed (Furedi, 2002, s. 109). Denne mistillid til andre optræder også særligt til autoriteter, hvor befolkningen forventer coverups og skjulte agendaer fra autoriteter (Furedi, 2002, s. 33). Individer i samfundet stiller sig ligeledes kritiske overfor hinanden, da de blandt andet betvivler andres engagement. Furedi (2002) forklarer denne mistillid til andre som et problem, der er opstået af en mistillid til individet selv (Furedi, 2002, s. 143). Denne mistillid resulterer i en social isolation, hvor individet ikke stoler på nogen, hvilket fremprovokerer en forståelse af en verden bestående af risky strangers og efterlader individet med en tvivl om, hvem det overhovedet kan stole på (Furedi, 2002, s. 125). Denne mistillid kan anskues i relation til COVID-19 vaccinen, hvor dele af befolkningen forholder sig kritisk til både producenter af vaccinen, myndighedernes formidling og ligeledes vaccinen som en risiko. Heraf forekommer tillid som et centralt redskab i håndteringen af COVID-19 vaccinen. Dette kan henledes til Renns (2009) forståelse af tillid som et vigtigt kommunikationsredskab til at håndtere risici (Renn, 2009, s. 90).

7.1.1.3.2.4.4 Frygt som kommunikationsstrategi

Embedsmænd og eksperter, der forsøger at påvirke offentlighedens opfattelse gennem optimeret risikokommunikation, er ifølge Furedi (2002) ofte ineffektive, da risiko er et udtryk for en samfundsforståelse (Furedi, 2002, s. 16). Derfor er overreaktioner eller direkte panik som resultat af en bestemt hændelse ikke resultatet af dårlig kommunikation (Furedi, 2002, s. 16). Disse reaktioner må i stedet forstås i relation til en bredere, social proces (Furedi, 2002, s. 16-17). Selve betydningen af risiko er heraf formet af, hvordan samfundet betragter dets evne til at styre forandringer og håndtere fremtiden (Furedi, 2002, s. 18). Dette kan udfordre van Asselts og Renns (2011) forståelse af, at effektiv, gensidig kommunikation er et vigtigt aspekt i risiko governance.

Furedi (2002) påpeger, at frygt hyppigt benyttes som en strategi til at formidle risici til offentligheden (Furedi, 2002, s. 25). Furedi (2002) finder dette problematisk og påpeger: "[...] rather than provide people with the information to make an informed choice, everyone is warned that they are at risk" (Furedi, 2002, s. 25). Furedi (2002) anser således frygt som et grundlæggende og strukturerende forhold i samfundet, hvorfor han differentierer sig fra tidligere forståelser, præsenteret i afsnittet 'Risiko- og krisekommunikation'. Her fremstilles frygt som et redskab, der kan bruges strategisk i risiko- og krisekommunikation. Sundhedskampagner og rådgivning er ifølge Furedi (2002) blevet en mekanisme, hvorigennem staten kontrollerer samfundet, hvilket Furedi (2002) definerer som en indgriben i individuel autonomi (Furedi, 2002, s. 158). Furedi (2002) pointerer, at en sådan indgriben skaber passivitet i befolkningen, hvor individet bliver afhængig af fagfolk såsom sundhedsprofessionelle.

7.1.1.3.2.4.5 Mediernes rolle i frygtsamfundet

Furedi (2002) inddrager Ivan Goldbergs (1996) identifikation af internetafhængighedssyndromet, med hvilket han påpeger, at internetbrugere er i direkte fare for at blive afhængige af online kommunikation (Furedi, 2002, s. 32). Flere eksperter har siden hans identifikation af internetafhængighedssyndromet fundet, at det er ødelæggende for relationen mellem mennesker, job, økonomi og livet (Furedi, 2002, s. 33). Furedi (2002) benytter denne forståelse til at pointere, at internettet har skabt rum til, at frygt kan eksistere kontinuerligt (Furedi, 2002, s. 33). Furedi (2002) peger hertil på, at denne frygt, konstrueret af internettet, opstår som resultat af et samfund, hvor frygt er iboende. Derfor er internettet ikke direkte afgørende for frygtens eksistens, men forårsager, at den kommunikerer og opretholdes:

The media play an important role in shaping society's perception of risk. [...] Since most people gain their information through the media rather than through direct experience, their perception is moulded by the way information is communicated. [...] it is important to remember that the media amplify or attenuate but do not cause society's sense of risk. [...] the media's preoccupation with risk is a symptom of the problem and not its cause. (Furedi, 2002, s. 51-52)

Furedi (2002) inddrager Beck (1992, 1994, 1998), der argumenterer for, at kilder til farer ikke længere anses som uvidenhed, men kendskab (Furedi, 2002, s. 56). Det stigende kendskab har betydning for

skabelsen af nye farer og en ny opmærksomhed på risici. Ifølge Furedi (2002) forårsager repræsentation i medierne en stigende kritisk og fjendtlig tone i samfundet, hvor befolkningen i takt med stigende kendskab til og behov for videnskab og teknologi bliver mere mistænkelige og opmærksomme på risici og farer (Furedi, 2002, s. 131). Dette kan forstås i forhold til den flydende frygt: "Not only is society's sense of risk a free-floating one, ready and able to attach itself to any experience; it is also not limited by what is visible or what exists in the here and now" (Furedi, 2002, s. 35). Mediernes magt kan dog ikke forklares som det direkte resultat af frygtens indflydelse i samfundet (Furedi, 2007, s. 3). Ud fra Furedis (2007) antagelse om en flydende frygt, kan det antages, at der som en del af risiko- og krisediskurserne eksisterer en frygtdiskurs, hvilken har betydning for måden, hvorpå en risiko og krise forstås og håndteres.

7.1.1.3.2.4.6 Frygtpolitik

I dag er ideologi ifølge Furedi (2002) ikke længere afgørende for dannelsen af risikobevidsthed (Furedi, 2002, s. 42). Det politiske spektrum deler i stedet en fælles bevidsthed om risiko, hvilket forårsager debat om, hvad der udgør den største risiko, og ikke om hvorvidt vi er udsat for risiko (Furedi, 2002, s. 42-43). Hertil præsenterer Furedi (2002) *the precautionary principle*, der baserer sig på en *be careful or else* adfærd, hvilket betegner en minimalistisk rolle for den enkeltes handling: "[...] whose main aim is to warn rather than direct people" (Furedi, 2002, s. 170). Til dette præsenterer Furedi (2002) *frygtpolitik* [the politics of fear], som han beskriver som en direkte følelse af magtesløshed, der har resulteret i en atmosfære, hvor for eksempel autoriteter med konkurrerende påstande om farer kæmper for offentlighedens tillid og overbevisning (Furedi, 2002, s. 173). Et eksempel på dette er ifølge Furedi (2002) de risici, der blev forbundet med MFR-vaccinen², hvor anti-vaccinationsaktivister, ved hjælp af frygt, fremhævede børnenes velbefindende, mens sundhedsprofessionelle kom med advarsler om, hvilke farer, det ville skabe, hvis forældre ikke vaccinerede deres børn (Furedi, 2002, s. 173). En fremstilling af sådanne konkurrerende risici med fokus på frygt og farer styrker ifølge Furedi (2002) løbende offentlighedens frygt og angst generelt (Furedi, 2002, s. 173).

Denne frygtpolitik og mediernes indvirkning har været gavnlig for særligt forbrugeraktivister, der hævder, at de kan repræsentere en offentlighed, der ikke har adgang til det politiske system, særligt ved hjælp af medierne (Furedi, 2002, s. 176). Furedi (2002) inddrager hertil Becks (1997, 1999)

² En vaccine mod mæslinger, fåresyge og røde hunde (MFR-vaccine, 2020).

forståelse af *subpolitisering* [sub-politics], hvor det politiske bliver afpolitiseret, og det ikke-politiske bliver politiseret (Furedi, 2002, s. 178). Ifølge Beck (1997, 1999) er subpolitisering et direkte demokrati og fremmer dermed et individualiseret deltagelsesmønster, hvor befolkningsgrupper går sammen om en sag på trods af forskel i klasse, politisk ståsted, køn og alder (Beck, 1997, s. 305; Rasborg, 2019, s. 175-178). Beck (1993, 1997) pointerer, at disse subgrupper, der aktivt søger at skabe forandring gennem direkte demokrati, ved eksempelvis demonstrationer, indgår i en *aktiv subpolitik* (Rasborg, 2019, s. 176-177; Beck, 1997, s. 368-374). Talsmænd for forbrugerpolitik hævder, at deres succes skyldes det faktum, at offentligheden er blevet mere uddannet, mere informeret og mere insisterende på at opretholde deres rettigheder (Furedi, 2002, s. 178). Dette er et interessant aspekt i forbindelse med COVID-19 vaccinen, hvor anti-vaccinegrupper opstår og vinder indpas i den offentlige kommunikation og muligt påvirker andre befolkningsgrupper, når de modsætter sig politiske ledere. Ifølge Furedi (2002) tror det moderne samfunds befolkning på, at farer og risici truer samfundet, hvilket har skabt en situation, hvor advarsler om *hypotetiske risici* fra internetkilder vinder befolkningens tillid over tilliden til eksperter og autoriteter (Furedi, 2002, s. 184). Forbrugeraktivister er ifølge Furedi (2002) ikke uærlige, men tror selv direkte på, at politikere, forretningsfolk, videnskabsfolk og andre professionelle regelmæssigt skjuler sandheden, hvorfor deres opfordring til, at befolkningen skal frygte og ikke stole på eksperter kan forstås som deres måde at udvise ansvarlig, social handling på (Furedi, 2002, s. 184). Således spiller forbrugeraktivister en rolle i at uddanne folk i at tro på det værste i de fleste tilfælde (Furedi, 2002, s. 184). Furedi (2002) skriver:

Although it is not responsible for the social disengagement that prevails in society, it helps to perpetuate this state of affairs by contributing towards the further professionalization of political life. The result is a form of oligarchic politics that is far more restrictive than the old imperfect parliamentary democracy. It is the politics of fear in action. (Furedi, 2002, s. 192)

Således er forbrugeraktivisme et problem, når det forårsager og resulterer i frygtpolitik (Furedi, 2002, s. 192).

7.1.1.3.3 Teoretisk samspil i social praksis

Det findes i nedenstående afsnit relevant at belyse, hvorledes verdensrisikosamfundet og frygtsamfundet ses i samspil med udgangspunkt i både Becks (1997, 2009) og Furedis (2002, 2007) historiske og kulturelle forståelser af risici og ligeledes deres tilgange til medierne som en relevant aktør i konstruktionen af risici. Samspillet synes at give indblik i den kritiske diskursanalyse, hvor Faircloughs (1992) forståelse af, at diskurserne er reproducerede af og producerende for den sociale praksis. Den sociale praksis udgøres af samfundsstrukturer, hvilke kommer til udtryk ved inddragelsen af Furedi (2002, 2007) og Beck (1997, 2009), hvor bevidstheden om risiko leder til angstfællesskaber, subpolitik og frygt. Analytisk bidrager de således til at kunne belyse, hvorledes de socialt, historisk og kulturelt funderede strukturer kan anses som medskabende af den hegemoniske forståelse af COVID-19 vaccinen, men ligeledes hvordan disse strukturelle omstændigheder kan forandres gennem de diskursive konstruktioner i den diskursive praksis.

7.1.1.3.3.1 Historiske og kulturelle risici

Beck (1997, 2009) og Furedi (2002, 2007) adskiller sig fra hinanden i deres risikoforståelser, da Furedis (2002, 2007) forståelse giver anledning til at betragte risici som et iboende element i samfundet, der medfører kulturelle følgevirkninger (Furedi, 2007, s. 17). Disse har betydning for måden, hvorpå individet agerer. Beck (1997) anskuer risici ud fra et historisk og normativt perspektiv, der således er betingelsen for, hvorfor risici opstår, og hvad der skal til for at hindre en mulig katastrofe (Beck, 1997, s. 16-22, 255).

Beck (1997, 2009) og Furedis (2002, 2007) teorier kan i specialet anvendes i samspil, da begge forståelser af fremkomsten og eksistensen af risici giver anledning til at anse risici som et samfundsmæssigt perspektiv. Beck (1997, 2009) har overordnet en historisk funderet forståelse af risici, hvilket kan bidrage til undersøgelsen af COVID-19 vaccinen i et historisk perspektiv, hvor tidligere risici og kriser har betydning for konstruktionen af vaccinen, og ligeledes har betydning for, at fremtidige risici opstår. Derimod har Furedi (2002, 2007) en mere kulturel funderet forståelse af risici, der giver anledning til at betragte COVID-19 vaccinen med afsæt i, at risici forårsager frygt. Da Furedi (2002, 2007) betragter risici som uafhængig af den enkelte, giver hans risikoforståelse anledning til at betragte risici som allestedsnærværende og som en uløselig del af samfundsstrukturer, mens Becks (1997, 2009) betragtning kan bidrage til at forstå COVID-19 vaccinen som en risiko, der

udspringer som følge af verdensrisikosamfundet, hvilket kan lede til en forandring i samfundet.

Furedi (2002, 2007) tilføjer desuden en mere individorienteret forståelse af risici som frygtskabende, mens Beck (2009) mener, at det er det nationale såvel som det internationale fællesskab, der kan være med til at forebygge og bekæmpe katastrofer (Beck, 2009, s. 21; Rasborg, 2019, s. 71, 225; Furedi, 2007, s. 20). Dog anses begge risikoforståelser som afgørende for samfundsmæssige strukturer. Beck (1997, 2009) og Furedis (2002) samfundsforståelser supplerer blandt andet hinanden i den forståelse, der udfoldes om subpolitisering, hvilket antages at fremme et individualiseret deltagelsesmønster, hvor individer gør sig afhængige af andre individer (Beck, 1997, s. 305; Rasborg, 2019, s. 177-178, Furedi, 2002, s. 178). En etablering af subgrupper i samfundet kan resultere i en skepsis og mistro overfor forskellige aktører. Begge teorier findes derfor relevante i belysningen af hvilke diskursordener, der udgør den sociale praksis.

Becks (2009) forståelse af det kosmopolitiske fællesskab giver anledning til at anskue kulturelle forskelle og andethed, hvor alle borgere må anses som ligeværdige i håndteringen af risiko og dertilhørende globale konsekvenser (Beck, 2009, s. 21; Rasborg, 2019, s. 225). Becks (2009) forståelse af det kosmopolitiske samfund kan sættes i relation til COVID-19 vaccinen, hvor konsekvenserne ved at indgå i et globalt verdensrisikosamfund kan påvirke, at Danmark er afhængig af, at andre landes befolkning modtager vaccinen, for dermed at kunne bekæmpe COVID-19 krisen på globalt plan. Beck (2012) pointerer netop, at en global krise må håndteres i et globalt samarbejde mellem alle lande, for at krisen kan håndteres hensigtsmæssigt (Rasborg, 2019, s. 225). I forbindelse med COVID-19 vaccinen kan et eksempel på et fællesskab anses som det samarbejde, som Danmark er indgået i med andre lande, der er medlem af EU [Den Europæiske Union], vedrørende indkøb af COVID-19 vaccinen. Dog vil det forekomme i specialets sociale praksis analyse, at dette fællesskab kan forstås som et EU-fællesskab, der ikke forekommer på globalt plan, da det ikke indbefatter alle verdens lande, men blot EU's medlemslande. Fælles for Furedi (2002) og Beck (1997) er, at for at forhindre kriser, anerkender og advarer de begge mod hvilken magt, der gives til dem, der formidler og definerer risici (Beck, 1997, s. 63; Furedi, 2002, s. 56, 173). Dette kan anskues i et hegemonisk og ideologisk perspektiv, da de ideologiske effekter, der er en del af de underliggende samfundsstrukturer, er centrale i definitionen af den hegemoniske konstruktion af risiko- og krisediskurser. Dermed giver Beck (1997, 2009) og Furedis (2002, 2007) tilgang til kriser anledning til at betragte de ideologiske effekter, der ligger til grund for konstruktionen af COVID-19 vaccinen,

ud fra et kritisk perspektiv. Hos Furedi (2002, 2007) er det især medierne og politiske aktører, der besidder magten til at formidle risici, hvilket Beck (2007) ser sig enig i samtidig med, at han forholder sig til definitionskampene, der udspiller sig blandt forskellige samfundsaktører i konstruktionen af en risiko og krise. Beck (1997) og Furedi (2002) anser desuden begge et emotionelt aspekt i forståelsen af risiko. Furedi (2002) betragter angst som et strukturelt grundvilkår (Furedi, 2002, s. 34). Beck (1997) pointerer, at angsten kan anses for nyttig, men også har den konsekvens at kunne forårsage irrationel adfærd og direkte fanatisme i samfundet (Beck, 1997, s. 67). Furedi (2002) er derimod af den forståelse, at angsten allerede har forårsaget denne irrationelle adfærd, og at det ikke længere kun er fanatikere, men at angsten i stigende grad også er repræsenteret hos den bekymrede og ansvarlige borger (Furedi, 2002, s. viii).

7.1.1.3.3.2 Medieforståelser

Furedi (2002, 2007) mener, at frygt reproduceres i medierne, hvorfor medierne er en central aktør i konstruktionen af COVID-19 vaccinen. Dette kan antageligt føre til vaccineskepsis, såfremt der skabes frygt om vacciner i medierne. Dette kan suppleres med Becks (1997, 2009) pointe om, at medierne kan kontrollere hvilke hændelser, som borgerne opfatter som potentielle eller aktuelle risici (Beck, 1997, s. 63; Beck, 2009, s. 21). Både Furedi (2002, 2007) og Beck (1997, 2009) peger på medierne som en afspejling af risici og som konstruerende for hvilke risici, der hersker i samfundet. Således er de enige i, at medierne kan afspejle en risikovillighed og desuden kan resultere i en adfærdsændring hos befolkningen. Dette findes relevant for specialets undersøgelse, da medierne og befolkningen anses som aktører i konstruktionen af risiko- og krisediskurserne vedrørende COVID-19 vaccinen. Dog bidrager Becks (2009) forståelse ligeledes til at anskue disse risici på et mere globalt niveau, hvortil der indtænkes fordele og ulemper ved den globale udvikling i formidlingen af risici, mens Furedi (2007) i højere grad har fokus på vestlige samfund (Beck, 2009, s. 18-23; Furedi, 2007, s. 26, 30). I dette speciale afgrænses mediebilledet til de danske medier, da specialets case tager afsæt i en undersøgelse af konstruktionen af COVID-19 vaccinen i Danmark. Dog forholdes specialet til Becks (2009) opfattelse af, at risici kan opfattes ud fra et globalt perspektiv, når de danske medier henviser til COVID-19 vaccinen i relation til andre lande, hvilket vil blive berørt i analysen af den sociale praksis. I relation til dette kan det danske medie billede ikke udelukkende afgrænses fra et globalt perspektiv.

Beck (1997, 2009) og Furedi (2002, 2007) henviser begge til, at medierne har magt til at definere, hvad der er en risiko, og hvor farlig den pågældende risiko er. Furedi (2002, 2007) supplerer med at understrege, at medierne med udgangspunkt i at have denne magt ofte misinformerer om disse risici og derved gør potentielle risici til langt mere frygtsomme. Desuden er en vigtig pointe hos Furedi (2007), at det ikke udelukkende er medierne, der kan begrunde den frygt, der hersker i samfundet (Furedi, 2007, s. 53). Risici kan dermed ses som værende socialt konstruerede, hvorfor medierne spiller en central rolle i både risikosamfundet og frygtsamfundet, når medierne ved at definere risici er med til at konstruere kriser (Beck, 1997, s. 32, 63; Furedi, 2002, s. 51-52). Mediernes magt anses med udgangspunkt i ovenstående forståelser som medskabende af de herskende risiko- og kriediskurser, der eksisterer i samfundet. Medierne inddrages derfor i analysen både i den tekstuelle, diskursive og sociale dimension. I den tekstuelle dimension vil tekstproduktionen i medie billedet anskues med udgangspunkt i et lingvistisk aspekt, der er afgørende for de diskursive tendenser. Mediernes magt og indflydelse vil særligt komme til udtryk i den diskursive praksis, hvor de dertilhørende følgevirkninger vil komme til syne i den sociale praksis og afspejle mediernes indflydelse på samfundsstrukturen.

7.2 Opsamling

Faircloughs (1992) metodologiske tilgang anvendes ikke blot som rammesættende for specialets teori- og analysestruktur. Hans diskursive antagelser om, at diskurser både er socialt konstruerende og socialt konstruerede inddrages ligeledes til at forstå hvilken indvirkning, teorien kan have på analysefeltet, herunder hvordan samfundsstrukturer påvirker diskurserne og omvendt. Det betyder, at læsningen af diskurser om risiko, krise, frygt, angst, skepsis og tillid fremtræder på baggrund af en diskursiv tilgang til teorierne. Diskurserne anses som et udtryk for eksisterende sociale meninger, der er skabt i og af sociale kontekster. Endvidere kan diskurserne ses som et udtryk for hvilke antagelser og forståelser, der trækkes på, når myndighederne, medierne og befolkningen konstruerer COVID-19 vaccinen gennem risiko- og krisekommunikation samt risiko- og krisehåndtering. Gennem den kritiske diskursanalyse vil risiko- og kriediskursernes sproglige, diskursive og sociale eksistens og endvidere deres betydning for de diskursive og sociale praksisser blive undersøgt. Dette gøres med henblik på at opnå indblik i hvilke sammenhænge og forskelle, der optræder i de diskurser, der skabes af myndighederne, medierne og befolkningen om COVID-19 vaccinen.

Becks (1997, 2009), Greves (2015, 2019), og Furedis (2002, 2007) samfundsteorier anses som et udtryk for de samfundsforståelser, som risiko og krise kan være en del af i konstruktionen af COVID-19 vaccinen. Becks (1997, 2009) teoretiske bidrag anses relevant i forbindelse med, at specialets case berører et emne, som ikke blot er en del af en krise på nationalt plan, men ligeledes på et globalt plan. Dermed synes Becks (1997, 2009) tilgang til, hvorledes de kosmopolitiske fællesskaber forekommer i verdensrisikosamfundet at være relevant for netop specialets case, da COVID-19 krisen og de potentielle risici af vaccinen antages at påvirke hele verden. Greve (2015, 2019) tilvejebringer en forståelse af de velfærdsmæssigt funderede værdier og strukturer, der kan anses som en central del af det danske samfund. Furedi (2002, 2007) bidrager til at give indblik i, hvorledes frygt kan anses som en uløselig del af vestlige samfundsstrukturer. Dermed kan frygt anses som et strukturerende element i konstruktionen af COVID-19 vaccinen i Danmark. Disse forskellige samfundsstrukturer udgøres til dels af underliggende ideologiske effekter, som er afgørende for, hvem der besidder definitionsmagten og dermed ligeledes har betydning for fremkomsten af den hegemoniske konstruktion af COVID-19 vaccinen som en risiko og krise blandt myndighederne, medierne og befolkningen. Yderligere synes samfundsforståelserne og medieteorien at bidrage til en forståelse af, hvorledes der opstår subgrupper i samfundet, der forsøger at bryde med de ideologiske effekter. Sådanne subgrupper findes relevant i undersøgelsen af COVID-19 vaccinen, hvor pro- og antivaccinegrupper vil være centrale aktører i konstruktionen af COVID-19 vaccinen.

Medierne optræder som en central aktør i både teorier omhandlende risiko- og krisekommunikation og de teoretiske udlægninger af samfundsforståelserne, hvorfor medieteorier optræder i både den diskursive og sociale praksis analyse. Renn (2009) ser mediernes bidrag som gavnligt, da alle parter får mulighed for at udveksle værdier, synspunkter og potentielle løsninger til en pågældende risiko eller krise. Reynolds og Seeger (2005) anser ligeledes medierne som et positivt redskab til at kommunikere om risici eller kriser for dermed at skabe en bestemt reaktion hos befolkningen, om den pågældende risiko eller krise, og afbøde eller mindske skade på offentligheden. Hvis organisationer eller myndigheder er aktive i mediefremstillingen, vil medierne, med afsæt i Coombs' (2010) medieforståelse, kunne anvendes som et strategisk værktøj til at portrættere en risiko eller krise på en bestemt måde. Furedi (2002, 2007) kritik af en forståelse af mediernes magt bidrager med et andet perspektiv på, hvorledes medierne som en central aktør må forstås som problematisk. Fælles er, at både Beck (1997, 2007) og Furedi (2002, 2007) anser medierne som aktører i skabelsen og opfattelsen af risici eller kriser. Denne forståelse stemmer overens med Altheides (2013),

Neuwirths (2009), Bakirs (2010) og Strömback og Essers (2014) medieteorier, der samlet set peger på medierne som en institution, der er konstruerende og medskabende for risiko- og kriseforståelser. De præsenterede forståelser af medierne synes at komme til udtryk i betragtningen om mediernes indflydelse som enten positiv eller negativ for modtagerens opfattelse af den pågældende risiko eller krise. Desuden optræder Coombs' (2010) medieforståelse som funderet i et organisatorisk perspektiv, hvilket bevirker, at dette perspektiv fremtræder som strategisk på samme måde som Renn (2009) og Reynolds og Seeger (2005), hvor Altheide (2013), Beck (1997, 2009) og Furedis (2002, 2007) forståelser anser frygt og angst som resultat af mediernes indflydelse. De pågældende perspektiver, der er blevet præsenteret i ovenstående analyseapparat, vil blive benyttet i en analyse af de både tekstuelle, diskursive og sociale praksisser for at undersøge de diskurser, der fremtræder i konstruktionen af COVID-19 vaccinen i praksis.

8.0 Metodiske overvejelser

I følgende afsnit vil vi præsentere de metodiske overvejelser, som vi løbende har foretaget os i undersøgelsen af hvilke diskurser, der kommer til syne i myndighedernes, mediernes og befolkningens konstruktion af COVID-19 vaccinen i Danmark. Først vil vores undersøgelsesdesign blive præsenteret som rammesætning for specialet. Herefter præsenteres og diskuteres metoder til kvalitativ dataindsamling af empiri, kvalitativ dataanalyse af den indsamlede empiri og kvalitetskriterier i kvalitative undersøgelser. Slutteligt vil metodiske implikationer blive diskuteret.

8.1 Et casestudie

I specialet ønsker vi at undersøge risiko- og krisediskurser konstruerede af både myndigheder, medier og befolkning som et socialt fænomen. Dette sociale fænomen vil blive undersøgt gennem COVID-19 vaccinen som case. Casen har til hensigt at bidrage til en forståelse af, hvordan de danske myndigheder, medier og den danske befolkning kommunikerer om og dermed konstruerer COVID-19 vaccinen som en risiko og krise.

Ifølge Robert K. Yin (2014) afhænger valget af undersøgelsesdesign primært af undersøgelsesspørgsmålene til besvarelse af en problemformulering (Yin, 2014, s. 4). Et *casestudie*

er særlig relevant i undersøgelser vedrørende aktuelle omstændigheder, såsom hvordan og hvorfor det sociale fænomen opstår og fremstår (Yin, 2014, s. 4). Undersøgelsesspørgsmål, der bygger på en sådan undren, forekommer netop i vores undersøgelse, hvorfor casestudiet findes relevant. Det kommer eksempelvis til udtryk i vores undersøgelsesspørgsmål omhandlende, hvordan myndighederne konstruerer COVID-19 vaccinen. Derudover påpeger Yin (2014), at et casestudie benyttes, når undersøgelsesspørgsmålene kræver en omfattende og dybdegående beskrivelse af det sociale fænomen (Yin, 2014, s. 4). Casestudiet benyttes således til at gå i dybden med et igangværende fænomen inden for casens kontekst (Yin, 2014, s. 16). Alan Bryman (2016) tilslutter sig denne definition af casestudiet, da han ligeledes definerer et casestudie som en detaljeret og intensiv analyse af en enkelt case (Bryman, 2016, s. 60). Formålet med et casestudie er således at afsløre og fremlægge de unikke træk ved en case (Bryman, 2016, s. 61). Dette speciale søger netop at undersøge risiko- og krisekommunikation i en nærværende pandemi, gennem en dybdegående analyse af COVID-19 vaccinen som case, hvorfor vi finder casestudiet som forskningsmetode relevant. I den forbindelse bidrager specialets litteraturreview om risiko- og krisekommunikation vedrørende vacciner i relation til tidligere immuniserings- og vaccinationsprogrammer til en bedre forståelse af vores case. Bent Flyvbjerg (1991) argumenterer for, at casestudiets nærhed til virkeligheden og dets detaljerighed er essentiel for udviklingen af en nuanceret forståelse af virkeligheden (Flyvbjerg, 1991, s. 143). Det skyldes, at kontekstafhængig viden og erfaringer er centrale elementer i et casestudie (Flyvbjerg, 1991, s. 142). Disse konkrete erfaringer opnås gennem vedvarende nærhed til den undersøgte virkelighed (Flyvbjerg, 1991, s. 143). I relation til vores undersøgelse af risiko- og krisekommunikation som socialt fænomen finder vi det relevant at foretage en detaljeret undersøgelse af, hvorledes myndighederne, medierne og befolkningen bidrager til risiko- og krisediskurser, der er medskabende for konstruktionen af COVID-19 vaccinen. Tillige undersøges perceptionen af vaccinen i den danske befolkning gennem både en lingvistisk, diskursiv og social orienteret diskursanalyse.

Dette speciales undersøgelsesgenstand har træk fra den *kritiske case*, der er en case, som har strategisk betydning i forhold til en overordnet problemstilling (Flyvbjerg, 1991, s. 149). Den kritiske case indebærer generaliseringsbetingelsen: ”[h]vis det gælder for denne case, gælder det for alle (eller mange) cases” (Flyvbjerg, 1991, s. 151). Det antages, at COVID-19 vaccinen deler karaktertræk med tidligere pandemiske vaccineprogrammer, og ligeledes kan der drages paralleller til tidligere pandemiudbrud, såsom svineinfluenza-pandemien i 2009. Casen har således strategisk betydning for

at belyse risiko- og krisediskurser, hvilket skyldes, at COVID-19 krisen og COVID-19 vaccinen har betydning for, hvordan risiko- og krisekommunikation i andre lignende situationer kan forstås, hvorfor fremtidig kommunikation om risiko, kriser og vacciner sandsynligvis vil blive påvirket af begivenheden. Derudover har casen træk fra den *ekstreme case*, der er karakteriseret ved at opnå information om usædvanlige cases, og som involverer flere aktører (Flyvbjerg, 1991, s. 149-150). Da specialets case udspringer fra COVID-19 udbruddet som en pandemisk krise, kan undersøgelsesfeltet, COVID-19 vaccinen, hertil anskues som værende et led i en igangværende usædvanlig begivenhed, der påvirker samtlige aktører, som har betydning for, hvordan krisen bliver håndteret og opfattet. Derudover synes casen at besidde ekstreme træk, da vaccinen optræder som en mulig global løsning på pandemien og tillige er ekstraordinært hurtigt udviklet, godkendt og udrullet (Lægemiddelstyrelsen, u.d.). Det er dog væsentligt at pointere, at denne proces ikke synes usædvanlig for pandemier, men at forløbet er ekstremt i forhold til udvikling og godkendelse af vacciner generelt (Lægemiddelstyrelsen, 2020). Endvidere synes casen at indeholde ekstreme karaktertræk, da den påvirker det danske samfund såvel som verdenssamfundet både økonomisk, socialt og politisk.

8.2 Kvalitativ dataindsamling

Speciales empiriske grundlag baserer sig på kvalitativ dataindsamling, der bidrager til indblik i, hvordan myndighederne, medierne og befolkningen kommunikerer om COVID-19 vaccinen. I den forbindelse er specialets metodetilgang præget af den socialkonstruktivistiske verdensanskuelse, hvorfor myndighedernes, mediernes og befolkningens italesættelse af COVID-19 vaccinen er med til at konstruere vaccinen som en risiko og krise. De metodiske overvejelser, vi løbende har gjort os, er således udtryk for en betragtning om, at specialets empiri er socialt konstrueret. Derfor tilgås den kvalitative dataindsamling med udgangspunkt i, at verden fortolkes og konstrueres i sociale relationer blandt myndighederne, medierne og befolkningen. For at undersøge myndighedernes kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen inddrages data fra fire pressemøder afholdt af myndighederne (P-26/11; P-23/12; P-28/01; P-24/02). Pressemøderne er et relevant datamateriale, da vi ønsker at undersøge hvilke diskurser, der bliver konstruerede vedrørende vaccinen og hvorledes myndighedernes kommunikation er reproducerende for risiko- og krisediskurser. Ydermere synes datatypen pressemøde særlig relevant, da myndighederne her benytter platformen til at kommunikere og informere den danske befolkning om udviklingen og udrulningen af COVID-19 vaccinen.

Medieteksterne inddrages for få et indblik i det danske medie billede, og hvordan disse er med til at konstruere forståelsen af COVID-19 vaccinen, da medierne i denne forbindelse anskues som værende talerør for myndighederne til befolkningen og omvendt samtidig med, at medierne jævnfør de tidligere præsenterede medieteorier anses som en selvstændig institution (M-1-107). For at belyse hvordan befolkningens konstruktion af COVID-19 vaccinen forekommer, inddrages seks fokusgruppeinterviews (F-0; F-1; F-2; F-3; F-4; F-5). En af egenskaberne ved fokusgrupper er: “[...] kombinationen af gruppeinteraktion og forskerbestemt emnefokus [...]” (Halkier, 2016, s. 10). Derved kan fokusgrupper bidrage til indblik i sociale meningsdannelsesprocesser. Disse processer er relevante i forbindelse med at besvare specialets undersøgelsesspørgsmål om, hvordan befolkningens forståelser af COVID-19 vaccinen konstrueres.

8.2.1 Udvalgsstrategi

Dette afsnit redegør for hvilke udvalgsstrategier, der er blevet benyttet i udvalget af pressemøderne, medieteksterne og fokusgrupperne. Vi benytter i dette speciale den *formålsbaserede udvalgsstrategi* (Bryman, 2016, s. 408). Den formålsbaserede udvælgelse anvendes som overordnet metode til strategisk at udvælge varierede teksttyper, der er relevante for at kunne besvare specialets problemformulering og undersøgelsesspørgsmål. Ved formålsbaseret udvælgelse tilgås dataindsamlingen strategisk og bidrager til, at det empiriske datagrundlag lever op til en række kriterier, der sikrer dets relevans for undersøgelsesspørgsmålene (Bryman, 2016, s. 408-409). Under formålsbaseret udvælgelse eksisterer der en række forskellige tilgange til denne strategi. Da disse tilgange og yderligere kriterier for udvælgelse er forskellige, vil disse blive introduceret separat med henblik på de forskellige teksttyper.

8.2.1.1 Udvalgsstrategi af pressemøder

Udvalget af pressemøder trækker på karaktertræk fra *typisk case udvælgelse* (Bryman, 2016, s. 409). Pressemøderne er udvalgt med henblik på at indsamle empiri, der omhandler COVID-19 vaccinen i en bestemt tidsperiode, som illustrerer, hvordan de danske myndigheders håndtering og kommunikation fremstår i den forberedende, indledende og begyndende vaccinationsfase for COVID-19 vaccinen. Derved har vi udvalgt fire pressemøder. To af pressemøderne er afholdt af sundhedsmyndighederne henholdsvis den 26. november 2020 og den 23. december 2020 (P-26/11; P-23/12). De to resterende pressemøder er afholdt af regeringen den 28. januar 2021 og den 24.

februar 2021 (P-28/01; P-24/02). Da vi ønsker at undersøge hvilke risiko- og krisediskurser, der konstrueres og trækkes på i kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen, optræder pressemøderne afholdt i denne forbindelse som relevant empiri til at få adgang til denne konstruktion. Yderligere vil det ofte i forbindelse med sundhedsrisici og kriser være regeringer og sundhedsmyndigheder, der kommunikerer til befolkningen om den pågældende situation, iværksatte tiltag og konsekvenserne heraf, hvilket ofte forekommer gennem afholdelse af pressemøder (Reynolds & Seeger, 2005, s. 45).

8.2.1.2 Udvælgelse af medietekster

I specialets kvalitative undersøgelse findes det relevant at belyse repræsentationen af COVID-19 vaccinen, og hvorledes der konstrueres risiko- og krisediskurser herom i mediernes fremstilling. Medieteksterne udvælges gennem en *maksimum variation udvælgelse*, som indebærer, at empiri udvælges på baggrund af de pågældende undersøgelsesspørgsmål og det teoretiske fundament (Bryman, 2016, s. 409). Maksimum variation udvælgelse er en tilgang inden for formålsbaseret udvælgelsesstrategi, som bidrager til at indsamle medietekster, der repræsenterer mediebilledet vedrørende COVID-19 vaccinen i en bestemt tidsperiode. Denne tidsperiode er et udtryk for den periode, hvor fokusgrupperne bliver afholdt. Den udvalgte periode er ligeledes et udtryk for det medie billede, som det må antages, at informanterne konstruerer deres forståelse ud fra. Tidsperioden for udvælgelsen af medieteksterne er den 3. marts 2021 til og med den 29. marts 2021.

Medieteksterne findes gennem en søgning via databasen Infomedia. Søgstrengen ser således ud: COVID-19 vaccin* ELLER COVID-19-vaccin* ELLER corona-vaccin* ELLER coronavaccin* ELLER corona vaccin* ELLER COVID 19 vaccin*. Søgeordene forekommer i artikelbegyndelsen for at afgrænse søgningen og skærpe relevansen. Derudover er det, ifølge Bryman (2016), centralt at definere hvilke medietyper, der fokuseres på, samt om der udvælges specifikke medier inden for de udvalgte medietyper (Bryman, 2016, s. 287). Søgningen er afgrænset til at omfatte følgende landsdækkende dagblade og webkilder: B.T., Berlingske, Ekstra Bladet, Jyllands-Posten, Kristeligt Dagblad og Politiken samt DR.dk og TV2.dk. Disse landsdækkende dagblade er udvalgt, da de i et bredt omfang dækker den danske debat, repræsenterer en politisk og geografisk bredde og samtidig omtales i flere af fokusgrupperne (F-0, l. 569-571; F-3, l. 487-489; F-5, l. 210-212). Søgningen på Infomedia gav 386 artikler. Heraf har vi opstillet en række kriterier for at indsnævre medieteksterne yderligere. Disse fravælgelseskriterier er; gentagelser af artikler, artikler under 50 ord og artikler, der

ikke formidler information om COVID-19 vaccinen i en dansk kontekst. Antallet af artikler fra de udvalgte landsdækkende dagblade og webkilder er en refleksion af mængden af artikler, der er publiceret af de enkelte medier i den omtalte tidsperiode. Efter denne indsnævringsproces forekommer 107 artikler relevante for specialets interessefelt. Herefter kodes de 107 artikler efter samme koncept for tematisering som den resterende empiri, hvilket beskrives i afsnittet 'Tematisk kodning'.

8.2.1.3 Udvælgelse af online fokusgrupper

Til at redegøre for udvælgelsen af fokusgrupper benyttes Bente Halkiers (2016) tilgange til hvem, hvor mange og hvordan (Halkier, 2016, s. 29-37). For at belyse hvorledes den danske befolkning forstår, skaber mening med og konstruerer diskurser om COVID-19 vaccinen, inddrages seks fokusgrupper, herunder en pilotfokusgruppe, som en del af det empiriske grundlag i specialet (F-0; F-1; F-2; F-3; F-4; F-5). Jævnfør Bryman (2016) er det nyttigt at gøre brug af et *pilotstudie* [piloting], da det giver et indblik i, om de metodiske valg, herunder moderatorguiden, skal tilpasses for at opnå et mere fyldestgørende resultat (Bryman, 2016, s. 260). Således giver denne pilotfokusgruppen indblik i, hvorvidt både de metodiske valg og moderatorguiden er udarbejdet hensigtsmæssigt med henblik på at få adgang til befolkningens meningsdannelsesprocesser i forbindelse med COVID-19 vaccinen (Bilag 2). Følgende afsnit vil introducere refleksioner angående afholdelsen af pilotfokusgruppen, og hvorledes disse har påvirket de efterfølgende metodiske valg og overvejelser i relation til afholdelse af de resterende fokusgrupper.

8.2.1.3.1 Refleksioner vedrørende online pilotfokusgruppe

Til pilotfokusgruppen blev seks deltagere udvalgt med henblik på at opfylde krav i forhold til alder, køn og geografisk placering, hvilket vil blive præsenteret i afsnittet 'Hvem og hvor mange' (Bilag 3). Deltagerne blev ikke valgt ud fra en bestemt holdning til vaccinen, da pilotfokusgruppen havde til formål at undersøge hvilke diskurser og dynamikker, der ville opstå i en tilfældig udvalgt gruppe, og for at kunne afprøve den udarbejdede moderatorguide. Vi erfarede, at flere spørgsmål skulle omformuleres til at være mere åbne, da specifikke spørgsmål hæmmede interaktionen mellem informanterne og bidrog til, at moderatoren i højere grad måtte henvende sig direkte til informanterne.

De tekniske erfaringer, vi gjorde os i pilotfokusgruppen, var blandt andet lydæssige. I pilotfokusgruppen havde moderatoren bedt informanterne om at holde deres lyd slukket, når de ikke

selv talte, hvilket også bidrog til en begrænset interaktion mellem informanterne. Derfor blev informanterne i de resterende fokusgrupper bedt om at holde deres mikrofoner tændt under hele undersøgelsen med undtagelse af, når der opstod distraherende baggrundsstøj. Tilretningen af moderatorguiden har dermed haft til formål at højne interaktion og dynamik i gruppen.

8.2.1.3.2 Hvem og hvor mange

Jævnfør Halkier (2016) er det vigtigt at være opmærksom på en række valg i forbindelse med udvælgelsen af hvem og hvor mange informanter, der skal være i en fokusgruppe, hvilket hun kalder *det første specifikke valg* (Halkier, 2016, s. 29-30, 37). Hertil har vi valgt at følge Halkiers (2016) princip om *maksimum variation*, hvilket gør sig gældende både med hensyn til informanternes alder, køn og geografiske placering (Halkier, 2016, s. 30). Maksimum variation bidrager til, at fokusgrupperne giver indblik i en så bred del af befolkningen som muligt. Vores informanter er i alderen +16 år, hvilket skyldes, at det er fra denne alder, at den danske stat har valgt at vaccinere borgere med COVID-19 vaccinen (Statens Serum Institut, 2021). En oversigt over de respektive fokusgruppedeltageres navne, alder og bopæl fremgår i bilag 3. Endvidere har vi udvalgt informanter med udgangspunkt i deres umiddelbare holdning til COVID-19 vaccinen. Det betyder, at vi har søgt mænd og kvinder fra +16 år med en så bred geografisk spredning som muligt inden for kategorierne provaccine, vaccinetøvende og antivaccine. Dette er gjort med henblik på at opnå indsigt i de forskellige konstruktioner af diskurser om risiko og krise, der omkranser de divergerende holdninger og valg i forhold til vaccinen. Fokusgrupperne opdeles derved i to kategorier; pro- og antivaccine. Heri indgår de vaccinetøvende som deltagende i begge konstellationer, da disse anskuer vaccinen ud fra flere perspektiver. Fokusgrupperne opdeles efter holdning til COVID-19 vaccinen grundet et forsøg på at skabe en tryk ramme for informanterne, da vi oplevede emnet som sårbart i afholdelsen af pilotfokusgruppen. Derudover er fokusgrupperne holdningsopdelt for at søge at skabe tydeligere diskursive produktioner i deres interaktioner. Til trods for intentionen om at opdele fokusgrupperne i pro- og antivaccine, oplevede vi, at nogle informanter havde ændret holdning op til afholdelsen af den fokusgruppe, som de skulle deltage i. Det betyder, at fokusgrupperne består af en kombination af: provaccine (F-1; F-3), provaccine og vaccinetøvende (F-2), provaccine, tøvende og antivaccine (F-4), og antivaccine (F-5).

Halkier (2016) pointerer, at antallet af informanter blandt andet afgøres på baggrund af, om emnet betragtes som sårbart. Ligeledes kan antallet af informanter have indflydelse på interaktionen blandt

informanterne (Halkier, 2016, s. 37). Vi har valgt, at fokusgrupperne i dette speciale skal bestå af mellem fem til syv informanter. Da fokusgrupperne afholdes online, grundet COVID-19 restriktioner, inddrages Bryman (2016) for at søge at belyse, hvorledes online fokusgruppeundersøgelser påvirker valget af antal af informanter (Bryman, 2016, s. 516). Bryman (2016) påpeger, at for mange informanter kan vanskeliggøre moderatorens arbejde og påvirke interaktionen blandt informanterne, hvorfor han pointerer, at den ideelle online fokusgruppeundersøgelse er med fem til otte informanter (Bryman, 2016, s. 516). Dette gøres med henblik på at imødekomme, at det online element har betydning for sociale interaktioner i praksis. Yderligere synes COVID-19 vaccinen at være en af tidens største emner for diskussion samtidig med, at vaccinen er en del af en igangværende krise.

Det andet specifikke valg, i forbindelse med planlægning af fokusgrupper, omhandler hvorledes informanterne skal kende hinanden eller ej (Halkier, 2016, s. 32). Vi har valgt, at informanterne så vidt muligt ikke kender hinanden. Jævnfør Halkier (2016) kan begge slags grupper bidrage som grundlag for empirisk materiale, dog er det væsentligt at tage stilling til, da gruppesammensætningen kan blive afgørende for den sociale interaktion i fokusgruppen (Halkier, 2016, s. 32). I fokusgruppeundersøgelser, hvor informanterne ikke kender hinanden, peger Halkier (2016) på, at den sociale interaktion vil blive mere eksplicit, da informanterne både kan blive nødt til at udtrykke sig mere eksplicit, for at de andre forstår vedkommende og yderligere spørge mere eksplicit ind til hinandens svar og holdninger (Halkier, 2016, s. 32-33). Netop denne pointe har været afgørende i valget om, at informanterne så vidt muligt ikke kender hinanden. Det skyldes, at specialet søger indsigt i personlige og sociale meningsdannelsesprocesser og konstruktionen af diskurser i sociale rum med henblik på COVID-19 vaccinen.

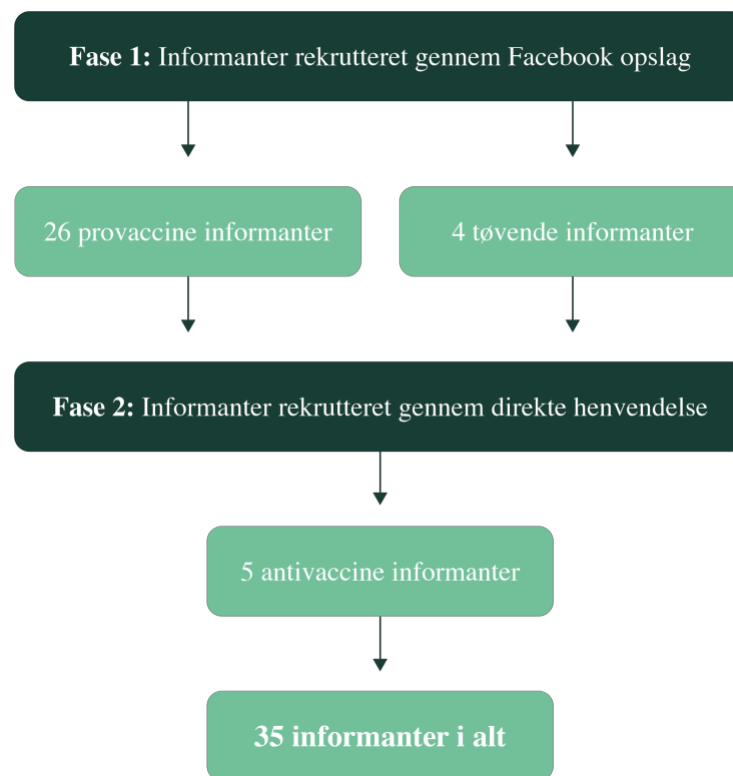
8.2.1.3.2.1 Refleksioner vedrørende opdeling af fokusgrupper

Grundet miskommunikation mellem kontaktperson og informant bestod en af fokusgrupperne af både provaccine, tøvende og antivaccine informanter (F-4). Denne kombination var ikke planlagt, da grupperne var tiltænkt i en opdeling med; provaccine og tøvende, og antivaccine. Dette udfald gjorde, at dynamikken i denne fokusgruppe blev præget af, at særligt to informanter var meget uenige, hvilket medførte en diskussion, som skabte uligevægtig deltagelse blandt informanterne i undersøgelsen. Denne erfaring bekræftede det oprindelige valg om at skabe tryghed for informanterne gennem en holdningsbaseret opdeling i fokusgrupperne. Vi oplevede som udgangspunkt, at en kombination af henholdsvis provaccine og tøvende informanter samt antivaccine informanter skabte det mest

hensigtsmæssige rum for dynamik og bidrog til en interessant diskussion blandt informanterne (F-2; F-5). Yderligere erfarede vi, at anti-fokusgruppen anså emnet som særligt personligt, da flere af informanterne italesætter at have oplevet udskamning grundet deres holdning til COVID-19 vaccinen (F-5). Hertil oplevede vi, at flere af disse informanter havde større forbehold mod at deltage i en fokusgruppeundersøgelse, hvilket var en udfordring i rekrutteringsprocessen.

8.2.1.3.3 Hvordan

I det følgende afsnit redegøres der for hvilken udvælgelsesstrategi, der er gjort brug af i dette speciale til rekrutteringen af fokusgruppeinformanter. I specialet anvendes *sneboldsudvælgelse*, hvilket giver mulighed for at benytte vores sociale netværk til at erhverve relevante informanter (Halkier, 2016, s. 34). Sneboldudvælgelse udføres ved at kontakte en mindre gruppe mennesker, der er relevante for undersøgelsesspørgsmålene, hvorefter disse personer foreslår andre relevante informanter, der ligeledes kan foreslå flere personer (Bryman, 2016, s. 415). Første led i vores netværk kan hermed henvende sig til deres sociale netværk for at etablere videre kontakt til andre egnede informanter, hvilket ifølge Bryman (2016) bidrager til mere fyldestgørende undersøgelser (Bryman, 2016, s. 415). Fokusgruppeinformanterne blev rekrutteret gennem et opslag på den sociale medieplatform, Facebook (Bilag 4). Opslaget blev delt den 04. marts af alle fem specialemedlemmer. Af andre personer blev opslaget delt 51 gange. Nedenstående figur illustrerer fordelingen af rekrutterede informanter (Figur 6).

Figur 6. Indsamling af informanter (Egen illustration).

Informanterne er fordelt i seks fokusgrupper, inklusiv pilotfokusgruppen, bestående af fire til syv informanter per fokusgruppe. Dermed er antallet af afholdte fokusgrupper et udtryk for et ønske om at indsamle en vis mængde data, og hvilken mængde, der var mulig at afholde, ud fra antallet af henvendelser. Til trods for hensigten om at opnå en heterogen gruppesammensætning kan der ved brug af denne udvælgelsesstrategi forekomme bias i form af fordelingen af informanternes køn, alder og geografiske placering. Yderligere har det betydning, at vi har søgt informanter med specifikke holdninger til vaccinen, da dette kriterium er blevet prioriteret højere end eksempelvis en fuldstændig lige køns- og aldersfordeling. Dog er det væsentligt at pointere, at fokusgrupperne er kommet til at bestå af en kombination af informanter fordelt på forskellig køn, alder og geografisk placering, blot ikke i en ligelig opdeling. I forhold til ønsket om en holdningsopdeling i fokusgrupperne viste det sig at være vanskeligt at finde antivaccine informanter gennem vores Facebook opslag. Derfor måtte vi henvende os direkte til Facebook brugere, der gav deres holdning vedrørende COVID-19 vaccinen til kende i Facebook grupperne ‘Men In Black Denmark’ og ‘Frihedsbevægelsens Fællesråd’³. Til

³ Frihedsbevægelsens Fællesråd er en dansk aktivistgruppe, der er etableret under COVID-19 krisen. Medlemmerne betegner sig selv som værende en fælles gruppe, for forskellige bevægelser i Danmark, der er forkæmpere for frihed (Frihedsbevægelsens Fællesråd, 2021).

trods for denne strategi oplevede vi, at det stadig var en stor udfordring at finde informanter til antivaccine fokusgrupperne. Dette kan være et udtryk for, at netop denne gruppe og dertilhørende holdning opleves som mere sårbar og mindre accepteret i samfundet.

8.2.2 Online fokusgrupper

Grundet COVID-19 restriktionerne afholdes alle fokusgruppeundersøgelserne online, hvilket har indflydelse på specialets metodiske valg og overvejelser. Følgende afsnit vil redegøre for de metodiske overvejelser i forbindelse med afholdelsen af online fokusgrupper, herunder overvejelser om moderatorguide, moderatorrolle og dokumentering af fokusgruppeundersøgelser.

8.2.2.1 Afholdelse

Halkier (2016) fremhæver, at lokationen for gennemførelsen af fokusgruppeundersøgelser kan have betydning for informanternes sociale interaktion (Halkier, 2016, s. 40). Grundet COVID-19 restriktionerne er alle fokusgruppeundersøgelserne blevet afholdt online over det gratis kommunikationsværktøj Skype. Forinden undersøgelserne blev informanterne bedt om at installere Skype med et tilbud om hjælp i tilfælde af komplikationer. De blev ligeledes bedt om at teste deres computers eller mobils lyd og video samt sikre sig, at deres internetforbindelse var tilstrækkelig, så der ikke opstod tekniske komplikationer undervejs. Eftersom fokusgrupperne blev afholdt over et audio- og visuelt medie, blev informanterne opfordret til at have video på under afholdelsen af fokusgruppeundersøgelsen, da det fungerede som redskab til at opnå aktiv deltagelse. Bryman (2016) beskriver, at afholdelsen af online fokusgrupper kan foregå *synkront* i realtid eller *asynkront*, hvor interaktionerne mellem informanterne eksempelvis foregår over e-mail i en længere periode (Bryman, 2016, s. 515). Dette speciales fokusgruppeundersøgelser er blevet foretaget synkront, hvorfor alle informanterne var online samtidig, så de kunne interagere med moderatoren og de andre fokusgruppeinformanter i realtid. Informanterne tog del i fokusgruppeundersøgelsen fra deres private hjem eller en anden selvvalgt beliggenhed. Dette kunne medføre baggrundsstøj eller andre distraktioner, som risikerede at fjerne fokus fra undersøgelsen og påvirke lyd -og videooptagelserne af fokusgruppeundersøgelserne (Halkier, 2016, s. 41).

De online fokusgruppeundersøgelser anses dog som værende fordelagtige, da de muliggør, at informanterne nemmere kan deltage i undersøgelsen til trods for deres forskellige geografiske

placeringer, og til trods for COVID-19 restriktionerne angående forsamlingsforbud. Derudover kan den online barriere fremkomme tryghedsskabende for nogle informanter, hvilket kan bidrage til en større aktiv deltagelse i undersøgelsen (Bryman, 2016, s. 518). Under afholdelsen af fokusgrupperne oplevede vi som udgangspunkt, at de fleste informanter havde tilstrækkelig lyd- og videoforbindelse. For at opnå mest mulig interaktion mellem informanterne opfordrede moderatoren dem til at holde deres mikrofoner tændt under hele fokusgruppeundersøgelsen. Dog måtte moderatoren i nogle fokusgrupper bede informanterne om at slukke deres mikrofoner, når de ikke selv talte, grundet baggrundsstøj eller dårlig lydforbindelse (F-3; F-4). Det var ikke alle informanter, der havde lyst til at deltage med video, hvilket vanskeliggjorde interaktionen blandt informanterne (F-1; F-4). Tillige synes en række af de metodiske valg, der kommer til udtryk i dette afsnit, såsom antal informanter, at være påvirket af, at fokusgrupperne er foretaget på en online platform frem for fysisk.

8.2.2.2 Struktur og moderatorguide

Alle specialets fokusgrupper er strukturerede med udgangspunkt i Halkiers (2016) *tragtmodel*. Halkier (2016) præsenterer tre forskellige modeller til at strukturere fokusgrupper: 1) *den løse model*, 2) *den stramme model* og 3) *tragtmodellen* (Halkier, 2016, s. 42-43). Modellerne er alle afgørende for, hvordan afholdelse af fokusgrupperne struktureres, og alle metodiske valg herom er derfor afgjort ved valg af strukturmodel. Ved *tragtmodellen* opnås en kombination af de to andre modeller. Moderatorguiden er dermed struktureret således; den starter bredt med åbne spørgsmål og afsluttes med mere specifikke spørgsmål og opsamlinger for at sikre, at den ønskede empiriske data er opnået (Halkier, 2016, s. 43). *Tragtmodellens* struktur gør det muligt at aktivere informanternes holdninger gennem interaktionen med andre informanter samtidig med, at undersøgelsens forskningsinteresser vedligeholdes (Halkier, 2016, s. 42-44). Moderatorguiden indeholder interviewspørgsmål, der er en refleksion af specialets erkendelsesinteresser, hvilket er afgørende for hvilken viden, der bliver produceret i fokusgruppeundersøgelserne (Halkier, 2016, s. 45). Moderatorguiden er tillige udarbejdet ved brug af teoretisk funderet temaer, for at opnå teoretisk relevans og for at kunne besvare problemformuleringen (Bilag 2). Temaerne er 'Hegeomoni', 'Samfundsforståelser og risikoopfattelser' og 'Risiko- og krisekommunikation' og bidrager til at opnå indblik i, hvordan befolkningen konstruerer forståelsen af COVID-19 vaccinen, og hvilke betydninger dette kan have for den sociale praksis.

Halkier (2016) pointerer, at det er afgørende for en succesfuld fokusgruppeundersøgelse at begynde med en velovervejet introduktion, der indeholder en beskrivelse af formålet for undersøgelsen samt etiske forholdsregler og retningslinjer for den kommende interaktion (Halkier, 2016, s. 55). Tragtmødelens struktur gør det dernæst muligt at begynde undersøgelsen med *beskrivende startspørgsmål* og *vurderende startspørgsmål*, hvilket kan udformes som en øvelse, hvor informanterne har mulighed for at forholde sig til deres holdninger til undersøgelsens erkendelsesinteresser (Halkier, 2016, s. 45). I vores udarbejdede moderatorguide fremkommer der en startøvelse, hvor deltagerne skal skrive tre ord ned, som de forbinder COVID-19 vaccinen (Bilag 2). Herefter benyttes både beskrivende og vurderende startspørgsmål for at få indblik i informanternes forståelse af COVID-19 krisen og den dertilhørende vaccine såvel som deres holdning til samme. Tragtmødelens struktur forudsætter, at moderatoren afslutter undersøgelsen med mere *specifikke startspørgsmål* og *målrettede opfølgningsspørgsmål* (Halkier, 2016, s. 46). Disse spørgsmål danner grundlag for, at specialets erkendelsesinteresser bliver varetaget, da undersøgelsen søger diskussioner og forhandlinger mellem informanterne samt svar på konkrete problemstillinger. Moderatorguiden indeholder slutteligt en *debriefing*, der giver informanterne mulighed for at italesætte, hvordan oplevelsen har været (Halkier, 2016, s. 66). Informanternes svar er således med til at forbedre og skabe de bedste forudsætninger til den næste fokusgruppe.

8.2.2.3 Moderatorrollen og observatørrollen

I vores fokusgruppeundersøgelser har vi valgt, at der skal være én moderator og én observatør. Moderatorrollen består i at kunne facilitere de sociale dynamikker, som opstår i fokusgrupperne og sørge for, at informanterne føler sig tilpas, så de kan udtrykke deres forskellige holdninger til emnerne og diskutere dem med hinanden (Halkier, 2016, s. 52). Moderatorens tilstedeværelse er vigtig, så alle fokusgruppeinformanterne bliver aktiveret og lyttet til (Halkier, 2016, s. 52). Observatørrollen agerer som hjælper under fokusgruppeundersøgelserne, hvilket indebærer at hjælpe med potentielle tekniske udfordringer samt at observere interaktionen blandt informanterne for potentielt at kunne assistere moderatoren (Halkier, 2016, s. 42, s. 67). Specialets videnskabsteoretiske grundlag har en betydning for, hvordan interaktionen mellem moderator samt informanter anskues og senere behandles. Eftersom specialet har afsat i socialkonstruktivismen, betragtes empirien som samproduktion mellem moderator og informanter. Interaktionen blandt moderator og informanter fremstår dermed performativ, hvilket betyder, at der skabes: "[...] sociale samhandlinger, og at det at tale sammen har eller får praktiske sociale konsekvenser" (Halkier, 2016, s. 53). I det sociale rum, hvori

fokusgrupperne afholdes, kommer netop dette til udtryk ved, at informanterne samskaber forskellige forståelser af COVID-19 vaccinen.

8.2.2.4 Dokumentering af fokusgruppe

Halkier (2016) fremhæver, at det er vigtigt på forhånd at sikre sig metoder, hvorpå fokusgruppeundersøgelser kan blive dokumenteret for ikke at miste empirien (Halkier, 2016, s. 59-60). Fokusgruppeundersøgelserne er dokumenteret af moderatoren og observatøren på to separate enheder samt gennem en optagefunktion i Skype for at sikre en ufejlbarlig dokumentering. Lydoptagelserne er blevet benyttet til at transskribere interaktionerne, hvilket er vedlagt som et bilag (F-0; F-1; F-2; F-3; F-4; F-5). Ifølge Halkier (2016) skal informanterne udfylde en *samtykkeerklæring* inden deltagelse i en fokusgruppe (Halkier, 2016, s. 67). Inden den pågældende fokusgruppeundersøgelse er informanterne derfor blevet bedt om at udfylde en samtykkeerklæring (Bilag 5). Den indeholder samtykke til, at fokusgruppeundersøgelsen bliver lyd- og videooptaget med henblik på at transskribere informanternes udtalelser, så de kan benyttes i analysen. Selve lyd- og videooptagelserne vedlægges ikke som bilag, da vi har valgt at anonymisere alle informanter grundet det sårbare emne. Informanter anonymiseres med et pseudonym i transskriberingen såvel som i specialets behandling af data.

8.3 Kvalitativ dataanalyse

Den indsamlede empiri i form af pressemøder afholdt af myndighederne, medietekster og fokusgruppeinterviews af et udsnit af befolkningen behandles indledningsvist ved transskribering. Derudover vil både pressemøder, medietekster og fokusgrupper analyseres gennem åben kodning. Den kvalitative data behandles med samme metodiske tilgang, eftersom alt data benyttes i specialets kritiske diskursanalyse.

8.3.1 Transskribering af pressemøder og fokusgruppeinterview

Ifølge Halkier (2016) er det nyttigt at transskribere data som en del af databehandling (Halkier, 2016, s. 72). Transskribering er netop anvendelig til at holde deltagernes ord intakte (Bryman, 2016, s. 481). Da transskribering er en proces fra tale til tekst, vil der naturligt opstå en vis grad af fortolkning og bias i og gennem denne proces, da det er os selv, som forskere, der foretager transskriberingen. Dette er vi selvfølgelig opmærksomme på og vælger dermed at transskribere efter en række kriterier, der

skal tilvejebringe en grad af ensartethed og transparens ved transskriberingerne. I den forbindelse er vi opmærksomme på, at den transskriberede data ikke er den samme som på det pågældende pressemøde eller i den pågældende fokusgruppe, dog forsøger vi at imødekomme det talte sprog ved at inddrage pauser, overlap, tøven, grin og lignende. De samme markeringer benyttes både ved behandling af pressemøder og fokusgrupper med det formål at skabe et så ensformigt udtryk som muligt og lette analysen af data. Følgende markeringer anvendes i transskriptionerne af pressemøderne og fokusgrupperne:

Markeringer	Beskrivelser
[Uf]	Uforståelig tale
...	Kort pause
[Pause]	Lang pause
[]	Overlap
[Griner]	Grin
[Teknisk støj]	Tekniske komplikationer

Figur 7. Markeringer (Egen illustration).

Vi har løbende transskriberet de pågældende pressemøder og fokusgrupper sideløbende med dataindsamlingen frem for at transskribere empirien på én gang efter den færdige dataindsamling. Fordelen ved denne tilgang er, at forskeren på denne måde løbende kan være mere opmærksom på nye temaer, som kan blive inddraget i et senere interview (Bryman, 2016, s. 481).

8.3.2 Tematisk kodning

I specialets kvalitative dataanalyse anvendes kodning både som et kondenserende redskab og som supplement til den kritiske diskursanalyse med det formål at skabe et overblik over den betydelige mængde empiri. Kodningen er særligt relevant, da vi gennem tematisk kodning bevæger os på et analytisk diskursivt niveau. Dette medfører, at kodningen forekommer på et diskursivt niveau for at analysere de udvalgte tekstbidder på det tekstuelle analyseniveau. Efterfølgende vil temaerne, der knytter sig til de udvalgte tekstbidder, ligeledes blive benyttet i analysen af den diskursive og sociale

praksis. Fairclough (1992) argumenterer netop for, at kodning er gavnligt som en undersøgelse af tekstkorpus i forbindelse med, at forskeren har et ønske om enten at kode et helt tekstkorpus, store dele af det, kode diskursen i form af emner eller scanne hele korpuset for bestemte karaktertræk såsom udvalgte spørgsmål eller formuleringer (Fairclough, 1992, s. 230). Derfor vil vi anvende kodning som indledende analyse af den indsamlede empiri og som afsæt for den kritiske diskursanalyse.

Ifølge Halkier (2016) kan kodning bidrage til at skabe overblik over empirien ved at gennemgå en kondenseringsproces af materialet og efterfølgende skabe tematiske overskrifter, der er sigende for de udvalgte tekstbidder (Halkier, 2016, s. 75). Denne tilgang benyttes i specialet, til at indsnævre empirien og ligeledes for at skabe overblik over empiriens indholdsmæssige udgangspunkt. Tilgangen til kodning af hele dette speciales empiriske data udspringer således dels af kondensering og dels af inddragelse af elementer fra en tematisk analyse. Den tematiske analyse beror sig på at identificere de kategorier eller koder, der optræder i materialet, hvorefter disse koder relateres til undersøgelsens interessefelt (Bryman, 2016, s. 584). Heraf opstilles der således temaer, der beror sig på de fundne koder. Kodningen af specialets empiri fremstår derved som en tematisk åben kodning, hvor der derefter udformes en række temaer for hver teksttype i empirien. Temaerne er dermed både udtryk for det teoretiske afsæt i specialet og de mest fremtrædende emner, der fremgår af empirien.

I praksis forekommer tematiseringen af empirien gennem en farvekodning, der inddeler tekstbidderne i relevante temaer (Bilag 6). Alle temaer er blevet kondenseret yderligere ved at blive placeret sammen med deres modsætning, på tværs af teksttyperne, for senere at kunne analysere de konkurrerende diskurser. Følgende illustrerer de tematiske inddelinger: national versus global, evidens versus politik, tillid versus mistillid, frygt versus håb og frit valg versus tvang. Temaernes indholdsmæssige karakteristika vil blive introducerede og beskrevet i bilag 6. Temaerne inddrages som grobund for den tekstuelle analyse, hvor de udvalgte tekstbidder, som udtryk for temaet, vil blive analyseret gennem de sproglige styrkemarkører. I denne del af analysen analyseres temaerne ved ovenstående opstilling. Herefter inddrages temaerne i en sammenfatning på tværs af teksttyperne i den diskursive praksis. Dette gøres med henblik på at opnå indblik i, hvorledes tematikkerne kan betragtes som konkurrerende diskurser, der er konstruerende for risiko- og krisediskurserne.

8.4 Kvalitetskriterier i kvalitative undersøgelser

Der har været diskussion blandt forskere inden for kvalitativ forskning om, hvorvidt kvalitetskriterierne *validitet* og *reliabilitet*, der typisk anvendes inden for kvantitativ forskning, også kan anvendes i forbindelse med kvalitative undersøgelser (Bryman, 2016, s. 383). Bryman (2016) argumenterer for, at disse kvalitetskriterier bør modificeres, så de tilpasses den kvalitative forskningspræmisser (Bryman, 2016, s. 383). I den forbindelse inddrages Margaret LeCompte og Judith P. Goetz (1982), der tager udgangspunkt i validitet og reliabilitet, men anvender begreberne *intern validitet*, *ekstern validitet*, *intern reliabilitet* og *ekstern validitet* (Bryman, 2016, s. 383-384). Nedenstående præsentation af kvalitetskriterier i kvalitative undersøgelser har afsæt i specialets socialkonstruktivistiske tilgang. Derfor nuanceres en diskussion af kvalitetskriterierne i forbindelse med konstruktivistiske undersøgelser. Denne diskussion tager udgangspunkt i Brymans (2016) præsentation af LeCompte og Goetzs (1982) kvalitetskriterier og Flyvbjergs (1991) teori om casestudier. Endvidere præsenteres yderligere kvalitetskriterier med udgangspunkt i Svend Brinkmann og Lene Tanggaard (2010) og Lise Justesen og Nanna Mik-Meyers (2010) teorier om kvalitetskriterier i kvalitative studier.

8.4.1 Validitet

Intern validitet omhandler, hvorvidt der forekommer en sammenhæng mellem forskerens observationer og de teorier, der udvikles på baggrund af forskningen (Bryman, 2016, s. 384). Dette kvalitetskriterium forekommer ofte i forbindelse med kvalitativ forskning, særligt inden for etnografiske studier, der indebærer en længerevarende deltagelse i undersøgelsesfeltet (Bryman, 2016, s. 384). Dette speciales casestudie om COVID-19 vaccinen opfylder dette kvalitetskriterium, da specialets teoretiske og empiriske grundlag udformet med henblik på at besvare problemformuleringen og de tilhørende undersøgelsesspørgsmål, der søger at få indblik i de danske myndigheder, medier og befolknings forståelse af COVID-19 vaccinen, og hvorledes dette påvirker de danske samfundsstruktur i en national samt global kontekst. Det empiriske grundlag er således udvalgt nøje til besvarelsen af undersøgelsesspørgsmålene, tillige er specialets teoretiske afsæt udarbejdet med henblik på at give indsigt i de diskursive konstruktioner, som optræder i empirien, der ligger til grund for skabelsen af risiko- og krisediskurser, og hvilken betydning disse konstruktioner kan have for de samfundsstrukturer, de er en del af.

Ekstern validitet indebærer i hvilken grad fundene fra en undersøgelse kan generaliseres til andre sociale sammenhænge (Bryman, 2016, s. 384). Flyvbjerg (1991) argumenterer for, at man ofte med fordel kan generalisere på baggrund af en enkelt case, hvis casen er nøje udvalgt, og at casestudiet samtidig kan bidrage til videnskabelig udvikling (Flyvbjerg, 1991, s. 148-149). På trods af at specialets case blandt andet indeholder karaktertræk fra en ekstrem case, kan specialet leve op til kvalitetskriteriet ekstern validitet. Dette skyldes blandt andet de ovenstående interne validitetskriterier, om nøje udvælgelse af specialets teori og empiri, hvorfor specialet kan bidrage med viden til det videnskabelige felt inden for risiko- og krisekommunikation vedrørende vacciner.

8.4.2 Reliabilitet og transparens

Intern reliabilitet omhandler, at der skal være enighed blandt forskerne i en undersøgelse om, hvad der observeres, hvis der er mere end én forsker involveret i studiet (Bryman, 2016, s. 384). For at leve op til dette kvalitetskriterium har de forskellige moderatorer i fokusgruppeinterviewene arbejdet ud fra den samme moderatorguide, og fokusgrupperne er blevet video- og lydoptaget, for dermed at opnå enighed om, hvad der ses og høres i fokusgruppeundersøgelserne. Dog har vi stadig været opmærksomme på at være fleksible i forhold til informanternes pointer ved eksempelvis at bytte rundt på nogle af spørgsmålene eller helt udelade spørgsmål, som de selv kom ind på i selve undersøgelsen. I dataanalysen har vi ligeledes arbejdet ud fra de samme markeringer i transskriberingen af pressemøder og fokusgrupper. Vi har således forsøgt internt at være transparente omkring vores dataindsamlingsmetoder samt metoder til dataanalyse. Dog er vi opmærksomme på at disse processer, som er en del af vidensproduktionen, er påvirket af vores egne forståelser og dermed er vi en del af samskabelsen af specialets vidensproduktion om COVID-19 vaccinen. Dette kommer tillige til udtryk i specialets videnskabsteoretiske afsæt i socialkonstruktivismen. Her funderes vidensproduktionen netop i de sociale processer og samskabelsen af meninger og fortolkninger angående COVID-19 vaccinen.

Transparens omhandler, at grundantagelser og fremgangsmåder bør være så gennemsigtige som muligt, så kvaliteten af undersøgelsens resultater kan vurderes (Brinkmann & Tanggaard, 2010, s. 491). Justesen og Mik Meyer (2010) tilslutter sig denne definition, da de argumenterer for, at valg af metodadesign, interviewpersoner og analysetilgang eksplicit bør begrundes med det formål at synliggøre undersøgelsens præmisser, så læseren kan vurdere rimeligheden af de trufne valg i undersøgelsen (Justesen & Mik-Meyer, 2010, s. 49). I forhold til transparens argumenterer

Brinkmann og Tanggaard (2010) for, at det ikke kan kræves, at en anden forsker skal kunne gentage et interview og kunne indsamle de samme udtalelser fra informanter, men at designet og gennemførelsen af undersøgelsen skal være så nøjagtig beskrevet som muligt (Brinkmann & Tanggaard, 2010, s. 491). Dette leder til kvalitetskriteriet ekstern reliabilitet, der omhandler i hvilken grad, et studie kan replikeres (Bryman, 2016, s. 383). Det er vanskeligt at opfylde dette kriterium i kvalitative undersøgelser, da det ikke er muligt at pause en social ramme for dermed at kunne replikere den (Bryman, 2016, s. 383). Dette speciale lever således ikke op til dette kvalitetskriterium, da det ikke er muligt at genskabe de sociale omstændigheder i forbindelse med COVID-19 vaccinen fuldkomment.

8.4.3 Kvalitetskriterier i konstruktivistiske undersøgelser

Justesen og Mik Meyer (2010) argumenterer for, at der i konstruktivismen forekommer nogle kvalitetskriterier, der er specifikke for dette perspektiv, da de er kontekstafhængige og subjektive (Justesen & Mik Meyer, 2010, s. 49). Disse kvalitetskriterier er *overbevisende*, *relevant* og *interessant*, hvilket indebærer, at en undersøgelse er af høj kvalitet, hvis analyserne fremstår troværdige og dermed overbevisende, og hvis undersøgelsen bidrager med interessant og relevant viden i forhold til en defineret målgruppe (Justesen & Mik Meyer, 2010, s. 49). Gennem en kritisk diskursanalyse af myndighedernes, mediernes og befolkningens kommunikation om COVID-19 vaccinen, der undersøges gennem pressemøder, medietekster og fokusgrupper, forsøger dette speciale at leve op til disse kvalitetskriterier ved at fremlægge interessant og relevant viden inden for risiko- og krisekommunikationsfeltet. Specialets relevans er blandt andet funderet i casens aktualitet. Tillige synes den vidensproduktion, der forekommer i denne forbindelse, at bidrage til viden om risiko- og krisekommunikation i forbindelse med pandemiske vaccinationsprogrammer. Undersøgelsen har således til formål at belyse, hvorledes der konstrueres risiko- og krisediskurser i en højaktuel situation, som berører hele verden. Yderligere kan specialets vidensproduktion, ved Flyvbjergs (1991) betragtning om ekstern validitet, anses som relevant viden i forbindelse med fremtidige undersøgelser af risiko- og krisekommunikation om vacciner.

Ydermere præsenteres kvalitetskriteriet *refleksivitet*, der ofte fremhæves inden for konstruktivismen (Justesen & Mik Meyer, 2010, s. 49). Dette kriterium omhandler, at forskeren reflekterer over, hvad sin egen position og erfaring har af betydning for den pågældende undersøgelse. Det skyldes, ifølge Justesen og Mik Meyer (2010), at enhver forsker er situeret på en særlig måde i forhold til sin

undersøgelseskontekst, hvilket uundgåeligt præger undersøgelsen (Justesen & Mik Meyer, 2010, s. 50). I dette speciale forsøger vi at leve op til dette kvalitetskriterium ved at reflektere og erkende, at vores forforståelse og egne erfaringer med COVID-19 vaccinen og kommunikationen om denne har betydning for udarbejdelsen af undersøgelsen. Vi har som forskere så vidt muligt været opmærksomme på at forholde os neutralt til de varierende holdninger og forståelser, som er blevet præsenteret i vores empiri. Vi er dog bevidste om, at vi indgår i casen som danske borgere, der ligeledes må forholde sig til vaccinen og formidlingen af samme. Specialet må dermed antages at være samskabt af undersøgelseskonteksten såvel som egen personlig erfaring og holdning vedrørende vaccinen.

8.4.4 Metodiske implikationer

De nærværende omstændigheder, som vi befinder os i, bevirker, at der forekommer nogle metodiske implikationer i specialet. Specialets undersøgelsesgenstand har løbende været under forandring, da der konstant er blevet kommunikeret om COVID-19 vaccinen i takt med dennes udvikling. Specialets vidensproduktion kan derfor anses som netop at være funderet i en kontekstafhængig situation, hvilket kan gøre en gentagelse af undersøgelsen vanskelig. AstraZeneca-vaccinen er et eksempel på dette, da denne vaccine blev introduceret og udrullet i Danmark for efterfølgende at blive taget af markedet grundet risiko for blodpropper (Sundhedsstyrelsen, 2021c). Dette vaccineforløb synes at komme til syne i specialets indsamlede empiri, da afholdelsen af fokusgrupperne starter før de første meldinger om de mulige bivirkninger ved AstraZeneca-vaccinen, og sluttede da den var sat i bero for at blive undersøgt. Empirien har dermed udviklet sig i samspil med den kontekst, som undersøgelsen udspringer af. Dette kommer til udtryk ved en højere grad af tvivl og bekymring i de fokusgrupper, som blev afholdt mens AstraZeneca-vaccinen blev sat på pause (F-1; F-2; F-3; F-4; F-5).

9.0 Kritisk diskursanalyse

I specialets kritiske diskursanalyse undersøges det, hvordan risiko- og krisediskurser kommer til udtryk i myndighedernes, mediernes og befolkningens konstruktion af COVID-19 vaccinen. Indledningsvist undersøges de forskellige produktions-, distributions- og fortolkningsforhold for henholdsvis myndighedernes pressemøder, medieteksterne og fokusgrupperne. Derefter vil empirien

blive analyseret med afsæt i den tematiske kodning og relevante lingvistiske begreber fra Faircloughs (1992) tekstuelle dimension. De mest centrale pointer fra den tekstuelle analyse vil efterfølgende blive diskuteret i den diskursive praksis for at belyse, hvordan resultaterne fra den tekstuelle analyse kan anses som diskursivt funderet inden for den overordnede risiko- og krisediskursorden. Slutteligt vil der i den sociale praksis blive undersøgt, hvordan de diskursive konstruktioner af COVID-19 vaccinen er konstituerende for og konstituerede af verdensrisikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet.

9.1 Produktions-, distributions- og fortolkningsforhold

I følgende analyseafsnit vil empirien blive præsenteret og diskuteret i relation til de forskellige produktions-, distributions- og fortolkningsforhold, der knytter sig til pressemøderne, medieteksterne og fokusgrupperne. Formålet med afsnittet er at afdække hvilken social kontekst, som teksterne og deres afsendere er en del af, og dermed undersøge hvilken virkelighed, som COVID-19 vaccinen konstrueres i. Det er dog væsentligt at være opmærksom på, at de skabelsespositioner, der knytter sig til de pågældende tekster, også præges af os som forskere gennem vores indsamling og bearbejdning af data.

9.1.1 Pressemøder

I forhold til produktionsforholdene, der gør sig gældende for de fire pressemøder, er det myndighedernes repræsentanter, der kan betegnes som animator, da det er dem, der formidler kommunikationen. På de to første pressemøder, den 26. november 2020 og 23. december 2020, er det primært sundhedsminister Heunicke, der er den mest fremtrædende animator, grundet hans stilling som sundhedsminister og hans rolle som ordstyrer (P-26/11, l. 169-171; P-23/12, l. 1-3, 186-187). Derudover er direktør for Lægemiddelstyrelsen, Thomas Senderovitz, og direktør i Sundhedsstyrelsen, Søren Brostrøm, fremtrædende formidlere af information på pressemøderne, da de også indgår i panelet af repræsenterede myndigheder. Dette gør sig også gældende for afdelingschefen ved Statens Serum Institut, Tyra Grove Krause, der optræder på pressemødet den 26. november 2020. På de to pressemøder fra den 28. januar 2021 og 24. februar 2021 er det primært statsminister Frederiksen, der er animator, hvilket skyldes hendes rolle som ordstyrer samt hendes stilling som statsminister (P-28/01, l. 428-429; P-24/02, l. 61-64, 364-365). Derudover er myndighederne her også repræsenteret ved Heunicke, Senderovitz og Brostrøm samt direktør i

Statens Serum Institut, Henrik Ullum. På pressemødet den 24. februar 2021 optræder justitsminister Nick Hækkerup også som en del af panelet af repræsenterede myndigheder. På pressemøderne er det således gennem disse personer, at statsministeriet, sundhedsministeriet, justitsministeriet, Lægemiddelstyrelsen og Statens Serum Instituts holdninger til COVID-19 vaccinen kommer til udtryk, hvorfor disse institutioner alle kan betegnes som principaler. Produktionsforholdene for myndighedernes pressemøder påvirkes ydermere af, at der typisk optræder mere end én forfatter, der er ansvarlig for at producere teksten til det enkelte pressemøde. I den forbindelse bærer pressemødet som teksttype præg af, at det typisk er en taleskriver eller spindoktor, der har ansvaret for at producere den pågældende tekst. Alle de personer og institutioner, der indgår i produktionsforholdene i forhold til pressemøderne er således med til i samspil at konstruere COVID-19 vaccinen. Grundet vores rolle som forskere, kan vi også tilskrives rollen som forfatter, da vi gennem transskription af pressemøderne har været medansvarlige for at producere teksten.

På tværs af pressemøderne forekommer pressen i form af journalister fra forskellige medier ligeledes som animator, da de også er medskabende af kommunikationen på pressemøderne gennem deres spørgsmål til myndighederne i de pågældende spørgerunder (P-26/11, l. 757-760; P-23/12, l. 355-357; P-28/01, l. 538-545; P-24/02, l. 583-589). I den forbindelse repræsenterer journalisterne de forskellige medier, som de hver især er tilknyttet, såsom DR, TV2, B.T., Berlingske og Politiken, og deres forskellige holdninger til COVID-19 vaccinen, herunder kommunikationen om og håndteringen af samme. Disse medier kan således også betegnes som havende rollen som principal, da deres positioner og holdninger repræsenteres på pressemøderne. I forhold til pressen på pressemøderne så kan rollen som forfatter tildeles til de enkelte journalister, hvis de selv har været ansvarlige for at sammenfatte deres spørgsmål til myndighederne. Det er også muligt, at andre fra det medie, som den pågældende journalist repræsenterer, har været ansvarlig for at forfatte teksten, hvorfor de i stedet ville have rollen som forfatter. Overordnet anses pressen, som er tilstede på pressemøderne, således også som et udtryk for det danske mediebillede.

Pressemøderne distribueres gennem medierne til hele den danske befolkning. Distributionsforholdene, der præger pressemøderne, er således karakteriseret ved at være komplekse, da informationen om COVID-19 vaccinen kan fortolkes forskelligt af befolkningen. Fortolkningsforholdene bærer ligeledes præg af, at tekster ofte fortolkes forskelligt afhængigt af den sociale kontekst. I den forbindelse påvirkes befolkningens fortolkning af informationen på

pressemøderne eksempelvis af den enkelte borgers forudgående holdning til COVID-19 vaccinen, til vacciner generelt, til myndighederne som institution og til repræsentanterne for myndighederne.

9.1.2 Medietekster

For produktionen af medieteksterne gør det sig gældende, at den journalist, der har sammenfattet den pågældende artikel, kan betegnes som animator og forfatter. Det skyldes, at den pågældende journalist både er ansvarlig for at sammenfatte tekstens komponenter og samtidig formidle teksten til læserne. Dette kan sættes i relation til Strömback & Essers (2014) definition af medielogik, der blandt andet indebærer, at journalister arbejder professionelt ud fra et sæt normer og værdier om eksempelvis en forpligtelse til offentlig service, der kan tage afsæt i nyhedskriterierne. Derudover inddrages der ofte borgere, eksperter og myndigheder i artiklerne, hvorfor disse kan betegnes som medprincipaler sammen med journalisten. Denne rolle kan ligeledes tildeles det pågældende medie, som udgiver artiklen, da mediets politiske holdning ofte har en indvirkning på produktionen af teksten. I den forbindelse er det væsentligt at være opmærksom på, at vi har udvalgt artikler fra landsdækkende dagblade på baggrund af, at dagbladene dækker bredden i den danske debat vedrørende COVID-19 vaccinen og repræsenterer dermed ligeledes en politisk bredde. Ydermere antages det, at det har betydning, at der forekommer en forskel mellem kommercielle medier, såsom TV2 og de landsdækkende dagblade, og et public service medie som DR. De kommercielle medier antages at arbejde ud fra medielogik-dimensionen, kommercialisme, hvilket bevirker, at de forskellige medier konkurrerer om publikums opmærksomhed såvel som annoncørens indtægter eller abonnementer, hvilket må antages at have betydning for produktionen af medieteksterne.

Derudover adskiller medieteksterne sig særligt fra fokusgrupperne ved at være skrevne artikler frem for talt sprog, hvilket bevirker, at der forekommer nogle andre konventioner for produktionen af teksten. Produktionsforholdene præges ligeledes af distributionen af medieteksterne. Her forekommer der en kompleks distribution, da medieteksterne distribueres til hele den danske befolkning, der kan have forskellige opfattelser og fortolkninger af den enkelte artikel. Derudover præges distributionen af medieteksterne af, at medierne arbejder ud fra bestemte medieteknologier. Det indebærer, at medierne formentlig indtænker mulighederne og begrænsningerne ved den teknologi, hvor artiklerne distribueres, når de producerer indhold. Ligesom ved pressemøderne, afhænger medieteksterenes fortolkningsforhold også af den sociale kontekst, som den enkelte borger er en del af. Her kan det have betydning, om borgeren er pro, anti eller tøvende omkring COVID-19

vaccinen. Derudover er vi her opmærksomme på vores rolle som forskere ved, at vi indtræder i en medfortolkende rolle, når medieteksterne udvælges, kodes og analyseres. Ligeledes er fortolkningsforholdene påvirket af den sociale kontekst, der opsættes ved specialets case. Det bliver dermed betydningsfuldt for de mulige fortolkninger, at de sociale aktører, der undersøges, netop er udvalgte pressemøder fra myndighederne, artikler fra medierne og borgere fra befolkningen.

9.1.3 Fokusgrupper

I forhold til produktionsforholdene for fokusgrupperne kan informanterne både betegnes som animator, principal og forfatter, da de er ansvarlige for at formidle deres personlige holdninger til COVID-19 vaccinen samt myndighederne og mediernes kommunikation om vaccinen og på den baggrund konstruere en forståelse af vaccinen i fællesskab med de andre informanter (F-0, l. 325-326; F-1, l. 152-160; F-2, l. 275-283; F-3, l. 210-246; F-4, l. 200-237; F-5, l. 481-489). Informanterne er således alle ansvarlige for at forene de tekstuelle komponenter i de enkelte fokusgrupper. I den forbindelse påvirkes konstruktionen af COVID-19 vaccinen særligt af sammensætningen af fokusgrupperne på baggrund af, om informanterne er provaccine, tøvende eller antivaccine. I relation til dette har informanterne muligvis følt sig mere tilbøjelige til at give deres personlige holdning til kende grundet de begrænsede distributionsforhold, der knytter sig til specialet, hvilket potentielt har haft betydning for produktionen af teksten. Det skyldes, at fokusgrupperne er blevet produceret i en akademisk kontekst. Derudover præges produktionsforholdene af, at vi selv kan betegnes som animator og forfatter. Det skyldes, at vi har udformet interviewspørgsmålene til fokusgrupperne samt været til stede under undersøgelsen som moderator og observatør. Med henblik på fortolkningsforholdene for fokusgrupperne præges disse af vores transskribering og analyse af fokusgrupperne og den sociale kontekst, som vi placerer COVID-19 vaccinen i. Denne sociale kontekst har både afsæt i risiko- og krisefeltet, men påvirkes ligeledes af vores personlige holdninger til både COVID-19 vaccinen, men også myndighedernes og mediernes kommunikation om vaccinen.

Overordnet for pressemøderne og fokusgrupperne skal der tages højde for, at teksterne er fremført gennem talt sprog, hvilket bevirker en øjeblikkelig fortolkning sammenlignet med en skreven tekst som medieteksterne. Derudover forekommer der overordnet en kompleks distribution af alle tre typer empiri, da de forekommer i en ny social sammenhæng for hver gang, vi berører dem, eksempelvis gennem vores transskriptioner, kodning og analyse af teksterne. På den baggrund er både myndighederne, medierne, fokusgruppeinformanterne og os selv som forskere udøvere af den

diskursive praksis, da vi gennem vores italesættelsesprocesser fremlægger, hvordan vi opfatter, fortolker samt konstruerer virkeligheden om COVID-19 vaccinen.

9.2 Tekstanalyse

I følgende afsnit vil kommunikationen om COVID-19 vaccinen af myndighederne, medierne og befolkningen blive analyseret med afsæt i Faircloughs (1992) tekstuelle dimension. Ifølge Fairclough (1992) er formålet med tekstanalysen at undersøge sprogbrug, der er en vigtig del i at forstå kulturel og social forandring (Fairclough, 1992, s. 5). Afsnittet er struktureret med udgangspunkt i de kondenserede temaer fra den åbne kodning og herunder de forskellige typer empiri, der som udgangspunkt følger: pressemøder, medier og fokusgrupper. På baggrund af den tematiske kodning af empirien har vi samlet de identificerede temaer i fem overordnede modsætningspar: national versus global, evidens versus politik, tillid versus mistillid, frygt versus håb og frit valg versus tvang (Bilag 6). Modsætningsparrene betragtes som et udtryk for de konkurrerende diskurser, der forekommer i empirien. Disse er således strukturerende for den tekstuelle analyse. Inden for hvert tema fremhæves kun de mest fremtrædende lingvistiske begreber fra Faircloughs (1992) tekstuelle dimension, der er beskrivende for de sproglige konstruktioner af COVID-19 vaccinen, i relation til det pågældende tema.

9.2.1 National versus global

I følgende afsnit vil de nationale diskurser indledningsvist blive undersøgt i myndighedernes, mediernes og befolkningens sproglige konstruktioner af COVID-19 vaccinen med fokus på de semiotiske processer, hvorefter de globale diskurser vil blive undersøgt på samme vis. I temaet 'National' beror myndighedernes kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen sig primært på diskurser om et nationalt fællesskab, der trækker på en række danske samfundsværdier, såsom solidaritet, tillid og tryghed. I temaet 'Global' optræder diskurser vedrørende et EU-fællesskab og et globalt fællesskab, som blandt andet omfatter et globalt og internationalt samarbejde i forbindelse med vaccinen. I medierne trækkes der ligeledes på diskurser om samfundsværdier, hvilket særligt forekommer i forbindelse med positiv omtale af vaccinen. De globale diskurser optræder i medierne i forbindelse med italesættelse af fordelingen af vacciner på verdensplan og fremkomsten af alvorlige bivirkninger, særligt i relation til AstraZeneca-vaccinen. I fokusgrupperne begrundes holdningen til vaccinen, på tværs af pro-, og anti-fokusgrupper, ofte med afsæt i de danske samfundsværdier, hvilket

trækker på en national diskurs. I fokusgrupperne optræder der ligeledes et EU-fællesskab gennem italesættelse af både den globale fordeling af COVID-19 vaccinen, og når Danmark og EU fremstilles som én fælles aktør.

9.2.1.1 Nationalt fællesskab baseret på samfundsværdier og samfundssind

På pressemøderne henvises der ofte til en række danske samfundsværdier, som særligt italesættes i forbindelse med COVID-19 krisen og vaccinen (P-26/11, l. 42-44, 969-976; P-23/12, l. 161-165, 542-546; P-28/01, l. 143-146, 469-470; P-24/02, l. 16-25). Disse samfundsværdier indebærer blandt andet samfundssind, lige fordeling af goder og sammenhold. COVID-19 vaccinen italesættes i høj grad af myndighederne som en nødvendighed for, at det danske samfund kan overkomme COVID-19 krisen (P-26/11, l. 71-78, 677-683; P-28/01, l. 106-108, 362-366; P-24/02, l. 870-874). Myndighederne synes at drage på danske nationale værdier for at skabe en fællesskabsfølelse, som antageligt skal bevirke, at den danske befolkning oplever et samfundsansvar vedrørende tilvalget af COVID-19 vaccinen. Det kommer blandt andet til udtryk, når Frederiksen udtaler: “Det er mit håb, men det er altså også min tro, at når coronaen tester os – ikke bare vores udholdenhed og vores tålmodighed, men også vores sammenhold, så består Danmark testen én gang til” (P-24/02, l. 157-160). Frederiksen benytter her verbet ‘er’ i nutid og ordvalget ‘så består’, der begge angiver en høj tilslutning til udsagnet. Dette bevirker, at hendes udsagn giver udtryk for kategorisk modalitet og dermed fremstår som en objektiv sandhed. Yderligere benytter hun personlige pronominer som ‘os’ og ‘vores’, hvilket refererer til danskerne som en fælles enhed. Det optræder således, at det danske fællesskab bliver sat på prøve af COVID-19 krisen, men netop består grundet fælles værdier som tålmodighed og sammenhold. Overordnet synes myndighederne på tværs af alle pressemøder at benytte retorik, der virker sammenholdsskabende (P-26/11, l. 42-44, 542-545, 969-976; P-23/12, l. 46-52; P-28/01, l. 465-470; P-24/02, l. 733-737).

Temaet ‘National’ fremgår ligeledes i medierne. Her optræder nationale samfundsværdier særligt, når der inddrages personlige beretninger fra borgere (M-64, 78, 102). I en artikel fra DR kommer det fællesskab, som ligger til grund for tilvalget af vaccinen for mange borgere, til udtryk:

I næste uge ventes Sundhedsstyrelsen at tage stilling til, om AstraZeneca-vaccinationerne skal genoptages efter at være sat på pause 11. marts. Jeg ville gøre det for fællesskabet, og fordi

jeg tror på vacciner, men jeg ville ikke gøre det, fordi jeg tror på, at AstraZeneca er den rigtige vaccine. (M-78)

Artiklen er udgivet, mens AstraZeneca-vaccinen var sat på pause og synes, udover at der udtrykkes bekymring for vaccinen, også at understrege vigtigheden af et dansk fællesskab. Tillige optræder det som en samfundspligt at løse pandemien ved at lade sig vaccinere, eksempelvis med AstraZeneca-vaccinen. Dette bliver tydeligt ved, at der udtrykkes et forbehold gennem brug af konjunktionen 'men' i udsagnet om en generel tillid til vacciner, men dog ikke til AstraZeneca-vaccinen. I udsagnet er transitiviteten høj, da der skabes tydelige forbindelser mellem borgeren som aktør og aktiviteten, at få AstraZeneca-vaccinen, hvilket sammenkobles med at gøre det for fællesskabet. Dette bevirker, at budskabet om det danske fællesskab som motivation for at lade sig vaccinere, også med en mere omtalt og muligvis mindre sikker vaccine, fremstår tydeligt. Ydermere synes der i medierne at blive italesat en positiv diskurs om COVID-19 vaccinen i relation til et nationalt fællesskab (M-27, 48, 71, 76). Dette illustreres blandt andet i en artikel fra DR: "Danmark har rundet en vaccine-milepæl. Flere end 500.000 danskere har nemlig fået mindst ét af de to stik, der med de tilgængelige vacciner kræves for at være færdigvaccineret" (M-22). Her er transitiviteten høj, da Danmark gøres til en fælles aktør, der kan fejre aktiviteten, som her er, at flere end 500.000 danskere har fået første vaccinstik. Samtidig fremlægges 'vaccine-milepæl' som en skelsættende begivenhed og derved som noget positivt, som det danske samfund har opnået i fællesskab.

Den nationale fællesskabsdiskurs optræder ligeledes i flere af fokusgrupperne. Her italesætter informanterne deres tilvalg af COVID-19 vaccinen som en selvfølge grundet nationale samfundsværdier (F-0, l. 79-88; F-1, l. 89-92, 110-119, 122-124, 147-151, 368-371; F-4, l. 378-381). Det kommer eksempelvis til udtryk, da en informant udtaler: "At det [vaccinen] er noget, som vi bliver nødt til at gøre for hinandens skyld, så derfor bliver der nødt til at være noget velvilje i det" (F-0, l. 102-104). To gange optræder det, at informanten siger 'nødt til', hvilket henviser til, at der således kun er én mulighed; at modtage vaccinen. Yderligere begrundes informanten valget om at få vaccinen med noget, 'vi' skal gøre 'for hinandens skyld', hvilket synes at skabe et fællesskab blandt de danske borgere. Ordvalget 'velvilje' henviser til et ønske om, at alle danske borgere bør have en positiv indstilling til vaccinen og træffe et valg på baggrund af gode intentioner for det nationale fællesskab. Tilvalget af vaccinen optræder som et personligt ansvar overfor samfundet på tværs af flere fokusgrupper (F-0, l. 102-104; F-1, l. 89-92; F-4, l. 369-371). Størstedelen af informanterne ses

endvidere i høj grad at adoptere myndighedernes retorik om nationale samfundsværdier, når de beretter om, hvorfor de ønsker at modtage vaccinen (F-1, l. 152-158, 368-371; F-4, l. 378-381).

På tværs af de forskellige aktører i form af myndighederne, medierne og befolkningen synes solidaritet således at være konstruerende for COVID-19 vaccinen, hvilket bidrager til en forståelse af, at borgerne skal modtage vaccinen for at hjælpe det danske samfund, da alle aktører omtaler samfundssind og -værdier i forbindelse med vaccinevillighed.

9.2.1.2 EU-fællesskabet og et globalt perspektiv

Overordnet konstrueres der sprogligt et EU-fællesskab og et globalt perspektiv på tværs af empirien, hvorfor disse fællesskaber optræder løbende i kontrast til det nationale fællesskab. Derfor findes det relevant at afdække, hvorledes de centrale aktører sprogligt konstruerer forskellige fællesskaber. Hertil er det væsentligt at påpege, at EU-fællesskabet anses som et fællesskab, der ikke blot dækker over medlemslande af EU som union, men ligeledes andre europæiske lande.

EU-fællesskabet og det globale perspektiv kommer særligt til udtryk på pressemøderne, når enten myndigheder eller journalister henviser til EU eller andre lande (P-26/11, l. 198-203, 250-253; P-23/12, l. 240-244; P-28/01, l. 289-303, 502-513; P-24/02, l. 370-377). Dette gøres særligt i forbindelse med indkøb af vacciner, hvor der ofte refereres til EU-fællesskabet, som ligger til grund for de danske indkøb af vacciner (P-26/11, l. 106-112; P-23/12, l. 490-494; P-28/01, l. 516-527). Ydermere diskuteres det ved spørgerunderne på flere af pressemøderne, om det er gavnligt med et samarbejde på tværs af nationerne, om Danmark burde have indgået i et EU-projekt, eller om Danmark burde have ageret mere autonomt (P-23/12, l. 619-623, 638-644, 666-668; P-28/01, l. 472-490). Det kommer dog til udtryk, at Danmark er afhængige af EU-sporet for at få indkøbt vacciner, eksempelvis når Frederiksen udtaler: “Der er for få vacciner, og derfor synes jeg stadigvæk, det giver god mening, at vi har slået os sammen i Europa og indkøbt vacciner sammen [...]” (P-28/01, l. 524-527). Frederiksen peger i dette udsagn på EU-fællesskabet ved at benytte det personlige pronomen ‘vi’ i forbindelse med EU. Ved brugen af det personlige pronomen ‘jeg’ indsætter Frederiksen sig selv som afsender af budskabet om, at et europæisk samarbejde er nødvendigt i håndteringen af COVID-19 vaccinen. Det europæiske samarbejde synes også at være baseret på, at Danmark er et lille land og dermed har behov for at slå sig sammen med andre lande for at stå stærkt i forhandlinger om vacciner

(P-26/11, l. 106-110; P-23/12, l. 458-464; P-28/01, l. 516-527). Dette kommer eksempelvis til udtryk i følgende udsagn:

Og derfor har vi i EU gået sammen om indkøb af vacciner. Det har vi gjort, fordi når vi går sammen og køber ind sammen jamen så står vi med et langt bedre forhandlingsmandat, en bedre forhandlingsposition, over for de her store globale vaccinevirksomheder. (P-26/11, l. 106-110)

Det personlige pronomen 'vi' anvendes fire gange i citatet i relation til EU, hvilket indikerer, at Danmark indgår i EU-fællesskabet. Ligeledes fremstår der høj transitivitet i udsagnet, når EU indsættes som aktør i forbindelse med aktiviteten, at få en bedre forhandlingsposition. Der fremstår derfor en kobling mellem EU-fællesskabet og en god forhandlingsposition. Samtidig optræder 'de store globale vaccinevirksomheder' som endnu en aktør, som EU-fællesskabet står overfor i kampen om at indkøbe COVID-19 vaccinen.

Myndighederne refererer derudover til et globalt perspektiv ved at inddrage WHO eller andre landes strategier, retningslinjer eller kvalitetssikring af COVID-19 vaccinen (P-26/11, l. 250-257, 362-364; P-23/12, l. 506-524, 619-636). Dette antages at blive gjort med henblik på at give indsigt i, hvordan Danmark kan håndtere COVID-19 krisen og i den forbindelse vaccineudrulningen på den mest hensigtsmæssige måde. Ved at inddrage erfaring og viden fra organisationer og andre lande højnes troværdigheden af myndighedernes strategiske valg, da det dermed fremstår velfunderet (P-26/11, l. 362-364; P-23/12, l. 195-196, 447-450). Dermed benyttes det globale perspektiv snarere i relation til at placere Danmark i et stærkere nationalt fællesskab.

Medierne beretter ligeledes om et produktivt og gavnligt samarbejde mellem Danmark og de vaccineproducerende lande, hvilket kan indikere, at der opstår et globalt fællesskab mellem lande, der er økonomisk ligestillede (M-43, 60, 68, 73). Det globale fællesskab ses dog også at blive udfordret i medierne, hvilket eksempelvis kommer til udtryk i artiklen "Global vaccinstrid: Står patenter over sundhed?", hvor eksperter udtaler: "[...] at de rige landes vaccine-nationalisme endnu engang sætter verdens svageste og mest udsatte befolkninger bagest i køen" (M-53). Ved brug af metaforen 'bagerst i køen' henvises der til, at nogle lande bliver nedprioriteret af de vaccineproducerende lande, hvilket strider imod et globalt fællesskab. Dette er problematisk ifølge

WHO's generaldirektør, Tedros Adhanom Ghebreyesus, der pointerer: "Epidemien er ikke udryddet, før den er udryddet overalt" (M-53). Her udtrykkes der kategorisk modalitet gennem brugen af verbet 'er', hvorfor generaldirektørens udsagn fremstår som en objektiv sandhed. Til sammenligning med det globale fællesskab forekommer EU-fællesskabet i højere grad i medierne. Her italesættes EU-fællesskabet særligt, når Danmarks håndtering af vaccinen sættes i forbindelse med, hvordan EU håndterer vaccinen (M-1, 38, 43, 86, 91). Det kommer blandt andet til udtryk i en artikel fra Kristeligt Dagblad: "De tre store EU-lande slutter sig dermed til et voksende antal lande, heriblandt Danmark, som har sat vaccinen fra Astra-Zeneca og Oxford Universitet midlertidigt i bero" (M-62). Gennem adjektivet 'store' i forbindelse med EU-lande, størrelseskategoriseres de omtalte lande. Dette bevirker, at disse lande fremstår som betydningsfulde med henblik på, hvorledes COVID-19 vaccinen opfattes i EU, da de 'slutter sig til' valget om at sætte AstraZeneca-vaccinen i bero.

I flere af fokusgrupperne konstrueres et EU-fællesskab, når informanterne placerer sig selv som værende en del af Europa (F-1, l. 142-146; F-2, l. 329-332, 368-370). Det ses blandt andet i følgende udtalelse: "Det har så påvirket os i Europa, at vi har fået mindre [vacciner] [...]" (F-3, l. 184-185). I dette udsagn italesætter informanten både sig selv og Danmark som værende i et fællesskab med Europa ved brug af det personlige pronomen 'os', der knytter sig til ordvalget 'i Europa'. Ligeledes synes udsagnet at udtrykke en vis ulighed i forbindelse med fordelingen af vacciner på verdensplan. Dermed fremstår Europa som én fælles modtager af de vacciner, der bliver fordelt mellem alle verdens lande. I den forbindelse gives der i flere af fokusgrupperne udtryk for, at der ikke synes at eksistere et globalt fællesskab (F-1, l. 144-147; F-3, l. 190-192; F-4, l. 149-160; F-5, l. 244-252). Det kommer blandt andet til udtryk i følgende udsagn: "Det er selvfølgelig godt for dem [USA], men jeg troede, at verden ville stå lidt bedre sammen, end det var tilfældet" (F-3, l. 190-192). Ved brug af tidsangivelsen i verbet 'er' og adjektivet 'selvfølgelig' angiver informanten et ønske om, at COVID-19 vaccinen også kommer til andre lande. Dog giver informanten udtryk for en personlig skuffelse over det manglende sammenhold blandt verdenslandene gennem brug af det personlige pronomen 'jeg', konjunktionen 'men' og ordvalget 'lidt bedre sammen'. Informantens udtalelse henviser til en grundlæggende dansk samfundsværdi om solidaritet og ligelig fordeling af goder, som ifølge informantens udtalelse ikke forekommer i den globale håndtering af COVID-19 vaccinen.

9.2.2 Evidens versus politik

I følgende afsnit vil temaet 'Evidens' først blive præsenteret for derefter at blive sat i kontrast til temaet 'Politik'. Dette skal give indblik i, hvorledes der forekommer en diskurs omhandlende videnskab, som er afgørende for formidlingen af COVID-19 vaccinen, hvortil politik udfordrer evidensen og den dertilhørende tillid. I temaet 'Evidens' optræder en videnskabelig diskurs, der blandt andet omfatter inddragelsen af videnskabelige rapporter og troværdige autoriteter. Evidens forekommer i høj grad på pressemøderne, når myndighederne inddrager evidensbaseret fakta til at støtte op om deres politiske og sundhedsfaglige beslutninger. Temaet 'Politik' optræder ligeledes på pressemøderne med Frederiksen og Heunicke som ordstyrere, når de politiske aspekter af myndighedernes risiko- og krisehåndtering kommer til udtryk. I medierne forekommer evidens ved inddragelsen af ekspertudtalelser gennem hvilke, der særligt fremstilles en kritik af myndighedernes håndtering af COVID-19 krisen og vaccinen. Kritikken bevæger sig over i mere politiske aspekter, når regeringens politiske beslutninger i relation til COVID-19 vaccinen bliver debatteret. I fokusgrupperne synes evidens også at optræde, når informanterne refererer til viden fra eksperter og egen erfaring. Temaet 'politik' omkranser således et udtryk for den uadskillelighed, der optræder mellem debatten om COVID-19 vaccinen og myndighedernes håndtering heraf. Her forekommer blandt andet kritik af vaccinationsprogrammet, coronapasset, og at håndteringen bærer præg af politiske overbevisninger. Således synes temaerne også at skabe en form for skepsisdiskurs i relation til den videnskabelige diskurs.

9.2.2.1 Evidens og autoriteters betydning

Temaet 'Evidens' optræder på tværs af empirien og er udtryk for en videnskabelig diskurs. På pressemøderne er der flere eksempler på, at der henvises til en række autoriteter, når myndighederne omtaler arbejdet med COVID-19 vaccinen og håndteringen af genåbningen af Danmark (P-26/11, l. 173-178, 198-203; P-23/12, l. 195-196; P-24/02, l. 40-45, l. 115-116). Til at understøtte den fremlagte information på pressemøderne synes myndighederne særligt at referere til eksperters råd og opfordringer vedrørende COVID-19 vaccinen. Dette kommer blandt andet til udtryk, når myndighederne henviser til både 'sundhedseksperter', 'økonomer', 'Lægemiddelstyrelsen', 'eksperter' og 'forskere' (P-26/11, l. 176, 889; P-28/01, l. 364; P-24/02, l. 41, 436). I forhold til ords betydning findes det særligt interessant, at myndighederne anvender ordet 'ekspert' hele 38 gange, når de refererer til evidensbaseret viden på de fire pressemøder. Dette ordvalg synes således at

indikere, at myndighederne i høj grad baserer deres risiko- og krisehåndtering på evidens. Der gives ikke alle gange egentlige eksempler på, hvem disse eksperter er (P-26/11, l. 213; P-24/02, l. 61-64, 225-227). Når myndighederne derimod henviser til specifikke autoriteter fremstår deres udtalelser mere præcise og tillidsvækkende (P-28/01, l. 327-333; P-24/02, l. 40-45, 694-696). Endnu et interessant aspekt ved myndighedernes kommunikation er, at der ofte forekommer interaktionskontrol, når de forskellige repræsentanter for myndighederne løbende refererer til og gentager egen eller hinandens ekspertise, forskning og udsagn (P-26/11, l. 172-173, 198-206; P-23/12, l. 188-202; P-28/01, l. 325-327; P-24/02, l. 195-201). Når repræsentanterne på pressemøderne henviser til hinandens fagligheder, giver det udtryk for en form for samarbejde på tværs af myndighederne. Samtidig medvirker det til en forståelse af, at de forskellige repræsentanter for myndighederne bidrager med hver deres ekspertise i den fælles risikohåndtering. Dette er med til at skabe troværdighed, når den pågældende myndighed vælger at bekræfte tidligere udsagn, hvilket får myndighederne til at fremstå som en samlet enhed. Det kommer for eksempel til udtryk, når Frederiksen siger: "Statens Serum Institut er i fuld gang med at regne på det her, og vi forventer at melde ud om skolestart for 0.-4. klasse i starten af næste uge. Det er myndighedernes vurdering [...]" (P-28/01, l. 27-29).

I forlængelse af at der bliver præsenteret en række autoriteter, gør myndighederne brug af ordvalg, der kan kategoriseres som et semantisk felt omhandlende ekspertviden. Ordene, der definerer dette felt er blandt andet 'videnskabelige gennemgang', 'peer reviewers', 'kloge hoveder', 'hardcore facts', 'sundhedsfagligt velbegrundet', 'advisory board', 'dokumentation', 'kliniske forsøg' og 'matematiske modeller' (P-26/11, l. 202, 217, 219, 257, 349, 898; P-23/12, l. 117, 231; P-24/02, l. 78-79). Et lignende semantisk felt omhandlende videnskabelige termer kan identificeres på baggrund af ordene 'spike-proteinet', 'cellulærimmunforsvar', 'cluster B.1.1.7.', 'Delta PCR-analyse' og 'RNA teknologi' (P-23/12, l. 268, 273; P-28/01, l. 198, 328, 809). Den kontinuerlige inddragelse af ekspertviden og videnskabelige termer synes at skabe transparens omkring processen og myndighedernes arbejde vedrørende COVID-19 vaccinen. Desuden påvirker disse ordvalg forståelsen af, at det er evidensbaseret viden, der ligger til grund for håndteringen af både vaccinen og genåbningen af Danmark. At der ofte henvises til autoriteter og løbende anvendes videnskabelige termer i pressemøderne, styrker ligeledes myndighedernes etos, hvilket bevirker, at deres kommunikation fremstår evidensbaseret. Dette kan være med til at skabe tillidsvækkende og troværdig kommunikation omkring COVID-19 vaccinen. Derudover styrkes myndighedernes etos af

deres gentagne tilknytning til egne udsagn i relation til COVID-19 vaccinen forløb og den ekspertviden, som arbejdet baseres på (P-26/11, l. 91-93, 152-154; P-23/12, l. 193-196). Blandt andet underbygges myndighedernes erfaring og deres etos styrkes ved, at Senderovitz bruger modaladverbiet 'rigtig': "[...] Lægemiddelstyrelsens rigtig dygtige folk, som sidder og laver den her videnskabelige gennemgang på vegne af EMA, på vegne af os alle sammen" (P-26/11, l. 201-203).

På pressemøderne anvendes der flere gange metaforer til at beskrive det store arbejde, det har været at udvikle COVID-19 vaccinen (P-26/11, l. 217-219; P-23/12, l. 114-115, 193-194). Dette ses eksempelvis, når Senderovitz giver et sprogligt billede af, at udviklingsprocessen i forhold til COVID-19 vaccinen har været en lige så stor begivenhed som en månelanding: "Jeg opfatter det her som Lægemiddelforskningens øh svar på måne en månelanding. Så stort er det faktisk [...] og det har betydet, at man har kunne udvikle så mange vacciner frem til denne her målstreg på ret kort tid" (P-26/11, l. 173-178). Metaforer benyttes yderligere til at forklare, at produktionen af COVID-19-vaccinen, trods dens hurtige udvikling, har været under kontrol og evaluering: "Der er ikke sprunget over hvor gærdet er lavest på noget som helst tidspunkt" (P-23/12, l. 193-194). Samtidig giver brugen af metaforer et billede af, hvordan den fremtidige proces vil fungere, når Senderovitz forklarer: "Så jeg mener faktisk, at når vi først får hele produktionsmaskineriet op at køre, og det hele kører lidt mere smurt i olie, end det gør i dag, så er jeg ikke så bekymret for, at vi ikke vil have effektive vacciner, også i fremtiden" (P-28/01, l. 810-814). Her illustreres det ligeledes, hvordan Senderovitz inddrager sig selv i vurderingen ved det personlige pronomen 'jeg'. Det synes ligeledes relevant for formidlingen, at der forekommer forbehold, da Senderovitz tager afstand til sit eget udsagn gennem ytringen 'ikke så bekymret for', hvor adverbiet 'så' skaber forbehold ved at lægge sig til adjektivet 'bekymret'. Han nedtoner således negationen 'ikke' og optoner dermed det samlede udsagns budskab, der resulterer i, at han fremstår fortrøstningsfuld om fremtiden og vaccinationsprogrammets succes. Når han derimod taler om den nutidige, igangværende vaccinationsproces, optræder der kategorisk modalitet gennem brug af verbet 'er' i nutid: "[...] men den proces vi har som allerede er accelererende, den er jeg fuldstændig tryk ved" (P-23/12, l. 519-520). Der forekommer således divergerende tilslutning til egne udsagn afhængigt af hvilken del af vaccinationsprocessen, der omtales.

I medierne forekommer temaet 'Evidens' blandt andet, da brugen af ordet 'eksperter' optræder ofte, hvilket skaber en bevidsthed om, at der er et fagligt belæg bag de udmeldinger, der forekommer i

mediebilledet (M-33, 61, 65, 76). Referencen til eksperter bruges ligeledes i medierne til at understøtte brugen af AstraZeneca-vaccinen (M-9, 69, 75, 101). Dette kommer eksempelvis til udtryk i rubrikken på en artikel af Kristeligt Dagblad: "Eksperter støtter stadig Astra-Zeneca-vaccinen" (M-65). Adjektivet 'stadig' henleder hertil til, at der er en klar forståelse af, at flere borgere ikke længere ønsker vaccinen, hvorfor artiklen søger at bringe en evidensbaseret holdning til debatten om at fastholde vaccinen i Danmark. I medierne berettes der ligeledes om negative konsekvenser ved AstraZeneca-vaccinen gennem brug af ekspertviden (M-60, 98, 99). Dette kommer blandt andet til udtryk i en artikel fra TV2:

Norske læger er nu overbeviste om, at de har fundet årsagen til, at tre patienter har fået blodpropper efter at være blevet vaccineret med AstraZenecas coronavaccine. Og det har en sammenhæng med vaccinen, siger overlæge og professor ved Rikshospitalet i Oslo Pål Andre Holme. (M-67)

Her inddrages en norsk læge som ekspert, der laver en sammenslutning, som peger på, at AstraZeneca-vaccinen har en sammenhæng med blodpropper. Gennem adjektivet 'overbeviste' indikeres der en høj tiltro til denne opdagelse. Gennem udtalelsen fra Pål Andre Holme, der præsenteres ved fulde navn og titel, bevirker ordvalget 'har', at modaliteten i udsagnet bliver høj, samtidig med at han fremstilles som en troværdig ekspert grundet hans profession. Det fremstår således som en sandhed, at blodpropperne har relation til AstraZeneca-vaccinen. Da der forekommer divergerende antagelser om særligt AstraZeneca-vaccinen i mediebilledet, kan det være med til konstruere en diskurs om forvirring og tvivl i relation til COVID-19 vaccinen. Denne tvetydighed kommer til udtryk ved, at medierne dels opfordrer befolkningen til at modtage vaccinen og dels beretter om bivirkninger gennem ekspertudtalelser (M-12, 61, 67). Den divergerende holdning til AstraZeneca-vaccinen og Pfizer-vaccinen optræder også i flere af fokusgrupperne, hvor informanterne inddrager ekspertviden til at betvivle vaccinerne (F-2, l. 119-131; F-3, l. 122-139, 654-667; F-4, l. 618-623). Det forekommer blandt andet i et udsagn om, at AstraZeneca-vaccinen, ifølge en informant, fremstod mere sikker end blandt andet Pfizer før udmeldingen om AstraZenecas bivirkninger (F-2, l. 329-340).

Flere af fokusgrupperne synes at udtrykke tillid til myndighederne som autoritet på baggrund af deres evidensbaserede formidling af COVID-19 vaccinen (F-0, l. 524-529, 618-622; F-1, l. 165-168, 204-207; F-2, l. 270-273; F-4, l. 181-189). Det kommer blandt andet til udtryk, når en informant stiller sig kritisk overfor vaccinetøven:

Selvfølgelig er vaccinen afprøvet på dyr og mennesker først, fordi du ved jo, at man skal igennem fase et, fase to og fase tre, inden man får lov til det. Så der er da hundrede tusinde mennesker, der har afprøvet den, inden den er blevet godkendt. (F-3, l. 108-111)

Her er modaladverbierne 'selvfølgelig' og 'jo' særligt med til at udtrykke fuld tiltro til eget udsagn. Flere af fokusgrupperne synes således at godtage myndighedernes videnskabelige diskurs, når informanterne udtrykker høj tillid til myndighedernes håndtering: "Jeg tænker, at politikerne får deres viden fra embedsmænd og fra eksperter [...] Jeg tænker, at de henter deres oplysninger fra vores eksperter" (F-1, l. 234-237). Samtidig udtrykker en informant også, at vaccinerne er produceret af 'højt agtede firmaer', hvilket igen viser tiltro til en evidensbaseret håndtering (F-1, l. 181-183).

En af konsekvenserne ved myndighederne som autoritet og formidlere af COVID-19 vaccinen bliver dog fremhævet i en af fokusgrupperne, hvor det forklares:

Der hvor jeg måske også synes det går galt, netop med sundhedsmyndighederne, det er, når, i hvert fald på pressemøderne, så sidder vi netop og stoler på det her, men så hører vi historier om, at for eksempel Søren Brostrøm faktisk mener nogle andre ting [...] og man så vælger at gå imod de her anbefalinger, og han faktisk nærmest bliver trukket væk fra scenen, for at skabe denne her lige øh [...] én kurs. Så er det måske, man stopper op og tænker, hvis, de er ikke engang enige inden for samme sted. Og så er det naturligt, at man begynder at tvivle mere [...]. (F-4, l. 578-587)

Her resulterer tiltroen til myndighederne som autoritet i, at det bliver problematisk, hvis de forskellige repræsentanter for myndighederne ikke indgår i én fælles evidensbaseret risikohåndteringsforståelse,

men repræsenterer forskellige holdninger. Det fremstår således som en strategi, at myndighederne refererer til hinandens ekspertise og dermed indgår i en samlet enhed med samme strategi på de pågældende pressemøder.

9.2.2.2 Politisering af COVID-19 krisen og vaccinen

Temaet 'Politik' fremgår både på pressemøderne, i medieteksterne og i fokusgrupperne og står i kontrast til temaet 'Evidens'. Politik optræder særligt på de to sidste pressemøder, hvor Frederiksen deltager og er ordstyrer. Dette kan skyldes, at pressemøderne omhandler genåbningen af samfundet, der hviler på politiske beslutninger. Genåbningen af samfundet findes relevant, da den anskues som et resultat af udrulningen af COVID-19 vaccinationsprogrammet og dermed som en del af myndighedernes risiko- og krisehåndtering. De politiske aspekter af genåbningen kommer blandt andet til udtryk, når Frederiksen udtaler:

Ovenpå det faglige grundlag, så er det selvfølgelig i sidste ende en politisk beslutning, hvordan vi håndterer situationen. Sådan skal det være. Udgangspunktet, det er vi enige om. Der er ikke nogen partier, der har ønsket at åbne mindre end det, myndighederne har anbefalet. Og endemålet – ja, det er vi også enige om politisk. (P-24/02, l. 48-53)

Her optræder modaladverbiet 'selvfølgelig' som udtryk for, at alle er klar over, at det drejer sig om en politisk beslutning, hvorledes Danmark genåbnes. Frederiksen understreger således, at det politiske aspekt af risiko- og krisehåndteringen er centralt. Dertil sætter hun dog fokus på, at beslutningen om hvorledes samfundet skal genåbnes skal træffes på et evidensbaseret grundlag, som både myndighederne og ligeledes eksperter finder forsvarligt. Til trods for at Frederiksen fremhæver den politiske enighed, så indikerer hun ligeledes, at de forskellige partier har haft modstridende holdninger til, hvordan genåbningen skal håndteres. Dette kommer til udtryk i nedenstående citat:

Men derimellem – der er der selvfølgelig nogle forskellige vurderinger af, hvor stor en risiko man er villig til at løbe. Og der kan også være forskellige politiske ønsker om, hvad der bør åbnes først [...] Men som statsminister for hele Danmark, så er det min vurdering, at det er svært

at gå længere end det, myndighederne og mange eksperter finder forsvarligt. (P-24/02, l. 55-64)

Frederiksen fremhæver desuden sin egen autoritet i citatet gennem brug af det personlige pronomen 'min' og ved at fremhæve sin omfattende status ved at betegne sit embede som værende dækkende for 'hele Danmark'. Disse sproglige virkemidler appellerer til etos og fremmer dermed tilliden til Frederiksen som en autoritær figur. Endvidere forekommer det på pressemøderne, at Frederiksen inddrager sig selv i formidlingen af Danmarks vaccineplan gennem brug af det personlige pronomen 'jeg': "Der er for få vacciner, og derfor synes jeg stadigvæk, det giver god mening, at vi har slået os sammen i Europa og indkøbt vacciner sammen, også flere forskellige vacciner" (P-28/01, l. 524-527). Her indsætter Frederiksen det tidligere præsenterede EU-fællesskab, der særligt tager afsæt i håndteringen af COVID-19 vaccinen i en politisk sammenhæng. Således synes der at forekomme en forbindelse mellem EU-fællesskabet, politik og vaccinehåndteringen.

Frederiksen er som statsminister uundgåeligt påvirket af temaer som politik, hvilket også opleves på pressemøderne, når flere journalister blandt andet spørger ind til, hvad hun som børnenes statsminister har gjort, og til den politik, hun fører (P-28/01, l. 606-608; P-24/02, l. 678-691). Hertil synes det interessant, at Frederiksen ses at forsøge at afpolitisere COVID-19 virussen gennem en personificering af virussen: "For sandheden er jo den, at coronaen er fuldstændig ligeglad med, hvem du stemmer på. Coronaen, den er hverken rød eller blå. Det er en sygdom, og vi skal bekæmpe den i vores samfund" (P-24/02, l. 160-162). Afpolitiseringen synes at afspejle en strategisk måde at trække på en fællesskabsværdi, hvor alle i fællesskab skal bekæmpe COVID-19 virussen. Dog højner Frederiksen sin politiske position ved at pointere, at befolkningens sikkerhed er hendes højeste prioritet i COVID-19 krisen. Det synes dog bemærkelsesværdigt, at hun netop, i denne nedtoning af det politiske, benytter politiske konnotationer som 'stemmer på' og 'rød eller blå'. Der fremmes desuden en politisk tilgang, når Heunicke understreger, at tidligere regeringer har underprioriteret pandemiberedskabet, hvilket kan skabe en forståelse af, at politik og krisehåndtering er gensidigt afhængige (P-28/01, l. 875-901). Desuden synes det at fremme tiltro til regeringen, da de netop nu har valgt at prioritere disse områder.

Der synes således at forekomme en differentiering mellem evidens og politik på pressemøderne, hvilket blandt andet kommer til udtryk i følgende citat:

Det er fuldstændig hug og stik fast for os som sundhedsmyndigheder øh det er også det, man politisk har besluttet efter vores indstilling, det er det samme som WHO og ICDC siger, det er det samme som sundhedsmyndigheder siger i andre lande [...] Og når vi skal forebygge sygdom og død, så skal vi vaccinere risikogrupperne og vi skal prioritere dem først. (P-23/12, l. 589-595)

I citatet optræder der transitivitet ved, at Brostrøm konstruerer et relationelt mønster, hvor han adskiller 'os som sundhedsmyndigheder' og 'vores indstilling' fra 'det man politisk har besluttet'. Differentieringen mellem de evidensorienterede sundhedsmyndigheder og den politisk orienterede regering fastslås yderligere gennem opdelingen af de to aktørers beslutningsgrundlag. Brostrøm fremstiller sundhedsmyndighedernes beslutningsgrundlag som så veldokumenteret, at det under ingen omstændigheder kan ændres. I den forbindelse udtrykker Brostrøm høj grad af tilslutning til eget udsagn i forhold til sundhedsmyndighedernes inddeling af risikogrupper. Denne tilslutning kommer til udtryk gennem kategorisk modalitet ved brug af verbet 'er' i nutid, adjektivet 'fuldstændig' samt reference til vendingen 'hverken til at hugge eller stikke i'. Hertil indsættes regeringens beslutningsgrundlag som foretaget på baggrund af sundhedsmyndighedernes vurderinger. Derudover kommer det tidligere nævnte globale perspektiv til udtryk, idet Brostrøm understøtter sundhedsmyndighedernes indstilling ved at henvise til internationale organisationer og andre landes evidensbaserede vurderinger.

I medierne ses det politiske aspekt hovedsageligt at fremme en skepsisdiskurs, når det kritiseres, at beslutninger vedrørende COVID-19 vaccinen baseres på baggrund af politiske overbevisninger (M-19, 20, 21, 23, 50, 51, 54). Det kommer blandt andet til udtryk i italesættelsen af Frederikssens rejse til Israel for at indkøbe vacciner, hvilket eksempelvis kommer til udtryk i en artikel fra Jyllands-Posten:

Næste gang, statsministeren tager på en studierejse med et vaccinepolitisk sigte, bør rejsen måske gå til USA, Tyskland, Belgien eller Kina, hvor man har covid-19-vaccinefabrikker, som allerede producerer for fuld kraft. Som rejseledsagere kan hun udover seruminstitutets

eksperter i vaccineresearch passende prøve at få erfarne advokater med forstand på medicinalindustriens kontrakter med. (M-50)

Gennem ordvalget 'studierejse' om Frederiksens arbejdsrejse til Israel udtrykkes det implicit, at denne rejse besidder et andet formål end antaget. Således indsættes rejsen med en ironisk tone, der fremmer en forståelse af, at Frederiksen ikke har levet op til sit embede som statsminister. Her kommer differentieringen mellem evidens og politik til syne i artiklens rubrik: "Tag nogle eksperter med næste gang, Mette Frederiksen" (M-50). Der refereres her til, at Frederiksen frem for kun at lytte på Statens Serum Instituts eksperter i sin vaccineresearch, skal finde erfarne eksperter med forstand på medicinalindustrien. Således forekommer en kritik af en politisk håndtering af COVID-19 vaccinen. Denne differentiering forekommer ligeledes, når der konstrueres en forståelse af, at kritik af den politiske håndtering leder til at kunne betvivle evidensen bag beslutningerne vedrørende vaccineplanen:

Er der kommet ny viden? Eller har regeringen bare givet op, fordi lægerne synes, det er for besværligt at finde ud af, hvem der bør vaccineres før andre? Eftersom der ikke er ændret i det faglige grundlag fra Sundhedsstyrelsen, må svaret på det sidste spørgsmål være ja, og så er tillidsbruddet totalt: Så har både læger og myndigheder givet fortabt og med politisk opbakning efterladt personer i øget risiko med svigtede forventninger og en lang næse. Regeringen er løbet fra sit ansvar. (M-106)

De retoriske spørgsmål, der forekommer i begyndelsen af citatet, fremmer en kritik af regeringens håndtering af COVID-19 vaccinen. Samtidig er ordvalget 'tillidsbruddet' og metaforen 'løbet fra sit ansvar' med til at udtrykke, at den politiske håndtering af vaccinen anses kritisabelt. Der forekommer ligeledes en optoning af 'tillidsbruddet' gennem adjektivet 'totalt', hvilket bevirker, at tillidsbruddet, der menes at være mellem regeringen og befolkningen, er uopretteligt. Dermed ses der i medie billedet at forekomme et overordnet kritisk udtryk for den politiske håndtering af COVID-19.

I fokusgrupperne synes det politiske aspekt også at indgå, hvilket kommer til syne, når informanterne debatterer håndteringen af både COVID-19 vaccinen og genåbningen af Danmark (F-0, l. 530-539,

618-622; F-1, l. 54-59; F-2, l. 485-487, 589-596; F-3, l. 177-192, 493-500; F-4, l. 325-327, 602-614; F-5, l. 533-536, 782-784). I fokusgrupperne sættes der ligeledes spørgsmålstegn ved Frederiksens beslutning om at rejse til Israel, hvilket særligt kommer til udtryk, da en informant indikerer, at beslutningen synes at indeholde en skjult politisk dagsorden:

Men det er mere det, at det jo er en politisk beslutning, hun tager, for at rejse derned. For hun får ikke, jeg kan heller ikke se, hvad det skal gavne, overhovedet. For de har været hurtige til at få købt en hel masse vacciner. Det kan vi andre jo ikke begynde og lære noget af på det her tidspunkt, synes jeg. Så det er da en ren politisk beslutning. (F-0, l. 661-666)

Gennem adverbierne 'da' og 'ren' markeres informantens holdning til, at Frederiksens rejse til Israel har været baseret på politiske incitamenter, da 'ren politisk' udelukker alle andre muligheder, og 'da' udviser høj modalitet. Informanten synes dermed at være overbevist om, at udsagnet er sandt. En informant giver endda udtryk for, at det politiske aspekt vedrørende vaccinationsplanen til tider synes at vægte højere end det evidensbaserede og faktuelle: "Så det er jo igen, det er et politisk klogt træk det der, måske mere end det er sundhedsfagligt begrundet [...] Så det handler om, om man tør stole på det eller ej" (F-4, l. 611-614). En anden informant udtrykker ligeledes kritik af, at "[d]er går politik og prioritering i det" (F-3, l. 259-260). Informanten synes til trods for dette udsagn at forholde sig positivt til myndighedernes håndtering af COVID-19 vaccinen, hvorfor udsagnet synes at fremme en forståelse af forvirring over det politiske aspekt, der er en del af vaccinehåndteringen (F-3, l. 259-273). Den uundgåelige inddragelse af et politisk aspekt synes således at fremtræde som et tema i fokusgrupperne, hvor der både forekommer kritik og ros af Frederiksen og hendes regerings håndtering. Den positive forståelse kommer blandt andet til syne i følgende udsagn: "Mette Frederiksen har fået lov at være bannerfører hele vejen igennem. [...] Jeg synes faktisk, hun har gjort det rimelig godt. Og jeg har været rimelig tryk ved situationen hele vejen igennem" (F-0, l. 549-552). Således eksisterer der ligeledes en positiv forståelse af, at politik er en del af håndteringen af COVID-19 krisen og vaccinen. Det kan være med til at bekræfte antagelsen om, at Frederiksen kan bruge situationen strategisk til at fremme sin regering hos befolkningen.

9.2.3 Tillid versus mistillid

Følgende afsnit vil afdække den sproglige konstruktion af temaerne 'Tillid' og 'Mistillid'. Tillid optræder på pressemøderne som et redskab i myndighedernes kommunikation. Tillid benyttes sprogligt i forskellige sammenhænge for at fremme en tryghedsskabende og troværdig kommunikation til befolkningen. Medierne ses ligeledes at bidrage til at højne tilliden til vaccinen gennem artikler, der promoverer dens effekt og sikkerhed gennem ekspertudtalelser. Den tillidsskabende kommunikation synes ligeledes at komme til udtryk i fokusgrupperne, særligt når de omtaler sundhedsmyndighederne. Afhængigt af hvilken social aktør, der konstruerer tilliden, og hvilken kontekst tilliden knytter sig til, kommer tillid til udtryk på forskellig vis. Tilliden kan hermed optræde både til myndighederne, medierne, befolkningen og til COVID-19 vaccinen. I konstruktionen af tillid optræder særligt videnskabelige diskurser som grobund for fremkomsten af tillidsvækkende kommunikation. Mistillid kommer ligeledes til syne på forskellig vis. Mistillid kommer primært til udtryk på pressemøderne gennem kritiske spørgsmål fra pressen, hvilket kan anskues som et udtryk for en mistillid, der florerer i samfundet. Mistillid kommer også til udtryk i medierne, særligt i artikler vedrørende AstraZeneca-vaccinen, hvor medierne ses at skabe usikkerhed om vaccinen. Ligeledes i fokusgrupperne optræder mistillid ved udsagn fra informanterne, der udviser manglende tiltro til blandt andet de danske myndigheder og deres kommunikation om COVID-19 vaccinen. I fokusgrupperne synes der yderligere at optræde mistillid til medierne i forbindelse med, hvorledes medierne filtrerer information om vaccinen til den danske befolkning. Overordnet fremstår tillids- og mistillidsdiskurserne som konkurrerende i forbindelse med konstruktion af forståelsen af COVID-19 og vaccinen. Dette synes særligt at komme til udtryk, når en tillidsdiskurs kommer til syne i myndighedernes kommunikation, og den dertil udfordres af en skepsisdiskurs i befolkningen, medierne samt i mediernes spørgsmål på de pågældende pressemøder. Disse konkurrerende diskurser præger i høj grad den overordnede konstruktion af COVID-19 vaccinen, hvilket kan medføre forvirring og tvivl i befolkningen.

9.2.3.1 Krigen mod COVID-19

Følgende afsnit afdækker, hvorledes myndighederne veksler mellem brugen af skræmmebilleder og at udvise ro og kontrol blandt andet gennem brug af metaforer. Dette kan skabe tillid til, at myndighederne handler rigtigt ud fra en balance mellem at forholde sig alvorligt, men handlekraftigt til situationen.

I myndighedernes kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen anvendes der blandt andet krigsmetaforer, der er med til at skabe utryghed og frygt hos befolkningen i relation til COVID-19 virussen, hvortil vaccinen fremstilles som en løsning på krisen (P-26/11, l. 74-78; P-24/02, l. 162, 974-980; P-28/01, l. 108-111). Disse krigsmetaforer kan være med til at højne tilliden til vaccinen og myndighedernes håndtering af vaccinen. Dette forekommer blandt andet, når Heunicke udtaler: “Det her det er vigtigt våben. Det er et afgørende våben imod denne her virus, som vi ikke har haft før [...]” (P-26/11, l. 679-680). På tværs af pressemøderne bliver ordet ‘våben’ benyttet seks gange i forbindelse med at skulle bekæmpe og udrydde COVID-19 virussen. Hermed fremstilles COVID-19 virussen som en fjende, der er så farlig, at samfundet har behov for et våben for at vinde krigen mod virussen. Vaccinen fremstilles i den forbindelse som det bedste våben hertil. Det synes dermed at være en tillidsstyrkende effekt, når myndighederne refererer til COVID-19 vaccinen, som ikke blot et våben, men et ‘rigtig godt våben’, ‘et vigtigt våben’, ‘et afgørende våben’ og som ‘supervåbnet’ (P-26/11, l. 605-606, 679-680; P-24/02, l. 978).

På pressemøderne anvendes ligeledes krigsmetaforen ‘kamp’ i relation til COVID-19 virussen, som er et udtryk for, at Danmark befinder sig i en alvorlig situation (P-23/12, l. 256-259; P-28/01, l. 108-111). Denne type krigsmetafor kommer eksempelvis til udtryk i følgende udsagn: “Den her vaccineindsats, den er en af de største og vigtigste operationer i vores kamp mod COVID-19” (P-26/11, l. 91-92). Brugen af det personlige pronomen ‘vores’ om kampen fremstiller desuden, at alle i samfundet er en del af denne kamp imod COVID-19-virussen. Dermed antydes det også, at alle i befolkningen bør kæmpe ved at bruge vaccinevåbnet. Brugen af krigsmetaforer synes at styrke myndighedernes position i forbindelse med bekæmpelsen af COVID-19 krisen og virussen, da et våben er udtryk for et redskab, der kan bruges til angreb eller forsvar. Krigsmetaforerne synes således at være konstruerende for frygt, samtidig med at de bidrager til at skabe tillid til COVID-19 vaccinen og myndighedernes krisehåndtering.

Der synes således at eksistere en skræmmetaktik på pressemøderne, hvor COVID-19 vaccinen repræsenteres som en løsning på det skræmmescenarie, som krigsmetaforer og en dertilhørende frygt er med til at konstruere. Et eksempel på dette ses for eksempel, når Senderovitz udtaler: “Lad mig lige minde om, at da vi for et års tid siden stiftede bekendtskab med denne her nederdrægtige pandemi, der var der ikke nogen overhovedet i verden, der tænkte, vi har tre godkendte vacciner i Danmark om

et år” (P-28/01, l. 378-381). Ved brug af udsagnet ‘der var ikke nogen overhovedet i verden’ skabes en forståelse af, at vaccinerne skaber håb for fremtiden.

Det synes i forbindelse med myndighedernes brug af krigsmetaforer, der skaber tillid til vaccinen, at være opsigtsvækkende, at denne type metaforgruppe ikke anvendes i fokusgrupperne og kun i enkelte tilfælde i medierne (M-51, 69, 93). Dermed synes den sjældne grad i medierne og manglende grad i fokusgrupperne af ordvalg såsom ‘kamp’, ‘bekæmpe’ og ‘våben’ at pege på, at medierne og befolkningen ikke nødvendigvis deler samme diskursive konstruktion, som myndighederne trækker på med henblik på at skabe konnotationer til en krigslignende situation med det formål at skabe tillid.

9.2.3.2 Tillidsfremmende diskurser

Det tidligere præsenterede tema ‘Evidens’ ses ofte at optræde i relation til temaet ‘Tillid’, når COVID-19 vaccinen konstrueres på tværs af myndighederne, medierne og befolkningen. Det semantiske felt ‘Ekspertviden’ fra temaet ‘Evidens’ synes ligeledes at optræde vedrørende tillid. Brugen af evidensbaseret fakta bevirker således, at myndighederne fremstår troværdige. Dette kommer blandt andet til syne, når Frederiksen udtaler: “Forudsætningen for de beregninger, som ligger til grund for de beslutninger, der træffes nu, hviler på noget, der er vigtigt for os at understrege – nemlig en massiv brug af test” (P-24/02, l. 73-75). Her indikerer Frederiksens brug af adverbiet ‘nemlig’ og adjektivet ‘massiv’ en høj grad af tilslutning til eget udsagn, hvilket bevirker, at hun antageligt fremstår overbevisende. Det semantiske felt om ekspertviden indikerer overordnet, at myndighederne søger at skabe tillid ved at trække på diskurser om evidens. Dette ses at være gennemgående på tværs af alle pressemøderne, når myndighederne søger at skabe belæg for, hvorfor den danske befolkning både bør have tillid til de tiltag, der opstilles i forbindelse med COVID-19 vaccinen og tillige i forbindelse med at skabe tillid til selve vaccinen (P-26/11, l. 195-200, 229-234; P-23/12, l. 245-250; P-28/01, l. 102-106). Det ses således, at regeringen sprogligt bruger evidens til at understøtte deres risiko- og krisehåndtering, hvilket kan formodes at have til formål at være tillidsskabende.

I myndighedernes kommunikation fremstår og italesætter de flere gange sig selv som troværdige og pålidelige aktører (P-26/11, l. 229-231; P-23/12, l. 259-262, 281-298). Dette sammenkædes ofte med deres grundighed og faglighed, hvortil etos synes relevant at inddrage i forbindelse med fremkomsten af tillid. Etos er særligt fremtrædende på pressemøderne, når repræsentanterne fra

sundhedsmyndighederne italesætter deres holdninger til COVID-19 vaccinen og håndteringen af denne, hvilket kan anses som et strategisk valg for at fremme en tillidsdiskurs vedrørende vaccinen (P-26/11, l. 173-181, 677-683, 703-706; P-23/12, l. 245-250; P-28/01, l. 503-505, 524-527). Dette ses eksempelvis ved pressemødet den 26. november 2020, da Senderovitz og Brostrøm udtaler sig: “Nej altså som vi begge to har sagt, vi tager gerne det første skud, [...] men vi skal ikke have det første skud [af vaccinen] [...] vi skal jo ikke snyde i køen, men vi gjorde det gerne” (P-26/11, l. 703-705). Personlige udtalelser bidrager til en tillidsvækkende diskurs, da Senderovitz og Brostrøm optræder som troværdige autoriteter grundet deres erhverv i henholdsvis Sundhedsstyrelsen og Lægemiddelstyrelsen. I forbindelse med denne brug af det personlige pronomen ‘vi’ italesættes Senderovitz og Brostrøm som aktive aktører og forbindes med begivenheden ‘at få første skud [af vaccinen]’. Dette bevirker en høj transitivitet, hvilket ligeledes medfører et tydeligt udtryk for en personlig tilslutning til vaccinen sikkerhed. Tillige kan det fremstå som tillidsskabende for den danske befolkning, at to sundhedsfaglige autoriteter ønsker at modtage vaccinen.

Medierne bidrager ligeledes til at højne den tillidsfulde og evidensbaserede diskurs, som myndighederne fremstiller i relation til vaccinen (M-27, 48, 78). Det kommer eksempelvis til udtryk i en artikel fra Berlingske, hvor ord såsom ‘transparens’ og ‘grundighed’ bidrager til at skabe fokus på kvaliteten af vaccineprocessen og dermed tillid til myndighedernes håndtering af vaccinen: “Man har i stedet satset på en høj grad af transparens i godkendelsesprocessen og vigtigheden omkring »grundighed« til at sikre tillid til myndighederne og derigennem vaccinetilslutning” (M-48). Verbet ‘sikre’ skaber her en forståelse af, at myndighederne har opstillet en strategi for at opnå befolkningens tillid ved at være transparente og grundige i deres udrulning af vaccinen. Der forekommer dog et tvetydigt udtryk i sætningskonstruktionen ved brug af verbet ‘satset’, som indikerer, at medierne anser myndighedernes strategi som værende planlagt ud fra en risiko med det formål, at befolkningen opfatter vaccineforløbet som utrygt, og at der hermed kan opstå mistillid til myndighederne. I denne sammenhæng ses medierne i en række artikler at formidle myndighedernes og eksperter grundige overvejelser om de uventede bivirkninger vedrørende AstraZeneca-vaccinen ved brug af tillidsvækkende retorik, hvilket antageligt kan aflede en højnet tillid til myndighederne blandt befolkningen (M-40, 61, 68, 70, 74, 90).

Tillid kommer ligeledes til syne i fokusgruppernes konstruktion af COVID-19 vaccinen (F-0, l. 697-703; F-1, l. 139-140, 204-207, 233-240; F-3, l. 245-246, 248-250, 304-307). Dette kommer blandt

andet til udtryk i følgende udsagn: “Hvis myndighederne har sagt god for det, så må jeg ligesom tro på, at det er afprøvet ordentligt [...]” (F-2, l. 296-298). Her forbindes myndighedernes vurdering af vaccinen med en blåstempling af vaccinen sikkerhed. Dog optræder modaladverbiet ‘ligesom’ som en nedtoning af udsagnet. Således fremstår udtalelsen mere som et håb om at kunne tro på myndighederne frem for, at informanten tilkendegiver sin fulde tillid til dem. Overordnet udtrykkes det i pro-fokusgrupperne, at de har tiltro til myndighedernes håndtering af udrulningen af COVID-19 vaccinen (F-0, l. 477-480; F-1, l. 139-140, 258-261; F-2, 293-298; F-3, l. 284-289, 624-627). Der optræder blandt andet tillid til samfundets velfærdsstruktur, hvori det antages, at myndighederne har ansvar for at handle i bedste henseende for hele samfundet og beskytte dets borgere. Denne tillid kommer eksempelvis til udtryk i en af pro-fokusgrupperne, hvor en informant udtaler: “[...] det er jo ud fra, at vi lever i et samfund, hvor jeg tænker, at vores myndigheder sørger for en god gennemtjekning af tingene, og så ja, jeg er tillidsfuld i forhold til systemet” (F-1, l. 204-207). Dette står i kontrast til anti-fokusgruppens grundlæggende skeptiske holdning til myndighederne i forbindelse med vaccineudrulningen (F-5, l. 472-475, 754-769, 773-779, 821-823).

9.2.3.3 Mistillid til vaccinen

Til trods for at myndighederne udviser høj tilslutning til COVID-19 vaccinen, ses der at opstå usikkerhed til flere aspekter af vaccinen (P-26/11, l. 742-751, 818-828; P-23/12, l. 179-183, 229-233, 274-277). Denne uvished kommer eksempelvis til udtryk, når Senderovitz og Brostrøm omtaler vaccinen langtidsvirkning:

Jeg vil bare supplere det Søren siger, det er at som jeg også sagde indledningsvis, så er de her vacciner jo ikke fulgt i flere år, så der er jo ingen på denne jord der ved hvor længe virkningen faktisk holder, udover det vi har set fra de her tre studier og der vil vi måske have tre, fem, seks måneders opfølgning. (P-26/11, l. 589-593)

Grundet de presserende omstændigheder som følge af, at vaccinen er blevet produceret i en krisesituation, forekommer der usikkerhed i forbindelse med vaccinen. Det synes dog ligeledes at kunne fremstå som tillidsfremmende, når myndighederne fremlægger usikkerheder ved vaccinen, da de hermed fremstår som transparente i deres kommunikation. Dette kommer tillige til syne i fokusgrupperne. Her opstår der blandt andet tillid, når myndighederne kommunikerer om den kontrol,

de har over vaccinen og blandt andet vælger at stoppe arbejdet med AstraZeneca, så snart der opstår uventede bivirkninger (F-2, l. 270-273, 293-298; F-4, l. 181-189). Dermed kan det anses som en effektiv strategi for myndighederne at være transparente om vaccins udvikling, da informanterne således føler sig velinformerede og trygge (F-1, l. 233-240, 492-498; F-2, l. 589-596, 599-608; F-4, l. 536-551).

På pressemøderne forholder pressen som repræsenterende for medierne sig flere gange kritisk til myndighedernes udmeldinger, hvilket kan bidrage til en diskurs om mistillid (P-26/11, l. 568-572, 608-612; P-24/02, l. 678-691). Dette kommer blandt andet til udtryk på et pressemøde, når en journalist fra Berlingske siger:

Så hvorfor har regeringen ikke bedt den faglige gruppe om at regne på, hvad det vil betyde at få 5.-8. klasserne tilbage, for eksempel 5. klasserne alene, så I kunne træffe den politiske beslutning, som I har gjort nu – ellers kan I jo ikke gøre det? (P-24/02, l. 687-691)

Her peger journalisten blandt andet på manglende evidensbaseret fakta. Dette synes at understøtte en diskurs om, at evidensbaseret fakta skaber tillid. Dog udfordrer det ligeledes myndighedernes håndtering ved at betvivle, om myndighedernes beslutningsgrundlag er evidensbaseret. Mistillid kommer til syne ved de forbindelser, der konstrueres mellem aktørerne og begivenhederne i udsagnet. Her sættes 'regeringen' og 'I' i forbindelse med at træffe beslutninger på et ikke-fagligt grundlag. Tillige indikerer modaladverbiet 'jo' en forventning om, at myndighederne ikke bør handle sådan. Det er dog formuleret som et spørgsmål, der dermed ikke konstaterer, men snarere udviser mistro til, om myndighederne kunne finde på at handle ud fra et ikke-fagligt oplyst grundlag. Generelt synes medierne, der deltager på pressemøderne, at udvise mistillid overfor, hvorvidt myndighederne handler ud fra et evidensbaseret grundlag (P-26/11, l. 568-572, 608-612; P-24/02, l. 768-778). Denne mistillid vedrørende håndteringen af genåbningen synes at gå igen vedrørende håndteringen af vaccinen, hvilket særligt kommer til udtryk i medie billedet (M-12, 13, 14, 41, 50, 70).

Medierne synes desuden at bidrage til at skabe usikkerhed vedrørende vaccinen, hvilket ligeledes kommer til udtryk i en artikel fra Politiken, hvor en professor udtaler sig: "Vi kan se, at det skaber lavere grad af villighed til at lade sig vaccinere, når der opstår negativ omtale af en vaccine. Så det

kan godt skabe en kortvarig bekymring i forhold til vaccinerne” (M-52). I en artikel fra TV2 den 18. marts 2021 med titlen “AstraZenecas vaccine er sikker og effektiv, konkluderer EMA”, henvises der til, at befolkningen trygt kan modtage vaccinen (M-68). Den følgende dag, den 19. marts 2021, publicerer Berlingske dog artiklen: “AstraZeneca erklæret sikker -men blodpropper kan ikke udelukkes” (M-69). Anvendelsen af konjunktionen ‘men’ indikerer en tvetydighed, der knytter sig til vaccins sikkerhed eller mangel derpå. Usikkerheden omkring AstraZeneca-vaccinen kan ses at fremme en generel skepsis til vaccinerne, eftersom at medierne fremstiller myndighederne som uvidende omkring AstraZeneca-vaccinen og dens bivirkninger. Dette sætter spørgsmålstegn til, hvorvidt andre vaccinerne har ukendte bivirkninger, som endnu ikke er blevet eksponeret.

I fokusgrupperne ses disse modstridende beretninger om AstraZeneca-vaccinen at bidrage til fremkomsten af en vaccineskepsis hos befolkningen og skaber ligeledes en mistillid til medierne (F-1, l. 443-445; F-2, l. 288-292, 518-519; F-3, l. 122-144, 456-462; F-4, l. 508-511; F-5, l. 193-200, 472-475, 782-784). Det kommer blandt andet til udtryk i følgende citat: “Jeg tror også, man er skræmt, fordi man ikke lige ved, hvad det er, og der er så meget om det i nyhederne med AstraZeneca og dens bivirkninger, og så tror man det værste” (F-1, l. 443-445). Her giver en informant udtryk for fremkomsten af frygt i forbindelse med de informationer, der florerer i medierne vedrørende AstraZeneca-vaccinen. Informanten tager, ved gentagne gange at sige ‘man’ i ovenstående citat, afstand fra selv at være skræmt. Han bruger kun det personlige pronomen ‘jeg’ i forbindelse med, at han ‘tror’, hvorfor han i stedet synes at skildre en forståelse af, at der eksisterer en frygt i samfundet vedrørende AstraZeneca-vaccinen.

Medierne synes således at være medkonstruerende for flere borgeres forståelse af COVID-19 vaccinen, hvoraf flere informanter i fokusgrupperne forekommer enten tøvende eller imod vaccinen (F-4; l. 111-124, 284-286; F-5, l. 193-209, 449-455). I relation til denne vaccinetøven og -modstand kan der identificeres et semantisk felt omhandlende vaccinemodstand med ord og udtryk som ‘uvished’, ‘ikke særlig professionelt’, ‘langtidsbivirkninger’, ‘propaganda’, ‘manipuleret’, ‘taget skade’ og ‘fare’ (F-4, l. 141, 477-478; F-5, l. 65, 175, 554, 843, 961). Derudover synes nogle informanter fra pro-fokusgrupperne at udtrykke en forbeholdt tillid til vaccinen (F-0, l. 170-172, 697-703; F-4, l. 127-134, 190-199). Dette kommer blandt andet til udtryk ved: “Jamen det er helt klart en bekymring, som jeg også har. [...] så snart jeg får vaccinen tilbudt, så tager jeg den, og så krydser jeg fingre for, at det rent faktisk også beskytter mig, som man forventer, det skulle gøre” (F-2, l. 371-

376). Her optræder udtrykket ‘at krydse fingre’ som forbehold til informantens udsagn, da det indikerer en vis forhåbning forbundet med usikkerhed om valget vedrørende modtagelsen af vaccinen. Endvidere anses citatet som et udtryk for tillid til de aktører, som har godkendt vaccinen, herunder myndighederne. Således optræder tillid og mistillid løbende i samme kontekst i fokusgrupperne, hvor tilliden flere gange betvivles i et håb om, at man som borger kan have tillid til myndighederne og COVID-19 vaccinen især.

Fokusgrupperne forholder sig også kritisk til medierne, når de udtrykker mistillid til medierne, og hvorvidt de bidrager med relevant information (F-2, l. 288-292, 340-343, 518-519; F-3, l. 144-154, 289-292; F-5, l. 193-200, 771-772). Dette kommer eksempelvis til udtryk i følgende udsagn: “[...] det er mest negative historier, der er i medierne... at alle de positive historier læser man jo ikke så meget om, så hvis man er tvivler, så bliver man ikke mindre i tvivl, når man bare læser nyheder” (F-4, l. 508-511). Her forekommer der modalitet ved, at modaladverbiet ‘jo’ optræder som generaliserende for, at denne holdning eksisterer i befolkningen. Dog er forbeholdet ‘mest’ med til at udtrykke, at det ikke er alle historier, der er negative i medierne.

9.2.4 Frygt versus håb

De sproglige konstruktioner, der ligger til grund for temaerne ‘Frygt’ og ‘Håb’ vil i følgende blive belyst med henblik på at undersøge, hvorledes disse er konstruerende for forståelserne af COVID-19 vaccinen. Frygt fremmes særligt ved italesættelsen af COVID-19 mutationer og i forbindelse med sammenligningen til andre lande. Ligeledes fremmer bivirkninger en frygt vedrørende COVID-19 vaccinen på tværs af empirien. Håb præsenteres med henblik på, når vaccinen betragtes som en løsning på COVID-19 krisen. Frygt og håb synes, modsat de evidensprægede diskurser om tillid og mistillid, at være præget af et mere emotionelt perspektiv. I kommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen på pressemøderne trækker myndighederne blandt andet på diskurser omhandlende håb, hvorimod COVID-19 krisen præsenteres med afsæt i en frygtdiskurs. Dette synes at skabe en positiv fremstilling af vaccinen som en løsning på krisen, som medierne ligeledes ses at bidrage til. Dog fylder det frygtsomme billede i medierne, hvilket særligt kommer til udtryk, når der henvises til andre landes erfaringer med AstraZeneca-vaccinen. I fokusgrupperne optræder frygt ligeledes som et gennemgående tema, der repræsenterer, hvorledes en frygtdiskurs i befolkningen konstrueres. Her italesættes frygt særligt i relation til bivirkningerne ved vaccinen, og at vaccinen kan medføre splid i

samfundet. I kontrast til dette står håb, da det kommer til udtryk i flere af fokusgrupperne, at vaccinen anses som svaret på, hvordan krisen bekæmpes.

9.2.4.1 Kampen mod COVID-19 virussen og dens mutationer

Ved brug af metaforer personificeres COVID-19 krisen flere gange på pressemøderne (P-28/01, l. 3-6, 6-9; P-24/02, l. 99-102). Dette fremgår eksempelvis i følgende citat: “Den bider sig fast, den epidemi vi har, og det er rigtig træls. Og det, der jo er sket nu, fuldstændig som kollegerne fra Serum Institutet forudsagde, det er jo, at de smitsomme varianter nu har overtaget” (P-24/02, l. 288-290). Således fremgår situationen som ude af kontrol, da den har overtaget alle dele af samfundet og påvirker hele verden. I den forbindelse forekommer en sproglig konstruktion af etos, hvor henvisningen til Statens Serum Institut som ekspertinstitution skaber troværdighed. På pressemøderne anvendes der ligeledes metaforer som en form for sportsreference, der skaber en forståelse af, at vi kæmper en kamp mod COVID-19, som vi potentielt kan tabe (P-26/11, l. 174-177, 228-229; P-28/01, l. 3-6). Anvendelsen af denne type metaforer har en frygtskabende effekt og kommer blandt andet til udtryk i følgende: “I snart et år har vi nu kæmpet mod coronaen. Og bedst, som vi kunne begynde for alvor at skimte målet, så er målstregen blevet flyttet. Mutationerne har ændret spillereglerne” (P-28/01, l. 3-6). Heunicke bruger i et tidligere pressemøde ligeledes denne form for sportsmetaforer, når han præsenterer Danmarks vaccineplan og henviser til vaccinen som en ‘gamechanger’ (P-26/11, l. 71-73). COVID-19 krisen fremstilles hermed som en kamp, hvor vaccinen kan være et vendepunkt og resultere i, at kampen mod virussen kan vindes. Dette budskab synes at trække på to divergerende diskurser, hvor håb står i kontrast til frygt. Inddragelsen af sportsmetaforer kan relateres til de tidligere nævnte krigsmetaforer, hvilket bevirker, at COVID-19 endnu en gang kan forstås som en krise, der skal bekæmpes med vaccinen.

På pressemøderne fremgår en uvished på baggrund af den videnskabelige usikkerhed omkring nye COVID-19 mutationer, da myndighederne flere gange påpeger, at de er usikre på, hvorledes nye mutationer vil påvirke COVID-19 situationen i Danmark (P-28/01, l. 638-644; P-24/02, l. 129-132). Myndighederne anvender i den forbindelse videnskabeligt data og statistikker for at fremhæve, at risikoen for at blive indlagt på sygehusene med de nye mutationer er større, end hvad der tidligere har været kendskab til (P-24/02, l. 195-203, 407-417). Fremlæggelsen af disse data kan ses som et led i at få befolkningen og medierne til at forholde sig alvorligt til de opstillede restriktioner. I forbindelse med myndighedernes formidling af COVID-19 mutationerne optræder ord som ‘mere

smitsom', 'problematiske', 'bekymrende', 'bange', 'risikerer' og 'større risiko' (P-23/12, l. 320, 326, 344; P-28/01, l. 941, 982; P-24/02, l. 194). Disse adjektiver indgår alle i et semantisk felt omhandlende en ny skræmmende virus. Dermed får disse adjektiver en rolle i den sproglige konstruktion af en frygtdiskurs. Denne uvished angående mutationerne af COVID-19 virussen, som myndighederne fremstiller på pressemøderne, kan bidrage til at konstruere en frygt i samfundet for det uvisse. Mutationerne kan dermed anses som en udefrakommende usikkerhed.

I fokusgrupperne fremhæves mutationerne også som et centralt aspekt af den frygt, der eksisterer (F-2, l. 344-355, 371-373; F-4, l. 290-296; F-5, l. 227-234). Uvisheden vedrørende mutationerne optræder også i forbindelse med, om vaccinen vil virke mod disse mutationer: "Jeg vil personligt ikke tage stilling før, for jeg har set hvor mutationen bærer hen. Jeg kunne læse på nettet omkring den afrikanske mutation, hvor der er teorier om at vaccinerne ikke virker mod den, så jeg er lidt bekymret [...]" (F-2, l. 345-348). Her forekommer forbehold ved brug af adverbiet 'lidt', hvilket understreger, at informanten ikke har høj grad af tilslutning til eget udsagn. Informanten udtrykker ligeledes, at han vil være sikker på at være fuldt beskyttet, såfremt han skal tage vaccinen, hvilket tyder på en wait and see adfærd. Denne adfærd kommer til udtryk flere gange i fokusgrupperne, hvor flere informanter blandt andet udtaler, at de vil være sikre, før de træffer beslutningen om at modtage COVID-19 vaccinen (F-1, l. 431-438; F-2, l. 344-346; F-4, l. 200-208, 632-640, 649-660). Dog optræder der i fokusgrupperne også en diskurs vedrørende håb, når flere af informanterne omtaler vaccinen som en løsning på COVID-19 krisen (F-0, l. 77-84, 123-125; F-2, l. 639-641; F-3, l. 248-250). Det kommer blandt andet til udtryk i følgende udsagn: "Mit første ord jeg skrev, det var håb, for jeg ser vaccinen som en løsning" (F-3, l. 248-250). Fokusgrupperne ses hermed i højere grad at tilslutte sig myndighedernes udlægning af COVID-19 vaccinen som et positivt tiltag, der ligeledes er med til at skabe håb i en ellers frygtsom situation.

9.2.4.2 Frygt fremmes af det globale perspektiv

Myndighederne refererer flere gange til andre landes erfaringer for at give et skræmmebillede af, hvordan situationen kan udvikle sig, hvis ikke restriktionerne bliver overholdt, og hvis virussen fortsat udvikler og muterer sig (P-23/12, l. 312-320; P-28/01, l. 43-44; P-24/02, l. 389-395). Inddragelsen af andre lande som en del af konstruktionen af en frygtdiskurs forekommer eksempelvis, når Brostrøm udtaler: "Og det kan selvfølgelig bekymre, når vi ser, både med de nye smitsomme varianter, men også hvad der sker i lande meget tæt på os, som lige pludselig er blevet væltet af

epidemien” (P-28/01, l. 266-269). Her er særligt modaladverbiet ‘lige’, der lægger sig til adjektivet ‘pludselig’ med til at optone en frygt for mutationerne i andre lande. Samtidig anvendes en metafor til at give et billede af, at andre lande ‘væltet’ af epidemien, hvilket ligeledes er med til at skabe frygt for virussen. Frederiksen præsenterer ligeledes andre landes skræmmende erfaringer: “Det har vi jo kunnet se i andre lande, at når et sundhedsvæsen først bryder sammen – jamen, så er der ikke de ressourcer, hverken af menneskelig eller behandlingsmæssig kapacitet og karakter [...]” (P-24/02, l. 1019-1022). Her optræder modaladverbiet ‘jo’, der bevirker, at Frederiksen udtrykker høj tilslutning til udsagnet, hvilket skaber troværdighed og definerer udsagnet som en given sandhed. Den frygtskabende diskurs, der konstrueres på pressemøderne i et globalt perspektiv, er dog ligeledes med til at fremme en diskurs om tillid til de danske myndigheders håndtering. Dette forekommer særligt, når Danmarks COVID-19 situation og vaccineindsats sættes i et positivt lys, gennem sammenligning med andre lande (P-28/01, l. 99-104, 134-136; P-24/02, l. 366-376).

Også i medieteksterne henvises der til andre lande, hvilket kan bidrage til at skabe et frygtpræget billede af COVID-19 situationen. I medieteksterne kommer denne frygt dog mere til udtryk i relation til andre landes erfaringer med AstraZeneca-vaccinen (M-44, 45, 56, 93, 94, 99). Sammenhængen mellem AstraZenecas-vaccinen og frygt kommer blandt andet til udtryk i en artikel fra TV2, hvor der berettes om to østrigske kvinder, som begge fik blodpropper kort tid efter, at de var blevet vaccineret med AstraZeneca-vaccinen fra en specifik sending (M-45). Hertil tilføjes: “I alt bestod sendingen af én millioner doser, der var blevet sendt til 17 forskellige europæiske lande. Et af dem var Danmark” (M-45). Her bidrager tekstens grammatiske opbygning til at lægge særligt vægt på Danmarks modtagelse af en vaccinesending. Ved at gøre brug af korte sætninger og dele sætningen op med et punktum før ‘Et’, maksimeres fokus på Danmarks rolle i begivenheden. På tværs af medieteksterne optræder der desuden et semantisk felt omhandlende global vaccinefrygt. Dette felt udgøres af ord og vendinger som ‘angst i Italien’, ‘modvind i Europa’, ‘europæiske lande har suspenderet brugen’, ‘Flere er døde’, ‘EU har kritiseret AstraZeneca’ og ‘Amerikanske sundhedsmyndigheder udtrykker bekymring’ (M-25, 37, 44, 69, 93).

9.2.4.3 Frygt for vaccinen og dens bivirkninger

I forlængelse af den frygt, der kommer til udtryk i fokusgrupperne angående potentielle bivirkninger ved COVID-19 vaccinen, synes det særligt relevant, at emnet om vaccinebivirkninger og frygten hertil fylder en del i medieteksterne (M-16, 42, 78, 79, 85, 104). Dette kommer eksempelvis til udtryk

i en artikel fra Ekstra Bladet: “Lonnie Horn frygter stik nummer to. Historierne om alvorlige blodpropper og dødsfald har fået flere danskere til genoverveje, om de vil stikkes med vaccinen AstraZeneca” (M-79). I dette citat konstrueres der en række aktivitetsmønstre, hvor både ‘Lonnie Horn’ og ‘flere danskere’ som subjekter forbindes til aktiviteten, at frygte AstraZeneca-vaccinen, og som et resultat heraf fravælger den. I artiklen anvendes der ydermere en række ord inden for det semantiske felt vaccinefrygt, hvor ordene ‘frygter’, ‘alvorlige blodpropper’, ‘dødsfald’ og ‘bivirkninger’ indgår (M-79). Dette taler ind i en større tendens, da dette semantiske felt går på tværs af flere af medieteksterne, hvor ord som for eksempel ‘skræmmende’, ‘angst’, ‘modvind’, ‘nervøsitet’, ‘mistanke’, ‘risiko’, ‘bange’, ‘vaccinebekymrede’ og ‘utrygge’ bidrager til det semantiske felt (M-14, 25, 37, 78, 79, 84). Dog er medierne ikke udelukkende medskabende for frygt for vaccinen, men ligeledes synes medierne at fremme et vaccinepres, hvilket vil blive belyst i afsnittet ‘Frit valg versus tvang’.

Flere af fokusgrupperne forholder sig kritisk til medierne, da de pointerer, at medierne, gennem en frygtskabende retorik, bidrager til et skræmmebillede af de forskellige vacciner og deres bivirkninger (F-0, l. 230-239; F-1, l. 443-445; F-2, l. 288-292, 515-519; F-3, l. 289-292; F-4, l. 508-511, 522-535). Denne kritik kommer eksempelvis til udtryk i følgende udsagn: “Jeg tror også, man er skræmt, fordi man ikke lige ved, hvad det er, og der er så meget om det i nyhederne med AstraZeneca og dens bivirkninger, og så tror man det værste” (F-1, l. 443-445). Her anvendes det ubestemte pronomen ‘man’ flere gange, hvilket bevirker, at udsagnet forekommer generaliserende for den danske befolkning. Derudover konstrueres der frygt i fokusgrupperne, i forhold til mediernes magt, hvilket eksempelvis kommer til udtryk i udsagnet: “Mediernes magt er uhyggelig stor” (F-3, l. 704). Brugen af adverbiet ‘uhyggelig’, der optoner adjektivet ‘stor’, fremmer en forståelse af, at medierne har en enorm indflydelse på konstruktionen af COVID-19 vaccinen. Verbet ‘er’ i nutid udtrykker desuden høj tilslutning til udsagnet, hvilket bevirker, at mediernes magt fremstår som en objektiv sandhed. Mediernes magt vil analyseres yderligere i den diskursive og sociale praksis, der netop bidrager til fremstillingen af, at mediernes rolle er afgørende i konstruktionen af COVID-19 vaccinen.

I fokusgrupperne forekommer der et semantisk felt omhandlende frygt for bivirkningerne ved vaccinen, der indeholder følgende ord og udsagn: ‘risiko og følgevirkninger’, ‘forhastet’, ‘ærgerlige bagkanter’, ‘blodpropper’, ‘gift’, ‘ikke så betryggende’, ‘skepsis’, ‘ikke er afprøvet eller gennemtestet’ og ‘bekymring og frygt for bivirkninger’ (F-1, 120; F-2, l. 116, 124, 125, 213, 217-

218, 220; F-3 l. 103-104; F-5, l. 68-69). I fokusgrupperne optræder temaet 'Frygt' ligeledes i forbindelse med de bekymringer, der eksisterer vedrørende vaccins hurtige udvikling, langtidsvirkninger, og de mulige bivirkninger, vaccinen kan medføre (F-1, l. 120-122, 443-445; F-2, l. 143-146, 147-156; F-4, l. 100-109, 139-149). Flere af informanterne, både provaccine, tøvende og antivaccine, stiller flere gange spørgsmålstejn til, hvad fremtiden vil bringe: "[...] hvad sker der, når vi har fået vaccinen? Hvordan kommer det til at påvirke ens hverdag sådan et par måneder frem, et år frem?" (F-1, l. 121-122). Det er i den forbindelse interessant, at der i fokusgrupperne optræder et semantisk felt vedrørende usikkerhed om fremtiden med ord som 'bekymring', 'uvished', 'eftervirkningerne', 'eksperimentel', 'langtidsvirkninger' og 'usikkerhed' (F-4, l. 106, 141, 143; F-5, l. 55, 56, 64). Der synes således at forekomme en tæt forbindelse mellem temaerne 'Frygt' og 'Evidens', da de usikkerheder, der er i forbindelse med COVID-19 vaccinen og manglende evidens for dens virkninger, fremmer frygt, forvirring og skepsis i befolkningen.

At der eksisterer frygt resulterer i en form for splittelse i samfundet, som tillige er en stor del af temaerne 'Tillid versus 'Mistillid' og 'Frit valg' versus 'Tvang'. Det forekommer blandt andet ved, at der eksisterer divergerende holdninger i samfundet til COVID-19 vaccinen, hvilket fremmer forskellige diskurser grundet henholdsvis pro-fokusgruppernes og anti-fokusgruppernes udtryk for enten at stole på myndighedernes håndtering og vaccinen og dermed have håb for fremtiden. I kontrast hertil forekommer skepsis over for håndteringen, hvilket forårsager frygt for fremtiden og vaccins konsekvenser. Desuden optræder der også informanter, som er tøvende i forhold til COVID-19 vaccinen, hvilket bidrager til en kompleks, sproglig konstruktion vedrørende COVID-19 vaccinen. Splittelsen kommer til udtryk i forbindelse med frygt, når informanterne i anti-fokusgruppen konstruerer en 'os' mod 'dem' tilgang: "Jeg håber virkelig, at folk begynder at vågne op, fordi det her, det er vores alle sammens mareridt, som bare meget gerne snart... må stoppe" (F-5, l. 298-300). Ved brug af en metafor om, at folk skal vågne op, udtrykker informanten, at en del af befolkningen ikke er klar over den skræmmende virkelighed endnu. Her referer informanten til den skræmmende virkelighed som værende myndighedernes høje grad af kontrol og hertil manglende frihed for borgere. Samtidig skaber det personlige pronomen 'vores' en forståelse af, at det er alle, som COVID-19 virussen påvirker.

Særligt i anti-fokusgruppen eksisterer en kritik af de personer, der ønsker vaccinen, hvor ord som 'eksperimentelt', 'vaccineliderlige' og 'dødsangst' bidrager til holdningen om, at det er forkert at

ville modtage COVID-19 vaccinen (F-5, l. 55, 882-886). Samtidig forekommer det også i flere af de andre fokusgrupper, at informanter, der er provaccine, udfordrer informanter, der udtrykker at være tøvende omkring eller imod vaccinen (F-2, l. 132-132, 395-397, 419-426; F-4, l. 322-323, 369-371).

9.2.4.4 COVID-19 vaccinen skaber håb

I kontrast til den omfattende sproglige konstruktion af frygt konstrueres COVID-19 vaccinen ligeledes gennem en diskurs omhandlende håb. Denne håbdiskurs optræder særligt på pressemøderne i forbindelse med at få befolkningen til fortsat at overholde de opsatte restriktioner og antage COVID-19 vaccinen som en mulig løsning på COVID-19 pandemien (P-26/11, l. 48-50, 90-94; P-23/12, l. 104-112; P-28/01, l. 60-63; P-24/02, l. 89-98, 167-173). Eksempelvis udtrykker Heunicke forhåbning i forhold til COVID-19 vaccinen, men understreger, at befolkningen stadig skal fastholde de opsatte restriktioner såsom at holde afstand og bruge mundbind (P-26/11, l. 973-976). I den forbindelse anvendes metaforen: “[...] der er nu lys for enden af tunnelen”, hvilket skaber et sprogligt billede af, at Danmarks vaccinestrategi skaber håb for det danske samfunds fremtid (P-26/11, l. 974). En lignende metafor om ‘at tænde lys’, anvendes af Frederiksen: “Det her er de barske realiteter. Men uanset dem, så skal vi stadigvæk gøre alt, hvad vi kan i Danmark, for at komme igennem pandemien, for lyset er blevet tændt. Håbet findes med vaccinationerne” (P-28/01, l. 60-63). Her skabes der en kontrast mellem de ‘barske realiteter’, der taler ind i diskursen omhandlende frygt, og håbet med vaccinationerne gennem brug af konjunktionen ‘men’, der anvendes til at forbinde to sideordnede sætninger, hvorimellem der består en modsætning. Myndighederne understreger, at vaccinen giver håb ved brug af ord og udsagn, der resulterer i et semantiske felt vedrørende vaccinehåb. Dette kan lede til, at befolkningen betragter vaccinen positivt. I det semantiske felt indgår ord og udsagn såsom ‘største og vigtigste operationer’, ‘fantastisk’, ‘knibe sig i armen’, ‘håbet’ og ‘store forhåbninger’ (P-26/11, l. 91-92; P-23/12, l. 106, 122; P-28/01, l. 63, 347).

Det semantiske felt omhandlende vaccinehåb kommer også til udtryk i medierne. Her indgår udsagn som for eksempel ‘loven resultater’, ‘optimistisk’, ‘går det bestemt den rette vej nu’, ‘Vi tror og håber på, at vi med en enkelt vaccination kan få mange års beskyttelse’, ‘en betydelig reduktion i antallet af indlæggelser og dødsfald’, ‘smitten er reduceret meget kraftigt’, ‘enormt potentiale til at forebygge infektioner og reducere dødsfald over hele verden’ og ‘Der er rift om de populære covid-19-vacciner’ (M-2, 58, 59, 71, 73, 77). Håb grundet COVID-19 vaccinen bliver dog udfordret af frygt

for vaccinen, der ligeledes kommer til udtryk i medieteksterne (M-36, 72, 73). En kombination af frygt og håb forekommer blandt andet i en artikel fra Jyllands-Posten:

Det er på flere fronter godt nyt, hvis en ny vaccine mod covid-19 fra det amerikanske medicinalsselskab Johnson & Johnson torsdag som forventet bliver indstillet til godkendelse i EU af Det Europæiske Lægemiddelagentur. Men den fører også i nogle kredse til bekymring og etiske overvejelser. (M-36)

Her anvendes verbet 'er' til at udtrykke kategorisk modalitet, hvorved betydningen af godkendelsen af den nye vaccine bliver fastlagt som en god nyhed. Dog bliver betydningen af dette nedtonet, da konjunktionen 'men' senere inddrages og skaber et forbehold, da der opstår et modsætningsforhold mellem vaccinegodkendelsen som en god nyhed kontra fremmende for bekymring og etiske overvejelser.

Fokusgrupperne er ligeledes med til at understøtte myndighederne og mediernes argument om, at vaccinen skaber håb i bekæmpelsen af COVID-19 krisen. Det kommer blandt andet til udtryk gennem det semantiske felt vedrørende vaccinehåb, der indebærer ord og udsagn såsom 'forhåbentligt', 'beroligende', 'håb og frihed', 'normal hverdag', 'adgangsbillet til at kunne gøre flere ting' og 'løsning' (F-0, l. 117, 126, 129; F-1, l. 93; F-2, l. 171-1172; F-3, l. 250). Håb indikeres således ved, at der med COVID-19 vaccinen forekommer frihed. Denne form for håb kommer eksempelvis til udtryk i udsagnet: "[...] men samtidig også at det er befriende, for nu har man gået og ventet i lang tid på, at vi kan komme tilbage til normalen. Nu kan man da se endestationen" (F-4, l. 73-75). Her anvendes det ubestemte pronomen 'man' til at angive, at der er et eksisterende håb i samfundet i forhold til at kunne vende tilbage til en normal hverdag. Derudover skaber metaforen 'endestationen' en forståelse af COVID-19 vaccinen som det sidste stop i kampen mod COVID-19 krisen. Dette står i kontrast til anti-fokusgruppens generelle holdning til, at vaccinationsprogrammet frarøver den demokratiske frihed og ligeledes anskues som at være produceret på et usikkert grundlag (F-5, l. 120-128, 169-176, 674-679). Samtidig forholder de sig kritisk til, at vaccinen kommunikerer af myndighederne som løsningen på COVID-19 krisen (F-5, l. 82-96, 120-128, 147-156, 171-176). I pro-fokusgrupperne optræder vaccinationsprogrammet derimod som værende en positiv faktor for fremtiden (F-0, l. 123-125; F-1, 306-308, 365-371; F-3, l. 206-207, 304-307). Dette kommer

eksempelvis til udtryk i følgende citat: “Det må være positivt, at jo hurtigere vi får det [vaccinen] alle sammen, jo bedre, jo mere er der mulighed for at åbne samfundet” (F-2, l. 637-639). Håb står således igen i kontrast til frygt, men bruges samtidig til at forsvare den frygt, der ellers eksisterer i fokusgrupperne. Det kommer blandt andet til udtryk i følgende udsagn: “Fordi jeg håber på, at det kan give noget ro, i hvert fald også hos mig selv i forhold til, at man jo er nervøs for, at folk man kender og holder af, og også andre folk for den sags skyld, bliver syge [...]” (F-0, l. 113-116). Gennem brug af pronomenerne ‘man’ indikeres det, at der er en generel nervøsitet for COVID-19 virussens konsekvenser, hvilket kan anses som et udtryk for, at informanten oplever en generel bekymring i befolkningen. Således synes nervøsitet for sygdommen at være medvirkende til, at befolkningen ønsker at få en vaccine mod COVID-19 virussen.

9.2.5 Frit valg versus tvang

Inden for temaerne ‘Frit valg’ og ‘Tvang’ synes det mest væsentlige spørgsmål at være, hvorvidt der er tale om et frit valg hos befolkningen, når det kommer til at blive vaccineret eller ej. Overordnet synes frivillig tvang at blive identificeret på baggrund af de to temaer, hvorfor disse temaer i højere grad sammenskrives, da vi oplever, at temaerne er gensidigt forbundne. Det skyldes, at manglen på frit valg antageligt skyldes tvang, hvorimod tvang nødvendigvis ikke kan medføre frit valg. I afsnittet vil det frie valg således løbende blive udfordret på baggrund af en identificering af, at COVID-19 vaccinen blandt andet konstrueres som at være underlagt frivillig, indirekte eller direkte tvang. Myndighederne søger at skabe en forståelse af, at COVID-19 vaccinen er frivillig, hvilket dog udfordres af en implicit, underliggende tvang, der kommer til syne i deres risikokommunikation. Denne tvang skildres i mediebilledet, når det blandt andet understreges, at befolkningen vælger at modtage vaccinen grundet samfundssind og -ansvar, hvorfor den autonome frihed synes at blive trumfet af en frivillig tvang til gavn for samfundet. I fokusgrupperne forekommer der divergerende forståelser af, hvorledes vaccinen er et frit valg, hvilket særligt fremtræder i pro-fokusgrupperne, mens anti-fokusgruppen ikke er i tvivl om, at der er tale om tvangsvaccination.

9.2.5.1 Eksisterer der et frit valg?

Myndighederne argumenterer løbende i de to første pressemøder for, at COVID-19 vaccinen vil være fuldstændig ‘frivillig’ (P-26/11, l. 80-82, 761-762, 781-787; P-23/12, l. 51). I den forbindelse fremmer sundhedsmyndighederne vaccinen som et frivilligt tilbud, for eksempel når Brostrøm siger:

Det er meget vigtigt for os som sundhedsmyndigheder, som også er regeringens udmelding, at det her det et tilbud med frivillighed. Der kommer ikke noget tvang eller noget krav eller noget sanktion, men der kommer en informationsindsats, hvor vi selvfølgelig som sundhedsmyndigheder vil gøre alt hvad der står i vores magt for at give en balanceret information om fordele og ulemper, sådan at man kan træffe sit informerede valg om sin vaccine. (P-26/11, l. 476-483)

Brostrøm indleder sætningen med at anvende modaladverbiet 'meget' til at understrege vigtigheden af, at vaccinen bliver frivillig. Dette forstærkes yderligere ved, at han både anvender ordene 'tilbud' og 'frivillighed'. Vaccinefriheden bliver yderligere understøttet ved, at han anvender adverbiet 'ikke' som en negation i relation til, om der vil komme tvang, krav eller sanktioner. Brostrøm gør desuden brug af modal adverbiet 'selvfølgelig' i forbindelse med Sundhedsstyrelsens informationsindsats, hvorved han skaber en høj tilslutning til eget udsagn og får det til at fremstå som en selvfølge, at Sundhedsstyrelsen har til opgave at informere om både fordele og ulemper ved vaccination. Dette sproglige kneb kan styrke Sundhedsstyrelsens etos, da de dermed fremstår upartiske og mere orienterede mod at informere frem for at influere. Gennem ordvalget 'magt' forekommer der en bevidstgørelse af at myndighederne er opmærksomme på deres position som magtfulde formidlere i en risiko- og krisesituation.

Sprogligt forekommer vaccinen som et frit valg blandt andet til udtryk ved, at myndighederne beskriver vaccinen som værende frivillig 12 gange i løbet af de fire pressemøder. Derudover beskrives vaccinen som et tilbud 16 gange på tværs af pressemøderne. Der opstår dog en tvetydighed angående valgfrihed og vaccinetvang, hvilket blandt andet kommer til udtryk i følgende citat, hvor Brostrøm fremhæver, at vaccinen vil være frivillig, men samtidig udtrykker en generel forventning om, at der vil være en høj tilslutning til COVID-19 vaccinen: "Men vi har også vist Danmark, over de sidste mange årtier, at vi godt kan opnå en høj tilslutning uden at have tvangsvaccination. Danmark har ikke haft tvangsvaccination siden, at kopper blev udryddet [...]" (P-26/11, l. 724-727). Her synes udsagnets udgangspunkt at bero sig på, at befolkningen i fortiden har ladet sig vaccinere og dermed ligeledes fremtidsmæssigt bør lade sig vaccinere. Det personlige pronomen 'vi' indsætter

befolkningen i et nationalt fællesskab, der i fortiden har haft høj vaccinetilslutning, hvilket fremsættes i en positiv vending ved verbet 'opnå'. Dette ordvalg indikerer implicit, at det er en sejr, hvis befolkningen lader sig vaccinere frivilligt. Valget om at påpege, at myndighederne har magt til at indføre vaccinetvang, synes implicit at aflede, at myndighederne kan fratage borgerne deres frie valg i forbindelse med vaccination, hvis det skønnes at være nødvendigt. Det frie valg ses hermed kun at eksistere i et begrænset omfang.

I medierne fremstår tvetydigheden mellem et frit valg og tvang ligeledes, hvilket blandt andet kommer til udtryk ved, at befolkningen lader sig vaccinere på grund af samfundet: "[...] de fleste af os først og fremmest lader os vaccinere for samfundets skyld [...]" (M-102). Ved at benytte det personlige pronomen 'os' i konteksten 'de fleste af os', indikeres en polarisering mellem borgere, der modtager vaccinen grundet en samfundsmæssig ansvarsfølelse, borgere, der modtager vaccinen på grund af egne behov og sidst, borgere, der ikke ønsker vaccinen. Den frivillige tvang ses ligeledes at være fremtrædende i medieteksterne, når der henvises til samfundssind i forbindelse med at lade sig vaccinere (M-78, 87, 102). I en artikel fra Kristeligt Dagblad står der: "Vi har ikke vaccinetvang i Danmark. Men har man alligevel en moralsk pligt til at passe på andre og den verden, vi alle gerne vil have tilbage?" (M-102). Her anvendes adverbiet 'ikke' som en negation til at fremhæve, at vi ikke har vaccinetvang i Danmark. Dog nedtones tilknytningen til dette udsagn, når følgende sætning indledes med konjunktionen 'men', hvilket skaber et modsætningsforhold mellem vaccinefrihed og samfundssind. Dermed indikeres det, at der er et indirekte pres i forhold til valget om COVID-19 vaccinen, som står mellem egen fri vilje og at gøre det rigtige for andre. Denne holdning kommer også til udtryk i en artikel fra DR:

Jeg ville gøre det for fællesskabet, og fordi jeg tror på vacciner, men jeg ville ikke gøre det, fordi jeg tror på, at AstraZeneca er den rigtige vaccine. - Jeg gider bare ikke have det dårligt igen og gå rundt og være bange for eventuelle bivirkninger og blodpropper, siger hun. - Men som menneske i denne her coronatid føler man sig lidt tvunget til at tage en vaccine, man ikke er sikker på, siger Emma Broberg. (M-78)

Her anvendes konjunktionen 'men' på lignende vis til at fremhæve modsætningen mellem at fravælge vaccinen med henblik på egen sundhed i modsætning til at få vaccinen for fællesskabets skyld. I den

forbindelse synes ordvalget ‘coronatid’, ‘tvunget’ og ‘ikke er sikker på’ særligt relevante, da de indikerer, at vi befinder os i en krisetid, hvor samfundspres vægter højere end egen autonomi.

Valgfrihed forekommer særligt i de forskellige pro-fokusgrupper. Her er der flere informanter, der argumenterer for, at det er ens eget valg, om man vil vaccineres (F-2, l. 387-389, 668-669; F-4, l. 322-323, 339-341, 344-347, 386-389, 632-642). Denne holdning kommer eksempelvis til udtryk i udsagnet:

Jeg ville ikke føle mig presset til, at der skulle være en normalisering af, at jeg skulle blive vaccineret, fordi det jo er ens eget valg og ja [...] Nej, jeg ville ikke føle mig presset af samfundet til at lade mig vaccinere [...] Det ville jeg ikke. Det er hundrede procent noget, jeg selv tager i hånden og gør, når jeg selv føler, at okay nu giver det faktisk mening for mig at blive vaccineret.
(F-2, l. 387-393)

I udsagnet optræder kategorisk modalitet gennem brug af verbet ‘er’ i relation til, at det er ens eget valg at blive vaccineret. Samtidig anvendes der en metafor i forhold til selv at tage sagen i egen hånd, der sættes i forbindelse med ordvalget ‘det er hundrede procent noget’, hvilket er med til at understrege den personlige holdning til vaccinevalget. På den anden side argumenterer flere informanter for, at der forekommer en vaccinetvang i samfundet og af myndighederne i relation til COVID-19 vaccinen (F-4, l. 208-218, 284-296, 360-362, 414-416, 417-424). Denne holdning kommer eksempelvis til udtryk ved, at en informant udtrykker, at der opstilles en tvang, der sættes i kontrast til de demokratiske værdier, der kendetegner Danmark: “[...] Det har jeg naturligvis også et spørgsmålstejn til, hvorfor man går ind og laver sådan en kommunistisk tvangsordning i et ellers demokratisk land” (F-4, l. 288-290). Denne vaccinetvang, der henvises til, kan sættes i relation til det politiske tema, da flere informanter argumenterer for, at det er en politisk beslutning at indføre restriktioner, der implicit indebærer vaccinetvang: “Det er jo et politisk spil det her. De ved jo godt, at det er tvang, hvis man sætter sådan nogle restriktioner op” (F-4, l. 326-327). Det bliver italesat gennem modal adverbiet ‘jo’, at politikerne har en skjult dagsorden, når de overbeviser befolkningen om at få vaccinen.

9.2.5.2 Tvang og vaccinepres

Til trods for en kommunikativ indsats fra myndighederne om at få vaccinen til at fremstå valgfri, kan der flere steder i pressemøderne identificeres indirekte tvang (P-26/11, l. 74-78, 157-162, 479-483, 793-795; P-23/12, l. 245-250). Dette kommer eksempelvis til udtryk, når Heunicke påpeger, at det muligvis kan blive en udfordring at rejse til udlandet uden en gennemført vaccination: “Jeg kan jo ikke sige om nogen lande vil indføre det [et krav om gennemført COVID-19 vaccination] som et krav for at rejse til deres land og det er jo så deres valg at gøre det” (P-26/11, l. 793-795). Der optræder transitivitet, når Heunicke nedtoner sin egen rolle som aktivt handlende for derimod at pege på andre lande, hvormed disse gøres til de handlende aktører. Ved at fralægge sig handlingen, fralægger Heunicke sig også ansvaret for potentielt set at begrænse ikke-vaccinerede borgeres muligheder for rejse. Som et modsvar til en anklage fra pressen om indirekte tvang, henviser Heunicke til, at tvangsvaccination kan lede til vaccinemodstand (P-26/11, l. 781-793). I den forbindelse fremhæver han:

[...] i Danmark har der været tidligere en vaccinemodstand, som heldigvis nu er manet i jorden og nu er der en stor opbakning til, til børnevaccinationsprogrammet, til HPV vaccinen og det er helt afgørende, at vi får også en stor tilslutning til denne her vaccine, og derfor er det jo ikke tvang, vi har fra myndighedernes side. (P-26/11, l. 788-793)

Her optræder der kategorisk modalitet gennem brugen af verbet ‘er’ i nutid og adverbiet ‘helt’. Gennem den høje tilslutning til eget udsagn får Heunicke det til at fremstå som, at det danske samfund generelt har opbakning til vaccinationsprogrammer. Endvidere indikerer ordvalget ‘heldigvis’ en lettelse i forhold til, at der ikke længere forekommer vaccinemodstand i samfundet. Rent grammatisk medfører brugen af adverbiet ‘derfor’, at den generelle vaccineopbakning er ræsonnementet bag, at myndighederne ikke udøver tvang i forbindelse med COVID-19 vaccinen, da befolkningen dermed vil vælge vaccinen på baggrund af eget valg. Dette synes dog også at kunne fremme frivillig tvang, da adjektivet ‘afgørende’ i forbindelse med at få tilslutning til vaccinen pålægger befolkningen at modtage vaccinen. Det indirekte vaccinepres kommer ligeledes til udtryk, når Heunicke udtaler:

Og også til alle som ikke er bekymrede for at få COVID-19. [...] Det er alligevel vigtigt, at du tager imod tilbuddet om vaccinen. For det beskytter ikke kun dig selv. Det beskytter også dine medmennesker. Det beskytter dem som virkelig har brug for at denne her sygdom forsvinder fra vores samfund [...]. (P-26/11, l. 157-162)

Der forekommer her transitivitet, da den del af befolkningen, som ikke ønsker at modtage vaccinen, fremstilles som værende passive i relation til at beskytte samfundet og dets udsatte borgere. Hermed udvises der negative face over for den del af befolkningen, der ikke ønsker vaccinen, da de bliver fremstillet som værende selviske på baggrund af ikke at udvise solidaritet. Pressen indikerer, i en spørgerunde på et af pressemøderne, at der forekommer et indirekte vaccinepres fra myndighederne, da en journalist fra DR spørger ind til, om vaccinationen af nogle dele af befolkningen vil føre til et opdelt samfund mellem vaccinerede og ikke-vaccinerede (P-26/11, l. 568-572). Hertil svarer Brostrøm: "Vi kommer ikke til at have et A hold og et B hold" (P-26/11, l. 582-583). Ved at anvende termene 'A og B hold' skaber han et modsætningsforhold mellem den del af befolkningen, der ønsker vaccinen og dem, der ikke ønsker den.

Den potentielle opdeling i samfundet kommer ligeledes til udtryk i medierne (M-46, 49, 78, 87). Dette fremgår eksempelvis i en kronik fra Kristeligt Dagblad, hvor det påpeges: "[...] at vi alle - unge som gamle - uanset politisk synspunkt eller hvor man bor i landet, skal lade være med at dele hinanden op i hold og lave kløfter - der skal være plads til alle - og alles holdning!" (M-46). Med udgangspunkt i tekstens transitivitet bliver 'alle' som subjekter forbundet med handlingen at 'dele hinanden op i hold og lave kløfter'. Det er således hele befolkningen, der tillægges ansvaret for at bidrage til denne splittelse i samfundet. Metaforen angående opdelingen i hold og skabelsen af kløfter skaber et sprogligt billede af den afstand, som menes at fæstne sig i samfundet mellem vaccinerede og ikke-vaccinerede borgere.

I medierne fremgår det på lige vis med pressen, som er til stede på pressemøderne, at de potentielle rejserestriktioner anses som en indirekte form for tvang: "Formelt kan jeg jo bare lade være at lade mig vaccinere, der er ingen tvang. Men det er der jo så alligevel. Jeg vil gerne rejse med mine børn og børnebørn, og det kræver et vaccinepas" (M-49). I citatet optræder modalitet ved, at der tages afstand til myndighedernes udmelding om, at der ikke udøves vaccinetvang. Dette kommer til syne

gennem brugen af konjunktionen ‘men’ og modaladverbierne ‘jo’ og ‘alligevel’. Hertil følger ordvalget ‘kræver’, som henviser til, at et vaccinepas vil være en nødvendighed for at vende tilbage til en normal hverdag. Dermed tilslutter tekstens principal sig ikke det officielle udsagn fra myndighederne om, at vaccinen er frivillig.

Den tidligere italesatte samfundssplittelse kommer ligeledes til udtryk i fokusgrupperne ved, at der blandt andet forekommer en frygt for, om der vil opstå en kløft i samfundet mellem de borgere, der vil vaccineres og dem, der ikke vil (F-1, l. 271-276; F-2, l. 648-655; F-4, l. 375-388; F-5, l. 71-75, 581-587). Denne splittelse kan ligeledes sættes i relation til temaet ‘National’, da det i fokusgrupperne diskuteres, om et vaccinepas vil bidrage til at skabe vaccinetvang i samfundet: “Enten vil man have vaccinationspasset og være en del af fællesskabet, eller også siger man nej til vaccinen, og så er man sådan set lidt uden for fællesskabet [...]” (F-2, l. 669-672). Ifølge en informant fra anti-fokusgruppen fører den samfundsmæssige splittelse til en udskamning af de borgere, der ikke ønsker at modtage vaccinen:

Jamen vi bliver udstødt. Det er der slet ingen tvivl om. Vi skal slet ikke være en del af samfundet. Vi skal have vaccinepas, og vi kan jo ikke komme ind uden vores pas eller fine jødestjerner, undskyld sammenligningen, men jeg har altid overvejet, hvordan Hitler fik så mange gode mennesker med til det, for jeg mener jo ikke, at tyskerne var onde og ville gøre så ondt, men jeg synes jo, vi lever i det i dag. (F-5, l. 581-587)

Her anvendes det personlige pronomen ‘vi’ flere gange til at henvise til den gruppe af befolkningen, der ikke ønsker at modtage vaccinen. Ordvalget ‘udstødt’ henviser til, at denne gruppe ikke bliver inkluderet og hørt i forbindelse med håndteringen af vaccineudrulningen. I relation til tekstens transitivitet opstilles der et aktivitetsmønster, hvor diktator Adolf Hitler fremstilles som den aktivt handlende, der har fået ‘gode mennesker’ til at udføre en negativ handling. Gennem dette henvises der til, at de borgere, der ønsker at modtage vaccinen, bliver manipuleret af myndighederne, hvilket ifølge informanten er negativt for samfundets fremtidige udvikling. I citatet kan der flere steder identificeres kategorisk modalitet gennem brugen af verbet ‘er’ i nutid samt hjælpeverberne ‘skal’ og ‘kan’. Disse ordvalg kan anskues som et udtryk for, at informanten ønsker at fastlægge betydningen af, hvordan den del af befolkningen, der ikke ønsker at modtage vaccinen, bliver opfattet og

behandlet. Samtidig drages der i udsagnet løbende associationer til 2. Verdenskrig og Hitler, hvilket er med til at understrege den stærke personlige holdning til de danske myndigheders vaccinetvang.

En anden form for samfundsmæssig opdeling kommer til udtryk i nedenstående udsagn, hvor splittelsen ikke længere er begrænset til, hvorvidt borgere ønsker at blive vaccineret eller ej, men også i forhold til hvilken vaccine, borgeren skal modtage eller allerede har modtaget:

Man laver lidt sådan en form for A og B kultur omkring de vacciner i landet. Der er virkelig mange der taler enormt positivt om den der Pfizer, og mange der taler negativt om AstraZeneca. Og også qua af det, der kommer op i medierne. Det bliver lidt sådan et A og B hold. (F-2, l. 288-292)

I citatet fremgår det, at 'A og B hold' henviser til en opdeling på baggrund af de forskellige COVID-19 vacciner, hvilket kan føre til en samfundsmæssig splittelse mellem dem, der vaccineres med Pfizer-vaccinen og dem, der vaccineres med AstraZeneca-vaccinen. Gennem anvendelsen af verbet 'er' i nutid forekommer kategorisk modalitet, hvorved informantens udtalelse fremstilles som værende den generelle holdning i samfundet. Dog opstår der efterfølgende et forbehold i form af adverbiet 'lidt', hvilket indikerer en usikkerhed om eget udsagn, som kan betyde, at opdelingen i hold ses som en potentiel risiko i samfundet.

9.2.6 Delkonklusion

Den tekstuelle analyse skildrer COVID-19 vaccinen som afgørende for, at COVID-19 krisen kan bekæmpes. Derfor er en afdækning af krisen relevant for at afdække den risiko- og krisediskursorden, som COVID-19 vaccinen placeres i, hvilket senere vil indgå i forhold til at identificere de diskurser, der omkranser COVID-19 vaccinen. I den tekstuelle analyse er de overordnede temaer fra den tematiske kodning blevet belyst med henblik på at undersøge, hvorledes de sproglige konstruktioner af temaerne 'National', 'Global', 'Evidens', 'Politik', 'Tillid', 'Mistillid', 'Frygt', 'Håb', 'Frit valg' og 'Tvang' resulterer i konkurrerende diskurser, der har betydning for den overordnede konstruktion af COVID-19 vaccinen. Disse konkurrerende diskurser er senere væsentlige for analysen af både den diskursive og sociale praksis, da sprogbrug, jævnfør Fairclough (1992), er afgørende for at kunne

belyse kulturel og social forandring. Overordnet synes temaerne at være udtryk for konkurrerende diskurser inden for risiko- og krisediskursordnen, hvor diskurserne er udtryk for både mere ensrettede strømninger med henblik på forståelserne af vaccinen, men ligeledes optræder der, i den tekstuelle analyse, modstridende forståelser og opfattelser, der synes at afføde splittelse særligt mellem dem, der ønsker at modtage vaccinen, og dem der ikke vil.

I temaet 'National' konstrueres et nationalt fællesskab, hvor de danske samfundsværdier solidaritet, tillid og tryghed fremstår som medskabende for konstruktionen af COVID-19 vaccinen som et samfundsansvar. Temaet 'Global' optræder i forlængelse heraf, og fremmer sprogligt diskurser om et EU-fællesskab og et globalt fællesskab, hvilket udtrykkes gennem referencer til internationale og globale samarbejdspartnere i håndteringen af vaccinen. Dette fremmer en forståelse af, at COVID-19 vaccinen skabes på baggrund af en pandemisk krise. Temaet 'Evidens' er et udtryk for en videnskabelig diskurs, der sprogligt konstrueres på tværs af myndighedernes, mediernes og befolkningens formidling af vaccinen. Denne diskurs konstrueres særligt gennem inddragelsen af evidensbaseret fakta samt ved henvisning til eksperter. Temaet 'Evidens' bliver udfordret af temaet 'Politik', der forekommer som et tema, gennem hvilket, videnskabelig usikkerhed kommer til udtryk. Den sproglige konstruktion af evidens er medskabende for en tillidsdiskurs, mens politik fremmer en udfordrende skepsisdiskurs overfor COVID-19 vaccinen samt myndighedernes og mediernes håndtering og fremstilling heraf.

Tillid forekommer som et resultat af evidensbaseret fakta, hvorfor det optræder i tæt relation til temaet 'Evidens'. På samme vis synes mistillid at optræde i manglen på evidens og dermed på baggrund af videnskabelig usikkerhed. Mistillid optræder i forbindelse med, at COVID-19 krisen og vaccinen bliver politiseret, hvorfor også 'Mistillid' og 'Politik' forekommer i tæt samspil. Tillid fremstår ligeledes som et redskab til at skabe positive konnotationer vedrørende COVID-19 vaccinen. Tillid og mistillid bliver sprogligt konstrueret på baggrund af den samlede empiri, der trækker på forskellige og konkurrerende diskurser vedrørende både tillid og skepsis. Tillid benyttes således i forskellige sammenhænge for blandt andet at fremme en tryghedsskabende og troværdig kommunikation til befolkningen, hvor den primære tillidsskabende faktor ses at trække på videnskabelig evidens, mens mistillid optræder på baggrund af videnskabelig usikkerhed. Temaet 'Frygt' konstrueres primært i relation til en sproglig formidling af COVID-19 krisen, virussens mutationer og COVID-19 vaccins bivirkninger. I den forbindelse optræder frygt i en sproglig sammenligning med andre landes

erfaringer med virussen og håndtering af COVID-19 vaccinen, herunder særligt i forhold til AstraZeneca-vaccinen. I modsætning til dette optræder temaet 'Håb', hvor COVID-19 vaccinen betragtes som en løsning på COVID-19 krisen. Disse temaer synes i modsætning til de mere evidensbaserede diskurser om evidens, tillid og mistillid at være emotionelt betoned. Temaerne 'Frit valg' og 'Tvang' forekommer uløseligt forbundet, hvorfor der opstår et spørgsmål om, hvorvidt der er tale om frit valg, da frivillig tvang eller direkte tvang kan identificeres med henblik på at modtage vaccinen. Disse temaer giver dermed anledning til en undersøgelse af, om der er tale om, hvorvidt befolkningen fratages deres demokratiske ret til frihed.

Den tekstuelle analyse er opdelt i fem overordnede modsætningsforhold, men det er dog væsentligt, at temaerne i disse modsætningsforhold ikke betragtes som uadskillelige, da de uundgåeligt påvirker hinanden. Dermed anses temaerne som diskurser, der både er producerende og reproducerende for og i samspil med hinanden. Dette kommer særligt til udtryk ved de mere evidensprægede diskurser om tillid og mistillid, der antageligt kan lede til frygt og håb. Samtidig synes frygt og håb ligeledes at kunne afføde tillid og mistillid i befolkningen, hvilket kan aflede diskurser om forvirring og skepsis. Temaerne synes således at optræde i en uløselig relation til hinanden, hvor de indbyrdes påvirker og er medskabende for konstruktionen af COVID-19 vaccinen. Det er desuden relevant at gøre opmærksom på, at den tekstuelle analyse fremhæver specifikt udvalgte sproglige virkemidler i et forsøg på at undersøge konstruktionen af COVID-19 vaccinen i et udsnit af en social virkelighed, hvor sproget er afgørende for og defineret af de risiko- og krisediskurser, der eksisterer og konstrueres i myndighedernes, mediernes og befolkningens kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen. Dermed er den tekstuelle analyses resultater et udtryk for både specialets undersøgelsesfelt, vores rolle som forskere og den sociale verden, som empirien er et udsnit af.

9.3 Diskursiv praksis

I forlængelse af den foregående tekstuelle analyse, hvor fokus er på de semiotiske processer på tværs af empirien, vil det følgende afsnit undersøge den diskursive konstruktion af COVID-19 vaccinen ved at belyse risiko- og krisediskurser inden for risiko- og krisediskursordnen. På baggrund af den tekstuelle analyse kan der identificeres en hegemonisk tillidsdiskurs, som optræder på tværs af de forskellige temaer. Denne tillidsdiskurs ses at blive udfordret af en skepsisdiskurs. I den diskursive analyse benyttes relevante begreber fra Faircloughs (1992) diskursive praksis samt relevante begreber inden for risiko- og krisekommunikation. De tidligere belyste produktions-, distributions- og

fortolkningsforhold er afgørende for hvilke subjektpositioner samt interdiskursive og intertekstuelle kæder, der forekommer i den diskursive konstruktion af COVID-19 vaccinen. Derfor vil følgende afsnit belyse de identificerede, konkurrerende diskurser gennem en analyse af de forskellige subjektpositioner og produktionsforhold, der gør sig gældende for de forskellige teksttyper. Herefter vil forskellige risiko- og kriseforståelser blive diskuteret for at pege på de divergerende diskurser, der konstrueres i de enkelte teksttyper. Teksttyperne er netop afgørende for, hvordan COVID-19 vaccinen sprogligt konstrueres som en risiko og/eller krise. Slutteligt vil de konkurrerende diskurser om tillid og skepsis blive undersøgt gennem interdiskursivitet og forskellige intertekstuelle kæder, der optræder på tværs af empirien. Den diskursive praksis vil således søge at afspejle hvilken virkelighedskonstruktion, COVID-19 vaccinen indskrives i.

9.3.1 Subjektpositioner og produktionsforhold

I følgende afsnit findes det relevant at fremhæve de subjektpositioner, der optræder i de forskellige teksttyper, da de er med til at determinere, hvordan de forskellige tekster kan fortolkes. Subjektpositionerne har betydning for, hvordan den overordnede risiko- og krisediskursorden kommer til udtryk i myndighedernes, mediernes og befolkningens kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen. Således er produktionen af teksttyperne afgørende for, hvordan COVID-19 vaccinen både konstrueres i en hegemonisk tillidsdiskurs og i en udfordrende skepsisdiskurs.

9.3.1.1 Subjektpositioner og produktionsforhold på pressemøderne

På pressemøderne er myndighederne repræsenteret, men det findes relevant at skelne mellem de forskellige aktører, da konstruktionen af disse subjektpositioner indgår i den hegemoniske tillidsdiskurs, der særligt forekommer på pressemøderne. Dette aspekt vil senere blive belyst i relation til, at myndighederne repræsenterer en række institutioner, der indgår i en videnskabelig intertekstuel kæde. På pressemøderne er der gennemgående en tendens til at præsentere alle myndigheder og desuden skelne mellem hvem, der præsenterer hvilken viden (P-26/11, l. 3-6, 292-294; P-23/12, l. 3-6, 124-129, 358-365; P-28/01, l. 362-367, 491-493; P-24/02, l. 779-784, 1023-1027).

Til trods for at myndighederne synes at repræsentere en samlet enhed, når de for eksempel inddrager hinandens ekspertise i beslutningsgrundlaget, synes der ligeledes at eksistere en relevant differentiering i, hvem der formidler hvilken information. Både repræsentanter for

sundhedsmyndighederne og regeringen er til stede på de fire pressemøder. Disse institutioner er relevante at betragte opdelt med henblik på at belyse, hvorledes de subjektpositioner, som henholdsvis sundhedsmyndighederne og regeringen konstrueres som, repræsenterer forskellige agendaer og strategier. Eksempelvis ses Brostrøm at optræde som videnskabelig repræsentant, når Heunicke og Frederiksen henviser til ham for at formidle evidensbaseret information til befolkningen (P-26/11, l. 98-104, 292-294; P-28/01, l. 826-828). Brostrøm konstrueres dermed i en subjektposition der, jævnfør van Asselt & Renns (2011) normative principper inden for risiko governance, har hovedansvaret for at sikre, at myndighederne lever op til integrationsprincippet, og dermed får formidlet relevant viden og erfaring på tværs af discipliner, herunder risici angående COVID-19 vaccinen. Dette kommer blandt andet til udtryk, når Brostrøm udtaler: “[...] der kommer en informationsindsats, hvor vi selvfølgelig som sundhedsmyndigheder vil gøre alt hvad der står i vores magt for at give en balanceret information om fordele og ulemper, sådan at man kan træffe sit informerede valg om sin vaccine” (P-26/11, l. 480-483).

Frederiksen optræder derimod som udtryk for en politisk subjektposition grundet hendes embede som statsminister for den nuværende regering (P-28/01, l. 1-3, 94-98, 570-571; P-24/02, l. 1-4, 56-64, 615-621, 632-635). Dette kommer eksempelvis til udtryk i hendes rolle som ordstyrer på pressemøderne den 28. januar og 24. februar, særligt gennem pressens spørgsmål, der henvender sig direkte til hendes politiske rolle (P-28/01, l. 736-746; P-24/02, l. 1051-1061). Hertil synes det relevant at fremhæve, at det i de to første pressemøder er Heunicke, der har rollen som ordstyrer og repræsentant for regeringen. Dette kan henledes til, at pressemøderne den 26. november og 23. december omhandler udrulningen af Danmarks vaccineplan, hvorfor de sundhedspolitiske aspekter af Heunickes profil er aktuel, da det dermed fremstår, at sundhedsfaglig viden og evidens er fremtrædende. Dette medfører dog også, at pressemøderne den 28. januar og 24. februar, omhandlende genåbningen af samfundet, forekommer mere politisk orienterede, når Frederiksen her står i front. Sundhedsmyndighederne repræsenterer i denne sammenhæng det videnskabelige og evidensbaserede informationsgrundlag på pressemøderne, mens regeringen repræsenterer den overordnede risikohåndtering og det politiske aspekt af COVID-19 krisen (P-26/11, l. 200-206, 976-979; P-23/12, l. 124-129; P-28/01, l. 127-136, 567-571; P-24/02, l. 56-64). Sundhedsmyndighederne og regeringen som forskellige subjektpositioner er således samlet set med til at konstruere den overordnede tillidsdiskurs.

Myndighedernes subjektpositioner er afgørende for den diskursive styrke, der optræder i forhold til at interpellere befolkningen som lydige borgere. I litteraturreviewet kommer det til udtryk, at tillid til myndigheder er et afgørende element for at sikre, at et vaccinationsprogram lykkes (Dubé & MacDonald, 2017; Goldenberg, 2019). Myndighederne fremtræder som afgørende formidlere af vaccinekommunikationen, da de træffer beslutninger vedrørende COVID-19 vaccinen og ligeledes formidler disse til befolkningen. I forbindelse med COVID-19 vaccinen findes det interessant, at der ikke forekommer direkte tekstuel styrke i forhold til at overbevise befolkningen om, at de skal lade sig vaccinere. Der optræder dog gennemgående indirekte styrke på tværs af pressemøderne (P-26/11, l. 43-44; P-23/12, l. 256-261; P-28/01, l. 121-149; 24/02, l. 230-237, 252-265). Det kommer blandt andet til udtryk i følgende citat: ”At vi kan stå her lillejuleaften og sige, at på lørdag kommer der vaccine til Danmark, og på søndag går vi i gang med at vaccinere. Det er helt fantastisk“ (P-23/12, l. 104-106). Her forekommer der en indirekte tekstuel styrke ved, at vaccinen omtales som værende ’fantastisk’, og der stilles således ikke spørgsmål til vaccineudrulningen. At der ikke anvendes direkte tekstuel styrke kan være et strategisk middel i form af, at vaccinen ikke direkte kategoriseres som tvang, hvilket myndighederne også eksplicit påpeger: “[...] det her er ikke et indirekte eller afvejen tvang vi taler om her. Det er 100 procent frivilligt [...]” (P-26/11, l. 781-783). Her forekommer det interessant, at myndighederne har behov for eksplicit at understrege, at der ikke er tale om tvang. Dette kan anses som respons på en skepsisdiskurs i samfundet, hvilken også ses at komme til udtryk i fokusgrupperne (F-4, l. 285-288, 348-354; F-5, l. 170-176). Således konstruerer myndighederne, som interPELLerende subjekter, sprogligt vaccinen som den primære løsning på COVID-19 krisen, hvilket taler ind i den overordnede tillidsdiskurs frem for den skepsisdiskurs, der konstrueres i flere af fokusgrupperne og tillige i medierne.

9.3.1.2 Subjektpositioner og produktionsforhold i medierne

Medierne forekommer ligeledes som udtryk for flere subjektpositioner, der er konstruerende for en forståelse af COVID-19 vaccinen. Gennem disse subjektpositioner kan medierne antageligt være med til at interpellere befolkningen gennem de diskursive konstruktioner, der forekommer og trækkes på vedrørende COVID-19 vaccinen, når de anvender andre aktører i deres formidling af COVID-19 vaccinen. I kontrast til pressemøderne formidler medierne vaccinen fra både et myndigheds- og ekspertperspektiv, men inddrager ligeledes borgerberetninger. Således er medierne medkonstruerende for både den hegemoniske tillidsdiskurs og den konkurrerende skepsisdiskurs vedrørende COVID-19 vaccinen, da de agerer som talerør for både myndighederne og befolkningen.

En af mediernes primære opgaver er nemlig, jævnfør Bakir (2010), at agere vidensformidler af risiko til befolkningen. Dette kan sættes i relation til Neuwirths (2009) begreb om mediaafhængighed, da befolkningen i risiko- og krisetider typisk er afhængige af medierne for at få essentiel information og vejledning i forhold til den pågældende risiko eller krise samtidig med, at myndighederne er afhængige af, at medierne medvirker til at formidle deres risiko- og krisekommunikation.

9.3.1.2.1 Myndighederne som medprincipal

Medierne ses overordnet at forholde sig både kritiske og positive til myndighedernes overvejelser og beslutninger vedrørende COVID-19 vaccinen. Dette skaber fortolkningsmuligheder, der både kan højne tilliden og mistilliden i befolkningen til både myndighederne og deres risiko- og krisehåndtering, medierne og selve vaccinen. Medierne anses dermed som at have en central rolle som formidlere af myndighedernes budskab (M-70, 74, 106).

Det er relevant, at medierne benytter myndighederne som medprincipal ved at videreformidle og sprogligt vise opbakning til deres udtalelser og håndtering, hvilket bidrager til den overordnede tillidsdiskurs, der særligt konstrueres af myndighederne (M-26, 40, 61, 74). Dette kommer blandt andet til udtryk, når DR inddrager Brostrøms udtalelse angående det forsigtighedsprincip, som Sundhedsstyrelsen benytter i forbindelse med AstraZeneca-vaccinen: “Vi køber os tid til at grave os endnu grundigere ned i det her. Det er det, der er formålet med pausen, sagde direktør i Sundhedsstyrelsen Søren Brostrøm ved et pressemøde i dag” (M-74). DR videreformidler her Sundhedsstyrelsens logik omhandlende pausen med AstraZeneca-vaccinen, hvorved mediet, jævnfør van Asselt & Renns (2011) kommunikations- og inklusionsprincip, interagerer med beslutningstagerne og kommunikerer på en måde, der understøtter opretholdelsen af tillid til myndighederne. Således konstruerer medierne en forståelse af Brostrøm som en vigtig videnskabelig autoritet. Dermed er medierne med til at konstruere en diskurs om videnskabelighed, der understøtter fremkomsten af den overordnede tillidsdiskurs. Dette taler ind i, at medierne og befolkningen, jævnfør Neuwirth (2009), ofte støtter myndighedernes krisehåndtering gennem opretholdelsen af social enighed i samfundet.

Mediernes inddragelse af myndighederne som medprincipal kan ligeledes relateres til integrationsprincippet. Dette kommer blandt andet til syne, når Ekstra Bladet skriver:

Lige nu vaccineres der ikke i Danmark med vaccinen fra AstraZeneca, og pausen er foreløbig sat til at vare til uge 13, der starter den 29. marts. Det skyldes, at myndighederne er ved at undersøge, om der er en sammenhæng mellem vaccinen og blodpropper kort efter vaccination, der er registreret. (M-66)

Medierne indikerer herved, at myndighederne forsøger at indsamle al relevant viden om AstraZeneca-vaccinen med henblik på at værne om befolkningens sundhed. Dette kan bidrage til at højne tilliden til myndighederne, da de dermed fremstår som grundige og handlekraftige autoriteter. Ved at gøre brug af myndighederne som tillidsvækkende principal i medieteksterne, bidrager medierne til den hegemoniske tillidsdiskurs. Denne diskurs udfordres dog af den mere mistillidsprægede skepsisdiskurs, der ligeledes er til stede i mediebildet.

Et eksempel på, hvordan medierne inddrager myndighederne i et kritisk perspektiv, kan ses i nedenstående uddrag fra en artikel i B.T.:

Med to stik i armen med en coronavaccine følger mere frihed, oplyser myndighederne. Eller gør der? For hvorfor skal man så fortsat kunne fremvise en negativ test visse steder i samfundet? 65-årige Hans Jørgen R. Kølle, der bor i København, er en af de danskere, der undrer sig over reglerne. (M-107)

Her henvises der til, at myndighederne forbinder COVID-19 vaccinen med frihed. Dog følges udsagnet op med spørgsmålet 'Eller gør der?'. Dette spørgsmål fremstiller således udtalelsen fra myndighederne som utroværdig. Der rettes her kritik af myndighedernes håndtering af vaccinen og genåbningen af samfundet, og der opstår dermed et udtryk for mistillid til myndighedernes beslutningstagen, hvilket er med til at konstruere en skepsisdiskurs. Inddragelsen af myndighederne i et sådant aspekt bevirker, at medierne bidrager til at konstruere en risikopfattelse, der på nogle punkter er modstridende med myndighedernes, da medierne ikke udelukkende godtager myndighedernes udlægning. Medierne bidrager ligeledes til at fremstille COVID-19 vaccinen i et kritisk perspektiv i forbindelse med, at myndighedernes vaccinstrategi kan fratage borgernes frie valg (M-49, 100, 102). Mediernes tekstuelle styrke og sociale magt, jævnfør Altheides (2013)

forståelse af medierne, får dermed mulighed for at fratage myndighedernes magt til at interpellere befolkningen, da de følger op på myndighedernes udmeldinger med kritiske spørgsmål og perspektiver (M-14, 16, 17, 50, 51, 82, 94). Således kan medierne interpellere befolkningen med deres kritiske synspunkt, hvilket eksemplificerer, at medierne er medkonstruerende for den konkurrerende skepsisdiskurs vedrørende COVID-19 vaccinen, hvor det kritiske aspekt udfordrer myndighedernes tillidsdiskurs.

9.3.1.2.2 Ekspertter som medprincipaler

Ekspertviden bliver i høj grad inddraget i mediernes sproglige konstruktion af COVID-19 vaccinen (M-9, 33, 61, 65, 67, 68, 69, 75, 84, 89, 98). Som beskrevet i den tekstuelle analyse, kan eksperternes faglige kompetence højne tilliden og troværdigheden til vaccinen. De inddragede eksperter fremtræder hermed i en subjektposition som troværdige formidlere af en række normative principper, herunder hvordan befolkningen skal forholde sig til vaccinen og dens sikkerhed. Der forekommer tekstuel styrke, når eksperter udtaler sig om vaccinen gennem både direkte og indirekte opfordringer i medieteksterne (M-33, 65, 75, 88, 98). Dette ses for eksempel i en artikel fra TV2, hvor formanden for Det Ethiske Råd forholder sig til konsekvenserne ved valgfrihed af vaccintype:

Men man mister ikke sin ret til en gratis vaccine, hvis man vælger at vente til senere, lød det fra Søren Brostrøm. [...] En sådan beslutning [om at afvente vaccinen] skal man ifølge Anne-Marie Axø Gerdes, formand for Det Ethiske Råd, overveje nøje. For den har omkostninger for både den enkelte borger og for samfundet, lyder det. [...] Vi er nødt til at forstå, at vi indgår i et samfund, siger hun. (M-88)

Gennem brug af videnskabelige kilder fremmer medierne tillid, hvilket potentielt bidrager til at interpellere borgerne i forhold til deres valg om at få vaccinen. Denne interpellation har en ideologisk virkning, da den kan have indflydelse på, at magtrelationen omstruktureres fra myndighederne til medierne, hvorfor medierne har magt til at interpellere befolkningen i deres konstruktion af vaccinen. Dette kan forstås på baggrund af Strömback og Essers (2014) betragtning om medierne som en samfundsinstitution, der er indflydelsesrig i politiske processer. Således bidrager medierne til at fremstille en hegemonisk tillidsdiskurs om vaccinen. Dette kommer særligt til udtryk under

AstraZeneca-vaccinens udvikling, hvor eksperter i høj grad inddrages i medie billedet for at give et indblik i vaccinens sikkerhed (M-9, 61, 65, 68, 75). Det ses blandt andet i følgende rubrikker: "Eksperter støtter stadig Astra-Zeneca-vaccinen", "AstraZenecas vaccine er sikker og effektiv, konkluderer EMA" og "AstraZeneca er fortsat sikker, siger WHO" (M-65, 68, 75). Mediernes formidling af AstraZeneca-vaccinen kan, på baggrund af inddragelsen af eksperter på tværs af discipliner, relateres til integrationsprincippet, da ekspertviden bidrager til at informere befolkningen om vaccinesikkerheden, så de kan træffe et velinformeret valg. Dette kan henledes til Bults' et al. (2011) argument om, at myndigheder bør være transparente omkring de potentielle risici, der kan være ved en vaccine, for at sikre sig, at befolkningen kan træffe et velinformeret vaccinevalg.

Derudover er medierne med til at konstruere en skepsisdiskurs om COVID-19 vaccinen ved at inddrage eksperter, der forholder sig kritiske til både AstraZeneca-vaccinen og COVID-19 vaccinen generelt (M-34, 84, 98). I den forbindelse ses der flere eksempler på, at eksperterne, der inddrages af medierne, understøtter en videnskabelig usikkerhed i forbindelse med AstraZeneca-vaccinen (M-67, 69, 98). Dette kommer eksempelvis til udtryk i følgende udsagn:

Holdet af norske eksperter har undersøgt de tre patienter nøje ud fra en teori om, at vaccinen giver en uventet immunreaktion hos de syge. [...] Vi har årsagen. Og der er ingen andre ting end vaccinen, der kan forklare, at vi har fået den immunreaktion, siger den norske overlæge.

(M-67)

Inddragelsen af eksperter, der både er positive og skeptiske over for COVID-19 vaccinen, er med til at konstruere en tvetydig forståelse af vaccinen. Dette kommer ligeledes til syne i fokusgruppernes udtryk for forvirring i forbindelse med mediernes fremstilling af vaccinen samt myndighedernes håndtering (F-1, l. 51-59, 94-100; F-2, l. 328-341; F-4, l. 578-589; F-5, l. 193-200, 970-974). Måden, hvorpå medierne inddrager eksperter, tilvejebringer således forskellige fortolkningsmuligheder af vaccinen, og hvorvidt den er sikker, hvilket eksempelvis kan bidrage til, om den videnskabelige diskurs fremtræder som tillidsvækkende eller skepsisorienteret. Dette vil senere blive belyst i afsnittet 'De konkurrerende diskursers betydning'.

9.3.1.2.3 Borgere som medprincipaler

Medierne inddrager ligeledes borgere som både kritiske og lydige medprincipaler, hvilket bidrager til, at der i medieteksterne opstilles personlige og relaterbare subjektpositioner (M-57, 78, 79, 102). Jævnfør Altheide (2013) er medierne netop bidragende til forhandling af social interaktion, hvilket eksemplificeres ved inddragelsen af borgerperspektiver og modstridende holdninger. De konkurrerende subjektpositioner synes at repræsentere befolkningen, hvilket ligeledes taler ind i det konkurrerende forhold mellem tillidsdiskursen og skepsisdiskursen. I en artikel fra DR optræder en borger eksempelvis som kritisk medprincipal: “Jeg er en ung kvinde, som tager p-piller og har derfor i forvejen lidt øget risiko for blodpropper. Når jeg hører om en vaccine, der måske kan give mig yderligere risiko for blodpropper, er det ikke rart, siger Emma Broberg“ (M-78). I denne forbindelse konstrueres COVID-19 vaccinen diskursivt i relation til skepsis, da borgerberetningen synes at bidrage til at højne frygt og bekymring for vaccinen. Denne frygt repræsenterer også en underlagt forventning til befolkningen om, at de skal lade sig vaccinere. Dette perspektiv synes at gå på tværs af medie billedet (M-78, 79, 97, 102, 107).

Et eksempel på, at medierne inddrager og fremstiller borgere, der er lydige i forhold til myndighedernes anbefalinger i henhold til COVID-19 vaccinen, kommer til udtryk i følgende: “[...] Så lige nu venter jeg på mit andet stik, når den er blevet godkendt. Gør de det, skal jeg selvfølgelig have den igen. Jeg har tiltro til fakta og lægevidenskaben, og jeg vil opfordre alle til at tage den” (M-97). Ved at benytte personlige fortællinger fra borgere, bliver artiklernes budskaber i højere grad relaterbare. Dette medfører, at der fremgår indirekte tekstuel styrke, der kan lede til interpellering af befolkningen i forhold til, om de enten skal lytte til eller forholde sig kritiske over for myndighedernes anbefalinger i relation til COVID-19 vaccinen. Således har medierne mulighed for at interpellere befolkningen til enten at forholde sig kritisk eller positivt til COVID-19 vaccinen, hvilket har betydning for, at befolkningen godtager den information, medierne stiller til rådighed vedrørende vaccinen (F-1, l. 443-445; F-2, l. 288-291; F-4, l. 649-660).

9.3.1.3 Subjektpositioner og produktionsforhold i fokusgrupperne

Fokusgrupperne optræder som udtryk for et udsnit af befolkningens holdninger til COVID-19 vaccinen, hvilke har betydning for konstruktionen af risiko- og krisediskurserne. Det findes relevant at skelne mellem de forskellige repræsenterede grupper, der fremtræder i fokusgrupperne, da der på baggrund af denne inddeling repræsenteres forskellige diskurser vedrørende frygt, tvang, kontrol,

evidens og håb, der bidrager til konstruktionen af den hegemoniske tillidsdiskurs og den udfordrende skepsisdiskurs.

9.3.1.3.1 Konkurrerende subjektpositioner

Pro-fokusgrupperne forekommer som konstruerende for en diskurs omhandlende håb, hvor vaccinen særligt skaber en forhåbning om at komme ud af COVID-19 krisen (F-1, l. 92-94; F-2, l. 244-247; F-3, l. 206-207, 310-311). Dette kommer blandt andet til udtryk i følgende: “Mit første ord jeg skrev, det var håb, for jeg ser vaccinen som en løsning. Ja, håb er noget, jeg meget kraftigt associerer med det [...]” (F-3, l. 248-250). Her ses en af informanterne at tilslutte sig myndighedernes sproglige og diskursive fremstilling af COVID-19 vaccinen som løsningen på COVID-19 krisen. Pro-fokusgrupperne optræder som lydige borgere, hvorfor de er medkonstruerende af den hegemoniske tillidsdiskurs (F-1, l. 139-140, 204-207, 233-240; F-2, l. 603-613). Det kommer eksempelvis til udtryk i følgende:

Og så tror jeg, at jeg af ren kultur... Altså det var det [vaccinen] vi alle sammen tænkte, at vi skulle, og så gjorde vi det, og så har det været fint. Jeg har egentlig ikke sådan bagefter tænkt så meget over det, fordi jeg tror bare, jeg har den holdning, at det er vejen igennem det her. (F-4, l. 195-198)

Dette taler ind i diskurserne om tillid, håb og evidens. På baggrund af ovenstående synes informanterne interPELLerede af myndighedernes risikohåndtering vedrørende vaccinen, hvortil informanterne som fortolkende subjekter har kunnet relatere til myndighedernes subjektposition.

Anti-fokusgruppen og tøvende informanter synes at konstruere COVID-19 vaccinen i en frygtdiskurs, hvor ‘tvang’ anses som et nøgleord for, at informanterne ikke ønsker at få vaccinen (F-4, l. 215-216, 286, 289, 318, 326-327; F-5, l. 882-895). Frygtdiskursen kommer eksempelvis til udtryk i følgende interaktion, hvor informanter i anti-fokusgruppen giver udtryk for en uforståenhed overfor, at andre i samfundet vil lade sig underlægge vaccinen og peger på frygt som værende årsagen til dette:

Victoria: Er folk virkelig så vaccineliderlige, at man gider at stå i kø i timevis ude foran et vaccinecenter, i håb om at der bliver en restvaccine, man kunne få lov at få? Hvorfor skyde sådan noget i sin krop?

Adam: Dødsangst.

Victoria: Så tror jeg da netop, at du har underskrevet en dødsdom, hvis du skriver under på at få noget, som er så eksperimentelt i din krop.

Adam: Det tror de jo ikke på.

Victoria: Eller også, så har du i hvert fald øget risikoen for autoimmune sygdomme og alt muligt andet, som vi andre rigtig gerne vil undgå.

Adam: Præcis, og det er jo det som er problemet, for de tror det er sikkert jo. (F-5, l. 882-895)

Ligeledes synes også videnskabelig usikkerhed at ligge til grund for informanternes konstruktion af en skepsisdiskurs i ovenstående korrespondance mellem informanterne. Der synes også at eksistere en uvished i de resterende fokusgrupper, der primært forekommer ved manglende videnskabeligt belæg og uforudsete bivirkninger som for eksempel ved AstraZeneca-vaccinen (F-1, l. 443-445; F-2, l. 143-146; F-3, l. 101-105; F-4, l. 100-109; F-5, l. 897-903).

De divergerende holdninger til COVID-19 vaccinen, der optræder i fokusgrupperne, er udtryk for, at der er opstået subgrupper i samfundet på baggrund af myndighedernes håndtering af COVID-19 vaccinen (F-1, l. 271-276; F-2, l. 426-434; F-4, l. 210-216; F-5, l. 581-600). Dette kan blandt andet henledes til Goldenbergs (2019) studie af antivax borgere, da antivax borgeres holdning til COVID-19 vaccinen i særlig grad er konstruerende for den konkurrerende skepsisdiskurs, hvor der trækkes på diskurser omhandlende evidens og tvang (F-2, l. 546-550; F-4, 141-147, 232-237, 324-327; F-5, l. 82-111, 120-127, 811-815). Særligt anti-fokusgruppen og de tøvende informanter i de resterende fokusgrupper konstruerer en direkte modlæsning af den tillidsdiskurs, der konstrueres på pressemøderne og fremmer dermed en skepsisdiskurs (F-2, l. 116-131; F-4, 141-147, 232-237, 324-327; F-5, l. 821-823, 897-903). Fokusgrupperne afspejler således forskellige måder, hvorpå COVID-19 vaccinen forstås i samfundet. Desuden afspejler denne uvished vedrørende vaccinen en wait and

see adfærd, hvor nogle af informanterne blandt andet udtrykker glæde over ikke at være først i køen om at få vaccinen (F-4, l. 117-121, 200-205, 223-228).

Det er et interessant aspekt, at der på tværs af pro- og anti-fokusgrupperne også optræder informanter, der er tøvende i forhold til COVID-19 vaccinen (F-2, l. 119-131, 147-156, 344-351; F-4, l. 117-121, 508-511, 618-623). Vaccinetøven forekommer i form af, at flere informanter endnu ikke har taget en endelig beslutning i forhold til at vælge eller fravælge vaccinen, hvilket trækker på forståelsen af en wait and see adfærd: "Den der tvivl man kan have med... Jeg har egentlig ikke taget stilling endnu, jeg skubber lidt beslutningen, om jeg skal eller ej" (F-4, l. 225-226). Sidst synes vaccinetøven også at resultere i, at en informant bevæger sig mere over i en antivaccine holdning grundet videnskabelig usikkerhed: "Jeg bliver mere skeptisk overfor, hvad det er vi ikke ved ved denne her vaccine" (F-2, l. 126-127). Vaccinetøven optræder dermed som et eksempel på det konkurrerende forhold mellem konstruktionen af henholdsvis en tillidsdiskurs og en skepsisdiskurs i fokusgrupperne.

Således synes fokusgrupperne at afspejle, at der konstrueres forskellige subjektpositioner på grund af den interpellation, der finder sted på tværs af myndighedernes, mediernes og befolkningens egen konstruktion af COVID-19 vaccinen. Hvor mediernes særligt synes at fremstille usikkerhed ved AstraZeneca-vaccinen, er fokusgrupperne udtryk for den komplekse problemstilling, der generelt forekommer om COVID-19 vaccinen med henblik på, at videnskabelig usikkerhed udfordrer tillidsdiskursen.

9.3.1.3.2 Interpellerede subjekter

På baggrund af de konkurrerende subjektpositioner i fokusgrupperne, synes de diskurser, der optræder i fokusgrupperne, uundgåeligt at være produceret og fortolket på baggrund af informanternes viden, erfaringer samt tidligere kendskab til andre vacciner. Disse synes på grund af fokusgruppernes interaktion at resultere i en samkonstruktion af COVID-19 vaccinen, hvor informanterne internt i fokusgrupperne lader sig interpellere af hinanden. Denne samkonstruktion er sigende for, hvordan de konkurrerende tillids- og skepsisdiskurser skaber en splittelse i samfundet, når anti-fokusgruppen sammen underbygger en modlæsning af den overordnede hegemoniske tillidsdiskurs, mens pro-fokusgrupperne fremmer den hegemoniske tillidsdiskurs og synes interpellerede af myndighederne og mediernes positive kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen. Dog er det værd at bemærke, at sammensættelsen af fokusgrupperne er udvalgt i netop

omtalte grupper, hvorfor en anden sammensætning kunne være sigende for konkurrerende argumenter og dermed konstruerende af andre diskurser.

I fokusgrupperne erklærer informanterne sig ofte enige i hinandens udtalelser, hvorfor de ses at påvirke hinandens forståelser internt (F-0, l. 530; F-1, l. 152-155, 159-160, 170-173; F-2, l. 275, 413; F-3, l. 120, 467; F-5, l. 129-134). I større sammenhænge findes informanterne at være blevet interPELLeret som lydige borgere af aktører såsom Frederiksen og Brostrøm (F-1, l. 511-516; F-2, l. 599-608; F-3, l. 608-613). En informant udtaler blandt andet: "Jeg synes, at der er noget tillidsskabende i, at det ikke kun er hende [Frederiksen], der står og snakker, men at hun simpelthen har det her team, der repræsenterer forskellige institutioner" (F-0, l. 524-527). Flere informanter giver ligeledes udtryk for, at myndighederne, både som politikere, embedsmænd og eksperter, har gjort det godt, hvorfor de indtræder i en subjektposition som lydige borgere, da informanterne tilkendegiver deres tillid til vaccinen (F-0, l. 477-489, 697-702; F-1, l. 165-168, 233-237, 482-484, 492-498; F-2, 296-298, 373-376; F-3, l. 617-621). En informant påpeger endda, at befolkningen generelt har været lydige og indordnet sig efter myndighedernes udmeldinger:

Det tror jeg har hjulpet os og sparet liv, og jeg fornemmer også, at vi som danskere har været lydige, og at vi til en høj grad gør hvad der bliver sagt. Det tror jeg også har hjulpet gevaldigt på at sænke smitten og vente på vaccinen den nu kommer, ikke? (F-3, l. 285-289)

Myndighedernes tillidsvækkende strategi synes således at have påvirket den tillidsdiskurs, der konstrueres i fokusgrupperne. Der kan således ses træk fra, at fokusgrupperne er påvirket af en viden og et perspektiv, som både myndighederne og medierne konstruerer (F-1, l. 204-207, 233-240; F-2, 296-298, 341, 115-119; F-3, l. 549-554; F-4, l. 649-658). Det kommer blandt andet til udtryk i følgende citat:

På en eller anden måde, synes jeg, da de udkom, var Pfizer mere fake og AstraZeneca var mere rigtig. Men så hører man det her, og så er den anden lige pludselig den rigtige, og AstraZeneca en den dårlige. Altså, jeg synes også, min holdning har sådan skiftet lidt. Hvilket sådan set er klart, fordi at medierne påvirker det. (F-2, l. 337-341)

Pro-fokusgrupperne synes til dels at anerkende myndighedernes kommunikation om, at vaccinen er en løsning på COVID-19 krisen, når de eksempelvis gentager hinandens argumenter for, hvorfor de ønsker at få vaccinen (F-1, l. 89-94, 101-112; F-2, l. 275-279; F-3, l. 169-171). Opdelingen af fokusgrupperne i henholdsvis antivaccine og provaccine synes at resultere i, at informanterne oftest ser sig enige i de andre informanternes udtalelser i den pågældende fokusgruppe og dermed fælles konstruerer enten en tillids- eller skepsisdiskurs i relation til COVID-19 vaccinen.

9.3.2 Risiko- og kriseopfattelser af COVID-19 vaccinen

På baggrund af de forskellige subjektpositioner, der konstrueres på tværs af empirien, vil følgende afsnit belyse, hvordan der i de forskellige teksttyper yderligere konstrueres forskellige risiko- og kriseforståelser af COVID-19 vaccinen. Myndighederne er med til at skabe en risikodiskurs, der er videnskabeligt orienteret og bygger på en tillidsskabende og troværdig risikokommunikation. Mediernes konstruktion af COVID-19 vaccinen synes derimod at fremstille et mere kritisk perspektiv på COVID-19 vaccinen, hvor det emotionelle aspekt fremhæves særligt i form af frygt. Hertil følger fokusgruppernes konstruktion af en tosidet diskurs om tillid til og skepsis om håndteringen af vaccinen. Til at belyse de forskellige risiko- og kriseforståelser af COVID-19 vaccinen tages der udgangspunkt i Coombs' (2010) krisefaser. I den forbindelse anses de forskellige krisefaser som udtryk for diskurser omhandlende risiko- og krisehåndtering. Efterfølgende vil de identificerede krisefaser blive anvendt til at undersøge, hvorledes de konkurrerende diskurser optræder i forskellige forståelser af COVID-19 vaccinen som en risiko, krise eller løsning på COVID-19 krisen.

9.3.2.1 Risiko- og kriseopfattelser på pressemøderne

Overordnet konstruerer myndighederne en risikodiskurs i forhold til COVID-19 vaccinen gennem transparent og evidensbaseret kommunikation. Denne konstruktion finder sted inden for en krisediskurs om COVID-19 virussen. Myndighedernes brug af risikokommunikation om COVID-19 vaccinen som en løsning på krisen er således afgørende for, at krisen forstås som værende i sin sidste fase og dermed har træk fra en efter-krise fase.

Pressemøderne afspejler en igangværende krisesituation i Danmark, da myndighederne gennemgående på pressemøderne giver en status på den nuværende situation til befolkningen (P-

26/11, l. 1-3, 6-7; P-23/12, l. 6-7; P-28/01, l. 1-4; P-24/02, l. 22-33). Denne tendens ses at være indlejret i en eksisterende forståelse af en krisediskurs, hvor krisekommunikation tilrettelægges ud fra at formidle den nuværende viden, som myndighederne besidder. Pressemøderne er dermed et udtryk for at formidle krisemeddelelser af informerende karakter, hvilket kan henledes til Reynolds og Seegers (2005) forståelse af krisekommunikation, da myndighederne på pressemøderne formidler eksisterende viden om COVID-19 krisen og italesætter endnu ikke kendte faktorer hertil. Samtidig kan der identificeres nogle sproglige træk, som kan relateres til Coombs' (2010) forståelse af risikohåndtering, herunder brugen af normative principper, som opstår på pressemøderne, når myndighederne informerer alle aktører i samfundet om, hvordan de skal håndtere de risici, de udsættes for, som for eksempel bivirkninger ved vaccinen (P-26/11, l. 235-242, 872-885; P-23/12, l. 118-120, 208-220).

I forbindelse med formidlingen af COVID-19 vaccinen synes myndighederne at tale ind i en risikodiskurs, hvor tillid og evidens er centrale aspekter (P-26/11, l. 717-724, 814-837; P-23/12, l. 114-120, 193-202). Dette kommer blandt andet til udtryk i følgende udsagn fra Brostrøm:

[...] når vi har en veldokumenteret, godkendt vaccine som vi har dokumentation for er sikker og effektiv og vi har anbefalet den og synes den giver fordele, både i forhold til sygdom og død og bevare kontrollen over pandemien. Så ønsker vi som sundhedsmyndigheder også så stor en tilslutning som muligt. (P-26/11, l. 717-721)

Denne tillid, der fremmes af myndighederne, synes ydermere at komme til udtryk i forbindelse med deres artikulering af COVID-19 virussen som en krise, hvilket er med til at konstruere en form for kontrol over situationen (P-28/01, l. 130-137, 186-191, 575-577; P-24/02, l. 1023-1027). Dette kommer eksempelvis til syne, da Frederiksen udtaler: "Der er stadig brug for, at alle påtager sig et ansvar for at få os alle sammen igennem denne her krise for hinanden, nøjagtigt som vi nu har gjort det i snart et år" (P-28/01, l. 175-177). Frederiksen definerer ligeledes, at vi 'står midt i en sundhedskrise', hvorfor regeringen fører en 'aktiv krisepolitik' (P-28/01, l. 574-575). Den omtalte aktive krisepolitik, der synes at være baseret på fællesskab og solidaritet, omhandler således implicit, at myndighederne uddelegerer ansvaret til befolkningen, da det i højere grad er dem, der skal handle aktivt i forhold til at lade sig vaccinere.

Diskursen om COVID-19 som en krise indikerer, at vi er midt i en krisefase. Dog pointeres det, at Danmark og hele verden har været i en krise over længere tid, hvorfor der ses elementer fra efter-krise fasen, når myndighederne trækker på de erfaringer, som samfundet har gjort sig i løbet af COVID-19 krisen (P-26/11, l. 441-450; P-28/01, l. 4-9; P-24/02, l. 339-344). COVID-19 vaccinen præsenteres i den forbindelse som den risiko, som samfundet må tage for at komme ud af krisen. Vaccinen fremstilles således på tværs af pressemøderne som den bedst mulige løsning på COVID-19 krisen (P-26/11, l. 71-78, 605-606, 679-683; P-23/12, l. 464-466; P-24/02, l. 270-272, 336-339). Det findes dog interessant, hvorvidt COVID-19 vaccinen kan resultere i en ny krise, hvis ikke myndighedernes vaccineplan lykkes, eller hvis der forekommer uforudsete og alvorlige bivirkninger ved vaccinen. Dermed kan der i kommunikationen om COVID-19 vaccinen på pressemøderne ses elementer fra en før-krise fase, da myndighederne søger at forhindre en ny krise, og vaccinen hertil formidles som en foranstaltning (P-26/11, l. 573-582, 717-721, P-28/01, l. 790-797). I den forbindelse kan vaccinen derfor anses som en risiko, hvor risikokommunikation bidrager til, at alle aktører får den nødvendige viden for at kunne foretage en informeret beslutning om vaccinerne (P-26/11, l. 236-238, 472-483). Der optræder således elementer fra alle tre krisefaser i myndighedernes kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen. Det forekommer hertil særligt relevant, hvordan den sproglige brug af ordene 'krise' og 'risiko' får betydning for måden, hvorpå COVID-19 vaccinen konstrueres af myndighederne. Blandt andet udtaler Senderovitz, at der ikke er tale om en risiko ved vaccinen:

[...] jeg er også nødt til at understrege, at da jeg holder enormt meget af min familie og af mine venner, ville jeg jo på ingen måde udsætte dem for en risiko, øh hvis ikke jeg var helt tryk. Og de kan også roligt lade sig vaccinere. (P-23/12, l. 246-250)

Risiko omtales også løbende, når det omhandler de risikogrupper, der er forrest i køen til vaccinen, om smittespredningen i samfundet samt ved omtale af genåbningen af Danmark (P-26/11, l. 98-103; P-23/12, l. 163-166; P-28/01, l. 76-80, 858-862, 980-983; P-24/02, l. 83-89, 499-504). Således indebærer myndighedernes formidling af COVID-19 vaccinen gennemgående positive konnotationer, hvilket bidrager til, at vaccinen forbindes med håb frem for usikkerhed og frygt.

Den sproglige konstruktion af COVID-19 vaccinen synes at have betydning for risiko- og krisediskurserne på pressemøderne, hvor den hegemoniske tillidsdiskurs fremmes af myndighederne. Den overordnende kriseopfattelse af COVID-19 virussen synes her at bidrage til at skabe både frygt og ligeledes håb, hvilket kan ses som en strategi til at højne vaccinevilligheden hos befolkningen. Myndighederne synes således at gøre brug af både risiko- og krisekommunikation for at informere om den nuværende situation, men ligeledes søger de både direkte og indirekte at overtale befolkningen til at lade sig vaccinere. Når myndighederne indirekte henviser til krisefaser er det således med til at skabe kontrol og tillid, mens italesættelsen af risici trækker på en videnskabelig diskurs.

9.3.2.2 Risiko- og kriseopfattelser i medierne

I medierne fremstilles COVID-19 vaccinen i et mere kritisk perspektiv end set ved pressemøderne. Dette bevirker, at COVID-19 vaccinen konstrueres som en potentiel krise i COVID-19 krisen, hvilket dog stadig indebærer elementer af risiko blandt andet i form af, at der ikke er truffet en endelig beslutning om AstraZeneca-vaccinen. Ligeledes er det også vigtigt at fastholde, som påpeget i ovenstående, at medierne også skildrer myndighedernes diskursive konstruktion af vaccinen som en risiko, der bør tages. COVID-19 vaccinen forekommer således mere kompleks i mediernes diskursive konstruktion, og medierne er i den forbindelse med til at rapportere om og skabe frygt. Dette kan forstås i forhold til den frygtdiskurs, som medierne, ifølge Altheide (2013), er medkonstruerende for.

Mediernes formidling kan forstås ud fra Reynolds og Seegers (2005) udlægning af krisekommunikation, da medierne præsenterer eksisterende viden om COVID-19 vaccinen samt beretter om fremtidige potentielle udviklinger (M-44, 66, 74, 94). Mediernes kriseopfattelse optræder i særdeleshed, når medierne beskriver AstraZeneca-vaccinen og dens bivirkninger (M-17, 62, 63, 78 og 100). Blodpropperne, der beskrives som en af bivirkningerne til vaccinen, omtales i medierne som en uforudset konsekvens, hvorfor risiko i denne sammenhæng forstås som en potentiel fare ved at modtage denne vaccine. Dette kan antageligt føre til en krise, hvilket er i overensstemmelse med van Asselt og Renns (2011) definition af risiko som en potentiel fare. AstraZeneca-vaccinen kan nærmere beskrives som en systemisk risiko, da vaccinen påvirker større samfundsprocesser, som præger forskellige aktører. Tillige påvirker denne systemiske risiko de lande, som har købt AstraZeneca-vaccinen, da deres borgere er sårbare i forhold til den potentielle risiko. Dette bliver ligeledes portrætteret i medierne, hvor Danmark ses at drage viden og erfaring fra andre landes håndtering samt

fra eksperterers udtalelser angående de potentielle risici vedrørende AstraZeneca-vaccinen (M-57, 68, 75, 86, 98). Dette er i overensstemmelse med Bakirs (2010) pointe om, at medierne accepterer dominerende institutioners rammesætning af en risiko. Samtidig forholder medierne sig kritiske over for myndighederne, hvilket, ifølge Bakir (2010), bidrager til en øget risikobevidsthed blandt befolkningen. Mediernes formidling ses således at bidrage til en generel mistillid til AstraZeneca-vaccinen fra befolkningen, hvilket bidrager til en skepsisdiskurs, som i højere grad fremsætter en reel krisesituation, da befolkningens frygt for vaccinen kan udsætte flokimmuniteten i samfundet og dermed forlænge COVID-19 krisen (F-2, l. 288-292; F-3, l. 289-292; F-4, l. 508-511).

Da mediernes risikoopfattelse beror sig på antagelsen om, at risici kan påføre skade, kan kommunikationen om COVID-19 vaccinen anses at trække på elementer fra før-krise fasen, hvor kommunikationen og formidlingen bærer præg af at være forebyggende for den potentielle krise (M-58, 71, 73). Dog er det væsentligt, at når medierne trækker på mere mistillidsprægede risiko- og kriseopfattelser, synes deres fremstilling af AstraZeneca-vaccinen at trække på flere elementer fra krisefasen gennem mediernes formidling af krisemeddelelser vedrørende vaccinen til befolkningen (M-45, 47, 61, 69, 98).

9.3.2.3 Risiko- og kriseopfattelser i fokusgrupperne

I fokusgrupperne optræder der forskellige forståelser af COVID-19 vaccinen som en risiko og COVID-19 virussen som en krise. Dette er med til at afspejle det komplekse billede af vaccinen, da den omtales i relation til en krise flere gange (F-1, l. 537-543; F-4, l. 694-695). Denne sproglige konstruktion af COVID-19 virussen som krise kommer eksempelvis til udtryk i følgende udsagn: "Det her, det er sket... Det er en kæmpe verdenskrise" (F-4, l. 673-674). I relation til Coombs' (2010) krisefaser, kan vaccinen med udgangspunkt i pro-fokusgrupperne placeres som en løsning på den krise, som COVID-19 virusudbruddet defineres som. I anti-fokusgruppen defineres COVID-19 vaccinen som en potentiel ny krise, mens også virussen fremstilles som en krise (F-5, l. 68-71, 206-213, 227-244, 294-300).

I fokusgrupperne omtales COVID-19 vaccinen flere gange som en risiko. Her henvises der både til risikoen, der er forbundet med de forskellige vacciner og deres bivirkninger, men også til en risiko i forhold til, at det er uvist, hvordan vaccinen vil påvirke hverdagen i fremtiden (F-1, l. 120-122; F-2, l. 338-343; F-4, l. 111-117). I den forbindelse kan COVID-19 virussen, jævnfør van Asselt & Renn

(2011), defineres som en systemisk risiko. Dette kommer til udtryk ved, at det italesættes, at hele det danske samfund påvirkes og trues af virussen, hvorfor virussen som en risiko anses på et mere samfundsmæssigt plan frem for et individuelt plan (F-1, l. 110-112, 114-115, 147-151; F-3, l. 374-284). I den forbindelse er det interessant, at flere informanter ønsker at få vaccinen for netop at kunne indgå i og hjælpe samfundet, og derved bliver beslutningen implicit taget på samfundets vegne (F-1, l. 122-124, 142-144, 147-151, 152-156; F-2, l. 666-673; F-4, l. 230-237). Det kommer blandt andet til udtryk i følgende: “Jeg har skrevet samfundssind, fordi for mig er vaccinen lidt ligesom vores 2020 ord, at det er, jeg gør det for at passe på de ældre, føler jeg, eller dem i risikozonen [...]” (F-1, l. 89-92). Dog er der også informanter, der italesætter beslutningen om at modtage vaccinen på et individuelt plan ved at anse vaccinen som et frit valg og dermed ikke som et samfundspres (F-1, l. 176-181; F-2, l. 406-408; F-4, l. 339-341, 356-357). Det taler ind i en diskurs om frihed til selvbestemmelse, hvilket står i kontrast til de underliggende diskurser om kontrol og tvang. Denne autonomi kommer eksempelvis til udtryk i følgende udsagn:

[...] jeg ville ikke føle mig presset af samfundet til at lade mig vaccinere... Det ville jeg ikke.

Det er hundrede procent noget, jeg selv tager i hånden og gør, når jeg selv føler, at okay nu giver det faktisk mening for mig at blive vaccineret. (F-2, l. 390-393)

COVID-19 vaccinen anses i flere af fokusgrupperne som et redskab til at bekæmpe de risici, der knytter sig til virussen: “Jeg tænker da også med konsekvens af vaccinationsprogrammet... Jeg håber da, det kan løfte den danske økonomi op igen” (F-3, l. 434-436). I modsætning til dette er der særligt i anti-fokusgruppen ikke en forståelse af COVID-19 vaccinen som løsningen på COVID-19 krisen: “[...] Når vi alle er vaccineret, så er det hele godt. Det er jo simpelthen propaganda, og det får mig til endnu mindre at købe denne her lede lorte vaccine” (F-5, l. 206-208). Dette fremstår som en direkte modlæsning af den hegemoniske diskurs om vaccinen som en løsning på COVID-19 krisen. Her anses COVID-19 vaccinen derimod som en risiko, der potentielt kan medføre større konsekvenser end virussen: “Jeg frygter, at når vi når langt ind, er der flere, der dør med vaccinen, end der gjorde med COVID” (F-5, l. 376-377). Denne bekymring kommer også til udtryk i en anden fokusgruppe, hvor vaccinetøvende informanter udtrykker bekymring for, at vaccinen bliver afgørende for, at de, der ikke får vaccinen, bliver udelukket af samfundet (F-2, l. 279-282; F-4, l. 324-327, 329-332). Således fremgår COVID-19 vaccinen som en risiko på flere forskellige niveauer.

I relation til Coombs' (2010) krisefaser kan COVID-19 vaccinen dermed sættes i relation til en før-krise fase, da vaccinen anses som en risiko, der potentielt kan medføre en ny samfundskrise. Således synes fokusgrupperne at være underlagt den viden, som de har modtaget fra andre sociale aktører, hvoraf tøvende og anti-fokusgruppen bryder med den fremlagte information fra myndighederne. Der optræder dissonans mellem pro- og anti-fokusgrupperne, hvor pro-fokusgrupperne overvejende udtrykker, at de føler sig velinformeret gennem transparent og evidensbaseret kommunikation, mens anti-fokusgrupperne oplever manglende information og transparens fra myndighedernes side (F-2, l. 589-595; F-3, l. 135-141, 601-607; F-5, l. 250-255, 472-475, 703-707, 754-769, 773-781, 811-815, 1009-1010). Dette peger på vigtigheden af at formidle åbent og give alle de nødvendige informationer i både en risiko- og krisesituation, hvilket også kan henledes til Hansens et al. (2020) studie om tillid og transparens som centrale kommunikationsredskaber i en risiko- og krisehåndtering. Således synes videnskabelig usikkerhed at have betydning for divergerende holdninger, hvortil følger, at det i anti-fokusgrupperne italesættes, at de ikke føler sig hørt, og at både myndighedernes og mediernes kommunikation skaber associationer til propagandaen under 2. Verdenskrig (F-5, l. 170-176, 193-209, 250-255, 519-524, 708-710). I den forbindelse opstår der kritik af myndighedernes risikokommunikation, hvilket kan sættes i relation til Renns (2009) tredje niveau af risikokommunikation, der omhandler konflikter i relation til verdenssyn og værdisystemer. Med afsæt i anti-fokusgruppens udtalelser lever myndighederne således ikke op til at opbygge gensidig tillid og respekt blandt alle de parter, der påvirkes af COVID-19 vaccinen som risiko. I pro-fokusgrupperne roses myndighederne og særligt sundhedsmyndighederne dog for deres kommunikationsindsats og herunder informationsarbejde i relation til vaccinationsprogrammet (F-2, l. 599-608; F-3, l. 579-586, 639-643). Således forekommer der divergerende forståelser af, om myndighederne lever op til deres rolle som de primære formidlere af COVID-19 vaccinen som en risiko.

9.3.2.4 Hvad betyder konstruktionen af risiko og krise?

I ovenstående fremgår det, at der forekommer forskellige konstruktioner af COVID-19 vaccinen som en risiko og krise afhængigt af de forskellige subjektpositioner, hvorfor vaccinen både kan anses som at have træk fra før-krise, krise og efter-krise fasen. Når der konstrueres en kriseforståelse vedrørende COVID-19 virussen, forekommer det ofte i forbindelse med et udtryk for kontrol. Dette indikerer, at der konstrueres en diskurs om tillid i relation til myndighedernes krisehåndtering, der kan ses at bidrage til opfattelsen af deres risikohåndtering af COVID-19 vaccinen. Når myndighederne konstruerer COVID-19 vaccinen som en løsning på krisen ved at italesætte risici i samfundet, er det

med til at skabe kontrol over situationen. Det taler hertil ind i en mere naturvidenskabelig orientering, der er mere rationelt funderet, end ved de andre teksttyper, hvilket fremmer myndighedernes position som vidensformidlere. Når COVID-19 vaccinen formidles som en risiko, er det derfor med til at skabe evidens for de beslutninger, der træffes i relation til myndighedernes risiko- og krisehåndtering. Denne risikoforståelse af vaccinen som en løsning på krisen forekommer ligeledes i medierne og flere af fokusgrupperne. I medierne og fokusgrupperne konstrueres vaccinen dog også som en krise, hvilket i højere grad taler ind i en diskurs om frygt og derved inddrages et mere emotionelt aspekt. Forstået ud fra Dubé & MacDonald (2017) er borgeres holdninger i højere grad præget af følelser frem for fakta eller statistikker. Samtidig konstrueres der en politisk diskurs, som kan være forstyrrende for tillidsdiskursen, der særligt er fremtrædende i myndighedernes kommunikation, da den videnskabelige diskurs synes udfordret af politiske agendaer.

Overordnet forekommer der en definitionskamp, der består i, hvordan COVID-19 vaccinen skal italesættes som en risiko eller krise. Dette rejser spørgsmål i forhold til, hvorvidt vaccinen kan kontrolleres gennem evidens og videnskab eller om en sådan formidling bidrager til en fundamental ændring af vores samfundsværdier. Derfor vil følgende afsnit undersøge, hvordan den hegemoniske tillidsdiskurs accepteres i den diskursive konstruktion af COVID-19 vaccinen, men ligeledes bliver udfordret af en politisering, hvilken fremmer en skepsisdiskurs.

9.3.3 De konkurrerende diskursers betydning

På baggrund af de forskellige subjektpositioner og divergerende opfattelser af risiko og krise, der konstrueres om COVID-19 vaccinen på tværs af myndighederne, medierne og befolkningen, vil følgende afsnit undersøge, hvordan teksterne er samkonstruerende for en hegemonisk tillidsdiskurs, der udfordres af en konkurrerende skepsisdiskurs. Risiko- og kriediskurserne synes desuden at være påvirket af en diskurs om frihed, hvortil der eksisterer en partipolitisk skelnen om, hvorvidt man skal lade sig vaccinere grundet samfundssind eller egen overbevisning. Følgende vil derfor undersøge eksisterende interdiskursiviteter og intertekstuelle kæder, der optræder i de tre teksttyper, i et forsøg på at forstå konstruktionen af de risiko- og kriediskurser, der hersker om COVID-19 vaccinen. De konkurrerende diskurser vil senere optræde i den sociale praksis og blive belyst med henblik på, hvorledes de kan være et udtryk for social forandring i det danske samfund.

9.3.3.1 De sociale aktørers samkonstruktion af risiko- og krisediskurser

Risiko- og krisediskursordnen kommer til syne gennem de forskellige sociale aktørers medskabelse af den pågældende kommunikation om COVID-19 vaccinen. I denne samkonstruktion forekommer der en interdiskursivitet, hvor der trækkes på eksisterende diskurser om håndtering af og kommunikation om risici og kriser, hvilket kommer til udtryk på tværs af pressemøderne, medieteksterne og fokusgrupperne.

Gennemgående på pressemøderne henvises til andre specifikke tekster både indirekte og direkte, hvorfor der optræder både manifest og latent intertekstualitet. Det sker blandt andet, når der på et pressemøde henvises til medierne: "Jeg har set i medierne, at der er begynder at være nogle lastbiler, der kører ud fra fabrikken i Belgien" (P-23/12, l. 22-23). Samtidig bliver pressemøderne omtalt i flere af fokusgrupperne, hvilket ligeledes skaber intertekstualitet på tværs af de forskellige teksttyper (F-3, l. 594-596; F-4, l. 500-507; F-5, l. 899-903). Også i medierne henvises der til de andre teksttyper, når der for eksempel videregives information, der er fremlagt på myndighedernes pressemøder (M-10, 68, 74, 91). Dette er således med til at afspejle teksttypernes forskellige principaler som afhængige aktører i konstruktionen af de risiko- og krisediskurser, der eksisterer vedrørende COVID-19 vaccinen, hvor en videnskabelig interdiskursivitet særligt findes central. På pressemøderne refererer myndighederne desuden til tidligere tekster vedrørende andre pressemøder samt udmeldinger, hvilket skaber sammenhæng for genren (P-26/11, l. 6-7; P-23/12, l. 8-10; P-28/01, l. 72-79, 547-553. Her synes van Asselt & Renns (2011) kommunikations- og inklusionsprincip at kunne forklare, at interaktionen mellem beslutningstagere, eksperter, interessenter og offentligheden kan underbygge tilliden mellem de forskellige aktører.

De forskellige teksttyper forekommer dog divergerende i deres diskursive konstruktion af COVID-19 vaccinen, hvor myndighederne er rammesættende for den kommunikation, der efterfølgende både formidles og kritiseres i medierne og fokusgrupperne. Medierne er både med til at videreformidle myndighedernes kommunikation, men inddrager ligeledes et kritisk perspektiv til den overordnede risiko- og krisediskursorden, hvorfor de både er medskabende for den hegemoniske tillidsdiskurs, men samtidig understøttes især også skepsisdiskursen i denne teksttype (M-17, 29, 39, 40, 58, 66, 82, 94, 104). Fokusgrupperne som teksttype forekommer at være påvirket af den kommunikation, der konstrueres om COVID-19 vaccinen i de andre teksttyper, hvor tillidsdiskursen konstrueres (F-0, l. 477-489; F-1, l. 89-92, 204-207, 233-240; F-2, l. 318-320, 599-608; F-3, l. 594-596, 639-643; F-4, l.

500-507). Samtidig er de med til at konstruere skepsisdiskursen, når de forholder sig kritisk til blandt andet myndighedernes håndtering samt mediernes fremstilling af vaccinen (F-0, l. 495-497; F-1, l. 52-59, 443-445; F-4, l. 508-511, 578-584). På tværs af teksttyperne forekommer interdiskursivitet, da der i teksttyperne trækkes på diskurser om evidens, politik, frygt, kontrol, tvang, håb og frihed. Disse er alle medkonstruerende for risiko- og krisediskurserne i enten konstruktionen af den hegemoniske tillidsdiskurs eller den konkurrerende skepsisdiskurs, eller i flere tilfælde begge diskurser.

9.3.3.2 Den hegemoniske tillidsdiskurs

I konstruktionen af COVID-19 vaccinen som en risiko og krise synes der at herske en diskurs om tillid, hvor videnskabelighed har en central rolle. Videnskabelighed forekommer som et belæg for at legitimere myndighedernes beslutninger i deres risikohåndtering af vaccinen. På tværs af empirien optræder der ligeledes en intertekstuel kæde af frygt, der er medkonstruerede for den hegemoniske tillidsdiskurs. I kontrast til den videnskabelige kæde er frygtdiskurserne, som tidligere nævnt, i højere grad præget af et mere emotionelt perspektiv (P-23/12, l. 542-561, 28/01, l. 40-49, 936-946). Disse vil i følgende præsenteres med afsæt i at være medkonstruerende for den hegemoniske tillidsdiskurs.

9.3.3.2.1 En videnskabelig kæde skaber tillid

I den hegemoniske tillidsdiskurs, der konstrueres af både myndighederne, medierne og befolkningen, trækkes der særligt på en videnskabelig intertekstuel kæde. På pressemøderne forekommer der latent intertekstualitet gennem denne videnskabelige kæde, når myndighederne henviser til evidens ved at trække på videnskabelige tekster og undersøgelser. Dette kommer blandt andet til udtryk, når myndighederne inddrager viden fra globale institutioner såsom EMA [Det Europæiske Lægemiddelagentur] (P-26/11, l. 198-203, 266-269; P-23/12, l. 589-593). Desuden fremgår det på teksthiveauet, at brugen af eksperter værende både sundhedseksperter, økonomieksperter, forskere med flere, ofte refereres til på de forskellige pressemøder, når myndighederne søger at skabe belæg for deres påstande og fremlagte information (P-26/11, l. 213-219; P-23/12, l. 589-593; P-28/01, l. 701-703). I den forbindelse refereres der ofte til national forskning og eksperter (P-26/11, l. 173-181; P-23/12, l. 566-570; P-28/01, l. 68-77; P-24/02, l. 40-45). Således forekommer en videnskabelig intertekstuel kæde, der både indgår i diskurser om nationalt og globalt vidensgrundlag, hvoraf en national og global interdiskursivitet opstår. Dette peger på en eksisterende diskurs om videnskab, der kan trækkes på i tillidsskabende og transparent risiko- og krisekommunikation.

På pressemøderne forekommer der ligeledes latent intertekstualitet, når der refereres til og inddrages repræsentanter for myndighederne som personificeringer af de forskellige videnskabelige institutioner såsom Sundhedsstyrelsen og Statens Serum Institut (P-26/11, l. 3-6, 85-88; P-23/12, l. 124-126, 256-259; P-28/01, l. 15-19, 27-29; P-24/02, l. 195-201, 314-319. Dette er således et udtryk for, at der bliver inddraget videnskabelige tekster på pressemøderne, hvilket understøtter den hegemoniske tillidsdiskurs, hvor videnskab synes at fremme tilliden til myndighederne. Det skyldes blandt andet, at repræsentanterne ikke udtrykker deres personlige holdninger, men i stedet refererer til videnskabelig forskning, der knytter sig til den institution, de repræsenterer, i deres kommunikation om COVID-19 vaccinen (P-26/11, l. 85-88; P-28/01, l. 68-72, 655-661). Dette er med til at underbygge myndighedernes troværdighed, hvilket kan lede til en øget tillid til myndighederne hos medierne og befolkningen.

Den videnskabelige kæde på pressemøderne fremtræder også ved reference til tidligere erfaringer med vacciner:

[...] i Danmark har der været tidligere en vaccinemodstand, som heldigvis nu er manet i jorden og nu er der en stor opbakning til, til børnevaccinationsprogrammet, til HPV vaccinen og det er helt afgørende at vi får også en stor tilslutning til denne her vaccine [...]. (P-26/11, l. 788-792)

Referencen til tidligere vacciner synes at være en intention fra myndighederne om at underbygge en tillid, da de har en eksisterende viden om vacciner. Vaccinemodstanden, der refereres til i ovenstående citat, kan anses som interdiskursivitet, gennem hvilken myndighedernes fremstilling konstruerer en tillidsdiskurs, da modstanden 'heldigvis er manet i jorden'. Vaccinemodstanden kan dog også anses som konstruerende for en skepsisdiskurs, da det gennem en sådan reference påpeges, at der foreligger en historisk vaccinemodstand i samfundet. Tidligere erfaringer med vacciner optræder netop også som element i den vaccinemodstand, der kommer til udtryk i anti-fokusgruppen (F-5, l. 157-162).

Implicit refererer myndighederne således til tidligere forskning og undersøgelser vedrørende tidligere vacciner, hvilket de kan trække på vedrørende formidlingen af COVID-19 vaccinen (P-26/11, l. 788-

791; P-23/12, l. 208-213). Samtidig appellerer myndighederne til befolkningen ved at italesætte et formodet tidligere kendskab til vacciner i befolkningen, når de for eksempel forklarer COVID-19 vaccins bivirkninger med henvisning til børnevaccinationen i nedenstående citering. Det kan antages at skulle skabe en tryghed ved at italesætte et eksisterende kendskab til sådanne bivirkninger:

Som ved alle andre vacciner vil der også ved sådan en vaccine her være nogle mulige bivirkninger. De... af os der har kan huske øh børnene der var hos lægen og få børnevaccination, der ved man, det kan gøre ondt, det kan blive rødt, det kan hæve lidt, man kan også få noget forbigående feber. Det ved vi også. Det har vi også set i de her forsøg. Det kan man også se her. (P-23/12, l. 208-213)

I ovenstående citering synes udtrykket om mulige bivirkninger ligeledes at kunne fremme myndighedernes transparens i formidlingen af COVID-19 vaccinen, hvilket kan refereres til Renns (2009) forståelse af vellykket risikokommunikation. Det forekommer hertil interessant, at flere fokusgruppeinformanter understøtter denne tillidsdiskurs, når de italesætter, at de ser tidligere vaccineerfaring som positiv (F-1, l. 184-194, 197-207, 208-215; F-4, l. 309-312, 443-446). Gennem fokusgrupperne opleves det således, at informanterne henviser til tidligere erfaringer vedrørende andre vacciner og ligeledes vedrørende COVID-19 vaccinen, hvorfor der forekommer manifest intertekstualitet i form af videnskabeligt belæg for vaccins virkning. Disse erfaringer knytter sig blandt andet til svineinfluenza, børnevaccinationsprogrammet, HPV-vaccinen og influenzavaccination (F-0, l. 160-168, 186-191; F-1, l. 184-189, 208-215). Her fremstår personlige erfaringer som grundlag for de eksisterende holdninger, der debatteres. Dette er i overensstemmelse med studiet af Reyna (2011), skildret i litteraturreviewet, der understøtter, at beslutningen om at få en vaccine omhandler, hvordan den enkelte skaber mening med beslutningen baseret på tidligere erfaringer og kendskab til situationen. At fokusgrupperne synes at være påvirket af myndighedernes kommunikation vedrørende kendskab til andre vacciner, kan være udtryk for, at myndighederne formår at skabe reference til befolkningens tidligere, positive erfaringer, hvilket antageligt kan fremme ønsket om at få COVID-19 vaccinen. Dette synes at være konstruerende for en diskurs om kontrol, der er medskabende for den hegemoniske tillidsdiskurs.

I fokusgrupperne synes den videnskabelige kæde ligeledes at blive præsenteret ved, at informanterne refererer til videnskabelige aktører, når de formidler den viden, de har om vacciner (F-0, l. 174-182; F-1, l. 233-261). Her bruger de andre aktørers videnskabelige påstande som grobund for deres egne holdninger og kendskab. Dette taler ligeledes ind i en tillidsdiskurs som hegemonisk i forståelsen af COVID-19 vaccinen. Det ses blandt andet, når en informant udtrykker: "Normalt tager det jo omkring 10 år siger de, før en vaccine kommer på markedet, men den tid har vi jo ikke nu her, og derfor har man været nødt til at forcere det" (F-4, l. 309-312). Her forekommer dog ligeledes et udtryk for videnskabelig usikkerhed, hvilket vil blive yderligere belyst i afsnittet om den udfordrende skepsisdiskurs.

At informanterne trækker på videnskabelighed synes at være sigende for, at de føler sig informerede, hvilket blandt andet kommer til udtryk i følgende udsagn: "Jeg må sige, jeg er jo inden for faget, så jeg får jo tre fire mails om dagen med videnskabelige udviklinger og analyser og så videre, så det er jeg så glad for... At jeg får noget faktuel" (F-3, l. 464-466). Dette synes at afspejle Renns (2009) faktuelle niveau af risikokommunikation, da myndighederne må antages at have forsøgt at formidle den nødvendige viden for, at både myndighederne, medierne og fokusgrupperne har opnået en fælles forståelse af COVID-19 vaccinen som en risiko. Dette er udtryk for et højt informationsniveau fra myndighederne, hvilket ligeledes understøtter fremkomsten af tillidsdiskursen. Dog bliver det udfordret af, at medierne og fokusgrupperne skaber en konkurrerende skepsisdiskurs, hvor de videnskabelige belæg i højere grad betvivles, hvilket bidrager til en mere varieret konstruktion af forståelsen af COVID-19 vaccinen (F-0, l. 91-97, 638-654; F-2, l. 119-125; F-4, l. 100-106, 123-126; F-5, l. 85-112, 120-128, 472-480, 1009-1010).

I medierne kommer den videnskabelige kæde særligt til udtryk, når medierne inddrager eksperter til at redegøre for AstraZeneca-vaccinens potentielle risici (M-9, 60, 69, 75, 84, 98). Dette kommer eksempelvis til syne gennem manifest intertekstualitet i en artikel fra TV2, hvori der gengives en ekspertvurdering af AstraZeneca-vaccinen: "Det Europæiske Lægemiddelagentur, EMA, har torsdag afgjort, at de fortsat vil anbefale brugen af AstraZenecas covid-19-vaccine" (M-68). TV2 antages at henvise til en ekspertudtalelse for at fremme en tillidsdiskurs omkring vaccinen. Ved at trække på eksperter, skaber medierne således en forbindelse til den videnskabelige intertekstuelle kæde, der ligeledes forekommer på pressemøderne og i fokusgrupperne.

Overordnet forekommer der interdiskursivitet inden for den videnskabelige intertekstuelle kæde, hvilket er afgørende for konstruktionen af den hegemoniske tillidsdiskurs vedrørende COVID-19 vaccinen. Denne diskurs er præget af en antagelse om, at videnskabeligt belæg skaber eller bidrager til tillid. Det findes derfor interessant efterfølgende at undersøge, hvordan den videnskabelige kæde konstrueres i et andet perspektiv, når skeptikere bruger videnskab til at skabe belæg for deres kritik af COVID-19 vaccinen og dertilhørende håndtering. Dette vil danne rammen for afsnittet 'Den udfordrende skepsisdiskurs'.

9.3.3.2.2 Tillids- og frygtbaseret vaccinehåndtering

På tværs af empirien optræder der ligeledes en intertekstuel kæde af frygt, som er præget af det emotionelle perspektiv, hvilket står i kontrast til den videnskabelige kæde (P-23/12, l. 542-561; P-28/01, l. 40-48, 333-337). Derfor findes det relevant i følgende at skildre, hvorledes en frygtbaseret vaccinehåndtering leder til tillid.

I forbindelse med frygt optræder der manifest intertekstualitet på et af pressemøderne, hvor Heunicke inddrager en forskers måling af frygt i befolkningen:

[...] jeg har været i tæt dialog og læser meget nøje den her Aarhus forsker, øh Michael Bang, som hver uge måler danskernes coronafrygt og coronahåb og danskernes evne til at tage restriktioner og gode råd til sig og der er en hårfin balance. (P-23/12, l. 566-570)

Her synes videnskabelig intertekstualitet at optræde ved inddragelsen af en forskers måling af danskernes coronafrygt og håb, der bidrager til tillidsdiskursen. Udover ovenstående udsagn optræder der overvejende latent intertekstualitet på pressemøderne inden for den intertekstuelle kæde af frygt. Her trækkes der på frygtsomme interdiskursiviteter i forbindelse med videnskabelige tekster, da disse diskurser omhandler information om mutationer, bivirkninger og manglende kendskab til COVID-19 vaccinen samt fremtidige negative konsekvenser (P-26/11, l. 235-243, 742-755; P-23/12, l. 229-232, 312-320). Denne inddragelse af frygt forekommer således i to perspektiver, hvor den først og fremmest fremmer en transparent kommunikation, der synes at bidrage til kontrol og tillid. Dog optræder netop den konkurrerende skepsisdiskurs i den forbindelse, da de videnskabelige referencer

til tekster om mulige konsekvenser bidrager til frygt for, hvorledes myndighederne har situationen under kontrol. Dette vil blive yderligere belyst i afsnittet 'Den udfordrende skepsisdiskurs'.

Frygtdiskursen fremmes desuden på pressemøderne, når myndighederne refererer til andre lande, hvor situationen fremstilles værre end i Danmark (P-23/12, l. 322-334; P-28/01, l. 980-983; P-24/02, l. 374-376). Dette kommer eksempelvis til udtryk i følgende udsagn: "[...] vi gør alt hvad vi kan for at modvirke, [...] at det eksploderer mellem hænderne på os, som vi har set det i andre lande" (P-28/01, l. 944-946). Dette kan antages at være en strategi til at fremstille myndighedernes håndtering i et bedre lys, hvorfor det er med til at skabe tillid. Det synes dermed at optræde som et tillidsvækkende element i myndighedernes kommunikation, når der fremstilles frygtsomme scenarier fra andre lande. Det anses samtidig som at skabe håb for, at Danmark kan undgå samme situation. Samtidig kan en reference til andre lande omvendt være med til at skabe frygt for, at Danmark ikke kan følge med i vaccineudrulningen, hvilket kommer til udtryk, når Brostrøm blandt andet udtrykker et modsvar til den tvivl, der antages at eksistere i befolkningen: "Allerførst så vil jeg jo starte med at sige, at øh der har været skrevet lidt om at alle mulige andre lande havde lagt en plan frem, og at vi ikke var klar i Danmark. Det passer ikke" (P-26/11, l. 295-297). Hans modsvar fremstår dog også som et forsøg på at opbygge tilliden. Her synes frygten således i samspil med tillid at bidrage til og være påvirket af skepsisdiskursen.

Ovenstående fremstiller, hvorledes der konstrueres en hegemonisk tillidsdiskurs om COVID-19 vaccinen, hvor diskurser om evidens, kontrol, tillid og håb synes at komme til udtryk og blive underbygget af, at frygt benyttes af myndighederne. Dette er med til at placere myndighederne som kontrollerende aktører i den generelle håndtering af både COVID-19 krisen og vaccinen.

9.3.3.3 Den udfordrende skepsisdiskurs

I kontrast til den hegemoniske tillidsdiskurs optræder der som nævnt en konkurrerende skepsisdiskurs, der blandt andet konstrueres på baggrund af videnskabelig usikkerhed og skepsis vedrørende håndteringen af COVID-19 krisen og vaccinen. Den hegemoniske tillidsdiskurs udfordres derudover af en politisk diskurs, hvor COVID-19 vaccinen konstrueres som en mulig samfundskrise grundet italesættelsen af en potentiel vaccinetvang. Det leder således til en konkurrerende skepsisdiskurs, når særligt medierne og fokusgrupperne skelner mellem det politiske og videnskabelige, hvilket bidrager til en ideologisk forståelse af COVID-19 vaccinen. Dette medvirker

blandt andet også til videnskabelig usikkerhed fremmet af medierne og fokusgrupperne, når der rejses kritik imod, at myndighedernes beslutninger er taget på baggrund af partipolitik. Den videnskabelige kæde eksisterer således også i den udfordrende diskurs i et mere kritisk perspektiv, når vaccinehåndteringen bliver politiseret. I de konkurrerende diskurser skelnes der således mellem det politiske og videnskabelige, da en forventning fra myndighederne om at kunne afpolitisiere COVID-19 vaccinen peger på en skepsisdiskurs, når det ikke synes at blive godtaget af medierne og befolkningen.

9.3.3.3.1 Videnskabelig usikkerhed

Den videnskabelige intertekstuelle kæde fremmer som tidligere nævnt også skepsisdiskursen ved blandt andet en kritik i anti-fokusgruppen af myndighedernes risikohåndtering af COVID-19 vaccinen (F-5, l. 488-494, 506-509 773-779, 1009-1010). Dette kommer eksempelvis til udtryk i følgende udsagn:

Så hvis den er så fucking sikker, hvorfor er den så sat på pause? Selvfølgelig har det jo fået mange mennesker til at tænke sig om, og rigtig mange mennesker har fået en sund skepsis nu, og har sagt, skal jeg have det andet stik eller skal jeg overhovedet have noget stik? (F-5, l. 902-906).

Dette citat eksemplificerer, at den videnskabelige usikkerhed resulterer i en skepsis over for håndteringen af COVID-19 vaccinen. Her kritiseres evidensgrundlaget for myndighedernes beslutninger, hvilket medfører en mistillid til myndighederne, de eksperter, de refererer til, og den forskning, som myndighederne løbende anvender i forhold til COVID-19 vaccinen. Dette kan sættes i relation til Renns (2009) tredje niveau inden for risikokommunikation, der bygger på, at formålet med risikokommunikation er at søge efter løsninger, som alle deltagerne finder acceptable eller tålelige, men samtidig også at opbygge en gensidig tillid og respekt. Dette lever myndigheder, ifølge ovenstående citat fra anti-fokusgruppen, således ikke op til. Blandt andet understreger en af informanterne i anti-fokusgruppen, at manglende oplysninger er grundlaget for hendes mistro til vaccinen, hvilket trækker på en intertekstuel kæde af videnskabelighed:

Men jeg er også af den opfattelse, at hvis man bliver tilbudt noget som en hel verdensbefolkning, så har man en eller anden forpligtelse til at lade sig oplyse om, hvad det er man skal tage et valg om. Og den oplysning jeg har fundet omkring de her eksperimentelle vacciner, som jo ikke engang er vacciner, fordi de lever ikke op til definitionen af vacciner. Det gør bare, at jeg ikke kan anbefale nogen som helst at tage imod den. Tværtimod vil jeg fraråde det til enhver ud fra den viden, jeg har fået på dem. (F-5, l. 120-128)

Her eksemplificeres det netop, hvorledes videnskab inddrages for at konstruere en modposition til den hegemoniske tillidsdiskurs, hvorfor den er konstruerende for den konkurrerende skepsisdiskurs.

9.3.3.3.2 Politisering eller afpolitisering?

De identificerede temaer på tekstniveauet vedrørende evidens og politik synes at være konstruerende for de konkurrerende tillids- og skepsisdiskurser. Det leder til en undersøgelse af, hvorledes COVID-19 vaccinen og håndteringen heraf synes at blive politiseret eller afpolitiseret, og hvorledes dette er afgørende for tillid til eller skepsis overfor myndighederne og mediernes diskursive konstruktion af vaccinen.

Politik synes ikke at kunne adskilles fra håndteringen af COVID-19 krisen og vaccinen, når der på pressemøderne optræder partiideologiske indikatorer i myndighedernes kommunikation om vaccinen, hvilket særligt kommer til udtryk med Frederiksen og Heunicke i spidsen på pressemøderne. Tillidsdiskursen udfordres, når særligt medierne og befolkningen ikke kan adskille myndighedernes beslutninger fra partipolitiske overbevisninger (F-4, l. 324-327; F-5, l. 530-536, 774-784, 906-909). Myndighederne synes at tale ind i en ideologi, der trækker på en socialdemokratisk overbevisning, hvilket indebærer at prioritere særligt børn og ældre (Socialdemokratiet, u.d.). Denne prioritering kommer til syne i myndighedernes retorik på pressemøderne (P-23/12, l. 33-44, 53-59; P-24/02, l. 622-627). Endvidere fokuserer Socialdemokratiet på at opretholde samfundsøkonomien og passe på det danske sygehusvæsen, hvorfor sygehusvæsenet sammen med de ældre og sårbare ligeledes står først i køen til vaccinerne (P-26/11, l. 98-103, 620-630; P-23/12, l. 46-50). Dette kommer ligeledes til udtryk i følgende:

Og strategien for udrulningen af vaccinen i Danmark, den er ikke ændret, den er den samme. Nemlig at beskytte de særligt udsatte borgere i vores samfund. Det er de ældre, det er patienter og det er personale i sundheds- og plejesektoren [...]. (P-23/12, l. 46-50)

Strategien om at passe på sundhedsvæsenet fremtræder som en dansk værdi, men det taler også ind i Socialdemokratiets velfærdslov, der skal sikre: “[...] en værdig ældrepleje, et sundhedsvæsen med ordentlig tid til patienterne [...]” (Socialdemokratiet, u.d.).

Yderligere synes der at eksistere en partipolitisk intertekstuel kæde på tværs af de forskellige teksttyper, da fokusgruppeinformanterne blandt andet refererer til myndighederne som en politisk aktør i konstruktionen af COVID-19 vaccinen (F-0, l. 618-622; F-1, l. 55-69, 488-491; F-3, l. 177-178; F-4, l. 348-355). Denne kæde er konstruerende for en politisk diskurs, der er kontrolskabende og dermed taler ind i den hegemoniske tillidsdiskurs. Det forekommer blandt andet, når informanterne refererer til tekster fremlagt af myndighederne:

Det virker i hvert fald til, at der politisk er vilje til, at der ikke skal være forskel på, om man tager vaccinen eller... Den eneste forskel er, at man skal sørge for at blive testet hver tredje dag eller noget i den stil, ikk’? (F-2, l. 685-688)

Her synes informanten at være interPELLeret af myndighederne til at følge de retningslinjer, som myndighederne opsætter for befolkningen. Denne antagelse synes dog at blive udfordret af medierne og befolkningen i italesættelsen af, at vaccinetvang kan skabe splittelse i samfundet (M-49, 87, 102; F-1, l. 271-276; F-2, l. 288-292, 666-672; F-4, l. 164-170; F-5, l. 71-75, 536-539).

Når risiko- og krisekommunikation og politik forekommer i samspil synes det at tale ind i en kontroldiskurs. Denne kontroldiskurs synes dog ligeledes at blive udfordret af mediernes og befolkningens konstruktion af en partipolitisk diskurs, der fremmer videnskabelig usikkerhed. Det står i kontrast til forventningen om en afpolitiseret risikohåndtering, jævnfør Morgan et al.’s (2002) forståelse af, at egeninteresser hos de kommunikerende autoritative kilder kan præge risikoopfattelsen og lede til, at modtagerne ikke ved, hvem eller hvad de skal tro på. Dette fremmer også en usikkerhed

og forvirring i fokusgrupperne, da de forskellige aktørers position synes at skabe mere forvirring end gavn:

Stoler man på det ene, stoler man på det andet, stoler man på sundhedsmyndighederne, politikerne, den ene, den anden, den tredje vaccine øh? Hvad med den stemme, man har inde i sig selv? Det er bare sådan food for thoughts. Hvad er det for en følelse, hvad er det ens tanker, ens hjerte fortæller en... udenom alt det her? (F-4, l. 627-631)

Ifølge Renn (2009) bør risikokommunikation inddrage alle påvirkede parter i håndteringen af en risiko, hvorfor myndighedernes kommunikation her synes for topstyret og kontrolleret. Dog vil det i en krisesituation anses som værende nødvendigt at skabe kontrol over situationen, hvorfor COVID-19 vaccinen igen viser sig at være kompleks. Dette er således medkonstruerende for risiko- og krisediskurserne vedrørende COVID-19 vaccinen.

I kontrast til kæden om videnskabelighed finder vi blandt andet også, at pressen på pressemøderne samt flere informanter i fokusgrupperne stiller sig kritiske overfor, at sundhedskrisen bliver håndteret ved hjælp af politiske overbevisninger (F-0, l. 661-670; F-1, l. 51-69; F-2, l. 674-677; F-3, l. 259-261; F-4, l. 627-631; F-5, l. 774-784). Flere informanter understreger blandt andet, at de er 'godt trætte' af Frederiksen og ikke vil stemme på hende ved næste valg (F-0, l. 495-496, 517, 519-521, 576-578). Frederiksen henviser også flere gange selv til, at politik ikke kan undgås, eksempelvis i debatten om genåbningen af samfundet, da det i sidste ende vil hvile på en politisk beslutning (P-28/01, l. 127-137; P-24/02, l. 48-50, 55-64). Her synes Frederiksen og regeringens partipolitiske perspektiv at komme til udtryk, hvilket synes underbyggende for skepsisdiskursen grundet de partipolitiske tiltag. COVID-19 krisen synes ligeledes at kunne skabe konnotationer til regeringen og derved bidrage til en form for mistillid til, at krisen bliver løst på bedst mulig vis, da det ikke udelukkende bunder i en håndtering af en sundhedskrise, men snarere kan drage paralleller til partipolitiske orienteringer. Denne skepsisdiskurs i relation til et politisk aspekt konstrueres således på tværs af de forskellige teksttyper (P-23/12, l. 437-445; P-24/02, l. 768-772; M-1, 4, 13, 19, 20, 21, 50, 70; F-0, l. 495-517, 655-666, 667-670; F-1, l. 51-69; F-3, l. 182-190; 259-261; F-4, l. 324-327; F-5, l. 530-536, 562-569, 644-648, 774-784).

Myndighedernes risiko- og krisehåndtering synes dog på pressemøderne at være forsøgt afpolitiseret af myndighederne i et forsøg på at fremme en overbevisning i befolkningen om at skulle modtage COVID-19 vaccinen i et forsøg på at opnå flokimmunitet i samfundet. Dette synes at være konstruerende for den hegemoniske tillidsdiskurs, der blandt andet trækker på diskurser om evidens og kontrol. Risiko- og krisekommunikationen vedrørende COVID-19 vaccinen synes ikke udelukkende at trække på partipolitik, men snarere at fremme en solidaritet vedrørende at få vaccinen indført baseret på samfundsmæssige værdier. Derfor kan det potentielt være udtryk for en nødvendighedens politik, snarere end at det fremmer et socialdemokratisk værdibaseret fundament.

9.3.3.3 Kritiske magtpositioner

Grundet de eksisterende subjektpositioner, der særligt fremtræder på de pågældende pressemøder, optræder der udtryk for magtfulde positioner. Disse positioner er afgørende for, hvorvidt befolkningen synes at blive interPELLeret af myndighederne. Myndighedernes magtposition synes at være medkonstruerende for en skepsisdiskurs i flere af fokusgrupperne (F-0, l. 656-665; F-4, l. 324-327; F-5, l. 552-558, 674-679, 792-795, 811-815). Frederiksen italesættes blandt andet som 'bannerfører', hvilket indikerer, at hendes magtfulde subjektposition i en vis grad påvirker flere af informanterne (F-0, l. 533-535). Dette taler også ind i den hegemoniske tillidsdiskurs, men den udfordres af skepsisdiskursen, når de i anti-fokusgruppen kritiserer den magtposition, som Frederiksen besidder (F-5, l. 530-536, 649-653, 713-715, 773-781). Det kommer blandt andet til udtryk i følgende:

De ser kun, at det er Mette, Mette, Mette og Mette, hun har ret, og man skal bare følge det narrativ og den politik, som bliver ført, fordi ellers så skal man bare dø, stort set. Det had som rettes mod os, som er skeptiske og kritiske, er ufatteligt. Det er meget ubehageligt, må jeg sige.
(F-5, l. 533-537)

Her konstrueres der igen en kontroldiskurs i forhold til myndighedernes risikohåndtering af COVID-19 vaccinen, hvilket fremmer en skepsis. Vellykket risikokommunikation, ifølge Morgan et al. (2002), kræver autoritative og troværdige kilder, hvorfor ovenstående udtalelse synes at skabe grobund for mislykket risikokommunikation, da informanterne udtrykker en følelse af at være overset. Dette kommer flere gange til udtryk i anti-fokusgruppen, hvor de for eksempel italesætter at

være udskammet i samfundet (F-5, l. 536-539, 581-587, 592-594). Heraf opstår der særligt mistro til Frederiksen som den autoritative kilde. Også i flere af pro-fokusgrupperne synes Frederiksens magtposition at mislykkes, når informanterne refererer til, at de ikke vil stemme på hende ved næste valg og dermed betvivler hendes håndtering af COVID-19 krisen (F-0, l. 514-517, 661-666; F-2, l. 660-662).

Heunicke tildeles ligeledes en magtfuld position, der giver ham mulighed for, grundet befolkningens subjektposition som lydige borgere, at interpellere befolkningen til at modtage COVID-19 vaccinen og følge opsatte restriktioner (P-26/11, l. 48-50, 71-74, 75-78; P-23/12, l. 15-18, 18-20, 31-41). Heunicke bliver ikke i samme grad stillet for et politisk ansvar, da der, som tidligere nævnt, er mere fokus på hans rolle som sundhedsminister. Enkelte gange forekommer der dog et politisk ansvar, når han modtager spørgsmål fra pressen på pressemøderne, hvor han specifikt bliver valgt til at skulle svare: “[...] så vil jeg godt høre dig Magnus Heunicke, hvorfor er det ikke bare man siger, nej i år der bliver der ikke nogen gudstjenester [...] Hvorfor gør I ikke det?” (23/12, l. 761-764). Pressen søger således Heunicke som repræsentant for regeringen i de to første afholdte pressemøder, og ikke kun for en faglig gruppe, hvilket også taler ind i et politisk grundlag for håndteringen af COVID-19 krisen (P-26/11, l. 947-965; P-23/12, l. 433-437, 756-758). Da ovenstående citat ikke omhandler COVID-19 vaccinen, er det afgørende for den subjektposition, som Heunicke tilskrives i den sproglige konstruktion af vaccinen, og således er det tegn på politisk skepsis i repræsentationen af videnskab.

9.3.3.3.4 Mediernes skepsis

I medierne forekommer der ligeledes en partipolitisk intertekstuel kæde. Dette kommer eksempelvis til syne i en debat fra Jyllands-Posten: “Når selvstyret har trukket offerkortet, er rollerne som helte og skurke fordelt. Derimod er der al mulig grund til at trække i nødbremsen, når Frederiksen ikke afviser muligheden af statsligt ejer-eller medejerskab af vaccinefabrikker” (M-15). Medierne synes i høj grad at være kritikere af myndighederne og fremstiller ofte artikler, der ved manifest intertekstualitet til en tekst om risikohåndtering refererer til myndighedernes håndtering af COVID-19 vaccinen med et kritisk perspektiv (M-15, 70, 82, 83, 106).

Medierne er ligeledes med til at rette kritik af myndighedernes håndtering i forbindelse med COVID-19 vaccinen, hvorfor der også optræder manifest intertekstualitet, når medierne inddrager andre tekster i form af politiske budskaber fra andre partier. Det ses blandt andet i en artikel fra Politiken:

»Jeg kan faktisk godt forstå den store modvilje i befolkningen, for der har været meget diskussion om AstraZeneca-vaccinen og mange skræmmende informationer om netop den vaccine. Derfor savner vi også en entydig melding, hvor sundhedsmyndighederne siger o.k. til vaccinen, og at den er tryk at bruge, hvis det bliver deres resultat. Det har vi alle brug for«, siger Martin Geertsen, sundhedsordfører for Venstre. (M-95)

Medierne bidrager herved til den intertekstuelle partipolitiske kæde, hvilket skaber mistillid til myndighederne og hermed også den nuværende regerings håndtering af COVID-19 vaccinen. Dette er konstruerende for skepsisdiskursen, da der stilles kritiske spørgsmål til myndighedernes risikohåndtering. Medierne fungerer her som en måde, hvorpå de partier, der ikke er del af regeringen, særligt får mulighed for at ytre sig. Således er intertekstuelle kæder af partipolitik løbende med til at sætte en politisk dagsorden for COVID-19 vaccinen og håndteringen af denne i medierne. Dette er, jævnfør Neuwirth (2009), et eksempel på, hvordan medierne er medskabende for en forbindelse mellem enkeltpersoner og politiske grupper, hvilket er et udtryk for, at medierne har mulighed for blandt andet at inddrage divergerende politiske aspekter.

I medierne forekommer latent intertekstualitet i forbindelse med kritik af COVID-19 vaccinen og myndighedernes vaccinehåndtering. Dette kommer blandt andet til syne i en artikel fra DR: "Når børnene ikke bliver syge af at få covid-19, så skal de heller ikke have en vaccine med en ukendt bivirkningsprofil, siger Christine Stabell Benn, professor i global sundhed ved Syddansk Universitet" (M-33). Her inddrager DR en ekspert, og dermed henvises der ligeledes til den intertekstuelle kæde om videnskabelighed. Ekspertens kritiske holdning kan anses som at være konstruerende for mistilliden hos befolkningen, da ekspertens faglige baggrund højner troværdigheden af udsagnet. Medierne er således konstruerende for videnskabelig kompleksitet, da intertekstualiteten synes at pege i retning af en mere mistillidspræget diskurs om risici forbundet med COVID-19 vaccinen (M-34, 36, 69, 74, 94). Mistillid optræder således gennem kritiske udtalelser fra eksperter, hvilket kan skabe grobund for tvivl og forvirring hos befolkningen, da videnskabeligt funderede argumenter anses som troværdige og dermed tillægges en høj tillidsværdi. Dette kan begrundes med Altheides (2013) forståelse af mediernes sociale kontrol, hvilken er konstruerende for skepsis og dermed kan påvirke befolkningen til at forholde sig kritiske.

Den hegemoniske tillidsdiskurs bliver således udfordret af mistilliden fra særligt anti-fokusgruppen og i medierne i forhold til, at der stilles spørgsmålstegn ved, om myndighedernes beslutninger bygger på tilstrækkelig evidens (F-5, l. 120-128, 171-176, 257-265; M-78, 99, 104, 107). Således optræder tillid og skepsis som konkurrerende diskurser i interdiskursiviteten, der er en del af den videnskabelige kæde af tekster. I den forbindelse er videnskabelig usikkerhed konstruerende for den konkurrerende skepsisdiskurs på tværs af empirien.

9.3.3.3.5 Frygtskabende diskurser

I forbindelse med en præsentation af og løbende henvisninger til de nye COVID-19 mutationer på pressemøderne, trækkes der som tidligere påpeget på en diskurs omhandlende frygt for mutationer. Disse nye mutationer fremstilles som en udefrakommende trussel, der på grund af manglende videnskabelig kontrol og dermed videnskabelig usikkerhed skaber frygt for virussen og for fremtiden (P-23/12, l. 317-320; P-28/01, l. 4-6, 29-40, 198-214; P-24/02, l. 129-132, 984-988). Når myndighederne kommunikerer om de ukendte faktorer ved situationen, kan det fastholde situationens alvor og dermed bidrage til at opretholde COVID-19 udbruddet som en krise, der må løses gennem vaccination. Samtidig kan det dog som tidligere nævnt også være med til at skabe tillid til, at myndighederne fremstår transparente i deres kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen. Dette er sigende for, hvorfor tillid er den hegemoniske diskurs, hvilken ikke kan adskilles fra myndighedernes kommunikation, men kontinuerligt udfordres af medierne og befolkningen.

Der forekommer ligeledes frygt på pressemøderne i relation til fremtidsscenarier i forhold til, at langtidsvirkningerne ved COVID-19 vaccinen er uvisse, eksempelvis på grund af mutationerne (P-23/12, l. 312-333; P-24/02, l. 984-988). Dette synes ligeledes at tale ind i en videnskabelig intertekstuel kæde, da myndighederne refererer til videnskabelige tekster om mulige konsekvenser (P-26/11, l. 864-885; P-23/12, l. 227-232, 624-628). Fremstillingen af en usikker fremtid på pressemøderne understøtter således en frygtdiskurs, der er medkonstruerende for den mere overordnede skepsisdiskurs, når den repræsenteres i henholdsvis medierne og fokusgrupperne (P-26/11, l. 864-885; P-23/12, l. 227-230, 623-627; M-47, 55, 56, 84, 85). Medierne er således med til at konstruere en frygtskabende diskurs om COVID-19 vaccinen gennem interdiskursivitet ved at trække på diskurser om vaccinebivirkninger. Dermed er medierne også med til at kontrollere frygten i relation til vaccinen. Hertil er særligt artikler vedrørende de bivirkninger, der eksisterer ved AstraZeneca-vaccinen, i fokus (M-39, 41, 42, 78, 79, 85).

Der forekommer også interdiskursivitet i relation til frygt i medierne, når der blandt andet anvendes borgerberetninger, der omhandler, at borgere er nervøse for at skulle få andet stik af AstraZeneca-vaccinen (M-47, 55, 56, 79, 84). Borgerberetninger forekommer også som en form for latent intertekstualitet om personlige, relaterbare tekster. På samme måde er medierne med til at skabe tvivl om de andre vacciner ved at inddrage eksperter, der sætter fokus på tvivlen vedrørende kommende vacciner (M-34, 36, 104). Det kommer blandt andet til udtryk i en artikel af Berlingske vedrørende vaccinen fra Johnson & Johnson:

»Vi ved, at de kommende vacciner fra Johnson & Johnson og den russiske Sputnik V er baseret på samme teknologi som AstraZenecas vaccine. Derfor kan vi - rent teoretisk - risikere at se ind i tilsvarende alvorlige bivirkninger. Vi ved ikke, om det er teknologien bag vaccinen, som kan være årsag til bivirkningerne,« siger Nils Strandberg Pedersen, der er tidligere mangeårig direktør for Statens Serum Institut og derfor har stor erfaring med både produktion og brug af vacciner. (M-104)

Denne inddragelse kan forstås i relation til medielogikken professionalisme præsenteret ved Strömback og Esser (2014). Journalisterne antages her at arbejde professionelt ud fra et sæt normer og værdier og en forpligtelse til offentlig service ved at inddrage forskellige kilder i formidlingen af COVID-19 vaccinen og dens konsekvenser. Medierne bidrager således til en tvivl vedrørende COVID-19 vaccinen, hvorfor medierne, i et forsøg på at informere bredt til befolkningen, er med til at skabe mistillid og frygt i befolkningen. Dette er konstruerende for den konkurrerende skepsisdiskurs.

Flere af fokusgruppeinformanterne kritiserer, at medierne skaber tvivl og fremmer skepsis ved blandt andet at fremhæve, at medierne overdramatiserer de enkelte tilfælde af blodpropper som bivirkning og lader det blive styrende for det mere overordnede billede af, hvad COVID-19 vaccinens egentlige bidrag er (F-2, l. 338-341; F-3, l. 139-141, 290-292, 704; F-4, l. 508-511). Flere informanter påpeger også, at de forholder sig kritisk til den information, som medierne, og ligeledes sociale medier, formidler (F-0, l. 217-221, 229-239, 480-484; F-3, l. 137-143; F-4, l. 508-511). Desuden synes fokusgrupperne at afspejle, at medierne, sammen med myndighederne, er en af de centrale aktører i

konstruktionen af en frygtdiskurs, hvor uvished fremtræder som afgørende for denne diskurs: “Astrid: Mediernes magt er uhyggelig stor. Thomas: Ja helt vildt. Felix: Ja, det er så nøjeren [...]” (F-3, l. 704-706). Hertil udtrykker fokusgrupperne også kritik af, at medierne fremstiller en sådan frygt, således de netop forekommer konstruerende for den splittelse, der opstår i samfundet (F-2, l. 337-343, 288-292; F-4, l. 508-511). Dette kan ligeledes relateres til Altheides (2013) forståelse af medierne som en frygtskabende komponent.

Frygt for fremtiden repræsenteres ligeledes i fokusgrupperne baseret på den uvished, der eksisterer om, hvorvidt vaccinerne har en længerevarende effekt (F-1, l. 120-122; F-3, l. 103-105; F-4, l. 100-109, 216-218). I fokusgrupperne synes frygtdiskursen blandt andet at optræde som resultat af manglende viden om og kendskab til udefrakommende mutationer, og hvorvidt vaccinen kan afhjælpe på disse (F-2, l. 344-351; F-3, l. 99-105; F-5, l. 227-234). Der synes desuden gennemgående at forekomme frygt, når fokusgrupperne debatterer COVID-19 vaccinen og dens mulige bivirkninger, særligt i forbindelse med AstraZeneca-vaccinen (F-2, l. 135-139; 156-163; F-3, l. 225-233; F-4, l. 111-121, 170-174, 615-617; F-5, l. 924-930). Informanterne bidrager her med en oppositionel tolkning af myndighedernes kommunikation, hvilket er konstruerende for skepsisdiskursen, hvor videnskabelig usikkerhed igen udfordrer den hegemoniske tillidsdiskurs.

I flere af fokusgrupperne optræder ydermere interdiskursivitet vedrørende samfundssplid, hvilket flere gange italesættes som en samfundsfrygt (F-2, l. 288-292, 692-698, 703-706; F-4, l. 329-339; F-5, l. 649-653). Denne frygt synes her at være særligt emotionelt betonet, og kommer af, at samfundet muligt kunne blive opdelt i grupper i forbindelse med at forstå COVID-19 vaccinen som enten et frit valg, i forbindelse med vaccinesolidaritet eller som en direkte vaccinetvang. Denne splittelse forekommer både i forhold til de forskellige typer COVID-19 vacciner, men ligeledes i forhold til, om man er for eller imod vaccinen generelt (F-1, l. 271-276; F-2, l. 288-292, 656-659; F-4, l. 164-168; F-5, l. 172-176, 533-539).

En bekymring om splid blandt befolkningen kommer eksempelvis til udtryk i følgende udsagn: “[...] jeg er lidt bange for den gruppering, der nok kommer til at komme i befolkningen. Der er jo dem, som bliver vaccineret, og så er der dem, som ikke bliver vaccineret [...]” (F-2, l. 648-650). Frygten konstrueres også på baggrund af vaccinetvang i forhold til frygt for at blive udelukket fra eller udskammet i samfundet, hvis man ikke ønsker at lade sig vaccinere, hvorfor der kan opstå en følelse

af at føle sig tvunget til at lade sig vaccinere (F-4, l. 214-218, 284-290, 317-321). Det kommer blandt andet til udtryk i følgende: “Så kommer der en eller anden form for gruppepres. Det er jo et gruppepres, ikke? Det er bare et socialt øh befolkningsmæssigt gruppepres fra øh vores samfund og vores politikere” (F-4, l. 360-362). Frygten for samfundssplid og vaccinetvang stilles i kontrast til en diskurs om frit valg, hvor friheden til at træffe et selvstændigt valg om at modtage vaccinen synes at udelukke følelsen af tvang. Dette eksemplificerer ligeledes, at kontrol kan forstås i en oppositionel tolkning, da kontrol overordnet synes at fremme tillid til myndighederne, men netop også skaber en skepsisdiskurs, når kontrollen forstås i relation til tvang. Det er hertil interessant, at selv nogle af informanterne, der ønsker vaccinen, erkender tvangsaspektet:

Altså... selvom jeg taler for at skulle vaccineres, så kan jeg da sagtens se, at det er en eller anden form for tvang, men øh... men alternativet, for mig i hvert fald, det er jo, at man ikke kan se øh hverken børn eller børnebørn eller venner eller noget som helst. Man kan sidde og mure sig inde og så kan man ligesom sige, jamen altså... Jeg ser ikke, der er noget alternativ til at blive vaccineret. Det gør jeg sådan set ikke... (F-4, l. 417-424).

Her synes informanten at opveje risikoen om at lade sig vaccinere, hvilket blandt andet stemmer overens med Mays (2005) forståelse af, at den alternative risiko påvirker beslutningen om at få vaccinen. Anti-fokusgruppen synes at give udtryk for en kritik af den frygtskabende diskurs, der konstrueres af myndighederne: “Det er, at det her [vaccinen] bliver markedsført som den eneste løsning, hvis ikke vi bliver vaccineret, så dør alle omkring os” (F-5, l. 172-174). Således synes en følelse af tvang at aflede en frygtdiskurs, der konstrueres blandt myndighederne, medierne og befolkningen. Frygtdiskursen optræder særligt i en forståelse af, at samfundet burde stå sammen i fællesskab, hvilket leder til at undersøge diskurserne om tillid og skepsis i et nationalt fællesskab.

9.3.3.4 Tillid og skepsis i et nationalt fællesskab

De identificerede konkurrerende diskurser om tillid og skepsis synes at være afhængige af, at være konstrueret i en national fællesskabsforståelse på tværs af pressemøderne, medieteksterne og fokusgrupperne. De identificerede diskurser er således udtryk for nogle nationalt funderede forståelser af risiko og krise. Det findes derfor relevant at forstå den hegemoniske tillidsdiskurs og

konkurrerende skepsisdiskurs i et nationalt fællesskabsperspektiv, der synes at blive udfordret af et muligt manglende globalt fællesskab. Det forekommer ligeledes, at risikohåndteringen synes at udspringe fra et nationalt fællesskab, hvilket findes interessant i en forståelse af, at COVID-19 virussen skal bekæmpes globalt.

9.3.3.4.1 Det nationale fællesskab

Det nationale fællesskab konstrueres blandt andet sprogligt gennem myndighedernes risikokommunikation, der inddrager danske værdier som argument for at modtage vaccinen. Dette er konstruerende for tillidsdiskursen, hvor solidaritet forekommer som en central samfundsværdi (P-26/11, l. 42-44, 74-78, 358-362; P-23/12, l. 46-49, 161-166; P-24/02, l. 157-160). I den forbindelse fremhæves den danske håndtering af vaccinen i forhold til andre lande, hvilket er med til at styrke det nationale fællesskab: “Og så er vi i øvrigt også et af de lande i verden, hvor vi, på tværs af befolkningen, erhvervsliv, fagbevægelse, myndigheder og politiske partier, står sammen i kampen mod corona” (P-28/01, l. 108-111). Da der inddrages en række eksisterende forståelser af, hvad danske samfundsværdier indebærer, kan der spores interdiskursivitet. Interdiskursiviteten forekommer ved, at myndighederne fremmer de danske samfundsværdier såsom solidaritet, fællesskab og tillid (P-26/11, l. 42-44, 157-162, 450-453; P-23/12, l. 33-36, 46-49, 140-145, 542-546). Frederiksen indikerer, at det danske fællesskab og samfundssind er nødvendigt at opretholde for at bekæmpe COVID-19 krisen. Således kan det nationale fællesskab forstås i relation til en diskurs om håb. Dette kommer eksempelvis til udtryk på et pressemøde, da Frederiksen udtaler: “Det er mit håb, men det er altså også min tro, at når coronaen tester os – ikke bare vores udholdenhed og vores tålmodighed, men også vores sammenhold, så består Danmark testen én gang til” (P-24/02, l. 157-160). Myndighedernes reference til danske værdier i formidlingen af vaccinen ses hermed at præge en polarisering i befolkningen, da præmissen for at udvise samfundssind er at modtage vaccinen. Det kommer til syne i pro-fokusgrupperne, at informanterne som fortolkende subjekter bliver interPELLeret af myndighederne som lydige borgere, hvilket eksempelvis kommer til udtryk i følgende udtalelse: “Jeg har lidt svært ved at forstå dem, der ikke vil gøre det [modtage vaccinen], fordi det har noget med at vise samfundssind” (F-1, l. 149-151).

Ifølge myndighederne beror det nationale fællesskab sig således i høj grad på tillid, solidaritet og vedholdenhed (P-26/11, l. 42-44, 74-78, 157-162; P-23/12, l. 542-546; P-24/02, l. 16-21). Dette fællesskab fremstår som at skulle styrke Danmarks interne håndtering af COVID-19 vaccinen. Denne

interne håndtering synes dog at blive udfordret, når Frederiksen vælger at rejse til Israel for at indkøbe vacciner til den danske befolkning (F-0, l. 640-654). Det kommer eksempelvis til udtryk i en af fokusgrupperne, hvor en informant udtaler:

Men det er mere det, at det jo er en politisk beslutning, hun tager, for at rejse derned. For hun får ikke, jeg kan heller ikke se, hvad det skal gavne, overhovedet. For de har været hurtige til at få købt en hel masse vacciner. Det kan vi andre jo ikke begynde og lære noget af på det her tidspunkt, synes jeg. Så det er da en ren politisk beslutning. (F-0, l. 661-666)

Således optræder den politiske beslutning i uoverensstemmelse med de ellers nationale værdier, der taler ind i en tillidsdiskurs, der hovedsageligt bygger på videnskabelighed frem for politik. Denne handling møder også en del kritik i medierne og fokusgrupper, grundet tvivl om, om dette indkøb betyder, at andre lande bliver snydt (M-1, 4, 10, 20, 23; F-0, l. 649-651). Beslutningen synes således at gå udenom EU-sporet ved at samarbejde med Israel om COVID-19 vaccinen, hvilket bryder med den nationale forståelse. Kristeligt Dagblad skriver blandt andet:

I et større perspektiv illustrerer den ulige adgang til vacciner i Israel og omegn et globalt problem: At de rige lande rager til sig, mens de fattigste kan sejle deres egen sø. [...] Mette Frederiksens besøg i Israel kunne tolkes som endnu et eksempel på de rige landes egoisme, men der er dog det langsigtede perspektiv i besøget, at man vil øge produktionen af vacciner. Lykkes det, vil det også komme de fattigste til gavn (M-4).

Frederiksen kritiseres her for at handle udansk, da hendes handling bryder med de diskursive forståelser af samfundsværdier såsom solidaritet, som myndighederne ellers i høj grad trækker på i deres risikokommunikation om COVID-19 vaccinen (P-23/12, l. 542-546; 28/01, l. 108-111, 770-777; 24/02, l. 157-160). Formidlingen af beslutningen er konstruerende for, at politik fremmer videnskabelig usikkerhed. Samtidig er Frederiksens beslutning, der antages at være baseret på politiske fordele, med til at skabe usolidaritet forstået i et nationalt fællesskabsperspektiv.

9.3.3.4.2 Eksisterer der et EU-fællesskab og/eller et globalt fællesskab?

Der forekommer interdiskursivitet om et EU-fællesskab i myndighedernes kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen. Det kommer eksempelvis til udtryk i samarbejdet mellem Danmark og EU vedrørende indkøb af vacciner (P-26/11, l. 105-112; P-23/12, l. 458-464, 513-515, 649-653; P-28/01, l. 516-536). Det kommer dog til udtryk, at EU-fællesskabet ikke er en selvfølge i alle lande, hvorfor landene i EU er nødsaget til at indgå et samarbejde, for at opnå: “[...] en bedre forhandlingsposition, over for de her store globale vaccinevirksomheder” (P-26/11, l. 108-110). Det forekommer således, at der optræder en diskurs om et EU-fællesskab, der hviler på en gensidig afhængighed for at overkomme den pandemiske krise. Det er dog værd at bemærke, at dette fællesskab ikke er globalt, da det ikke inkluderer hele verden, hvilket kan antages at være problematisk i risikohåndteringen af en global krise.

Det europæiske samarbejde optræder ligeledes i medierne, blandt andet gennem inddragelsen af en ekspertudtalelse fra den ledende næstformand i Europa-Kommissionen, Valdis Dombrovskis: “EU står stadigvæk over for en meget alvorlig epidemiologisk situation, og vi bliver ved med at eksportere betydeligt til lande, hvor smittesituation er mindre alvorlig end vores. Det er derfor, vi ønsker 'gensidig' og 'proportionalitet' i vores eksport [...]” (M-91). Denne udtalelse indikerer en overordnet prioritering af EU-fællesskabet frem for et globalt fællesskab med lande, der ikke er medlem af EU.

Det fremgår ligeledes i fokusgrupperne, at det globale fællesskab bliver nedprioriteret til fordel for nationale behov: “AstraZeneca havde en stor produktion i England, og jeg tror de sagde... Nej, de skal ikke sende noget ud af landet, før vi har fået vores” (F-3, l. 182-184). Denne opfattelse indikerer en prioritering af de nationale fællesskaber frem for det globale, hvilket på sigt kan være problematisk, eftersom at pandemien ikke er udryddet, før den er udryddet globalt (F-0, l. 81-88, 91-97; F-1, l. 142-151; F-2, l. 589-591; F-3, l. 326-334; F-4, l. 149-153). Det kommer blandt andet til udtryk i en af fokusgrupperne, når en informant udtaler en kritik af, at der ikke er skabt en større global fællesskabsfølelse vedrørende COVID-19 vaccinen:

Jeg tror også, at jeg er lidt uforstående overfor, [...] hvorfor har man ikke samarbejdet om det her? Det er som om, at alle medicinalfirmaer og mere eller mindre løber en eller anden stafet om at skulle være med i den her om at lancere vacciner, og nogle er et antal procent mere sikre

imod at virke, og andre er af andet procent, og i en helt anden retning og det, det virker for mig meget besynderligt, at man ikke har lavet et samlet panel på verdensplan, når vi står i en pandemi, men det er jo ikke første gang, at man ikke kan samarbejde med den her verden. (F-4, l. 149-160)

Diskurserne om et nationalt fællesskab og et EU-fællesskab kan i flere tilfælde anses i samspil, da håndteringen af både indkøb, test og godkendelse af vacciner og ligeledes udrulningen af vaccinationsprogrammer på europæisk plan afhænger af både nationale og europæiske værdier og dynamikker (P-26/11, l. 105-110, 933-942; P-23/12, l. 653-664, 671-673).

9.3.4 Delkonklusion

De forskellige subjektpositioner, hvilke myndighederne, medierne og fokusgrupperne indtræder i, synes afgørende for konstruktionen af den hegemoniske tillidsdiskurs og konkurrerende skepsisdiskurs, da de enten er konstruerende for eller imod vaccinen. Når subjektpositionerne enten interPELLERER eller bliver interPELLERET kan det ses som et udtryk for, at der i teksttyperne er en ideologisk effekt til stede. Myndighederne konstruerer COVID-19 vaccinen som den primære løsning på COVID-19 krisen og forekommer som formidlende komponenter af risikohåndteringen. De synes derfor at tale ind i en tillidsdiskurs, hvilken trækker på håb fremmet af strategisk anvendelse af frygt, kontrol og evidens. Medierne interPELLERER hovedsageligt befolkningen til at forholde sig kritiske til COVID-19 vaccinen, hvortil medielogikker og mediernes sociale kontrol synes at have betydning for, at befolkningen til dels godtager den information, som medierne formidler. Medierne skaber ligeledes sammenhæng for de forskellige teksttyper, da de repræsenterer både myndighederne, befolkningen og eksperter. Fokusgrupperne, som fortolkende subjekter, er udtryk for at være interPELLERET som enten lydige eller kritiske borgere af myndighederne og medierne. Fokusgrupperne udtrykker ydermere en splittelse i samfundet grundet divergerende holdninger til COVID-19 vaccinen, hvor frygt, tvang, kontrol, partipolitik og videnskabelig usikkerhed er medkonstruerende for en skepsisdiskurs gennem intertekstualitet. Der forekommer således både et emotionelt og et videnskabeligt aspekt i konstruktionen af COVID-19 vaccinen, hvor det emotionelle udfordrer den videnskabelige diskurs. De identificerede konkurrerende diskurser om tillid og skepsis synes desuden at være afhængige af at være konstrueret i en national fællesskabsforståelse, der også har træk fra et

EU-fællesskab. Et manglende globalt fællesskab synes derfor at udfordre risikohåndteringen af COVID-19 vaccinen, da den pandemiske krise skal løses globalt.

COVID-19 krisen forekommer som præmis for formidlingen og håndteringen af COVID-19 vaccinen. Myndighederne konstruerer COVID-19 vaccinen i en risikodiskurs, hvor videnskabelighed og transparens skaber belæg for, at vaccinen er en løsning på krisen. Det kritiske perspektiv i medierne er konstruerende for vaccinen som en krise i COVID-19 krisen med særligt AstraZeneca-vaccinen som den centrale risiko. Befolkningen synes med udgangspunkt i pro-fokusgrupperne at afspejle konstruktionen af COVID-19 vaccinen som en løsning, men ligeledes som en potentiel krise, hvis vaccinen fører til vaccinetvang, splittelse i samfundet og fratagelse af frihed, hvilket særligt forekommer i anti-fokusgrupperne eller ved inddragelsen af tøvende informanter.

9.4 Risiko og krise i den sociale praksis

Da de konkurrerende diskurser er et udtryk for forandring i den diskursive praksis, er det relevant at belyse, hvorledes disse diskurser kommer til syne i definitionskampen vedrørende COVID-19 vaccinen og krisen. Den diskursive og sociale praksis kan være vanskelig at adskille med henblik på de institutionelle påvirkninger. Dette forekommer, da det non-diskursive, herunder de institutionelle betydninger, er konstruerende for og påvirket af den sociale praksis. Dog kan netop disse institutionelle effekter ligeledes have betydning for de diskursive praksisser, der forekommer i konstruktionen af COVID-19 vaccinen. De følgende definitionskampe blandt myndighederne, medierne og befolkningen udspiller sig i et nationalt, europæisk og globalt perspektiv, hvori verdensrisikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet vil blive inddraget med henblik på at undersøge, om det, der udspiller sig i den diskursive praksis, kan skabe grobund for forandring i den sociale praksis. Disse definitionskampe forekommer på baggrund af, at tillidsdiskursen i den tekstuelle og diskursive praksis konstrueres som den hegemoniske diskurs på tværs af både en videnskabelig og politisk kamp om at introducere og forstå COVID-19 vaccinen i det danske samfund. Derfor vil følgende først søge at identificere og diskutere de hegemoniske kampe, hvorefter den sociale forandring vil undersøges med afsæt i kampen om, hvorvidt sociale og samfundsmæssige værdier om solidaritet og demokratisk frihed udfordrer den hegemoniske tillidsdiskurs.

9.4.1 Hegemoniske kampe

For at afdække de strategiske kampe, der forekommer på tværs af myndighederne, medierne og befolkningen om at få indflydelse på den herskende diskurs om COVID-19 vaccinen, er det relevant at undersøge de eksisterende magtrelationer mellem aktørerne. Med henblik på hvorledes disse magtrelationer har betydning for den overordnede risiko- og krisediskursorden, er det, ligesom i afsnittet vedrørende subjektpositioner, relevant at anskue henholdsvis regeringen og sundhedsmyndighederne som individuelle aktører, da der på tværs af empirien og analysen er indikationer på, at der internt differentieres mellem disse institutioner og desuden definitionen af risiko og krise (P-26/11, l. 472-476; P-23/12, l. 124-131, 778-783; P-24/2, l. 83-93, 784-790). Denne differentiering kommer ligeledes til udtryk i medierne og hos befolkningen (M-28, 51, 82, 102; F-0, l. 530-539, 618-622; F-1, l. 486-490).

9.4.1.1 Myndighedernes risikodefinition

Gennem den tekstuelle og diskursive praksis optræder der varierende forståelser af COVID-19 vaccinen som en risiko og potentiel krise, hvorfor det i følgende findes relevant at afdække hvilken risikodefinition, der forekommer som den hegemoniske i sundhedsmyndighederne og regeringens definitionskamp af denne, og hvilken betydning det har for den sociale kontekst, som forståelser af vaccinen konstrueres i. I følgende afsnit vil især Becks (1997) forståelse af definitionskampe blive anvendt til at belyse empiriens kompleksitet gennem forskellige aktørers formidling af COVID-19 vaccinen. Opfattelsen af regeringen og sundhedsmyndighederne som separate institutioner, stemmer overens med Becks (1997) forståelse af en definitionskamp, der primært menes at udspille sig mellem videnskabelig viden og politiske agendaer. Det findes i den forbindelse ligeledes interessant, om regeringens fremstilling af COVID-19 vaccinen afspejler deres hegemoniske magt i samfundet. Dog er det væsentligt, at de sociale aktører, der optræder i specialets empiri, ikke betragtes som udelukkende politiske eller videnskabelige, hvorfor vi forholder os kritisk til Becks (1997) forståelse af, at det er muligt at betragte disse aktører som fuldkommen opdelt.

Sundhedsmyndighederne ses på pressemøderne at fremme en evidensbaseret diskurs om COVID-19 virussen og den tilhørende vaccine, der har afsæt i videnskabelig viden og evidensbaseret data, hvilket bidrager til at højne deres troværdighed som formidlere af pålidelig sundhedsinformation. Hertil følger, at sundhedsmyndighedernes primære arbejdsopgave i forbindelse med COVID-19 virussen

og vaccinen er at rådgive og udarbejde sundheds- og evidensbaserede anbefalinger, som regeringen kan træffe politiske beslutninger ud fra (P-26/11, l. 98-104, 894-898; P-23/12, l. 724-730; P-24/2, l. 40-46). Således er sundhedsmyndighederne udtryk for en aktør, som er konstruerende for en risikodefinition vedrørende COVID-19 vaccinen, hvor vaccinen fremstilles som en kontrollerbar risiko. Sundhedsmyndighedernes risikodefinition kan sættes i relation til van Asselt og Renns (2011) forståelse af risikokommunikation, hvoraf COVID-19 vaccinen kan forstås ud fra en simpel risiko, da vaccinen bliver fremstillet som kontrollerbar. Dette er i kontrast til, at de ligeledes fremstiller en systemisk risiko, men denne forekommer i stedet vedrørende COVID-19 krisen. Dette kan være med til at styrke sundhedsmyndighedernes troværdighed og tiltro til vaccinen og dermed højne mediernes og befolkningens tillid til sundhedsmyndighederne som institution. Sundhedsmyndighederne ses at fremme denne tillidsvækkende position på pressemøderne (P-26/11, l. 236-243, 330-338, 731-736; P-23/12, l. 244-250). Det kommer for eksempel til udtryk i følgende udtalelse fra Brostrøm:

Det er meget vigtigt for os som sundhedsmyndigheder, som også er regeringens udmelding, at det her det et tilbud med frivillighed. Der kommer ikke noget tvang eller noget krav eller noget sanktion, men der kommer en informationsindsats, hvor vi selvfølgelig som sundhedsmyndigheder vil gøre alt hvad der står i vores magt for at give en balanceret information om fordele og ulemper, sådan at man kan træffe sit informerede valg om sin vaccine. (P-26/11, l. 476-483)

Her fremhæver Brostrøm, at sundhedsmyndighedernes formål i relation til COVID-19 vaccinen er at informere om både fordele og ulemper og formidle afbalanceret information, hvilket stemmer overens med Renns (2009) definition af risikokommunikation. Den diskurs om COVID-19 vaccinen, som sundhedsmyndighederne forsøger at fremstille som hegemonisk, er dermed opfordrende med afsæt i det evidensbaserede og informative med det formål at skabe tillid. Når Brostrøm i ovenstående citat italesætter frivillighed sat i kontrast til tvang og desuden refererer til regeringens beslutningstagen, synes Brostrøms udtalelse at være politisk funderet, hvilket sår tvivl om det videnskabelige belæg. Derved antages der at opstå en tosidethed i sundhedsmyndighedernes primære rolle som aktører på pressemøderne, hvilket er udtryk for en definitionskamp mellem politiske overbevisninger og evidensbaserede beslutninger.

Sundhedsmyndighedernes tillidsvækkende og videnskabelige afsæt bliver gentagne gange inddraget på pressemøderne som belæg for regeringens udmeldinger og strategi, hvilket således kan bidrage til, at håndteringen af COVID-19 krisen og den dertilhørende vaccine fremstår troværdig (P-26/11, l. 98-104, 942-945; P-28/01, l. 15-21; P-24/02, l. 40-43). Regeringen kan således, som tidligere belyst, antages at benytte sundhedsmyndighedernes tillidsvækkende autoritet strategisk ved at henvise til sundhedsmyndighedernes anbefalinger som en væsentlig del af det beslutningsgrundlag, som ligger bag de politiske beslutninger, der bliver truffet. Sundhedsmyndighedernes videnskabelige afsæt ses således at reflektere positivt på regeringen, da begge aktører præsenterer en fælles front til pressemøderne til trods for, at de repræsenterer forskellige institutioner. Dette er bidragende til, at regeringen får mulighed for at fremhæve den hegemoniske definition af risikoforståelsen, som trækker på en forståelse af vaccinen som en mere simplificeret risiko. Denne forståelse bevirker, at regeringens anbefaling om at tage imod vaccinetilbuddet styrker den diskursive fremstilling af vaccinen som den primære løsning på krisen, hvilket ligeledes styrker forventningen til, at borgerne skal godtage præmissen om, at vaccinen er pålidelig og nødvendig.

Til trods for at regeringen formår at fremstille en række af deres politiske beslutninger som evidensbaserede, kommer deres politiske agenda flere gange til udtryk i formidlingen af deres håndteringsstrategi vedrørende vaccinen (P-28/01, l. 127-134, 567-577; P-24/02, l. 48-50). Hertil synes det igen særligt interessant, at regeringen gentagne gange inddrager velfærdssamfundets grundlæggende værdier i deres kommunikation om COVID-19 vaccinen (P-26/11, l. 42-44, 969-972; P-23/12, l. 31-41, 542-546; P-24/02, l. 157-160). Netop ved at inddrage samfundsværdier som solidaritet og lighed, får regeringen fremstillet vaccinen som et naturligt og fælles middel til at nå målet om at løse den nuværende sundhedskrise. Det kommer blandt andet til udtryk, når Heunicke siger:

Nej det er ikke regeringens overvejelser. [...] hvis vi siger nogle grupper, der ellers er fuldstændig, objektivt i samme øh risiko, men fordi de bor et sted et sted, så skal de i køen foran nogle andre. Det ville være, tror jeg, noget som ville skabe øh øh en splid vi slet ikke har brug for. Vi har brug for sammenhold [...]. (P-26/11, l. 965-971)

Denne udtalelse tydeliggør regeringens strategi om at inddrage samfundsværdier for at højne vaccinevilligheden i befolkningen. Derudover er udtalelsen et udtryk for, at regeringen forsøger at skabe en retfærdig balance i fordelingen af vaccinerne for at højne solidariteten og ligeledes for at mindske en potentiel risiko om splid i samfundet.

Regeringen ses dog at gøre et forsøg på at adskille politik med deres krisehåndtering. Det ses for eksempel, når Frederiksen siger: "For sandheden er jo den, at coronaen er fuldstændig ligeglad med, hvem du stemmer på. Coronaen, den er hverken rød eller blå. Det er en sygdom, og vi skal bekæmpe den i vores samfund" (P-24/02, l. 160-162). Herved bliver regeringens politiske agenda fremstillet som sekundær for den krisepolitik og vaccineplan, de har fremstillet, hvor det i stedet er samfundets velbefindende, der prioriteres. Denne fremstilling kan dog ses som en strategisk handling fra regeringens side, da de netop ved at nedtone deres politiske egeninteresser fremstår som en mere troværdig aktør i håndteringen af COVID-19 krisen og vaccineudrulningen.

Definitions kampen mellem politik og videnskab forekommer særlig interessant i konstruktionen af COVID-19 vaccinen, da en udelukkende videnskabeligt funderet fremstilling af COVID-19 vaccinen ville fordre en logisk forståelse af, at vaccinen var nødvendig. Når det derimod er sat op mod politiske overbevisninger skabes en interessant, hegemonisk diskurs om, at COVID-19 vaccinen baseres på en fælles emotionel forståelse af, at den er løsningen på krisen. I den forbindelse skabes de fælles emotionelle forståelser på baggrund af solidaritet og samfundssind. Dette kan henledes til Greves (2015, 2019) forståelse af velfærdssamfundet, hvor netop fællesskab og kollektive løsninger på risiko og krise er et centralt strukturerende element. Dermed synes fremkomsten af, at konstruktionen af vaccinen baseres på et emotionelt fællesskab, at pege på, at der eksisterer strukturer i det danske samfund, der danner grobund for et solidarisk fællesskab. Derved synes disse velfærdsstrukturer at blive reproducerede af en konstruktion af risiko- og krisehåndtering baseret på solidaritet og samfundssind. I den forbindelse er den videnskabelige usikkerhed, identificeret på teksthiveau og i diskursiv praksis, sigende for, at politik netop udfordrer den videnskabelige diskurs. I relation til Becks (1997) risikosamfund er risici usynlige og abstrakte, hvilket bevirker, at borgerne er afhængige af myndighedernes fremstilling af disse risici. Derfor findes det relevant i følgende at undersøge, hvorledes myndighedernes risikodefinition bliver fortolket af medierne og befolkningen.

9.4.1.1.1 Myndighedernes risikodefinition forstået af medierne og befolkningen

Myndighedernes forsøg på at fremsætte en mere simplificeret forståelse af COVID-19 vaccinen som risiko, gør det væsentligt at belyse, hvorledes denne accepteres eller udfordres af medierne og befolkningen. Denne definitionskamp om risikoen kan henledes til Furedis (2002) frygtpolitik, hvor det ikke drejer sig om, hvorledes vi er udsat for en risiko, men snarere en antagelse om, at myndighederne med en fælles bevidsthed om eksistensen af en risiko forårsager debat i forhold til, hvad der udgør den største risiko. Dette er således afgørende for de divergerende konstruktioner af risiko i forbindelse med COVID-19 vaccinen. Både medierne og dele af befolkningen forholder sig kritisk til regeringens magtudøvelse ved at fremhæve deres politiske agenda, der ligger bag deres risiko- og krisestrategi (M-13, 29; F-4, l. 354-357; F-5, l. 530-536). Det kommer blandt andet til udtryk, når Politiken skriver:

Men centraliseringen af magten fortsætter, og det er der god grund til at være kritisk over for.

For mens det selvsagt virker vældig tillokkende og rart for Mette Frederiksen og hendes betroede medarbejdere at bestemme det hele, er det i strid med den danske model. (M-54)

Dette kan henledes til Greves (2015, 2019) forståelse af, at strukturerne i velfærdssamfundet under en krise forandres, hvorfor det ifølge hans udlægning forekommer naturligt, at magten i højere grad bliver centraliseret. En sådan forståelse af risiko og krise kritiseres her af medierne, der hævder, at centraliseringen af magten er unødvendig i håndteringen af COVID-19 vaccinen. Da medierne bidrager til en divergerende forståelse af risiko, end hvad myndighederne søger, sker der en modlæsning af den definition, som fremstilles på pressemøderne af COVID-19 vaccinen som en simpel risiko. I stedet synes der at kunne identificeres træk til en systemisk risiko med afsæt i mediernes formidling af vaccinen. Regeringens repeterende inddragelse af videnskabelig viden og repræsentanter fra sundhedsmyndighederne synes dermed ikke at have draget fokus væk fra de mere politiske aspekter af krisen og vaccineudrulningen.

I relation til COVID-19 vaccinen er det i forlængelse af ovenstående interessant at se, hvorledes sundhedsmyndighederne og regeringens definitionskamp mellem det videnskabelige og politiske konstruerer en diskurs om skepsis i både medierne og befolkningen (M-50; F-3, l. 650-653; F-4, l. 611-614). Myndighedernes magt bliver gennem tillidsdiskursen reproduceret og opretholdt i dele af

befolkningen, hvorimod der forekommer en udfordring af subgrupper og kritiske medier, hvor magtforholdet udfordres, da der i modlæsningerne af den hegemoniske diskurs kan opstå en transformation af magtfordelingen. I befolkningen kan der heraf spores, at dele af befolkningen reproducerer myndighedernes diskurs, mens andre søger at ændre denne. Der forekommer således splittelse i befolkningen angående hvem, der bør have magten i risiko- og krisesituationen. De ideologiske effekter synes netop at komme til syne, ved at den naturlige og hegemoniske tillid til myndighederne udfordres af skeptiske borgere. Der kan i den forbindelse identificeres en matrix, da de hegemoniske relationer mellem regeringen og sundhedsmyndighederne under sundhedskrisen restrukturerer og udfordrer de ellers etablerede hegemoniske strukturer i samfundet. Denne udfordring af regeringens hegemoniske magt kommer blandt andet til udtryk i en artikel fra Jyllands-Posten:

Sundhedsstyrelsen har før blokeret for, at politikerne kunne bruge epidemilovens magtmidler til at håndtere covid-19 - og åbner for at gøre det igen, når der er udbredt immunitet i befolkningen. Det store spørgsmål er, hvornår det er tilfældet. Og om regeringen og Folketinget til den tid er enige i, at corona er så ufarlig, at der skal lukkes ned for at bruge loven. (M-29)

Definitions kampen mellem regeringen og sundhedsmyndighederne forekommer derved i medierne som en skepsis overfor, om COVID-19 vaccinen og den dertilhørende håndtering har afsat i videnskabelig viden eller bagvedliggende politiske agendaer. Definitions kampen kan dermed anskues i forlængelse af den strategiske kamp, der udspiller sig mellem aktørerne i forhold til hvem, der under sundhedskrisen, har magt til at dominere den sociale scene. Her kan der drages paralleller til Furedis (2002) udlægning af frygtpolitik, da der synes at forekomme en konkurrence mellem sundhedsmyndighedernes, regeringens, mediernes og befolkningens konstruktion af COVID-19 vaccinen. Denne konkurrence omhandler for myndighederne at opnå befolkningens tillid, men i dette tilfælde opleves den divergerende risikodefinition mellem sundhedsmyndighederne og regeringen som modarbejdende for den ellers fælles front, som myndighederne søger at konstruere. Heraf ses målet om at skabe en generel tillidsdiskurs til myndighederne at blive negligeret grundet den interne definitions kamp om risiko mellem sundhedsmyndighederne og regeringen. Det synes således at skabe grobund for, at opstandelsen af frygtpolitik kan bevirke, at der opstår forvirring, tvivl og skepsis i medierne og befolkningen. Her kan det ideologiske fundament for kontrol og velfærdsstaten,

jævnfør Greve (2015, 2019), anses som at blive udfordret gennem kritik af den høje grad af statskontrol.

9.4.2 Velfærdsværdier under forandring

De konkurrerende diskurser identificeret i den diskursive praksis er udtryk for et komplekst forhold, hvori der forekommer en gensidig påvirkning, som kan anses som et udtryk for forandring i den sociale praksis. Her synes særligt velfærdssamfundets værdier og risikosamfundets tanker om den refleksive modernisering at være grundlæggende for at kunne forstå forandringens kompleksitet.

Til trods for at diskurserne om tillid og skepsis fremstår konkurrerende, ses de begge at lede til en diskurs om frihed. Det kommer eksempelvis til udtryk på pressemøderne (P-26/11, l. 74-78, 677-683, 761-762; P-24/02, l. 149-154). Denne frihedsdiskurs kommer særligt til udtryk, når myndighederne gentagne gange fremhæver, at vaccinen bliver frivillig, og i den forbindelse tager afstand fra at anvende tvang for at sikre vaccinationsprogrammets succes (P-26/11, l. 476-483, 781-793; P-24/12, l. 50-52). Måden, hvorpå myndighederne italesætter frihed, bygger i høj grad på overbevisende retorik, hvor de søger at overbevise befolkningen om friheden til at træffe sit eget individuelle valg angående vaccinen. Dette kommer for eksempel til udtryk, når Heunicke siger: “Den bliver 100 procent frivillig, det er rigtig. Der er ikke noget vaccinetvang, det bliver 100 procent frivilligt” (P-26/11, l. 761-762).

Som tidligere påpeget kan det, når myndighederne henviser til samfundssind, fællesskab og solidaritet, anses som et strategisk valg om at påvirke befolkningen til at tage imod vaccinen, hvilket kan tyde på frivillig tvang (P-26/11, l. 74-78; P-23/12, l. 287-302, 542-546). Det ses blandt andet på et pressemøde, hvordan inddragelsen af solidariske samfundsværdier bruges som et argument for, at alle bør tage vaccinen for at få samfundet ud af den nuværende krisesituation: “Det er alligevel vigtigt, at du tager imod tilbuddet om vaccinen. For det beskytter ikke kun dig selv. Det beskytter også dine medmennesker. Det beskytter dem som virkelig har brug for at denne her sygdom forsvinder fra vores samfund [...]” (P-26/11, l. 158-162). Der synes hertil at blive konstrueret et socialt pres i befolkningen om at modtage vaccinen. Det kommer også til udtryk, når informanterne i fokusgrupperne udtrykker, at de både oplever splittelse i samfundet grundet vaccinepres, og ligeledes oplever at blive udskammet grundet vaccinefravalg (F-2, l. 674-677, 708-720; F-4, l. 277-287, 375-381). Myndighedernes inddragelse af samfundsværdien solidaritet kan dermed anskues som et udtryk for en kontroldiskurs,

da befolkningen bliver interPELLerede som lydige borgere, der skal tilvælge vaccinen til trods for egen skepsis. Det kommer for eksempel til udtryk i følgende borgerberetning fra DR, hvor en borger, der har modtaget første stik af AstraZeneca-vaccinen, deler sine tanker om at få andet stik:

Det gør, at jeg ikke får lyst til at få den og bliver bekymret for mit eget helbred, siger hun [...]

Jeg ville gøre det for fællesskabet, og fordi jeg tror på vacciner, men jeg ville ikke gøre det, fordi jeg tror på, at AstraZeneca er den rigtige vaccine. (M-78)

Det kan således ses i medierne, hvordan myndighedernes strategiske inddragelse af samfundsværdien solidaritet har bidraget til, at vaccinen af flere borgere anses som en samfundspligt (M-78, 88, 102). Dette kan forstås i forhold til Mays (2005) studie om, at fordele ved vaccination for de fleste individer, der ikke selv er i risiko, er relateret til beskyttelse af andre og et forsøg på at opnå immunitet i samfundet. Denne opfattelse kommer ligeledes til udtryk blandt flere af informanterne, der giver udtryk for, at de ønsker at tage imod vaccinen for samfundets skyld og for at sikre deres medborgeres sundhed (F-1, l. 89-92, 114-119, 122-124).

Til trods for at der i befolkningen gives udtryk for en accept af at tage imod vaccinen for samfundets skyld, kan der også identificeres en række eksempler på medier og borgere, der forholder sig kritisk til denne fremstilling af vaccinen (M-46, 78, 102; F-5, l. 120-126, 170-176). I flere fokusgrupper forekommer der ligeledes en kritik af fremstillingen af vaccinen som en samfundspligt (F-4, l. 649-658; F-5, l. 172-176, 945-964). Det kommer blandt andet til udtryk, når en informant fra anti-fokusgruppen udtaler:

Det er, at det her bliver markedsført som den eneste løsning, hvis ikke vi bliver vaccineret, så dør alle omkring os. Det er jo helt galt, altså det er jo ren propaganda i hovedet på os. Vi skal bare lige have et prik, så bliver alt godt. (F-5, l. 172-176)

Til trods for myndighedernes løbende fremstilling af frihed ved vaccinevalg, indikerer ovenstående, at der også eksisterer en fremtrædende kontroldiskurs i samfundet, hvis konstruktion særligt har afsæt i myndighedernes inddragelse af solidaritet som argument for at takke ja til vaccinen samt mediernes

repræsentation af dette. Der opstår hermed igen et udtryk for, at der eksisterer en direkte tvang, hvor befolkningen kun har ét valg; at vælge at være en pligtopfyldende samfundsborger ved at modtage vaccinen. Der synes derfor, ved denne informants udtalelse, at forekomme en social kontrol i forbindelse med COVID-19 vaccinen.

Diskursen vedrørende kontrol og skepsis kommer ligeledes til udtryk på pressemøderne, når myndighederne omtaler den stærke epidemikontrol, de har implementeret i samfundet (P-28/01, l. 450-455; P-24/02, l. 962-995, 1017-1027, 1063-1076). Dette udtryk for kontrol kan identificeres i nedenstående uddrag fra et pressemøde, når Frederiksen siger:

Så når vi er optaget af fortsat i Danmark at have epidemikontrol, så handler det faktisk ikke kun om at bekæmpe COVID-19. Det handler også om at sikre, at samfundet kan fungere, selvom der er en global pandemi. Og derfor bliver vi nødt til, kombineret med vacciner, som er supervåbenet i mine øjne i den fremtidige håndtering af COVID-19, så bliver vi nødt til stadigvæk at have en epidemikontrol. (P-24/02, l. 974-980)

Her kommer myndighedernes ideologiske magt til syne, da Frederiksen fremstiller myndighedernes høje prioritering af epidemikontrol som en naturlig del af strategien for at komme ud af COVID-19 krisen. Ligeledes ses der at blive fremført kontrol gennem indførelsen af coronapasset, hvor det at have en vaccine giver borgeren fri adgang til det offentlige rum, hvorimod ikke-vaccinerede borgere kontinuerligt skal få foretaget test for at have lige adgang. Dette kan henledes til Dubé & MacDonald (2017), der pointerer, at det er vigtigt at anerkende vaccinerede borgere og bekræfte dem i, at valget ikke kun er til hjælp for dem, men baseret på samfundsfordele, hvorfor coronapasset i denne kontekst kan forstås som en belønning. Derfor synes det uadskilleligt, at omstændighederne ved COVID-19 virussen og vaccinen fremstilles gennem indirekte tvang. Befolkningen og medierne ses i den forbindelse at forholde sig kritisk til epidemikontrollen og coronapasset, som myndighederne har implementeret i samfundet (M-64, 83, 107; F-5, l. 71-76, 581-587, 628-643). Denne kritiske tilgang og skepsis over for myndighedernes implementering af kontrollerende elementer kommer særligt til udtryk i anti-fokusgruppen, for eksempel når en af informanterne udtaler:

Eksempelvis hvem har nogensinde været ude og melde, at alt hvad der bliver lavet af forordninger og bekendtgørelser, det er jo fandme kun anbefalinger, det er jo ikke krav, så hvis man går ind og læser bekendtgørelserne igennem og så videre, så er der jo ikke nogen krav og der er masser af undtagelser. [...] Det er jo fordi, at det overskrider vores menneskerettigheder. (F-5, l. 757-768)

Myndighedernes skærpede tilstedeværelse og øgede kontrol ses således at have fremmet en modreaktion hos befolkningen (F-4, l. 348-355; F-5, l. 71-76, 581-587, 628-643). Modreaktionen synes at komme til udtryk i befolkningen som mangel på frihed. Dette kan antageligt aflede en holdning til vaccineindsatsen som frarøvende af den demokratiske frihed, der afføder vaccineskepsis rettet mod politiske tiltag, hvilket kan aflede borgere fra at se COVID-19 vaccinen sundhedsmæssige fordele. Det kommer ligeledes til syne både i medierne og fokusgrupperne, at myndighedernes strategi om at trække på velfærdssamfundets værdier skaber et socialt pres for den enkelte borger, hvoraf det frie valg om at modtage vaccinen bliver udfordret (M-78, 90, 101; F-4, l. 356-368, F-5, l. 343-349).

Denne kritik af myndighederne kan relateres til Becks (1997) tanker om den refleksive modernisering. Der forekommer heraf tre forskellige former for identificerede risici, som befolkningen forholder sig refleksivt til; risici i forhold til vaccinen, risici i forhold til virussen og risici i forhold til kontrol. Pro-fokusgrupperne synes primært at forholde sig refleksivt til risici forbundet med COVID-19 virussen og ligeledes krisens samfundsmæssige konsekvenser (F-1, l. 262-270; F-2, l. 140-146; F-3, 198-201, 323-325). De tøvende informanter forholder sig i højere grad refleksive til både vaccinen fordele og ulemper, hvilket er sigende for deres tvivlende adfærd (F-1, l. 120-121; F-2, l. 119-131, F-4; l. 106-109, 112-115). I anti-fokusgruppen forekommer refleksivitet særligt i forbindelse med en forandring i de samfundsstrukturelle grundværdier, hvor særligt frihedsberøvelse i forbindelse med vaccineudrulningen anses som den største risiko, snarere end selve virussen (F-5, l. 73-75, 581-587, 963-964). Med afsæt i refleksiv modernisering er der derved divergerende forståelser af risiko i befolkningen, hvilket leder til konkurrerende diskurser afhængigt af det fortolkende subjekt. Dette kan henledes til Reynas (2011) og Balls (1998) studier om, at hvis den enkelte ikke anser pandemien som en trussel i forhold til egen sundhed og for samfundet generelt eller opfatter truslen som værende lav, så vil eksempelvis frygten for kontrol vægte højere end frygten

for potentielle risici ved ikke at få vaccinen. Det vil derved have en effekt på befolkningens adfærd i forhold til beslutningen om at få en vaccine, og i den forbindelse vil borgeren ikke være tilbøjelig til at acceptere sundhedsmæssige indgreb i form af en vaccine uanset effektiviteten.

Refleksivitet er afgørende for hvilke forståelser af risici, der opleves som sandhed og dermed hvilke konkurrerende diskurser om COVID-19 vaccinen, der eksisterer i den sociale praksis. På trods af informanternes divergerende forståelser af sandheden, udtrykker anti-fokusgruppen, at der eksisterer en forståelse af dem som irrationelle i samfundet, hvilket kommer til udtryk i følgende:

Victoria: Det er rart at få en fornuftig samtale, hvor man ikke starter med at få at vide, vi er sølvpapirshatte []

Adam: [Griner]

Victoria: eller konspirationsteoretikere og så videre.

Adam: Ja, det har vi nok af i hverdagen [griner]. (F-5, l. 133-137)

Denne forståelse kan henledes til Larsons et al. (2012) studie om, at antivaccinationsbevægelsen drives af risks as feelings eller risk as politics, hvorfor disse afviser vacciner grundet bekymring for de risici, det vil aflede i samfundet. Det ses netop, hvordan informanterne i anti-fokusgruppen forholder sig refleksivt til myndighedernes risikokommunikation og krisehåndtering og udtrykker en reel mistillid og vaccineskepsis. En af informanterne siger for eksempel: "Vi har jo slet ikke længere nogen myndigheder, hvor man kan sige, at der ligger tilliden bare 100 procent, for den er væk" (F-5, l. 821-822). På baggrund af refleksiv modernisering kan der derfor identificeres en kontroldiskurs, der udfordrer frihedsdiskursen. I frihedsdiskursen synes der at kunne spores træk fra en mere liberalistisk tilgang til samfundet, hvor individet vil have en høj grad af frihed og staten en lav grad af kontrol. Dermed synes fremkomsten af en frihedsdiskurs at udfordre solidaritet, der er bundet op på velfærdssamfundet med høj grad af statsstyring, hvorfor der forekommer forandring i den sociale praksis i forbindelse med håndteringen af COVID-19 vaccinen. Denne forandring tyder på, at både COVID-19 virussen som krise og COVID-19 vaccinen som en risiko kan udfordre eksisterende strukturer i samfundet gennem ideologiske effekter. Dette kan henledes til Greves (2015, 2019) udlægning af velfærdssamfundets risici som muligt forandrende for de samfundsmæssige strukturer, der omkranser beskyttelse af befolkningen. Denne forståelse af at samfundsstrukturer er foranderlige

med henblik på en risiko eller krise kan ligeledes spores i Høilunds (2010) antagelse om, at frygt kan medføre statslige reguleringer, hvilke i sidst ende kan true den demokratiske frihed og derved destabilisere det demokratiske magtforhold i samfundet. Hertil er det relevant, at der både på pressemøderne, i medierne og i fokusgrupperne kan spores forandring i de samfundsmæssige strukturer og værdier, der ligger til grund for konstruktionen af COVID-19 vaccinen. Den strukturelle samfundsforandring spores særligt i myndighedernes øgede ansvar om at informere, inkludere og opfordre befolkningen til at modtage vaccinen for at sikre den enkelte borgers sikkerhed samt imødekomme et medansvar om at tilendebringe virussen.

9.4.3 Samfundsstrukturelle konsekvenser

Verdensrisikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet vil gennem inddragelsen af specialets empiri kunne belyse nogle underliggende samfundsstrukturer, hvor særligt frygt og kontrol frembringer samfundsmæssige konflikter, hvilke kan have forandrende konsekvenser grundet indførelsen af COVID-19 vaccinen. Konflikterne knytter sig til samfundsværdierne frihed og solidaritet, hvilke i en risiko- og krisesituation synes udfordret af retten til selvbestemmelse.

Eftersom at myndighedernes definition og håndtering af COVID-19 vaccinen til dels ses at blive udfordret af medierne og befolkningen, opstår der en definitionskamp mellem myndighederne og befolkningen, som medierne ligeledes bidrager til. I mediernes diskursive konstruktion af COVID-19 vaccinen optræder både en opfordring til at modtage vaccinen, et udtryk for socialt pres og kritik af en manglende frihed i forbindelse med til- og fravalg af vaccinen. Dette synes at være i overensstemmelse med Bakirs (2010) forståelse af, at medierne på den ene side har en tendens til at acceptere den risiko- og kriseforståelse, som dominerende institutioner frembringer, herunder i dette tilfælde myndighederne. Af dette forekommer således et strukturelt vilkår der, jævnfør Bakir (2010), vil ligge indlejret i samfundet, som dermed bevirker, at medierne som institution, må godtage, at myndighederne har den hegemoniske konstruktion af risiko og krise. På den anden side besidder medierne i Bakirs (2010) forståelse ligeledes ofte en afslørende rolle, hvori de kan fremsætte kritik af utilstrækkelig risikostyring. Til trods for de strukturelle vilkår, der ligger til grund for myndighedernes hegemoniske rolle i forbindelse med risiko og krise, vil medierne, ifølge Bakir (2010), ligeledes have adgang til at definere risici og kriser. Der synes således at ligge en række samfundsstrukturelle vilkår til grund for, hvorledes COVID-19 vaccinen som en risiko og COVID-19 virussen som en krise kan defineres. Disse er betinget af både de strukturelle vilkår ved

velfærdssamfundet, der blandt andet fordrer en høj grad af tillid til myndighederne og ligeledes en indlejret mediemagt. Dette kan henledes til tidligere præsenterede velfærdstrekant, hvor medierne agerer talerør for samfundets forskellige aktører (Figur 5). Det betyder, at den tillidsdiskurs, der konstrueres i medierne, kan ses som et udtryk for en accept af myndighedernes rammesætning af risiko og krise. Samtidig synes skepsisdiskursen, der ligeledes optræder i medierne, at være et udtryk for kritik af myndighedernes risiko- og krisehåndtering. Dette kan forstås i relation til Altheides (2013) forståelse af medierne som havende social kontrol.

Det sociale pres, som opleves af befolkningen, kommer særligt til udtryk i medierne gennem debatindlæg og ekspertudtalelser (M-48, 68, 69, 73, 75, 78). Derudover ses medierne at bidrage til konstruktionen af AstraZeneca-vaccinen som en anticiperet katastrofe gennem iscenesættelse af en frygtpræget diskurs (M-18, 61, 67, 84, 86, 98). Denne diskurs er ligeledes til stede i flere af fokusgrupperne, hvor informanter giver udtryk for frygt forbundet med bivirkninger ved vaccinen (F-2, l. 119-131, 214-220; F-3, l. 103-105; F-4, l. 106-109; 118-121; F-5, l. 68-69, 111-113, 339-341, 380-385). Dette er i overensstemmelse med både Furedis (2002, 2007) og Altheides (2013) forståelser af medierne som konstruerende for en frygtdiskurs. I Furedis (2002) forståelse vil frygten være et strukturerende element i samfundet, hvor en stigende frygt kommer af the fear of side-effects, hvilket i dette tilfælde kan begrundes med AstraZeneca-vaccinens bivirkninger. Frygtdiskursen udspiller sig således grundet eksistensen af et frygtsamfund, hvilket dermed kan skabe forandring for kulturen i samfundet, som påvirker adfærd og holdninger i relation til COVID-19 vaccinen.

Befolkningen bliver udsat for andenhånds ikke-erfaring, da de bliver eksponeret for forskellige synspunkter og holdninger gennem medierne og deres inddragelse af eksperter med varierende holdninger til vaccinerne. Dette kan medføre tvivl og forvirring hos befolkningen i forhold til, hvorvidt de skal modtage vaccinen eller ej, og i så fald hvilken (F-2, l. 132-139; F-3, l. 152-157, 225-226; F-4, l. 111-124). At myndighederne har sat AstraZeneca-vaccinen på pause, samt mediernes frygtprægende fremstilling af vaccinen, kan således have resulteret i en stigende skepsis hos befolkningen. Dette kommer for eksempel til udtryk i anti-fokusgruppen, når en af informanterne siger:

Så hvis den er så fucking sikker, hvorfor er den så sat på pause? Selvfølgelig har det jo fået mange mennesker til at tænke sig om, og rigtig mange mennesker har fået en sund skepsis nu,

og har sagt, skal jeg have det andet stik eller skal jeg overhovedet have noget stik? (F-5, l. 902-906)

I citatet fremstår informantens udtalelse som en reaktion på videnskabelig usikkerhed, hvor manglen på information om, hvorfor vaccinen er sat på pause, skaber skepsis. Det moderne samfunds befolkningen tror, ifølge Furedi (2002), på, at risici truer samfundet, hvorfor hypotetiske risici fra medierne kan vinde befolkningens tillid over tilliden til autoriteter, hvilket her kan være udtryk for, at ovenstående information er påvirket af mediernes konstruktion af COVID-19 vaccinen i et kritisk perspektiv. Dette eksempel er ligeledes et udtryk for den reflektive modernisering, da citatet peger på, at flere borgere forholder sig reflektivt til vaccinen og herunder særligt AstraZeneca-vaccinen, hvilket medierne kan være medkonstruerende af. Der kan netop i medierne spores træk fra Becks (1997) forståelse af et videnskabs-, medie- og informationssamfund, da mediernes vekselvirkning mellem tilsøring og afsløring af risici fremmer et tvetydigt udtryk i deres konstruktion af risiko- og krisediskurser (M-39, 73, 79, 81). Denne tvetydighed synes at kunne henledes til Furedis (2007) forståelse af rå frygt, som indebærer frygt for forandring og uforudsigelige sundhedsfarer. Medierne bidrager hermed til at fremme den rå frygt, når de i deres formidling af potentielle risici gør brug af skræmmebilleder og fremstiller de værste tænkelige resultater af krisen og de dertilhørende risici (M-3, 14, 39, 45, 89). Fokusgruppeinformanterne giver ligeledes udtryk for, at medierne bidrager til at højne deres frygt angående vaccinen, når medierne fremstiller vaccinen negativt eksempelvis gennem frygtsomme beretninger (F-3, l. 137-141, 290-292, F-4, l. 529-535).

I empirien fremgår frygt også i forbindelse med de underliggende samfundsstrukturelle vilkår om, at staten har magten til at udøve kontrol og dermed kan fratage borgernes frihed, hvilket særligt kommer til udtryk i medierne og fokusgrupperne (M-29, 54, 107; F-4, l. 360-362; F-5, l. 171-176, 529-537, 773-784). Furedi (2002) anser frygt som et strukturerende element i samfundet, og der synes således at optræde en strukturerende og forandrende effekt i mediernes og befolkningens fremstilling af COVID-19 vaccinen. Frygten for og kritikken af den politiske håndtering vedrørende befolkningens frihed kommer tillige til syne i en artikel fra B.T.. Her citeres en borger for at udtale sig: "»Enten er man vaccineret, eller også er man det ikke. Hvad foregår der? Jeg føler næsten, vi lever i et totalitært styre. Det gør mig vred,« siger han" (M-107). I denne artikel sætter borgeren den nærværende krisesituation i forbindelse med et totalitært styre. Dermed sammenkædes den styreform og politiske agenda, der kommer til syne i myndighedernes håndtering af COVID-19 virussen og den

dertilhørende vaccine, med en styreform, der beror sig på høj grad af statskontrol og hertil propaganda for at opretholde denne styreform. Sådant en type sammenkædning kan bevirke, at der opstår frygt for, at det ellers demokratiske styre i Danmark har udnyttet krisen til at opnå mere magt og kontrol gennem påstande om at beskytte befolkningen ved høj grad af kontrol. Dette kan begrundes med Becks (1997) forståelse af risici, hvor politiske agendaer er medskabende for risici i et samfund. Her vil befolkningens mistillid til myndighederne som autoritet bero sig på en frygt for skjulte politiske agendaer, hvilket dermed kan bevirke, at den enkelte borger ikke stoler på myndighederne. Derudover kan Furedis (2002) forståelse af risky strangers henledes til den frygt, som befolkningen har til hinandens valg om vaccinen. I fokusgrupperne kommer frygten særligt til syne hos anti-fokusgruppen, da de påpeger, at befolkningen er underlagt en indirekte kontrol fra myndighederne, som de mener kan have indflydelse på den demokratiske frihed:

Man ser den så tydeligt, og man ser så tydeligt, når man støder ind i en person, som er helt hjernevasket og helt indoktrineret, fordi de ser ingenting [...] hvor blev den ret til selv at bestemme over ens egen krop af? (F-5, l. 531-541)

COVID-19 virussen og den dertilhørende vaccine har, grundet deres centrale plads i medie billedet i den pågældende periode, været med til at øge mediernes indflydelse på, hvordan krisen og vaccinen bliver opfattet og fortolket af befolkningen. Den frygt, der synes at forekomme i medierne, kan ligeledes bidrage til fremkomsten af en oplevelse af manglende frihed i befolkningen. I fokusgrupperne kommer dette blandt andet til syne, når en informant udtaler sig om vaccinetvang: "Det er der, jeg synes problemet ligger. Det er, at man opstiller den her tvangs, altså politiske tvangsformat" (F-4, l. 354-355). Informanten giver udtryk for en frygt for, at befolkningen fratages selvbestemmelse med henblik på at modtage vaccinen. Endvidere peger informanten på, at problemet beror sig på et politisk problem, og det kommer således til syne som en kritik af de ideologiske dominansforhold, der eksisterer mellem befolkningen og myndighederne. Dette kan ses i overensstemmelse med Furedi (2002, 2007) og Altheides (2013) betragtning om, at medierne generelt er med til at skabe frygt ved at berette om forskellige risici i en krisesituation. Dette er ligeledes i overensstemmelse med Furedis (2002) forståelse af, at internettet, herunder online nyhedsmedier, har skabt et rum for opretholdelse af frygt. Derved synes medierne at have en social magt i skabelsen af den hegemoniske diskurs vedrørende COVID-19 vaccinen. Dette synes ligeledes at kunne

understøttes af Neuwirths (2009) antagelse om, at medierne har mere magt i forbindelse med risiko- og krisesituationer sammenlignet med mere normale forhold.

Ifølge Beck (1997) fører følelser såsom frygt for risici til et angstdrevet fællesskab, hvilket både kan have positive og negative udfald for det nationale samfund såvel som det europæiske samfund. I den forbindelse ses borgerne i det danske samfund at indgå i et dilemma omkring individuel sikkerhed versus solidaritet vedrørende AstraZeneca-vaccinen. Denne konflikt eksemplificeres i en artikel fra DR, hvor en borger udtaler sig: “Jeg ville gøre det for fællesskabet, og fordi jeg tror på vacciner, men jeg ville ikke gøre det, fordi jeg tror på, at AstraZeneca er den rigtige vaccine” (M-78). Mediernes inddragelse af borgerberetninger fremstiller hermed angstens fællesskab som værende positivt for samfundets generelle fællesskab (M-78, 90, 98). Solidariteten kommer ligeledes til udtryk i den ene fokusgruppe, hvor valget om at modtage AstraZeneca-vaccinen overgår bekymringerne om vaccins bivirkninger (F-2, l. 275-76, 300-304). Nogle informanter ses dog ligeledes at prioritere deres egen sikkerhed frem for fællesskabets, da AstraZeneca-vaccins bivirkninger indebærer en høj personlig risici (F-3, l. 128-135, 225-231; F-4, l. 170-174). Dette strider imod velfærdssamfundets grundværdier, hvor solidaritet prioriteres højt.

AstraZeneca-vaccins risici frembringer flere træk fra en krisesituation, da denne vaccine skaber en generel forvirring og frygt for alle vaccinerne hos befolkningen. AstraZeneca-vaccins risici medfører, at informanterne er mere tilbøjelige til at afvige fra de samfundsværdier, der ellers danner grundlag for det nationale fællesskab (F-1, l. 439-445; F-4, l. 117-124; F-5, l. 897-915). Solidariteten synes hertil at måtte vige for den individuelle følelse af sikkerhed. Denne reaktion i fokusgrupperne kan udfordre det nationale fællesskab, da befolkningen fremstår tvetydigt, da nogle informanter udtrykker høj tilslutning til fællesskabets værdier, hvor andre vælger at prioritere egen sikkerhed frem for fællesskabets (F-1, l. 147-151; F-2, l. 387-393, 637-641; F-4, l. 210-212, 329-334; F-5, l. 81-96, 103-113, 169-176). Således synes definitionskampen at være forandrende for det nationale fællesskab. Dette kan bevirke fremkomsten af subpolitisering inden for det nationale fællesskab. Disse kan muligt udfordre det hegemoniske fællesskab, der beror sig på velfærdssamfundets samfundsværdier, for at opnå en forandring i hvilke værdier, som disse nationale fællesskaber bør udspringe af.

9.4.4 Hegemoniske fællesskaber

I følgende afsnit findes det interessant at afdække, hvorledes forskellige fællesskaber jævnfør Becks (1997, 2009) og Furedis (2002, 2007) forståelser af fællesskaber er konstruerende for COVID-19 vaccinen. Da den sociale praksis udgøres af samfundsstrukturer, er Becks (1997, 2009) og Furedis (2002, 2007) samfundsforståelser i følgende sigende for, hvorledes bevidstheden om risiko leder til både et nationalt, internationalt og globalt fællesskab, men ligeledes fællesskaber i befolkningen jævnfør subpolitik og frygtens eksistens. Ifølge Beck (1997, 2009) er både det nationale, internationale og globale fællesskab afgørende i forebyggelsen af en krise, mens det kosmopolitiske fællesskab giver anledning til at forstå de kulturelle forskelle, der foreligger i verdensrisikosamfundet. Her synes særligt at kunne rettes kritik af håndteringen af COVID-19 vaccinen, hvor der kan peges på manglende kosmopolitiske tendenser. De underliggende samfundsstrukturer er centrale i definitionen af den hegemoniske konstruktion af risiko- og krisediskurser, hvorfor Beck (1997, 2009) og Furedis (2002, 2007) tilgang til kriser giver anledning til at betragte de ideologiske effekter, der ligger til grund for konstruktionen af COVID-19 vaccinen i et eller flere fællesskaber ud fra et kritisk perspektiv.

Der ses at blive konstrueret forskellige typer af fællesskaber på tværs af empirien, hvorunder der eksisterer et EU-fællesskab og et globalt fællesskab udover det nationale fællesskab. EU-fællesskabet synes i den forbindelse at være mere fremtrædende end det globale fællesskab. EU-fællesskabet er baseret på en række af de samme samfundsværdier som i det nationale fællesskab. Her gør solidaritet, frihed og lighed sig gældende både for myndighedernes, mediernes og befolkningens udlægning (P-26/11, l. 213-219, 665-667; P-23/12, l. 195-196; M-86, 91, 93, 102; F-1, l. 144-151; F-3, l. 180-192). Det kommer blandt andet til udtryk ved, at det europæiske fællesskab, der forekommer i EU, synes at være reproducerende og konstruerende for en diskurs om solidaritet. Det kommer blandt andet til udtryk i følgende: "Danmark får tildelt efter sådan en pro rata, altså efter hvor mange indbyggere er vi i Danmark, fuldstændig den samme fordeling altså i hele EU" (P-26/11, l. 665-667). Ved Becks (2012) udlægning af det kosmopolitiske fællesskab vil det forekomme på baggrund af nødvendighed snarere end solidaritet. Dette bevirker, at skellet mellem EU-fællesskabet og det globale fællesskab på verdensplan fremstår i kontrast til hinanden. Med henblik på de to fællesskaber, der går på tværs af landegrænser, fremstår EU-fællesskabet som det primære i myndighedernes, mediernes og befolkningens konstruktion af den overordnede risiko- og krisediskurs (P-26/11, l. 105-110; P-23/12, l. 455-460; P-28/01, l. 516-527; M-69, 72, 37; F-1, l. 144-151; F-3, l. 180-192). Grundet det

fremtrædende EU-fællesskab synes der at opstå kritik af, om Danmark bør være en del af dette fællesskab. Dette kommer blandt andet til udtryk på et pressemøde, når en journalist fra DR spørger:

Altså, hvad er der egentlig gået galt for regeringen og dermed for Danmark i forhold til at skibe sig ind i det her EU-projekt, som nu har vist sig at have ret mange mangler? Har vi i Danmark været for naive? Har EU været for naive? Har vi været for fedtede i forhold til at købe, sådan så vi bliver overhalet af nogle andre? (P-28/01, l. 482-487)

Her synes det at blive italesat, at det nationale fællesskabs tryghed bliver udsat på baggrund af et ønske om at indgå i et EU-fællesskab. Ligeledes fremstår det som en kritik af det globale fællesskab, der i denne udtalelse fremstår som usolidarisk.

Beck (2012) mener, at det kosmopolitiske fællesskab opstår på baggrund af et fælles mål om at overkomme globale risici, der påvirker alle verdensborgere. Derfor er det kosmopolitiske fællesskab i højere grad baseret på nødvendighed, hvor EU-fællesskabet ses at være opstået på baggrund af EU's grundlæggende værdier, heriblandt solidaritet. Det fremgår på pressemøderne, at myndighederne dog ligeledes anskuer dette EU-fællesskab som en nødvendighed, eftersom at Danmark er afhængig af dette samarbejde i forhandlingen af vacciner (P-26/11, l. 105-110; P-23/12, l. 458-461; P-28/01, l. 516-527). Myndighederne afviger derfor til dels fra EU-fællesskabet samt dets værdier, da Frederiksen vælger at drøfte et potentielt separat samarbejde med Israel og Østrig om, at: “[...] etablere en eller flere vaccinefabrikker, som i fremtiden skal sikre de tre lande rigelige leverancer af de eftertragtede coronavacciner” (M-21). Denne handling kan forstås ud fra Furedis (2007) forståelse af rå frygt, eftersom at Frederiksens beslutning antageligt er draget af at beskytte de danske borgere mod yderligere smittefare, hvilket kan antages at blive løst med en øget produktion af vacciner, der blandt andet tilgår Danmark. Denne handling ses dog at skabe skepsis blandt befolkningen til myndighederne. Dette kommer blandt andet til udtryk i fokusgrupperne, hvor Frederiksens besøg til Israel bliver omtalt: “For hvad er det så, hun skal dernede? Skal hun ned og købe de vacciner, som måske burde været givet til Palæstinenser, ikk’?” (F-0, l. 649-651). Der påpeges her, at Frederiksens handling udfordrer en velfærdsværdi om solidaritet, da beslutningen kan frarøve andre lande for vacciner, der var tiltænkt dem, og dermed fremstår handlingen som usolidarisk over for andre lande. Frederiksens handling afviger hermed fra både et nationalt fællesskab og EU-fællesskabet og trækker

i stedet på et globalt fællesskab, da intentionen om samarbejdet med Israel og Østrig ikke nødvendigvis er indgået med henblik på at uddele vaccinerne til andre end de danske borgere (M-1, 4, 23). Dette kan forstås som et forsøg på at trække på nogle kosmopolitiske værdier, da Frederiksen ser ud over den nationale politik i et forsøg på at indsamle vacciner og dermed bekæmpe COVID-19 virussen i Danmark.

Ifølge Beck (2004) har medierne i det kosmopolitiske samfund stor indflydelse på, hvordan globale risici opleves af de forskellige aktører i samfundet. Der synes i den forbindelse at være nogle strukturelle betingelser i spil, når det kommer til at prioritere risiko- og krisehåndteringen på verdensplan, hvor relationen mellem både verdens rige og fattige lande, men også relationen mellem nationalisme og global solidaritet er udfordrende for pandemien:

[...] de rige landes vaccine-nationalisme endnu engang sætter verdens svageste og mest udsatte befolkninger bagest i køen. "De vestlige regeringer må holde op med at lægge hindringer i vejen og sørge for, at vi får den globale solidaritet, de så ofte har talt om under pandemien [...]. (M-53)

Der fremstår derved en kritik i medierne af netop, hvorledes de strukturelle betingelser har betydning for vaccineindsatsen, hvilket både kan pege på, at der bør ske en ændring i de samfundsstrukturer, der knytter sig til hele verden, men ligeledes de nationalt funderede strukturelle vilkår.

Det kosmopolitiske fællesskab ses at optræde i tiltag såsom COVAX-programmet, der er baseret på mottoet: "[...] no one is safe, unless everyone is safe" (World Health Organization, u.d.). Det kosmopolitiske fællesskab synes dog at fremstå som en sekundær prioritet for nogle lande, da ønsket om at få vaccineret egne borgere bliver prioriteret højere (P-24/2, l. 976-977; M-1, 23, 58; F-1, l. 142-147; F-3, l. 184-192). Denne handling modsætter sig den kosmopolitiske tankegang og hermed også hjælpeorganisationernes agenda om at bekæmpe krisen på globalt plan. Denne interessekonflikt ses at komme til udtryk gennem medierne, da flere eksperter fra forskellige hjælpeorganisationer forsøger at gøre opmærksom på denne problematik og ligeledes opfordre til et globalt fællesskab (M-53, 73, 75). Det globale fællesskab ses hermed at blive udfordret i mangel på nødvendigt sammenhold blandt verdenslandene. En utilsigtet konsekvens ved vaccineudrulningen kan således være, at landene

prioriterer egne nationale fællesskaber frem for globale, hvilket kan resultere i, at pandemien bliver forlænget og får fatale konsekvenser for lav- og mellemindkomstlande.

De forskellige fællesskaber bidrager således til opretholdelsen af en tillidsdiskurs samt en skepsisdiskurs. Tillidsdiskursen bliver udfordret af skepsisdiskursen, hvorefter der opstår en definitionskamp om at blive den hegemoniske diskurs inden for risiko- og krisediskursordnen. Dette bevirker, at de strukturer, der er en del af den sociale praksis udfordres og antageligt er under forandring. Denne forandring kan spores i, hvorledes de diskurser, der knytter sig til de forskellige fællesskaber, som Danmark er en del af, har indflydelse på hvilke diskurser, der bliver de hegemoniske i konstruktionen af risiko- og krisediskurserne på tværs af pressemøderne, medierne og befolkningen. Det hegemoniske nationale fællesskab kan derved anses som rammesættende for de mulige konstruktioner af risiko- og krisediskursordnen. Ligeledes har de konkurrerende forståelser, der forekommer i EU-fællesskabet og det globale fællesskab, betydning for hvilke diskurser, der bliver de hegemoniske, og dermed bliver de definerende for, hvorledes COVID-19 vaccinen kommunikerer og opfattes. Det hegemoniske fællesskab synes hovedsageligt at være baseret på nationalt funderet værdier og strukturer, og dermed fremstår dette fællesskab som prioritet i forbindelse med håndteringen af COVID-19 vaccinen. Til trods for Danmarks samarbejde med EU synes intentionen i det hegemoniske fællesskab ikke at være kosmopolitisk funderet. Hermed fremstår det nationale som det primære fællesskab, og dermed som det primært strukturerende for konstruktion af COVID-19 vaccinen i Danmark, hvor EU-fællesskabet og det globale perspektiv fremstår som det sekundære.

9.4.4.1 Angstfællesskaber

Udover de fællesskaber, der i ovenstående identificeres på baggrund af et verdensrisikosamfund, optræder der også fællesskaber i befolkningen som resultat af en risiko- og krisesituation, hvor særligt frygt er strukturerende for denne fremkomst. Tidligere præsenterede tillids- og skepsisdiskurser synes at være konstruerende for to forskellige former for frygt, der enten fremmer tillid eller skepsis. Frygten vil, ifølge Furedi (2002), være strukturerende for samfundet, hvorfor det er relevant at belyse, hvorledes frygt kommer til syne i både tillids- og skepsisdiskursen, og dertil påvirker risiko- og krisediskursordenens strukturelle omstændigheder i form af subpolitik og angstfællesskaber grundet træk fra verdensrisikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet.

Da frygt, ifølge Furedi (2002), bør anses som kulturelt frem for individuelt funderet, er det væsentligt, at der på tværs af pressemøderne, medierne og fokusgrupperne optræder frygt. Som det forekommer i den diskursive praksis, synes frygtens bevæggrund dog i høj grad at bero sig på forskellige opfattelser af risiko og krise. Frygten kan ydermere anses som kulturelt funderet i den danske risiko- og krisekultur, hvor netop de forskellige opfattelser af risiko og krise, der trækker på og konstrueres af en række forskellige diskurser såsom tillid, evidens, kontrol, tvang og politik skaber en foranderlig konstruktion af COVID-19 vaccinen. Der kan, jævnfør Furedi (2002), skelnes mellem forskellige opfattelser af risiko, herunder risiko som en mulig fare, og risiko som den opfattes ved eksisterende farer.

Mediernes fremstilling af AstraZeneca-vaccinen har bidraget til at anskue vaccinen som en potentiel fare grundet dens bivirkninger (M-69, 86, 96, 101). På trods af denne potentielle fare ses en stor del af befolkningen at have tiltro til myndighedernes håndtering (F-0, l. 477-480; F-1, l. 139-140, 204-207, 258-261; F-2, l. 296-298; F-3, l. 608-613). En sådan tilslutning til myndighederne ses at have afsæt i velfærdssamfundets værdier, der beror sig på tillid til de styrende magtstrukturer. Til trods for at dette fællesskab er funderet i tillid, kan tilslutningen anskues som at være funderet i et angstfællesskab. Det skyldes, at flere fokusgrupper giver udtryk for, at den høje tilslutning stammer fra et behov om at få en normaliseret hverdag frem for at leve i frygt for de mulige risici, som virussen kan medføre samt angst for at forblive i et samfund med restriktioner, der begrænser deres hverdag (F-0, l. 77-79; F-1, l. 105-110; F-2, l. 162-172, 406-408; F-3, l. 198-204; F-4, l. 72-75, 168-170). Det kan henledes til Furedis (2002, 2007) forståelse af, at befolkningen er at risk, der betegner en kulturel forståelse om konstant at være udsat for risiko og fare, hvorfor de er tilbøjelige til at tage vaccinen for at slippe for dette. Disse bekymringer kan derfor skabe høj tilslutning til vaccinen og dermed også høj vaccinevillighed (F-2, l. 244-246, 477-483; F-3, l. 195-207; F-4, l. 67-75).

En anden form for angstfællesskab ses at udspringe med grobund i Furedis (2002) anden opfattelse af risiko, der beror sig på, at risiko opstår på baggrund af erfaring. Dette fællesskab beror sig på perceptionen af de oplevede risici, som fortolkes ud fra myndighedernes formidling omkring COVID-19 vaccinen. Risikoantagelsen er hermed funderet i, at vaccinen ikke er gennemtestet og ligeledes, at der er risici i forbindelse med fremkomsten af et socialt pres, der skal øge vaccinevilligheden (F-4, l. 141-143; 280-284, 360-362; F-5, l. 81-94, 154-156). Således fremstår risiko i denne forbindelse som både potentielle farer og en reel fare ved fratagelsen af den demokratiske frihed, hvorefter der opstår

aktive subgrupperinger i samfundet. Heraf synes der derved at kunne anskues et udtryk for utilfredshed over velfærdssamfundets struktur vedrørende fordelingen af stat, marked og civilsamfund, når der på baggrund af vaccinehåndteringen og -kommunikationen forekommer en modreaktion i befolkningen gennem subgrupper.

9.4.4.1.1 Subpolitisering afledt af skepsis

Fremkomsten af subgrupper i det nationale fællesskab synes blandt andet at udspringe af vaccineskeptikeres forståelse af, at myndighederne politiserer konstruktionen af COVID-19 vaccinen. Dette kan heraf betegnes som en utilsigtet konsekvens af myndighedernes intention om, at vaccinen skal fremmes som løsningen på COVID-19 krisen. Det skyldes, at flere informanter mener, at udrulningen af vaccinen i Danmark bærer præg af skjulte politiske agendaer, hvilket bidrager til, at der, som tidligere nævnt, opstår skepsis i relation til myndighedernes håndtering (F-1, l. 51-59; F-3, l. 177-178; F-4, l. 360-362; F-5, l. 530-541). Derved opstår der en aktiv subpolitik afledt af myndighedernes håndtering, jævnfør Beck (1997, 2009), når informanterne stiller sig kritisk overfor denne. Således fremmer subpolitiseringen et individualiseret deltagelsesmønster, hvor grupper i befolkningen går sammen om at kritisere myndighedernes håndtering, hvorfor fokusgrupperne er udtryk for eksistensen og konstruktionen af subgrupper i forbindelse med COVID-19 vaccinen. Forståelsen af vaccineudrulningen som politiseret ses særligt i anti-fokusgruppen at have skabt subgrupper i samfundet, eftersom flere borgere ikke er enige i myndighedernes håndtering og retter direkte kritik heraf (F-5, l. 429-431, 472-475, 530-537, 754-757).

Disse subgrupper, jævnfør Beck (1997, 2009), udspringer på tværs af klasse, politisk ståsted, køn og alder og opstår grundet et fælles samfundssyn, hvilket også synes at være tilfældet i anti-fokusgruppen, hvor det findes særligt interessant, at informanterne er indsamlet på grund af deres politiske holdning, hvor blandt andet alder og køn ikke har indflydelse på, om de ser sig enige i hinandens udtalelser. Disse subgrupper anskues som værende samfundsaktivistgrupper såsom Men In Black med afsæt i anti-fokusgruppen, hvor flere af informanterne italesætter at være en del af denne bevægelse, og i relation hertil frembringer de en moddiskurs til myndighedernes håndtering af vaccineudrulningen (F-5, l. 278-282, 296-298, 470). Dette kommer blandt andet til udtryk i følgende citat: "Det er at gøre et eller andet, fordi ellers kan jeg ikke sove, så kan jeg ikke leve med mig selv, hvis jeg ikke går ud og demonstrerer. Jeg håber, der kommer mange flere" (F-5, l. 296-298). Skepsisdiskursen forekommer herved i denne subgruppe, hvilket leder til, at der konstrueres en

fremtrædende frygt for, at befolkningen bliver frataget deres frihed i forbindelse med til- og fravalg af vaccinen. Anti-fokusgruppen frembringer her en modstridende sandhed til den hegemoniske forståelse, da de giver udtryk for, at deres sandhed er objektiv. De opfordrer derfor resten af befolkningen til at deltage i demonstrationer, og derved frygte og ikke stole på autoriteterne, hvilket de selv forestår som at udvise en ansvarlig, social handling, jævnfør Furedis (2002) definition af forbrugeraktivister.

Denne forståelse af risiko modsætter sig således den hegemoniske tillidsdiskurs, der er medkonstruerende for, at der eksisterer valgfrihed i forbindelse med at modtage COVID-19 vaccinen. De konkurrerende konstruktioner af risiko- og krisediskurser kan henledes til Furedis (2002, 2007) udlægning af frygtsamfundets strukturelle effekt. Med udgangspunkt i Furedis (2002, 2007) forståelse af frygtsamfundet, kan de risiko- og krisediskurser, der konstrueres, nemlig anses som afgørende for, hvorledes adfærd og holdninger i forbindelse med risici kan anses som kulturelt funderet. Da der på tværs af medierne og fokusgrupperne kan ansøres en skepsisdiskurs, der blandt andet konstrueres på baggrund af frygt, kan der ligeledes spores samfundsstrukturer i det danske samfund fra et frygtsamfund.

Risiko bør, ifølge Furedi (2002), anses som under konstant forandring, da det skal betragtes ud fra den kontekst, det forekommer i. Furedi (2002) peger på, at en konsekvens af frygtsamfundet kan være, at der forekommer en øget risikobevidsthed i befolkningen, hvilket bevirker, at der opstår en frygt for, at der eksisterer skjulte risici i samfundet. Ved denne strukturelle betragtning kan frygten for frihedsberøvelse, der forekommer i medierne og fokusgrupperne, og som synes at udspringe af subpolitisering, anses som et udtryk for en oplevelse af en skjult risiko i samfundet (M-102, 107; F-4, l. 212-215; F-5, 279-279, 289-296). Risikoen for øget statslig kontrol kan frembringe, at der ikke blot nu, men ligeledes fremtidsmæssigt, kommer lavere grad af frihed i det demokratiske styre i Danmark, og det kan dermed muligt afføde forandring, der trækker i retning af et paradigmeskift. Ifølge Furedi (2002) kan statens kontrol af samfundet netop defineres som en indgriben i individuel autonomi. Subpolitiseringen kan således afføde en utilsigtet konsekvens, som skaber splittelse i samfundet. Denne splittelse synes særligt at optræde mellem pro- og antivaccine borgere. Splittelsen synes at afledes af legitimering af udskamning af antivaccine borgere, hvilket kan spores gennem myndighedernes kommunikation og ligeledes mediernes formidling af COVID-19 vaccinen (P-26/11, l. 802-807; P-23/12, l. 245-250; P-28/01, l. 104-108; M-49, 95, 97, 102). Borgere, der ikke

ønsker at modtage vaccinen eller at blive testet, kan muligt blive udelukket fra store dele af samfundet gennem politiske tiltag (F-2, l. 692-698; F-4, l. 207-214; F-5, l. 71-76, 581-587, 757-769). Dette kan pege på, at den udskamning, der opleves i anti-fokusgrupperne, er funderet i politiske tiltag (F-4, l. 362-364; F-5, l. 581-587). De politiske tiltag afføder i denne forbindelse legitimeringen af, som tidligere nævnt, et samfundsmæssigt socialt pres, der advokerer for tillidsdiskursen og dermed for et provaccine perspektiv.

Ifølge Beck (1997) kan aktiv subpolitik bevirke en utraditionel måde at opnå politisk indflydelse på, da det eksempelvis opstår gennem protest eller demonstrationer. Anti-fokusgruppen kan heraf betegnes som en aktiv subgruppe, da flere af medlemmerne udfordrer den politiske dagsorden gennem demonstrationer (F-5, l. 278-282, 296-298, 470). Behovet for at demonstrere kommer til syne i anti-fokusgruppen, hvor flere informanter omtaler demonstrationer som afgørende for at oplyse befolkningen om den pågældende frihedsberøvelse. Endvidere søger denne subgruppe gennem demonstrationer at oplyse andre borgere om de politiske problematikker og derigennem at opnå grundlag for samfundsforandring (F-5, l. 278-282, 296-298, 470). Den aktive subgruppe kan anses som et resultat af et allerede etableret angstfællesskab, der er opstået med henblik på at afværge de potentielle risici, som COVID-19 vaccinen kan medføre. Dette kommer blandt andet til udtryk i følgende udtalelse fra en anti-fokusgruppeinformant: “Jeg håber, der kommer mange flere [demonstranter]. Jeg håber virkelig, at folk begynder at vågne op, fordi det her, det er vores alle sammens mareridt, som bare meget gerne snart... må stoppe. Puha...” (F-5, l. 298-300). Det fremgår af citatet, at deltagelsen i subgruppens demonstrationer opstår på baggrund af rå frygt, som ses at blive opretholdt gennem kulturen i det pågældende angstfællesskab, der er præget af frygt og usikkerhed for fremtiden. Der fremkommer herved en politisk skillelinje mellem myndighederne og dele af befolkningen, som særligt udfordrer de hegemoniske magtstrukturer i samfundet.

9.4.4.1.2 Tillid afledt af politisk magt

Tillidsdiskursen, der særligt identificeres på tværs af pressemøderne, medierne og særligt pro-fokusgrupperne i den diskursive praksis, fremstår som reproducerende af den overordnede risiko- og krisediskursorden. Når denne diskurs spores i både medierne og fokusgrupperne synes der at forekomme en reproduktion af det dominansforhold, der forekommer mellem myndighederne og befolkningen (M-48, 52, 82, 101; F-2, l. 288-292, 589-593). Dette kommer blandt andet til udtryk, da en informant erklærer sig enig med en anden informant: “Jeg har det ligesom dig, Sigrid, at jeg

[...] Hvis myndighederne har sagt god for det, så må jeg ligesom tro på, at det er afprøvet ordentligt, øh...” (F-2, l. 296-298). Befolkningens tillid kan hermed anskues at udspringe af en autoritetstro kultur, da befolkningen giver udtryk for at handle efter myndighedernes befaling uden at forholde sig kritisk til den, hvilket igen er sigende for deres lydige subjektposition.

Ligesom ved fremkomsten af subgrupper og subpolitisering kan der ved tillidsdiskursen trækkes tråde til frygtsamfundets strukturelle effekt. Forskellen på frygtens bidrag i de to diskurser om tillid og skepsis beror sig særligt på opfattelsen af risiko. I tillidsdiskursen optræder risici ved ikke at modtage vaccinen som større end ved at modtage den (F-1, l. 125-219, F-3, l. 235-243). Dette modsætter sig risikoopfattelsen i skepsisdiskursen, der bærer præg af en betragtning om risici ved selve vaccinen og ligeledes risici i forbindelse med den øgede statsmagt i samfundet (F-4, l. 100-103, 212-222; F-5, l. 151-156). Igen kan denne forståelse henledes til Reynas (2011) studie i forhold til, at frygten for kontrol vejer højere end frygten for risici ved selve vaccinen. Den politiske magt, som er medvirkende til myndighedernes konstruktion af risiko- og krisediskurserne, udfordres gennem subpolitisering, der fordrer skepsisdiskursen, hvorigennem der kan opstå en ideologisk kamp. Denne kamp udspiller sig, da den tillidsprægende diskurs vedrørende COVID-19 vaccinen, som myndighederne særligt konstruerer, er udfordret af fremkomsten af skepsisdiskursen. Relationen mellem tillids- og skepsisdiskursen kan således muligt anspore en transformation af dominansforholdet mellem disse parter. Når transformationen udspringer af skepsisdiskursen, synes denne transformation ligeledes at advokere for mere frihed til befolkningen i forbindelse med til- og fravalg af vaccinen.

Med henblik på Becks (1997, 1999) og Furedis (2002) forståelse af subpolitisering, kan der anspores en politisering af frihed som et ikke-politisk område, da den demokratiske grundværdi om frihed ses at blive udfordret. Dette sker, da det frie valg ellers anses som en demokratisk ret og dermed ikke som noget, der på baggrund af politiske tiltag kan fratages befolkningen. Denne forskydning af frihedsrettigheder og dermed udfordring af dominansrelationen i det danske samfund kan placeres i dynamikken, der forekommer mellem tillids- og skepsisdiskursen. Begge disse diskurser leder til diskursen om frihed, blot i et modsætningsforhold. Frihedsdiskursen bliver hermed afgørende for den overordnede risiko- og krisediskursorden, der således trækkes i to forskellige retninger. Risiko- og krisediskursordenen besidder dermed en risiko- og kriseopfattelse, der er baseret på tillid og velfærdsværdier om solidaritet og lighed, og en udfordrende risiko- og kriseopfattelse, der konstrueres af politisk og samfundsmæssig skepsis overfor magthavere. Dette afleder en risiko- og

krisediskursorden, der er ideologisk og ligeledes under forandring. Denne forandring kan imidlertid skabe grobund for en ændring af, hvorledes det demokratiske samfund betragtes, herunder hvilke værdier, der knytter sig hertil, og tillige de strukturelle omstændigheder, der omkranser risiko- og krisehåndtering.

9.4.5 Delkonklusion

Ovenstående analyse af den sociale praksis har afsat i de diskurser, der identificeres på både tekstniveau og i den diskursive praksis. Disse diskurser har afledt forandring i den sociale praksis, hvilket kan underbygges med samfundstypologierne, hvis underliggende strukturer har givet indblik i den sociale forandring. Hertil udfordres især den demokratiske frihed, hvilket leder til, at myndighedernes og mediernes håndtering og kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen medfører en modreaktion i befolkningen, som er konstruerende for subgrupper, hvilke kan anskues som udtryk for utilfredshed over fordelingen af stat, marked og civilsamfund i velfærdssamfundet.

I definitionen af COVID-19 vaccinen som en risiko forekommer der en definitionskamp mellem myndighederne, medierne og befolkningen på baggrund af den tidligere identificerede hegemoniske tillidsdiskurs og hertil den udfordrende skepsisdiskurs. Sundhedsmyndighederne optræder med et tillidsvækkende og evidensbaseret afsæt, mens regeringen fremmer en politisk agenda. I den forbindelse skabes en emotionel forståelse af, at COVID-19 vaccinen er løsningen på krisen. Solidaritet og samfundssind anses således som strukturerende elementer i velfærdssamfundet, der fordrer, at samfundets borgere vælger at modtage vaccinen. Verdensrisikosamfundet og frygtsamfundets underliggende strukturelle betydninger er sigende for, at der eksisterer en konstant frygt i samfundet, hvor risici forekommer usynlige og abstrakte, hvilket frembringer myndighederne som aktive formidlere af risici. På baggrund af velfærdssamfundets underliggende strukturer, hvor magten er centraliseret i risiko- og krisesituationer, opstår der en subpolitisering på baggrund af træk fra risikosamfundet og frygtsamfundet, der kan pege på, at strukturerne og magtfordelingen forandres. I den forbindelse forekommer der ved skepsisdiskursen en transformation af magtfordelingen, hvor de ideologiske effekter resulterer i en overvejelse i medierne og befolkningen om, hvorvidt der er tale om nødvendig eller politisk kontrol. Således er velfærdssamfundet og verdensrisikosamfundets reflektive modernisering afgørende for at kunne forstå forandringens kompleksitet i forbindelse med vaccineudrulningen, hvor subgrupper opstår i samfundet, mens medierne som institution er konstruerende for en frygtdiskurs. Frygtsamfundets underliggende

strukturer kan være forandrende for kulturen, der således kan påvirke befolkningens adfærd og holdninger i forbindelse med vaccinen. Subpolitisering forekommer særligt i det nationale fællesskab, hvilket udfordrer det hegemoniske fællesskab baseret på velfærdssamfundet værdier, hvoraf især angstens fællesskaber afleder en forandrede effekt på de underliggende samfundsstrukturer.

Udover at det nationale fællesskab er medskabende for forandring i den sociale praksis, forekommer ligeledes EU-fællesskabet og til en vis grad det globale fællesskab som forandrende for den overordnede risiko- og krisediskursorden. Det påpeges blandt andet, at EU-fællesskabet udspringer fra manglen på et globalt fællesskab, da EU samarbejdet opstår fra et behov om bedre forhandlingsmuligheder i forbindelse med indkøb af vacciner. Derfor bliver dette fællesskab prioriteret i Danmark, da det er et nødvendigt samarbejde for at overkomme COVID-19 krisen på nationalt plan. Der kan hermed spores kosmopolitiske tendenser i EU-fællesskabet, da der opstår politiske strukturer, der er forudgående for det nationale fællesskab. Det globale fællesskab ses i lav grad at eksistere, da landene i højere grad bekæmper krisen indbyrdes til trods for det fælles ønske samt bevidsthed om, at krisen skal bekæmpes på globalt plan. Det kosmopolitiske fællesskab kommer derfor i overvejende grad til syne gennem hjælpeorganisationernes tiltag samt opfordring om at bekæmpe krisen i fællesskab mellem alle verdens lande. Dette ses dog ikke at blive godtaget i alle lande, hvorfor der opstår indbyrdes fællesskaber i relation til at bekæmpe krisen på nationalt plan. Dette er dermed udtryk for, at der kan spores fællesskabsstrukturerende elementer, der er nærværende i et risikosamfund.

Der synes således at optræde tydelige strukturerende elementer fra både verdensrisikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet. Dog synes disse strukturer ligeledes at være udfordrende for hinanden, hvilket leder til at kunne identificere forandring i velfærdssamfundets strukturer, da disse blandt andet udfordres af angstens fællesskaber og frygt som strukturerende og forandrende for kulturen. De udfordrende diskurser, der påvirker konstruktionen af COVID-19 vaccinen, kan afføde, at de samfundsstrukturelle kontekster, hvori konstruktionen af vaccinen udspiller sig, muligt kan forandres af fremkomsten af konkurrerende forståelser af risiko og krise. Hvis der i håndteringen af bekæmpelsen af COVID-19 virussen og udrulningen af vaccinen fremmes en potentiel samfundsværdikrise, der peger på, at befolkningen ikke længere har en demokratisk ret til et frit valg, fremstår risiko- og krisediskursordenen som forandrende for og ligeledes forandrende af den konstruktion af risiko- og kriseforståelser, der skabes i forbindelse med COVID-19 vaccinen.

Risikoen og krisen afleder således en ny, muligvis mere politisk funderet, risiko for befolkningen. COVID-19 vaccinen kan antageligt lede til en ideologisk samfundskrise, der kan afføde en ændring i de velfærdsværdier, der er strukturerende for det danske samfund. Dertil kan der opstå et skift i forhold til hvilke værdier, der gives definitionsmagt i forbindelse med forandringen af de non-diskursive processer såsom velfærdsværdiernes strukturelle indlejring i samfundet.

Det er væsentligt at forholde sig til, hvorledes vores egen rolle som forskere har indflydelse på ikke blot resultaterne af analysen, men ligeledes hvilke analytiske pointer, der fremhæves. I forbindelse med den sociale praksis må vores egen rolle anses som at være influeret af, at vi selv indgår som en aktør i den sociale kontekst, der omkranser COVID-19 vaccinen i Danmark. Dermed er vi som forskere ikke adskilt fra undersøgelsesfeltet, og vores fortolkning synes derved at være en del af og tillige påvirke de risiko og krisediskurser, der optræder i forbindelse med konstruktionen COVID-19 vaccinen i Danmark.

10.0 Konklusion

Formålet med dette speciale har været at undersøge hvilke risiko- og krisediskurser, der kommer til udtryk i myndighedernes, mediernes og befolkningens kommunikation vedrørende COVID-19 vaccinen i Danmark, og hvorledes disse diskurser er konstruerende for og konstrueret af verdensrisikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet. Hvordan myndigheder, medier og befolkning konstruerer en vaccine i relation til risiko- og krisediskurser er således udtryk for det sociale fænomen, vi har undersøgt gennem et casestudie af COVID-19 vaccinen i Danmark med træk fra en ekstrem og kritisk case. Specialet tager således afsæt i myndighederne, medierne og befolkningen som tre centrale aktører, hvilke findes medkonstruerende for definitionen af risiko- og krisediskurserne vedrørende COVID-19 vaccinen.

I specialet forekommer der en etablering af et teoretisk fundament vedrørende risiko- og krisekommunikation, der er sigende for det felt, hvori vi undersøger COVID-19 vaccinen. Her har vi fundet, at risikodiskurserne er udtryk for en potentiel fare. Krisediskurser er derimod udtryk for en nærværende begivenhed, der forekommer uforudsigelig og truende for samfundet. På tværs af empirien bliver COVID-19 vaccinen overordnet konstrueret som en risiko i en hegemonisk tillidsdiskurs, der fremmer vaccinen som en løsning på COVID-19 krisen. Dog udfordres denne tillidsdiskurs af en konkurrerende skepsisdiskurs, hvilket giver anledning til at se COVID-19 vaccinen i et komplekst perspektiv. Skepsisdiskursen kommer overordnet til udtryk gennem kritik af håndteringen af vaccinen i relation til vaccins bivirkninger, og hvorvidt befolkningen fratages deres demokratiske frihed, hvilket leder til splittelse i samfundet. Derved finder vi, at debatten vedrørende COVID-19 vaccinen synes at være polariseret, da de centrale aktører i konstruktionen af vaccinen udfordrer hinandens forskellige positioner og ligeledes definitioner af vaccinen. De konkurrerende diskurser er således udtryk for et spørgsmål om, hvem der i sidste ende træffer borgerens vaccinevalg, hvor vaccinen enten forekommer som et samfundsansvar eller en samfundstvang, hvilket er sigende for, om COVID-19 vaccinen bliver konstrueret som en risiko eller krise.

Definitionen af risiko og krise varierer alt efter, hvilken aktør, der søger at konstruere, hvorfor der optræder divergerende forståelser af COVID-19 vaccinen, der afleder forskellige diskurser på tværs af empirien. De forskellige diskurser er baseret på et nationalt versus globalt fællesskab, evidens versus politik, tillid versus mistillid, frygt versus håb og slutteligt frit valg versus tvang. Disse er

konstruerende for den overordnede hegemoniske tillidsdiskurs og den udfordrende skepsisdiskurs og er således udtryk for konkurrerende risiko- og krisediskurser. Gennem specialets tredelte analyse af sproglige og diskursive konstruktioner af COVID-19 vaccinen har vi undersøgt den hegemoniske tillidsdiskurs, der udfordres af skepsisdiskursen. Her finder vi, at vaccinen, afhængigt af hvilke aktører, der tages afsæt i, enten bliver fremstillet som en løsning på COVID-19 krisen eller en potentiel risiko, der kan lede til en samfundsmæssig krise i form af splittelse i samfundet eller en sundhedskrise i form af utilsigtede konsekvenser. Dette kommer til udtryk gennem vores analyse af, hvorledes de forskellige aktører er udtryk for divergerende forståelser af COVID-19 vaccinen som en risiko og krise.

10.1 COVID-19 vaccinen som både en risiko og krise

I myndighedernes konstruktion af COVID-19 vaccinen trækkes der på interdiskursiviteter vedrørende evidens, kontrol, tillid, frygt, håb og frihed, hvilket kommer til syne gennem semiotiske processer. Dette kommer blandt andet til udtryk gennem krigsmetaforer til at beskrive COVID-19 krisen og ved brug af metaforer om vaccinen som et våben, hvilket er med til at skabe kontrol og tillid til vaccinen. Samtidig er semantiske felter vedrørende ekspertviden og videnskabelige termer konstruerende for tillidsdiskursen. Interdiskursiviteterne konstrueres på baggrund af den risiko- og krisekommunikation, som myndighederne præsenterer i relation til vaccinen, og er primært udtryk for en overordnet hegemonisk tillidsdiskurs, der søger at fremme COVID-19 vaccinen som en løsning på COVID-19 krisen. Risikokommunikation synes at være den primære kommunikationsstrategi i formidlingen af COVID-19 vaccinen, da den findes at fungere som et led i at forsyne borgerne med transparent og relevant information vedrørende vaccinen og dermed være forebyggende mod en potentiel krise, mens krisekommunikation beskriver COVID-19 krisen som en igangværende begivenhed, der optræder sideløbende til den egentlige case. Tillidsdiskursen optræder ligeledes, når myndighederne benytter frygt strategisk ved at fremstille skræmmescenarier, der skal lede til et ønske i befolkningen om at få vaccinen. På den måde udviser myndighederne også kontrol over situationen, hvor især også evidens, håb og tillid fremmer deres troværdige rolle i formidlingen af COVID-19 krisen og vaccinen. Myndighederne ses dermed at konstruere vaccinen som en nødvendig risiko, som befolkningen må tage for at sikre egen og samfundets sikkerhed. I et forsøg på at være transparente vedrørende ukendte mutationer og bivirkninger, og gennem inddragelse af egne politiske overbevisninger, synes myndighederne dog at aflede en skepsisdiskurs, hvilken vi har undersøgt gennem mediernes og befolkningens konstruktion og forståelse af COVID-19 vaccinen. Dermed

fremstår tillidsdiskursen og skepsisdiskursen som reproducerende af og omstrukturerende for myndighedernes konstruktion af risiko- og krisediskursordnen.

I medierne konstrueres COVID-19 vaccinen i et komplekst perspektiv grundet inddragelse af forskellige aktører som både borgere, myndigheder og eksperter, der er konstruerende for et tvetydigt medie billede af COVID-19 vaccinen. Det kommer af, at medierne er medkonstruerende for den hegemoniske tillidsdiskurs ved at trække på diskurser om tillid, frihed, håb og evidens gennem inddragelse af ekspertudtalelser og borgerberetninger i et nationalt og globalt henseende. Dette bidrager til en højnet tillid til COVID-19 vaccinen som en løsning på krisen, der kan medføre tillid til myndighedernes håndtering af vaccinen og frihed for befolkningen. Der optræder samtidig interdiskursivitet gennem udfordrende diskurser som mistillid, frygt og tvang, hvilket fremmer den udfordrende skepsisdiskurs. Disse diskurser kommer særligt til udtryk i relation til en skepsis omkring AstraZeneca-vaccinen og dens bivirkninger samt en kritik af myndighedernes håndtering af vaccinen, hvor spørgsmålet om valgfrihed vedrørende vaccinen synes centralt. COVID-19 vaccinen fremstilles dermed i medierne som både en løsning gennem en produktion og reproduktion af den hegemoniske tillidsdiskurs, men ligeledes som en risiko, der kan lede til en potentiel krise, hvilket er konstruerende for den udfordrende skepsisdiskurs. Medierne som institution, og dermed konstruerende aktør, findes således at være formidlende af divergerende forståelser, når de både fremmer og stiller sig kritiske overfor myndighedernes kommunikation og håndtering af COVID-19 vaccinen.

Fokusgrupperne konstruerer med udgangspunkt i pro-fokusgrupperne COVID-19 vaccinen som en risiko og COVID-19 virussen som en krise. Fokusgrupperne er således medkonstruerende for den hegemoniske tillidsdiskurs, hvilket kommer til udtryk gennem interdiskursivitet vedrørende tillid, håb, frihed og nationale samfundsværdier, hvorved der konstrueres en tillid til COVID-19 vaccinen og myndighedernes håndtering af denne gennem en sproglig og diskursiv konstruktion af solidaritet og samfundssind. Samtidig konstrueres håb om, at vaccinen er løsningen på COVID-19 krisen, når informanter italesætter vaccinen som en mulighed for at kunne hjælpe samfundet og komme tilbage til en normal hverdag. I anti-fokusgruppen defineres COVID-19 vaccinen dog som en potentiel ny samfundskrise, grundet myndighedernes højnede magt og kontrol over befolkningen i COVID-19 krisen. Særligt anti-fokusgruppen og tøvende informanter er producerende for og reproducerende af diskurser vedrørende frygt, tvang, politik og mistillid i relation til vaccinens hurtige udvikling og bivirkninger. Dette forekommer særligt på baggrund af den sproglige formidling af vaccinen, hvor

direkte tvang, indirekte tvang eller frivillig tvang synes afgørende for, at antivaccine borgere ikke ønsker at tage imod vaccinen. Således leder vaccinen til skepsis i befolkningen på trods af myndighedernes forsøg på at fremstille den positivt. Ligeledes forekommer en kritik af myndighedernes udlægning af vaccinen som et frit valg, hvor COVID-19 vaccinen politiseres og derved frembringer debat i samfundet om, hvorledes vaccinen er et frit valg eller en samfundspligt og dermed går imod det autonome valg. I den forbindelse er de konkurrerende risiko- og krisediskurser vedrørende COVID-19 vaccinen konstruerende for dannelsen af subgrupper i det danske samfund.

10.2 Medkonstruerende samfundstypologier

Da diskurser, ifølge Fairclough (1992), er afgørende for at kunne belyse kulturel og social forandring, anses tillidsdiskursen og skepsisdiskursen som et udtryk for både de diskursive praksisser, hvori de ligeledes konstrueres, men tillige som et udtryk for de kulturelt og socialt funderede strukturer, der knytter sig til den sociale praksis og dermed den sociale verden, hvori COVID-19 vaccinen konstrueres. Den hegemoniske tillidsdiskurs og dertil udfordrende skepsisdiskurs anses som udtryk for opretholdelse og forandring af samfundsstrukturer, hvor risikosamfundet, velfærdssamfundet og frygtsamfundet er sigende for fremkomsten af tillidsdiskursen og skepsisdiskursen og desuden den betydning, de har på de danske samfundsstrukturer og kulturelle forståelser i forbindelse med COVID-19 vaccinen. Samfundsstrukturerne bevirker, at tillidsdiskursen optræder som naturlig i forbindelse med konstruktionen af risiko- og krisediskursordnen, og derved kan den anses som ideologisk. Der synes dermed at kunne spores ideologiske effekter ved, at tillidsdiskursen og den udfordrende skepsisdiskurs synes at bero sig på de strukturelt funderede effekter i samfundet. Således er de forskellige samfundstypologier blevet undersøgt med henblik på at kunne påpege, hvilke strukturelle og kulturelle træk, der kommer til udtryk i konstruktionen af COVID-19 vaccinen i et dansk perspektiv.

I konstruktionen af COVID-19 vaccinen i Danmark, kan der spores træk fra risikosamfundet og den dertilhørende refleksivitet, der opstår i forbindelse med en risiko og krise. Den refleksive modernisering findes at være essentiel for, at befolkningen forekommer som medkonstruerende af COVID-19 vaccinen i divergerende diskurser, hvor bevidstheden om risici er potentielt afgørende for deres holdninger og adfærd i relation til COVID-19 vaccinen. Befolkningens refleksivitet ses således at føre til en bevidstgørelse af de potentielle risici, som vaccinen kan medføre, både vedrørende

individuelle risici i form af bivirkninger og samfundsmæssige risici i form af demokratisk forandring. I den forbindelse er risikosamfundet sigende for fremkomsten af angstfællesskaber, som medfører splittelse i samfundet, når informanterne indgår i fællesskaber grundet frygten for risici vedrørende vaccinen og/eller virussen. Det nationale fællesskab er med til at forklare, hvordan den dominerende tillidsdiskurs hersker i det danske samfund grundet samfundssind og solidaritet. Det kosmopolitiske er derimod med til at udfordre de underliggende nationale samfundsstrukturer, der især præsenteres på pressemøderne, hvorfor der her produceres og reproducere en modlæsning af den hegemoniske tillidsdiskurs i form af den udfordrende skepsisdiskurs. Det kommer blandt andet til udtryk ved skarp kritik af myndighedernes manglende inddragelse af det globale perspektiv i deres risikokommunikation. Der opstår således en bevidstgørelse af, at vi lever i et verdensrisikosamfund, hvilket bidrager til både tillidsdiskursen og skepsisdiskursen, grundet indblik i, hvordan andre lande håndterer krisen samt hvilke risici, de udsættes for. Således bliver skepsisdiskursen fremmet grundet bevidsthedsdannelsen af, at COVID-19 er en pandemisk krise, der skal løses globalt frem for nationalt.

Den hegemoniske tillidsdiskurs synes at trække tråde til de strukturer, der knytter sig til velfærdssamfundet, hvilke fordrer høj grad af tillid, solidaritet og samfundssind i det danske samfund. Ved velfærdssamfundet kan der spores statslig kontrol, der forekommer jævnfør velfærdssamfundets strukturelle effekter. Således er velfærdssamfundet udtryk for nogle iboende strukturer og værdier, der giver en forståelse af, hvorledes myndighederne, medierne og befolkningen som centrale aktører i det danske samfund konstruerer forståelsen af COVID-19 vaccinen. Når myndighedernes konstruktion af den hegemoniske tillidsdiskurs udfordres af skepsisdiskursen grundet medierne og antivaccine borgeres kritiske aspekt på, om en højnet magt til staten er nødvendigt, synes der at kunne anspores en moddiskurs, der søger en omstrukturering af magten grundet medierne og befolkningens centrale rolle. Gennem en analyse af især pro-fokusgrupperne kan vi pege på, at den hegemoniske tillidsdiskurs opretholder magtstrukturen i Danmark og dermed er udtryk for usynlige dominansforhold, der forekommer i disse strukturer grundet en interpellation af befolkningen som lydige borgere. Tillidsdiskursen kan dermed grundet velfærdssamfundet underliggende strukturer anses som et udtryk for den strukturelle og ideologiske magt, som myndighederne besidder i forbindelse med at konstruere COVID-19 vaccinen som en risiko, der kan løse COVID-19 krisen.

Ved frygtsamfundet kan der spores strukturerende elementer ved, at frygten er indlejret i samfundet og dermed et udtryk for en konstant følelse i befolkningen af at være udsat for farer, hvilket er afgørende for borgeres adfærd og holdninger i relation til COVID-19 vaccinen. Det kommer til udtryk ved, at informanterne grundet frygt, denne enten værende virus- eller vaccinerelateret, forholder sig skeptisk til, hvad det kan have af konsekvenser for dem selv og for samfundet. I forbindelse med frygtsamfundet optræder også frygtpolitik som sigende for den subpolitisering, der forekommer på befolkningsniveau, hvilket leder til subgrupper i form af antivaccine-grupper. Frygtsamfundets strukturelle betingelser er således sigende for de subgrupper, der opstår og er konstruerende for COVID-19 vaccinen i relation til, at vaccinen politiseres og dermed skaber en polarisering i det danske samfund. Dette bevirker, at der muligt kan spores forandring i de sociale praksisser, hvori disse subgrupper udfordrer hinandens konstruktioner af risiko og krise og fremmer vaccinen i et kritisk perspektiv, hvor risiko for både bivirkninger og samfundsmæssige konsekvenser kan føre til modlæsninger af den hegemoniske tillidsdiskurs vedrørende vaccinen. Der kan således spores strukturerende elementer fra frygtsamfundet, ved frygten som indlejret i samfundet, og angstens fællesskaber samt aktiv subpolitik, der jævnfør risikosamfundet er et centralt element i fremkomsten af frygt.

En undersøgelse af samfundstypologierne har således vist, at træk fra disse er afgørende for, at COVID-19 vaccinen forstås som en risiko, der kan lede til en potentiel samfundskrise afhængig af hvilken aktør, der konstruerer vaccinen. Samfundsstrukturene og de dertilhørende producerende og reproducerende diskurser, værende den hegemoniske tillidsdiskurs og udfordrende skepsisdiskurs, er således udtryk for en bevidstgørelse af risici og farer i samfundet, som kan være forandrende for, hvordan samfundet fremadrettet vil anskue risiko og krise i forbindelse med implementeringen af vacciner.

10.3 Specialets bidrag

Med afsæt i specialets videnskabsteoretiske afsæt i socialkonstruktivisme, med træk fra kritisk realisme, forekommer det væsentligt, at objektiv viden ikke kan opnås, hvorfor den viden, der er indsamlet løbende gennem specialet, afhænger af det perspektiv, det indgår i. Således er vores resultater afhængige af den sociale konstruktion, vi har bidraget til. I den forbindelse er det vigtigt at være bevidste om, at vores rolle er medkonstruerende i forståelsen af COVID-19 vaccinen og desuden rammesættende for de temaer, der har betydning for de forskellige praksisser i form af tekst, diskursiv

og social praksis. Således er specialet ikke udtryk for en universel definition af risiko og krise, da vi anser risikoen og krisen som forandrende i takt med samfundsstrukturelle tendenser og værdier. I den forbindelse anser vi den sociale verden som betinget af sociale konstruktioner, der er sigende for den forståelse, det skaber, hvorfor risiko- og krisediskurser vedrørende COVID-19 vaccinen er betinget af, hvilke aktører, der konstruerer disse og ligeledes, hvem der fortolker konstruktionen. Specialets resultater kan bidrage til viden i relation til fremtidige potentielle kriser, hvor en vaccine som løsning skal implementeres i samfundet. Her har det netop vist sig, at myndigheder bør være transparente i deres håndtering og kommunikation og ligeledes inddrage evidensbaseret fakta for at skabe tillid til håndteringen og til vaccinen hos andre aktører såsom medier og befolkning. Den hegemoniske tillidsdiskurs anses som forankret i velfærdssamfundet, gennem de dertilhørende værdier, som vi, som forskere, ligeledes er en del af. Dermed er vi som forskere også underlagt hegemoniske forståelser af tillid og tiltro til myndigheder og deres definition af en risiko og krise. Da vi finder, at myndighedernes håndtering og kommunikation bunder i nogle samfundsstrukturer, må vi antage, at vi også er påvirket af dem, da de er ideologiske og dermed udtryk for usynlige dominansforhold. Vi er hermed en del af vores eget undersøgelsesfelt, hvilket kan forårsage, at vi dermed, lige så vel som vores informanter, kan være interPELLeret. Denne interpellation kan ligeledes ske gennem vores anti-fokusgruppe, da det også ligger i samfundsstrukturelle værdier, at vi skal stole på vores medmennesker. Dog er frygtsamfundet sigende for, at vi konstant er udsat for fare og dermed har en underliggende mistillid til andre i samfundet, hvorfor vi også er medkonstruerende for den modstridende skepsisdiskurs.

11.0 Litteraturliste

- Altheide, D. L. (2013). Media logic, social control, and fear. *Communication Theory*, 23(1), s. 223-238. doi:10.1111/comt.12017
- Bakir, V. (2010). Media and risk: old and new research directions. *Journal of Risk Research*, 13(1), s. 5-18. doi:10.1080/13669870903135953
- Ball, L. K., Evans, G. & Bostrom, A. (1998). Risky business: Challenges in vaccine risk communication. *Pediatrics; Evanston*, 101(3), s. 453-458. doi:10.1542/peds.101.3.453
- Beck, U. (1997). *Risikosamfundet: På vej mod en ny modernitet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Beck, U. (2009). Introduction: Staging Global Risk. I *World at Risk* (s. 1-23). Polity Press.
- Beck, U., Bonss, W. & Lau, C. (2003). The Theory of Reflexive Modernization: Problematic, Hypotheses and Research Programme. SAGE: London, Thousand Oaks and New Delhi. *Theory Culture Society*, 20(2), s. 1-33. doi: 10.1177/0263276403020002001
- Bhattacharyya, S. & Bauch, C. T. Kidlington. (2011). "Wait and see" vaccinating behaviour during a pandemic: A game theoretic analysis. *Vaccine*, 29(33), s. 5519-5525. doi:10.1016/j.vaccine.2011.05.028
- Bodemer, N., Müller, M. S., Okan, Y., Garcia-Retamero, R., Neumeyer-Gromen, A. (2012). Do the media provide transparent health information? A cross-cultural comparison of public information about the HPV vaccine. *Vaccine*, 30. s. 3747-3756.
- Brinkmann, S. & Tanggaard L. (2010). Kvalitet i Kvalitative Studier. I *Kvalitative Metoder: En grundbog* (s. 489-499). København: Hans Reitzel.
- Broniatowski, D. A., Quinn, S., Dredze, M. & Jamison, A. (2020). Vaccine Communication as Weaponized Identity Politics. *American Journal of Public Health*, 110(5), s. 617-618. doi:10.2105/AJPH.2020.305616
- Bryman, A. (2016). Asking questions. I *Social research methods* (5. udg., s. 243-265). Oxford: Oxford University Press.
- Bryman, A. (2016). Content analysis. I *Social research methods* (5. udg., s. 283-307). Oxford: Oxford University Press.
- Bryman, A. (2016). Focus groups. I *Social research methods* (5. udg., s. 500-524). Oxford: Oxford University Press.
- Bryman, A. (2016). Getting started: reviewing the literature. I *Social research methods* (5. udg., s. 90-119). Oxford: Oxford University Press.

- Bryman, A. (2016). Interviewing in qualitative research. I *Social research methods* (5. udg., s. 465-499). Oxford: Oxford University Press.
- Bryman, A. (2016). Qualitative data analysis. I *Social research methods* (5. udg., s. 569-600). Oxford: Oxford University Press.
- Bryman, A. (2016). Research designs. I *Social research methods* (5. udg., s. 39-72). Oxford: Oxford University Press.
- Bryman, A. (2016). Sampling in qualitative research. I *Social research methods* (5. udg., s. 407-420). Oxford: Oxford University Press.
- Bryman, A. (2016). The nature of qualitative research. I *Social research methods* (5. udg., s. 374-406). Oxford: Oxford University Press.
- Bults, M., Beaujean, D. J. M. A., Richardus, J. H., Steenbergen, J. E. v., & Voeten, H. (2011). Pandemic influenza A (H1N1) vaccination in the netherlands: Parental reasoning underlying child vaccination choices. *Vaccine*, 29(37), s. 6226-6235. doi:10.1016/j.vaccine.2011.06.075
- Burr, V. (1995). What is social constructionism? I Burr, V. *An Introduction to Social Constructionism*. London and New York. Routledge. (s. 1-16)
- Cates, J. R., Crandell, J. L., Diehl, S. J., & Coyne-Beasley, T. (2018). Immunization effects of a communication intervention to promote preteen HPV vaccination in primary care practices. *Vaccine*, 36(1), s. 122-127. doi:10.1016/j.vaccine.2017.11.025
- Christensen, C. D. (2021, 17. januar). Rige tager på luksuriøse vaccinererjer gennem britisk firma. *TV2*. Hentet fra <https://nyheder.tv2.dk/udland/2021-01-17-rige-tager-paa-luksurioese-vaccinerejer-gennem-britisk-firma>
- Collin, F. (2003) Indledning. I: F. Collin: *Konstruktivisme* (s. 11-33). Frederiksberg: Samfundslitteratur: Roskilde Universitetsforlag.
- Coombes, R. (2017). Europe steps up action against vaccine hesitancy as measles outbreaks continue. *BMJ: British Medical Journal*, 359, s.1-2. doi:10.1136/bmj.j4803
- Coombs, W. T. (2007). A need for more crisis management knowledge. I W. T. Coombs (Red.), *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding* (2. udg., s. 1-11). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Coombs, W. T. (2010). Crisis communication and its allied fields. I W. T. Coombs & S. J. Halladay (Red.), *The handbook of crisis communication* (s. 54-64). New Jersey: Blackwell Publishing Ltd.

- Coombs, W. T. (2010). Parameters for Crisis Communication. I W. T. Coombs & S. J. Halladay (Red.), *The handbook of crisis communication* (s. 17-53). New Jersey: Blackwell Publishing Ltd.
- Danermark, B., Ekström, M., & Karlsson, J. C. (2019). Conclusion. I *Explaining society: Critical realism in the social sciences* (2. udg., s. 215-222). ProQuest Ebook Central.
- Danermark, B., Ekström, M., & Karlsson, J. C. (2019). Introduction. I *Explaining society: Critical realism in the social sciences* (2. udg., s. 1-16). ProQuest Ebook Central.
- Danermark, B., Ekström, M., & Karlsson, J. C. (2019). Science and reality. I *Explaining society: Critical realism in the social sciences* (2. udg., s. 19-36). ProQuest Ebook Central.
- Dempsey, A. F., Lockhart, S., Campagna, E. J., Pyrzanowski, J., Barnard, J., & O'Leary, S., T. (2016). Providers' time spent and tools used when discussing the HPV vaccine with parents of adolescents. *Vaccine*, 34(50), s. 6217-6222. doi:10.1016/j.vaccine.2016.10.083
- Dempsey, A. F., Pyrzanowski, J., Campagna, E. J., Lockhart, S., & O'Leary, S. (2019). Parent report of provider HPV vaccine communication strategies used during a randomized, controlled trial of a provider communication intervention. *Vaccine*, 37(10), s. 1307-1312. doi:10.1016/j.vaccine.2019.01.051
- Dubé, E., & MacDonald, N. E. (2017). Vaccination resilience: Building and sustaining confidence in and demand for vaccination. *Vaccine*, 35 (32), s. 3907-3909. doi:10.1016/j.vaccine.2017.06.015
- European Commission (2000). *Eurobarometer 53: Public opinion in the European Union*. Hentet fra: <http://europa.eu.int/comm/dg10/epo/>
- European Commission. (2020). *Eurobarometer 93: Public opinion in the European Union*. Hentet fra: <https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/>
- Fairclough, N. (2013). Critical discourse analysis and critical policy studies. *Critical Policy Studies* 7(2), s. 177-197. doi: 10.1080/19460171.2013.798239
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Cambridge: Polity press.
- Fairclough, N. (2005). Discourse analysis in organization studies: The case for critical realism. *Organization Studies* 26(6), s. 915-939. doi:10.1177/0170840605054610
- Flyvbjerg, B. (1991). Eksemplets magt. I B. Flyvbjerg (Red.), *Rationalitet og magt: Et case-baseret studie af planlægning, politik og modernitet* (s. 137-157).
- Frihedsbevægelsens Fællesråd. (2021). Hentet fra: <https://www.facebook.com/Frihedsbevægelsens-Fællesråd-112034043976488>

- Furedi, F. (2002). Culture of Fear. Risk-taking and the Morality of Low Expectation. *Continuum*. London, New York.
- Furedi, F. (2007). *The only thing we have to fear is the 'culture of fear' itself*. NEW ESSAY: How human thought and action are being stifled by a regime of uncertainty. *Spiked*, s. 1-11.
- Goldenberg, M. J. (2019). Vaccines, values and science: CMAJ. *Canadian Medical Association Journal*, 191(14), s. 397-398. doi:10.1503/cmaj.181635
- Greve, B. (2015). Civil society. I *Welfare and the Welfare State - Present and future*. Routledge (s. 115-133).
- Greve, B. (2019). *Velfærdssamfundet - En grundbog*. Hans Reitzels Forlag.
- Greve, B. (2015). Welfare states and welfare regimes. I *Welfare and the Welfare State - Present and future*. Routledge (s. 29-53).
- Halkier, B. (2016). *Fokusgrupper* (3. udgave). Frederiksberg: Samfundslitteratur: Frederiksberg C.
- Hansen, P. R., Schmidtlaicher, M., & Brewer, N. T. (2020). Resilience of HPV vaccine uptake in denmark: Decline and recovery. *Vaccine*, 38(7), s. 1842-1848. doi:10.1016/j.vaccine.2019.12.019
- Henrich, N. & Holmes, B. (2011). Communicating During a Pandemic: Information the Public Wants About the Disease and New Vaccines and Drugs. *Health Promotion Practice*, 12(4), s. 610-619. doi:10.1177/1524839910363536
- Hofstetter, A. M., & Rosenthal, S. L. (2014). Health care professional communication about STI vaccines with adolescents and parents. *Vaccine*, 32(14), s. 1616-1623. doi:10.1016/j.vaccine.2013.06.035
- Høilund, P. (2010). Indledning. I *Frygtens ret*, (s. 11-29). København: Hans Reitzels Forlag.
- Illustreret Videnskab. (2021). *Her er alt, du skal vide om corona-mutationer*. Hentet fra: <https://illvid.dk/medicin/sygdomme/corona-mutationer-alt-du-skal-vide-om-corona-mutationer>
- Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2010). Kvalitetskriterier og kvalitative metoder. I L. Justesen & N. Mik-Meyer (Red.), *Kvalitative metoder i organisations- og ledelsesstudier* (s. 37- 52). København: Hans Reitzels Forlag.
- Kata, A. (2010). A postmodern Pandora's box: Anti-vaccination misinformation on the Internet. *Vaccine*, 28(7), s. 1709-1716. doi:10.1016/j.vaccine.2009.12.022

- Larson, H., Paterson, P. B. & Erondur, N. (2012). The Globalization of Risk and Risk Perception. Why We Need a New Model of Risk Communication for Vaccines. *Springer International Publishing*, s. 1053-1059.
- Laurent-Ledru, V., Thomson, A., & Monsonego, J. (2011). Civil society: A critical new advocate for vaccination in Europe. *Vaccine*, 29 (4), s. 624-628. doi:10.1016/j.vaccine.2010.11.004
- Leask, J., Chapman, S., Hawe, P. & Burgess, M. (2006). What maintains parental support for vaccination when challenged by anti-vaccination messages? A qualitative study. *Vaccine*, 24(49-50), s. 7238-7245. doi:10.1016/j.vaccine.2006.05.010
- Lundgren, B. (2015). 'Rhyme or reason?' saying no to mass vaccination: Subjective re-interpretation in the context of the A(H1N1) influenza pandemic in Sweden 2009-2010. *Medical Humanities*, 41(2), s. 1-13. doi:10.1136/medhum-2015-010684
- Lægemiddelstyrelsen. (u.d.). *Generelt om vacciner mod COVID-19*. Hentet fra: https://laegemiddelstyrelsen.dk/da/nyheder/temaer/generelt-om-vacciner-mod-covid-19/#godkendelse_hovedtekst
- Lægemiddelstyrelsen. (2020). *Myndighederne forbereder sig på en hurtig godkendelse af vaccine mod coronavirus*. Hentet fra: <https://laegemiddelstyrelsen.dk/da/nyheder/2020/myndighederne-forbereder-sig-paa-en-hurtig-godkendelse-af-vaccine-mod-coronavirus/>
- Martin, S., Kilich, E., Dada, S., Kummervold, P.E. & Chermain, D. (2020). "Vaccines for pregnant women...?! Absurd" – Mapping maternal vaccination discourse and stance on social media over six months. *Vaccine*, 38(42), s. 6627-6637. doi:10.1016/j.vaccine.2020.07.072
- May, T. (2005). Public communication, risk perception, and the viability of preventive vaccination against communicable diseases. *Bioethics*, 19(4), s. 407-421. doi:10.1111/j.1467-8519.2005.00452.x
- Men In Black Denmark. (2021). Hentet fra: <https://www.facebook.com/Men-In-Black-Denmark-104960441491640/>
- MFR-vaccine. (2020). I *Statens Serum Institut vaccineleksikon*. Hentet fra: <https://www.ssi.dk/vaccinationer/vaccineleksikon/m/mfr-vaccine>
- Mogensen, K. (1999). Nyhedsværdi: Normative journalistiske nyhedskriterier (s. 1-18). *Sverige: Nordiske Konference for Medie- og Kommunikationsforskning*.

- Morgan, M. G., Fischhoff, B., Bostrom, A. & Atman, C. J. (2002). Introduction. I M. G. Morgan, B. Fischhoff, A. Bostrom & C. J. Atman (Red.), *Risk Communication: A Mental Models Approach* (s. 1-18). Cambridge: Cambridge University Press.
- Nan, X. & Madden, K. (2012). HPV Vaccine Information in the Blogosphere: How Positive and Negative Blogs Influence Vaccine-Related Risk Perceptions, Attitudes, and Behavioral Intentions. *Health Communication*, 27(8), (s. 829-836). doi:10.1080/10410236.2012.661348.
- Neuwirth, K. (2009). Risk, crisis, and mediated communication. I R. L. Heath & H. D. O'Hair (Red.), *Handbook of Risk and Crisis Communication* (s. 398-411). New York, NY: Routledge.
- Opel, D. J., Mangione-Smith, R., Robinson, J. D., Heritage, J., DeVere, V., Salas, H. S. & Taylor, J. A. (2015). The influence of provider communication behaviors on parental vaccine acceptance and visit experience. *American Journal of Public Health*, 105(10), s. 1998-2004.
- Palenchar, M. J. (2009). Historical trends of risk and crisis communication. I R. L. Heath & H. D. O'Hair (Red.), *Handbook of Risk and Crisis Communication* (s. 31-52). New York, NY: Routledge.
- Rasborg, K. (2014) Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi. I Fuglsang, L, Olsen, P. B., Rasborg, K. (2014), *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne: På tværs af fagkulturer og paradigmer* (3. udgave, s. 403-438). Samfundslitteratur: Frederiksberg C.
- Rasborg, K. (2019). *Ulrich Beck: En kritisk indføring i teorien om verdensrisikosamfundet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Renn, O. (2009). Risk communication: Insights and requirements for designing successful communication programs on health and environmental hazards. I R. L. Heath & H. D. O'Hair (Red.), *Handbook of Risk and Crisis Communication* (s. 80-98). New York, NY: Routledge.
- Reyna, V. F. (2011). Risk perception and communication in vaccination decisions: A fuzzy-trace theory approach. *Vaccine*, 30(25), s. 3790-3797. doi:10.1016/j.vaccine.2011.11.070
- Reynolds, B. & Seeger, M. W. (2005). Crisis and emergency risk communication as an integrative model. *Journal of Health Communication*, 10, s. 43-55. doi:10.1080/10810730590904571
- Sar, S. & Anghelcev, G. (2013). Perceived risk mediates the impact of mood on the effectiveness of health PSAs Implications for public health marketing. *Journal of Social Marketing*, 3(1), s. 78-101. doi:10.1108/20426761311297243
- Socialdemokratiet. (u.d.). *Velfærd først i hele Danmark*. Hentet fra: <https://www.socialdemokratiet.dk/media/8473/velfaerd-foerst-i-hele-danmark.pdf>

- Statens Serum Institut. (2020a). *Udbrud af lungebetændelse med ny coronavirus i Kina - Status 24. januar 2020*. Hentet fra: https://www.ssi.dk/aktuelt/nyheder/2020/2020_1_coronavirus
- Statens Serum Institut. (2020b). *Vaccination mod Human Papilloma Virus (HPV)*. Hentet fra: <https://www.ssi.dk/vaccinationer/boernevaccination/vaccination-mod-livmoderhalskraeft>
- Statens Serum Institut. (2021). *Spørgsmål og svar om covid-19-vaccination*. Hentet fra: <https://covid19.ssi.dk/vaccination/sporgsmaal-og-svar>
- Stein, R. A. (2017). The golden age of anti-vaccine conspiracies. *Germs*, 7(4), s. 168-170.
- Strömbäck, J. & Esser, F. (2014). Mediatization of politics: transforming democracies and reshaping politics. I K. Lundby (Red.), *Mediatization of Communication* (s. 375-404). Berlin, Boston: De Gruyter.
- Sundhedsstyrelsen. (2021a). *Godkendte vacciner i Danmark*. Hentet fra: <https://www.sst.dk/da/corona/Vaccination/Godkendte-vacciner-i-Danmark>
- Sundhedsstyrelsen. (2021b). *Vaccinationskalender*. Hentet fra: <https://www.sst.dk/da/Udgivelser/2021/Vaccinationskalender>
- Sundhedsstyrelsen. (2021c). *Vaccination med COVID-19 vaccinen fra AstraZeneca sættes på pause indtil videre*. Hentet fra: <https://www.sst.dk/da/nyheder/2021/vaccination-med-covid-19-vaccinen-fra-astrazeneca-saettes-paa-pause-indtil-videre>
- Suppli, C. H., Hansen, N. D., Rasmussen, M., Valentiner-Branth, P., Krause, T. G., & Mølbak, K. (2018). Decline in HPV-vaccination uptake in denmark – the association between HPV-related media coverage and HPV-vaccination. *BMC Public Health*, 18, s. 1-8.
doi:10.1186/s12889-018-6268-x
- Udenrigsministeriet (2020). *Regeringen vil sikre COVID-19 vacciner til verdens fattigste*. Hentet fra: <https://um.dk/da/nyheder-fra-udenrigsministeriet/newsdisplaypage/?newsID=AD47FEF8-F39C-4CE8-9939-BFCDFB03945E>
- van Asselt, M. B. A. & Renn, O. (2011). Risk governance. *Journal of Risk Research*, 14(4), s. 431-449. doi: 10.1080/13669877.2011.553730
- Vogel, L. (2017). Viral misinformation threatens public health. *Canadian Medical Association Journal*, 189(50), s. 1567. doi:10.1503/cmaj.109-5536
- World Health Organization. (u.d.). *COVAX: Working for global equitable access to COVI-19 vaccines*. Hentet fra: <https://www.who.int/initiatives/act-accelerator/covax>

Yin, R. K. (2014). Getting Started – How to know whether and when to use the case study as a research method. I *Case Study Research - Design and Methods* (5. udgave, s. 3-19). Thousand Oaks, Californien: Sage.

12.0 Bilagsoversigt

Generelt

Bilagsnavn	Indhold
Bilag 1	Søgninger i Research Library
Bilag 2	Moderatorguide
Bilag 3	Fokusgruppedeltagere
Bilag 4	Facebook opslag
Bilag 5	Samtykkeerklæringer
Bilag 6	Tematisk kodning
Bilag 7	Godkendelse af litteraturgrundlag

Empirisk analysemateriale

Bilagsnavn	Indhold
P-26/11	Transskribering af pressemøde den 26. november 2020
P-23/12	Transskribering af pressemøde den 23. december 2020
P-28/01	Transskribering af pressemøde den 28. januar 2021
P-24/02	Transskribering af pressemøde den 24. februar 2021
M-1-107	Liste over medietekster indeholdende artikel 1 til 107
F-0	Transskribering af pilotfokusgruppe
F-1	Transskribering af fokusgruppe 1
F-2	Transskribering af fokusgruppe 2
F-3	Transskribering af fokusgruppe 3
F-4	Transskribering af fokusgruppe 4
F-5	Transskribering af fokusgruppe 5